

T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

**İLKOKUL BİRİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL
BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

**INVESTIGATION OF SOCIAL SKILLS OF PRIMARY SCHOOL FIRST
CLASS STUDENTS**

Yüksek Lisans Tezi

Adem ARSLAN

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Oğuz Serdar KESİCİOĞLU

GİRESUN-2016

T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

**İLKOKUL BİRİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL
BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

**INVESTIGATION OF SOCIAL SKILLS OF PRIMARY SCHOOL FIRST
CLASS STUDENTS**

Yüksek Lisans Tezi

Adem ARSLAN

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Oğuz Serdar KESİCİOĞLU

GİRESUN-2016

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Adem ARSLAN'ın "İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin İncelenmesi" başlıklı tezini incelemiş olup aday ... tarihinde, saat... da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Ünvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Doç. Dr. Güven Özdem	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Oğuz Serdar KESİCİOĞLU	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Özlem YURT	
Üye		
Üye		

...../...../2016

ONAY
Doç. Dr. Güven ÖZDEM
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum ‘‘İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin İncelenmesi’’ adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

30/ 05 /2016

Adem ARSLAN

ÖNSÖZ

Bu araştırma ilkökul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Böylelikle alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Benim kişisel ve akademik gelişimime de katkıda bulunmuştur. Hayatım boyunca kullanabileceğim yeni bilgi ve becerilerin kapılarını aralamıştır. Aynı zamanda cennet kokusu çocuklar için emek verilmiş böylelikle aile ve öğretmenler için katkısı olacağı düşünülmüştür. Bu yönüyle bu çalışma benim için akademik bir çalışmadan çok daha fazla değer ifade etmektedir.

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde birçok kişinin değerli katkıları olmuştur. Öncelikle çalışmamın her aşamasında benden desteğini esirgemeyen, bana anlayışla yaklaşan saygı değer danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Oğuz Serdar KESİCİOĞLU 'na ve yüksek lisans eğitimim süresince destek veren tüm Giresun Üniversitesi hocalarıma da teşekkürlerimi iletmekten onur duyarım. Araştırmanın gerçekleşme sürecinde çocuklara, ailelerine ve öğretmenlerine duyarlılıklarından ötürü minnettar olduğumu belirtmek isterim. Bu süreç içerisinde bana her zaman destek olan Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu bütün çalışanlarına teşekkür ederim.

Teşekkürlerin en büyüğünü bu zorlu çalışma sürecinde dualarıyla yanımda olan, sıkıntılı zamanlarımda muhabbetle elimi tutan, masumiyetiyle bana huzur veren Cennet Bahçeme ve bereketiyle bitirmeme sebep olan Meleğimize, sana güveniyoruz oğlum diyen Anne ve Babama iletmeyi bir borç bilirim.

Adem ARSLAN

ÖZET**İLKOKUL BİRİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

Adem ARSLAN

Yüksek Lisans İlköğretim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Oğuz Serdar KESİCİOĞLU

Mayıs-2016

İlkokul birinci sınıfa giden öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını ve sosyal beceri yetersizlik nedenlerini öğretmen ve veli görüşlerine göre tespit etmek bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu araştırma sosyal becerileri hangi değişkenlerin etkilediğini ve yetersizlik nedenlerini tespit etmek ve çözüm yolları bulmak açısından önem taşımaktadır.

Araştırmanın evrenini, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Gümüşhane il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 13 ilkokulun 31 şubesinde eğitim gören 527 ilkokul birinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Örneklemi ise 6 ilkokulun 15 şubesindeki 254 ilkokul birinci sınıf öğrencileridir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Akçamete ve Avcıoğlu (2005) tarafından geliştirilen, geçerlik ve güvenirlik çalışması Türkiye genelinde yapılan 69 maddeden oluşan sosyal beceri değerlendirme ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Ayrıca sosyal beceri yetersizlik nedenlerini öğretmen ve veli görüşlerine göre tespit etmek için uzman görüşüne başvurularak görüşme soruları oluşturulmuştur. Araştırma bulguların yorumlanmasında 0.05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır. Analizler SPSS programı kullanılarak yapılmıştır. Görüşme soruları ses kayıt cihazına kaydedilmiştir.

Araştırma sonucuna göre araştırmaya katılan ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri yüksek bulunmuştur. Çocukların sosyal beceri düzeylerinin anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, ekonomik durum, algılanan aile tutumu, okulöncesi eğitim alma durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$).

Kardeş sayısı, sınıf mevcudu, anne yaşam durumu, baba yaşam durumu, cinsiyet, ebeveyn birliktelik durumları ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Detaylı araştırma yapmak için öğretmen ve veli görüşleri incelenmiştir. Söz dinlememe, arkadaşlarıyla uyumsuzluk, saldırganlık, içe kapanıklık, utangaçlık, çalma, bencillik, korku ve kıskançlık çocuklardaki problemleri davranışlar olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: ilkokul, sosyal beceri, öğrenci

ABSTRACT**INVESTIGATION OF SOCIAL SKILLS OF PRIMARY SCHOOL FIRST
CLASS STUDENTS**

Adem ARSLAN

M.Sc., Department of Preschool Training

Thesis Supervisor: ass.Prof. Dr. Oğuz Serdar KESİCİOĞLU

May-2016

Whether social skills of first grade primary school students differ according to some variables and to determine social skills shortage causes according to their parents' opinions is the objective of this research. This research is important in terms of finding solutions and social skills and inability to determine which variables affect the result.

The scope of the study in 2014-2015 academic year, depending on the Ministry of Education in Gumushane province 's 13 school studying 527 branches in 31 first grade primary school students. Social skills assessment and a personal information form are used at research as data collection tool (2005) developed by Akçamete and Avcıoğlu the reliability and validity of the scale of Turkey. In addition, social skills shortage caused by the referring teacher and expert opinion to determine interview questions based on parents' opinions were formed. 0.05 significance level was based on the interpretation of research findings. Analyses were performed using SPSS software. Interview questions were recorded on the voice recorder

First grade primary school students surveyed by the research results have shown high levels of social skills. There is a statistically significant difference at social skills level of students compared to receive preschool education ($p < 0.05$), parent education level, economic status and perceived family attitude,

The number of siblings, class size, living situation mother, father, life, sex, and the parent union status was not statistically significant ($p > 0.05$).

Teachers and parents' opinions were examined to make a detailed research. Obedience to, incompatibility with friends, aggression, withdrawal, shyness, stealing, selfishness, fear and jealousy have been identified as problematic behavior in children.

Keywords: Primary school, social skills, students

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	XI
TABLolar VE ŞEKİLLER	XII

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1. 1. Problem Durumu	1
1. 2. Araştırmanın Amacı	4
1. 2. 1. Alt Amaçlar	4
1.2.1. 1. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyi ile cinsiyeti arasında anlamlı bir fark var mıdır?	4
1.2.1.2. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyi ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir fark var mıdır?	4
1.2.1.3. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyi ile sınıf mevcudu arasında bir fark var mıdır?	4
1.2.1.4. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyi ile anne yaşam durumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?	4
1.2.1.5. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyi ile babanın yaşam durumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?	4
1.2.1.6. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyi ile ailenin ekonomik durumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?	4

1.2.1.7. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyi ile okulöncesi eğitim alma durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?.....	4
1.2.1.8. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyi ile annenin eğitim durumu arasında bir fark var mıdır?.....	4
1.2.1.9. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyi ile babanın eğitim durumu arasında bir fark var mıdır?.....	4
1.2.1.10. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyi ile algılanan anne baba tutumları arasında bir fark var mıdır?.....	4
1.2.1.11. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyi ile ebeveyn birliktelik durumları arasında bir fark var mıdır?.....	4
1.2.1.12. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri yetersizlik nedenlerine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?.....	5
1.2.1.13. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri yetersizlik nedenlerine ilişkin veli görüşleri nelerdir?.....	5
1. 3. Araştırmanın Önemi.....	5
1. 4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1. 5. Varsayımlar.....	7
1. 6. Tanım ve Kısaltmalar.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
2.1. Sosyal Beceriler İle İlgili Kavramlar.....	9
2. 1. Sosyal Gelişim.....	9
2. 2. Sosyalleşme.....	10
2. 3. Sosyal Yeterlik.....	11
2. 4. Sosyal Zeka.....	11

2. 5. Sosyal Olgunluk.....	12
2. 2. Sosyal Beceri.....	12
2. 3. Sosyal Beceri Yetersizliği.....	16
2. 4. Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması.....	19
2. 5. Sosyal Becerilerin Yaşlara Göre Gelişimi.....	26
2. 6. Sosyal Beceri Gelişimini Etkileyen Faktörler.....	31
2.6.1. Aile.....	31
2.6.2. Kardeşler.....	32
2.6.3. Akranlar.....	32
2.6.4. Kültür.....	32
2.6.5. Sosyal Konum.....	33
2.6.6. Oyun.....	33
2.6.7. Cinsiyet.....	33
2.6.8. Yaş.....	33
2.6.9. Çocuğun Engel Durumu.....	34
2.6.10. Eğitim Kurumları.....	34
2.6.11. Kitle İletişim Araçları.....	35
2. 7. Sosyal Beceri Eğitimi.....	35
2. 8. Sosyal Beceri Eğitiminde Kullanılan Yöntemler.....	37
2. 9. Sosyal Becerilerin Değerlendirilmesi.....	40
2. 10. Sosyal Fobi/ Sosyal Anksiyete.....	40
2. 11. Risk Altındaki Çocuklarda Sosyal Beceri.....	40

2. 12. Sosyal Problem Çözme.....	41
2. 13. İlgili Araştırmalar.....	42
2. 13. 1. Yurt içi Araştırmalar.....	42
2.13. 2. Yurt dışı Araştırmalar.....	70

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	80
3.1. Araştırmanın Modeli.....	80
3.2. Evren ve Örneklem.....	81
3.2.1. Evren.....	81
3.2.2. Örneklem.....	81
3.3. Veri Toplama Araçları.....	84
3.4. Verilerin Toplanması.....	88
3.5. Verilerin Analizi.....	89

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM.....	91
4.1. Birinci alt probleme ilişkin bulgular.....	92
4.2. İkinci alt probleme ilişkin bulgular.....	94
4.3. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular.....	97
4.4. Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular.....	100
4.5. Beşinci alt probleme ilişkin bulgular.....	101
4.6. Altıncı alt probleme ilişkin bulgular.....	103
4.7. Yedinci alt probleme ilişkin bulgular.....	107

4.8. Sekizinci alt probleme ilişkin bulgular.....	110
4.9. Dokuzuncu alt probleme ilişkin bulgular.....	117
4.10. Onuncu alt probleme ilişkin bulgular.....	125
4.11. On birinci alt probleme ilişkin bulgular.....	134
4. 12. On ikinci alt probleme ilişkin bulgular.....	136
4.13. On üçüncü alt probleme ilişkin bulgular.....	142

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	147
6. KAYNAKÇA.....	156

EKLER

Ek-1. Araştırma İzni.....	178
Ek-2. Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği.....	180
Ek-3. Görüşme Soruları.....	186
Ek-4. Özgeçmiş.....	187

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SBDÖ: Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği

TABLolar VE ŞEKİLLER LİSTESİ**TABLolar LİSTESİ**

Tablo 1. Öğrencilerin Tanılayıcı Özellikleri.....	82
Tablo 2. Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Katsayılar..	87
Tablo 3. Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeyleri Ortalamaları.....	91
Tablo 4. Sosyal beceri Düzeylerinin Cinsiyete Göre Ortalamaları.....	93
Tablo 5. Sosyal Beceri Düzeylerinin Kardeş Sayısına Göre Ortalamaları.....	94
Tablo 6. Sosyal Beceri Düzeylerinin Sınıf Mevcuduna Göre Ortalamaları.....	97
Tablo 7. Sosyal Beceri Düzeylerinin Anne Yaşam Durumuna Göre	
Ortalamaları.....	100
Tablo 8. Sosyal Beceri Düzeylerinin Baba Yaşam Durumuna Göre	
Ortalamaları.....	102
Tablo 9. Sosyal Beceri Düzeylerinin Ekonomi Durumuna Göre	
Ortalamaları.....	103
Tablo 10. Sosyal Beceri Düzeylerinin Okulöncesi Eğitim Alma	
Durumuna Göre Ortalamaları.....	108
Tablo 11. Sosyal Beceri Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyi Göre	
Ortalamaları.....	110
Tablo 12. Sosyal Beceri Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre	
Ortalamaları.....	118

Tablo 13. Sosyal Beceri Düzeylerinin Algılanan	
Aile Tutumuna Göre Ortalamaları.....	126
Tablo 14. Sosyal Beceri Düzeylerinin Ebeveyn Birliktelik	
Durumuna Göre Ortalamaları.....	135
Tablo 15. Sosyal Beceri Yetersizlikleri Nelerdir Sorusuna	
İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	136
Tablo 16. Çocuğun Gösterdiği En Olumsuz Davranış Nedir	
Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri	137
Tablo 17. Sizce Neden Sosyal Beceri Yetersizliği Gösteriyor Olabilir	
Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	138
Tablo 18. Çocuğun Akademik Becerileri Nasıldır Sorusuna İlişkin	
Öğretmen Görüşleri.....	139
Tablo 19. Sınıfta Sosyal Beceri Kazandırmak İçin Hangi Çalışmalar	
Yapıyorsunuz Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	140
Tablo 20. Sosyal Beceri Yetersizlikleri Nelerdir Sorusuna İlişkin	
Veli Görüşleri.....	142
Tablo 21. Çocukta Gözlemlediğiniz En Olumsuz Davranış Nedir	
Sorusuna İlişkin Veli Görüşleri	143
Tablo 22. Sizce Neden Sosyal Beceri Yetersizliği Gösteriyor Olabilir	
Sorusuna İlişkin Veli Görüşleri.....	144
Tablo 23. Çocuğun Akademik Becerileri Nasıldır Sorusuna	
İlişkin Veli Görüşleri.....	145
Tablo 24. Sosyal Beceri Kazandırmak İçin Hangi Çalışmalar	
Yapıyorsunuz Sorusuna İlişkin Veli Görüşleri.....	146

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Puanlara Ait Diyagram.....92

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları, tanımlar ve kısaltmalar ile ilgili bilgiler verilmiştir.

1. 1. Problem Durumu

İnsan doğumuyla kendini sosyal bir yaşamın içinde bulmakta ve içinde bulunduğu sosyo-kültürel ortama uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu uyum çabası doğumdan itibaren yaşam boyu gelişim göstermektedir. Sosyal ve duygusal gelişimin temeli yaşamın ilk yıllarında atılmaktadır. Bu nedenle sosyal uyumun gerçekleşmesinde ve becerilerin kazanılmasında erken çocukluk dönemi en kritik dönemdir (Günindi, 2010).

İnsanın sosyal bir varlık olmasında kendisinin diğer insanlara, diğer insanların da kendisine ihtiyaç duyması yatmaktadır. Kurduğumuz, geliştirdiğimiz sosyal ilişkilerle birlikte birçok sosyal ilişkinin içerisinde de yer almaktayız. Doğumla birlikte yaşam boyu devam eden bu süreçte kişi, diğer insanları etkilemekte ve onlardan etkilenmektedir. Bu bağlamda sosyalleşme ister istemez gerçekleşmektedir. Sosyalleşmenin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için sosyal beceriler gereklidir. Bir başka deyişle sosyalleşen bireylerin sosyal becerileri uygun biçimde, düzenli olarak kullanması beklenmektedir (Gülay ve Akman, 2009).

Bireyin kendisinden beklenen ve yapmasını istediği davranışları gösterecek şekilde yetişmesi sosyal gelişimi ile ilgilidir. Sosyal gelişimini sağlıklı olarak tamamlaması için bireyin içinde bulunduğu topluma uyum sağlaması gerekir. Çünkü, sosyal davranışının temeli, çocuğun ilk yıllardaki sosyal gelişimi ile atılır (Çubukçu ve Gültekin, 2006).

Yaşamın ilk yıllarında çocuklar arkadaşlarıyla nasıl iletişim kuracaklarını doğal olarak öğrenirler. Bazı çocuklar ise akranlarını gözleyerek sosyal beceri kazanamazlar. Bu çocuklar, sosyal becerileri kullanmak için desteklenmeye ve bu becerilerin sistemli olarak öğretilmesine ihtiyaç duyarlar (Avcıoğlu, 2005). Okulun

çocuğun sosyalleşmesindeki olumlu etkisinde, hazırlanacak eğitim programının, çocuklara sunulacak çevrenin ve öğretmenin yeterli mesleki beceriye, uygun kişilik özelliklerine ve özveriye sahip olması önemli görülmektedir (Aslan, 2008).

Okul öncesinde ilkokula hazırlık önemle üzerinde durulması gereken bir alandır. Çocuklara ilkokul için gerekli olan temel becerilerin kazandırılması onların ilkokula adaptasyonunu kolaylaştırır. İlkokula uyumun kolay olması da çocukların ilk ciddi eğitim yaşamlarına olumlu başlamalarını ve ilkokulda daha başarılı olmasını sağlar (Polat Unutkan, 2007). Evden okula gelmek, yeni bir durum olduğu gibi anaokulundan ilkokula geçmek bir başka yeni durumdur. Anaokulunun fiziki ortamına, insan ilişkilerine ve farklı yaklaşımlarına alışmış bir çocuk için de ilkokul birinci sınıf bambaşka yeni bir durumdur. Çünkü birinci sınıf formal eğitimin ilk adımı olmasıyla gerek ortamı, gerek içerdiği programları, gerekse eğitim yaklaşımları bakımından önemli farklılıklar içermektedir (Oktay ve Unutkan, 2005).

Altı yaşında bir çocuğu, o güne kadar tanıklık etmediği formal bir eğitim beklemektedir. Bu dönemde en önemli gelişimsel görevi bu duruma uyum sağlamaktır. İçinde bulunduğu topluma uyum sağlamak, toplumdaki bireylerle iletişim kurmak, okuma yazma becerisi kazanmak bu yeni ortamda ondan göstermesi beklenen yepyeni davranış örnekleridir. Çocuğun büyüme ve gelişme düzeyi, göstereceği bu davranışların niteliğini belirleyecektir. Eğer okul öncesinde, edineceği yeni davranışlara hazırlık aşaması verimli geçirmişse tüm bu süreçlerden başarıyla geçmesi daha kolay olacaktır (Haktanır, 2002).

İlkokula başlama, çocuk için çevre değiştirme ile başlayan önemli bir dönüm noktasıdır. Eğer çocuk, okul öncesi eğitim kurumlarına gitmemişse ve yeterli sosyal becerileri kazanmamışsa ya da hayatında bunları uygulamamışsa birçok sorun onu bekliyor demektir (Aslan, 2014). İlkokul, aileden ayrılan çocuğun, evden farklı bir yerde yeni arkadaşlarla vaktinin çoğunu geçirdiği farklı bir ortamdır. Çocuk ilk defa belirli bir disiplin planı içinde programlı öğretimin gerektirdiği etkinliklere katılmak durumundadır. Öğretmenin talimatını yapmak, kurallara uymak ve en önemli olan okuma-yazma başta olmak üzere birçok konuyu öğrenmek durumundadır (Oktay ve Unutkan, 2005).

İlkokul birinci sınıfın farklı önemli bir özelliği vardır. Okul öncesi eğitim alan çocukların okul hayatlarına uyumları daha kolay olmaktadır. Ancak okul öncesi eğitimden yararlanamayan çocuklar, ilk kez okul hayatına ilkököl birinci sınıfta başlamakta ve öğrenciliğin gereklerini ilk kez burada öğrenmektedir. İlkokula okul öncesi eğitimden yararlanmadan başlayan çocuklar için hazırlanmak gereklidir. Bir şeyi öğrenmeye hazır olmayan çocuğu, öğretime katmak verimsiz olmaktadır. Aynı zamanda başarısızlık, hayal kırıklığı ve aşağılık duygusunun çocukta oluşmasına yol açar. Böyle bir olumsuzluk hayatının ileriki süreçlerini de etkilemektedir. Akranlarının başardıklarını yapmaya cesaret etmekte zorlanır. Aşğılık duygusunun gelişmesi çocuğun yaratıcılığını ve düşünce ilgilerini baltalar. Öğretmen çocuğun öğrenmeye hazır olup olmadığını yoklamalı ve öğretmeye geçmeden önce, bazı yeterliklerin geliştirilmesine çalışmalıdır (Bilir, 2005).

İlkokul birinci sınıfa başladığında bazı yeterliliklere sahip olmak, çocuğun sınıfa adaptasyonunu kolaylaştırır (Polat Unutkan, 2007). Okuldaki sosyalleşme sürecinde yeni arkadaşlıklar kurma, bu arkadaşlıkları sürdürme ve öğretmenleriyle olumlu ilişkiler başlatma en önemli becerilerdendir. Çocukların bu becerileri kazanmaları durumunda, aynı zamanda okula karşı olumlu tutum geliştirebildikleri, okula devam edebildikleri, okulda ve sonraki yaşamlarında daha başarılı oldukları görülmektedir (Denham, 2006).

Sosyal beceri, kişinin başkaları ile etkileşimleri başlatmaları ve sürdürmeleri için gerekli öğrenilmiş davranışlara denir (Westwood, 2007). Sergin ve Giverts (2003) sosyal becerileri; bireyin kişiler arası iletişimde sosyal destek kaybına uğramadan olumlu ve olumsuz düşünce ve duygularını uygun bir biçimde ortaya koyabilmesi olarak tanımlamışlardır. Çocuğun sosyal ve psikolojik gelişiminin önemli unsurlarından olan sosyal becerileri gösteremeyen çocuklar ise karşılaştıkları problemleri çözmede zorlanır. Sosyal becerilere sahip çocuklara göre daha az seçenek görebilirler. Dolayısıyla çoğunlukla uygun olmayan davranış biçimlerini kullanırlar (Bacanlı ve Erdoğan, 2003).

Erken çocukluk döneminde çocukların gelişmekte olan zihinleri ve sosyal deneyimleri, benlik, duygusal olgunluk, ahlaki anlayış ve cinsiyet ile ilgili farkındalıklarının gelişmesine katkı sağlar (Santrock, 2015). Sosyal beceri

yetersizliği olan çocuklar ise yaşamları boyunca, okul ve mesleki yaşamlarında, bireyler arası ilişkilerde, duygusal ve davranışsal alanlarda, farklı problemlerle karşılaşmaktadırlar. Bu problemlerin giderilmesi ve çocukların toplumla bütünleştirilmesi için sosyal becerileri düzeylerinin artırılması gerekmektedir (Gülay ve Akman, 2009).

1. 2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma ile ilkokul birinci sınıfa giden öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin bazı değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek ve sosyal beceri yetersizlik nedenlerini öğretmen ve veli görüşlerine göre belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaca bağlı olarak alt amaçlar şöyle oluşturulmuştur.

1. 2. 1. Alt Amaçlar

1. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile cinsiyeti arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyi ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyi ile sınıf mevcudu arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile annenin yaşam durumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile babanın yaşam durumu arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile ailenin ekonomik durumu arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okulöncesi eğitim alıp almama durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
8. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile annenin eğitim durumu arasında bir fark var mıdır?
9. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile babanın eğitim durumu arasında bir fark var mıdır?
10. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile algılanan anne baba tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

11. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile ebeveyn birliktelik durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

12. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri yetersizlik nedenlerine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

13. İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri yetersizlik nedenlerine ilişkin veli görüşleri nelerdir?

1. 3. Araştırmanın Önemi

Sosyal becerilere sahip olan çocuklar arkadaş bulmakta zorluk yaşamaz, akranları arasında sevilir, popülerdir, insanlarla daha iyi anlaşılır. Girişken oldukları için sosyal etkinliklere ve akran gruplarına kolay katılabilirler ve saldırgan davranışlar göstermezler aynı zamanda işbirlikçidirler. Kendilerine güvenirlir, iletişim becerilerine sahiptir ve konuşan kişiye müdahale etmeksizin etkin bir biçimde dinleyebilirler. Güçlü insan ilişkileri vardır. Sosyal kararlar vermede başarılıdır. Öfkelerini uygun bir şekilde, diğer insanlara zarar vermeksizin gösterirler ve soğukkanlılıkla karşılaşırlar. Empati kurmakta başarılıdır, çevrelerine uyum sağlar, çatışmalardan uzak kalmayı başarabilirler, sosyal problemleri etkin biçimde çözebilirler. Sosyal beceriler arkadaşlıklarla, samimi ilişkilerle ve mutlulukla ilgilidir (Bierman, 2005; Choi ve Kim, 2003; Herzog, 2007; Johnson ve Johnson, 1990; Kemple, 1990; Lawhon ve Lawhon, 2000. Gülay ve Akman, 2009).

Yetişkinlikteki uyumun önemli göstergelerinden biri, akademik başarı ve zeka puanı değil, bireyin diğer insanlarla başarılı ilişkiler kurabilmesidir. Yaşamın ilk yıllarında kazanılan sosyal beceriler, sosyal uyumu sağlayacak, sosyal ilişkileri oluşturacak, var olan ilişkilerin devamını sağlayacak araçlardandır. Bu noktada, yaşamın ilk yıllarında sosyal becerilerin öğrenilmesi önem arz etmektedir (Bacanlı, 2012).

Yaşamın ilk yıllarında sosyal açıdan yetersiz çocuklar sosyal becerilere sahip akranlarına göre yetişkinlik döneminde sosyal duygusal yetersizlik, kaygı, depresyon, şizofreni, suç işleme gibi sorunlar yaşama ihtimali daha yüksek düzeydedir (Stefan, 2008). Bu dönemde sosyal gelişim özelliklerini kazanamamış çocuklar, akranları tarafından kabul görmemekte, antisosyal davranışlar

sergilemekte, davranış problemlerine sahip olmaktadırlar (Miles ve Stipek, 2006). Okul öncesi dönemde bu becerileri kazanamamış olan çocuklar olumsuz davranışları sürdürmekle beraber yaşamın ileriki dönemlerinde okuldan kaçma, suç işleme, madde bağımlısı olma, sosyal ilişkileri sürdürmemeye, diğer birelere şiddet uygulama ve istismar etme (Carpenter, Shepherd ve Nangle, 2008; Wang, Sandall, Davis ve Thomas, 2011), disiplin problemleri yaşama, okul kaygısı ve fobisi geliştirme (Berkowitz ve Bier, 2004) gibi problemler yaşamaktadırlar.

Çocuklar okul dönemi ile birlikte evden okul ortamına geldiklerinde onlardan yeni yeni davranışlar şekilleri geliştirmeleri beklenir. Yaşlılarıyla beraber sosyal bir grup ile etkileşim içinde yaşamayı öğrenmek, akademik gelişmeler açısından da önemli bir temeldir. Başka bir ifadeyle, kendini ve duygularını nasıl göstereceğini, nasıl soru soracağını, karşısındakini nasıl dinleyip anlayabileceğini, kötü durumların nasıl üstesinden geleceğini, öğrenen bir çocuk, daha rahat bir biçimde akademik becerileri de geliştirebilecektir (Akkök, 1999).

Sosyal yeterliliğe ulaşamamış çocuklar ise okul yaşamı ile davranışsal, duygusal, akademik problemler yaşamaktadır. Aynı zamanda akran, ebeveyn ve yetişkinlerle ilişkilerinde problemler yaşayabilmektedirler. Uyumsuz davranışlar gösterdiklerinden dolayı akranları tarafından dışlanabilmektedirler (Flanagan, 1999; Ward, 2002; White, Keonig ve Scahill, 2007). Böylelikle birçok sosyal beceriyi öğrenme fırsatını akranlarınca reddedildiğinden yararlanamamaktadırlar. Ayrıca kendilerini yalnız hissetmekte ve okuldan uzaklaşabilmektedirler (Çetin, Bilbay ve Kaymak, 2002).

Sosyal beceri düzeyi yüksek ve empatik çocuklar sosyal açıdan daha duyarlı olmakta, günlük kişiler arası problemleri çözmek için daha fazla tekniğe sahip olduklarından sosyal ilişkilerinde daha başarılıdırlar, saldırgan değildirler ve akranlarıyla etkileşimi kapsayan daha fazla fırsatları vardır (Findlay, Girardi & Coplan, 2006; Ünsal, 2010; Attili, Vermigli & Roazzi, 2011; Samancı ve Diş, 2014).

Sosyal becerilerin kısa ve uzun süreli sonuçları göz önünde bulundurulduğunda, çocukların küçük yaştan itibaren bu becerileri öğrenmeye ve uygulamaya olan ihtiyaçları görülmektedir (Lynch ve Simpson, 2010). Yaşamın ilk

yıllarında sosyal becerileri öğrenen ve davranabilen çocukların sosyal, duygusal, bilişsel becerilerinde katkılar sağlanabileceği görülmektedir. İlk yıllarda başarılı sosyal ilişkiler geliştiren çocuklar daha sonraki yıllar için de bu ilişkilerini sürdürerek topluma uyum sağlayan, rahatlıkla kendini ifade edebilen, mutlu bireyler olabileceklerdir (Gülay ve Akman, 2009).

Çocuğun sosyal olarak gelişiminin altında yatan nedenlerin araştırılmasına eğitimciler ve araştırmacılar tarafından son yıllarda daha fazla önem verilmiştir. Yapılan araştırmalar göre çocukların minimal düzeyde sosyal becerilere sahip olmamaları durumunda yaşamları boyunca sosyal ilişkilerinde risk altında olacaklarını göstermektedir (Parker ve Asher, 1987).

Bu bilgilerden hareketle bu çalışmanın, ilkokul birinci sınıfa giden öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin hangi değişkenlere göre farklılaştığını incelemek ve sosyal beceri yetersizlik nedenlerini tespit edip çözüm yolları geliştirmek için gerekli adımların atılması konusunda hem literatüre katkı sağlayacağı hem de konuyla ilgili yapılacak araştırmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

1. 4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında Gümüşhane ili merkez ilçe sınırlarındaki 6 ilkokulda 15 şube birinci sınıf öğretmenlerinin ve velilerin öğrencilerin sosyal becerilerine ilişkin görüşleri ile sınırlıdır.

1. 5. Varsayımlar

- Öğretmenlerin sosyal becerileri değerlendirme ölçeğini objektif olarak doldurduğu,
- Aile ve öğretmenlerin görüşme formu sorularını içtenlikle cevapladığı,
- Örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1. 6. Tanım ve Kısaltmalar

Sınıf Öğretmeni: Gümüşhane ili merkez ilçesinde resmi ve özel ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenleridir.

Sosyal Beceri: Kişinin başkaları ile etkileşimleri başlatmaları ve sürdürmeleri için önemli öğrenilmiş davranışlardır (Westwood, 2007).

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SBDÖ: Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma konusu ile ilgili olan sosyal beceriler hakkında kuramsal bilgiler ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2. 1. Sosyal Becerilerle İlgili Kavramlar

Sosyal becerilerle ilgili kavramların ortaya konulması, konunun detaylı bir şekilde açıklanması açısından önem taşımaktadır. Sosyal gelişim, sosyalleşme, sosyal yeterlik, sosyal zeka ve sosyal olgunluk, sosyal becerilerin ilişkili olduğu kavramlardır (Gülay ve Akman, 2009).

2. 1. 1. Sosyal Gelişim

Sosyal gelişim, toplumsal beklentilere uygun kazanılmış davranış yeteneğini ifade etmektedir. Dar anlamda günlük davranış gelişimini, geniş anlamda ise bireyin doğumu ile başlayan bir evreyi kapsamaktadır (Yavuzer, 2007).

Çocuğun doğumu ile birlikte başlayan yaşamın ilk yıllarındaki sosyal gelişim, sosyal davranışlar için temel oluşturur (Kulaksızoğlu, 2003). Sosyal gelişim, çocuğun yaşamını sürdürdüğü topluma uyum sağlama sürecidir. Toplumsal bir varlık olan insan, çevresiyle sürekli etkileşim içerisindedir. Çocuk doğumuyla birlikte ailesiyle yaşamaya başlar. Bu çocuğun ilk sosyal çevresidir. Diğer insanlarla nasıl ilişki kuracağına dair ilk deneyimleri ailesiyle yaşar. Sonra, aile içindeki sosyal etkileşim, diğer yetişkinler ve arkadaşlarıyla devam eder (Kandır, 2007).

Sosyal gelişimin sağlıklı ilerlemesi için bireyin kendisiyle de uyumlu olması gerekmektedir. Bu uyumun oluşmasında yaşamın ilk yıllarında çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması, sevgi, saygı ve kabul edilmenin olduğu ortamda yetişmesinin önemi büyüktür. Sosyal etkileşimler, sosyal beceriler ve sosyal gelişim arasındaki ortak noktadır. Sosyal etkileşimlerle elde edilen sosyal beceriler, sosyal gelişimi desteklemektedir. Sağlıklı sosyal gelişimi olan bireyler hem sosyal becerilere sahip olurlar hem de bu becerileri sık sık kullanarak uyumlu olacaktırlar (Gülay ve Akman, 2009).

İnsanın başkalarıyla birlikte yaşama zorunluluğunu ortak bir mutluluk ve güven kaynağı haline getirmesi, başarılı bir sosyal gelişimin sonucunda gerçekleşir (Aydın, 2010).

2. 1. 2. Sosyalleşme

Sosyalleşme, doğum ile başlayan bir süreç olup okul öncesi eğitime başlayana dek birçok sosyal beceriyi çocuklar anne babalarından veya diğer yetişkinlerden öğrenirler. Fakat çoğu çocuk, okula geldiğinde evdeki birçok davranışının okulda kabullenilmediğini ya da okulda farklı biçimlerde davranılması gerektiğini keşfeder. İlk defa okul öncesi dönemde çocuk, aile dışındaki diğer insanlarla, özellikle akranlarıyla nasıl beraber olunacağını anlamaya başlar. Bu öğrenme, çocuğun sosyal gelişimine destek sağlar. Sosyal davranışları planlı ve programlı bir şekilde öğrenmesinde okul öncesi eğitim kurumları büyük bir role sahiptir (Yaşar, 2000).

Sosyalleşme, çocuğun gelişiminde en önemli süreçlerden biri olup en yalın tanımıyla çocukların bir grubun işlevsel üyeleri oldukları ve grubun diğer üyelerinin değerlerini, davranışlarını, inançlarını kazandıkları sürece denilmektedir (Gander ve Gardiner, 1993). Sosyalleşme öğrenme yoluyla gerçekleşmekle birlikte çocuğun topluma ve sosyal yaşantılara göre tavırlarının biçimi ve başkaları ile nasıl ilişki kuracağı, çoğunlukla yaşamın ilk yıllarında olan öğrenme deneyimlerine bağlıdır (Yavuzer, 2007).

Elkin (1995) bir çocuğun sosyalleşebilmesi için üç ön koşula ihtiyacı olduğunu ifade etmektedir. Bunlar; çocuğun sosyalleşebileceği bir toplum ve dünyanın varlığı, çocuğun yeterli ve gerekli biyolojik ve kalıtsal özelliklere sahip olması ve diğer insanlarla, fitratı gereği bazı ilişkiler kurma isteğinde bulunması. Böylelikle sevgi, merhamet, utangaçlık, kıskançlık, acıma, beğenilme vb. duygusal bir takım deneyimler kazanmasıdır.

Başarılı bir sosyalleşme sonucunda kişinin davranışlarını yönlendirme ve gerektiği zaman onları bastırma yeteneği olan iç denetim çocukta gelişmektedir. (Atlı, 2006). Kendi denetimini sağlıklı bir şekilde yapmaya başlar ve böylelikle yasalar ve toplum zorlamasa da yasaların ve toplumun kurallarına uygun davranışlarda bulunur (Ziv, 2013).

2. 1. 3. Sosyal Yeterlik

Sosyal yeterliliği sosyal beceri kavramından ayırt etmek güç olduğundan bazen birbiri yerine kullanıldığı, aralarında önemli bir ayırım gözetilemediği görülmektedir (Avcıoğlu, 2005). Bireyin sosyal becerisi varsa sosyal açıdan yeterlidir (Bacanlı, 1999). Trower (1982) sosyal yeterliği, becerikli davranış ortaya koyma yeteneği diye tanımlamıştır (Gülay ve Akman, 2009).

Sosyal yeterlik, çocuğun çevresindeki diğer çocuklarla sağlıklı ve nitelikli ilişkiler kurabilmesi ve çevresinde karşılaştığı sosyal durumlarla başa çıkabilmesi için gerekli bilgi ve becerilere sahip olması ve sahip olduğu bu becerileri uygun bağlamlarda kullanabilmesidir (Ergenekon, 2013).

Sosyal yeterlik üzerine farklı araştırmacıların getirdiği farklı tanımlar şu şekildedir;

- Sosyal başarı
- Farklı durumlardaki sosyal amaçlara ulaşma
- Uygun yollar ile olumlu sonuçlar elde etme
- Bireyin karşılaştığı sorunlarla baş etmedeki etkinliği,
- Başarılı sosyal işlevi yansıtan davranışlar,
- Kültürel olarak kabullenilen davranışları sergileme becerisi (Çetin ve ark.,

2002).

Westwood (1993) sosyal yeterlilikte sözel ve sözel olmayan becerilerin önemli davranışlar olduğunu ifade etmektedir. Bu davranışlar ise şunlardır; göz teması, mimik, sosyal mesafe, sesin özellikleri, selamlaşma, konuşma, başkalarıyla oyun oynama ve çalışma, dikkat çekme ve/veya yardım isteme, anlaşmazlığın üstesinden gelme, kendine çeki düzen verme ve temiz olmadır (Avcıoğlu, 2001).

2. 1. 4. Sosyal Zeka

Thorndike (1920) üç tür zekanın olduğunu ileri sürmüştür. Bunlar: soyut zeka, mekanik zeka ve sosyal zeka. Sosyal zekayı, insanları anlama ve idare etme,

insan ilişkilerinde akıllıca davranma yeteneği' olarak tanımlamıştır (Akt. Bacanlı, 2011).

Marlowe' a (1986) göre, sosyal zekanın 5 tanımı vardır:

- Organizmanın amaç geliştirme ve amaca yönelik etkinlik gösterme yetenekliliği
- Bireyin kişisel yeterlik ile başarı beklentisi
- Olumlu pekiştireç getirecek işlerde bulunma yeteneği, yani becerisi
- Sosyal olarak yararlı davranışları yapmada etkililik
- Bilişsel, duyuşsal ve/veya davranışsal işlev görme örüntülerinde görülen kişilik özelliği.

Sosyal zeka kavramı uzun süredir psikologların üzerinde çalıştığı bir kavramdır. Bazen unutulmuş, bazen büyük bir ilgi görmüştür. Ancak henüz bir neticeye ulaşılamamıştır (Bacanlı, 2012).

2. 1. 5. Sosyal Olgunluk

Meadew'a (1980) göre bireyin sosyal yönden yaşına uygun davranışları gösterebilmesidir. Diğer kişilerin isteklerini, duygularını, düşüncelerini ve ihtiyaçlarını dikkate almayı da kapsamaktadır (Gülây ve Akman, 2009).

Çocuğun sosyal olgunluk seviyesine ulaşması öncelikle ebeveyni ile sağlıklı iletişim ve etkileşimi kurması, bunun sonucunda, toplumun değerlerini öğrenmesi ile gerçekleşir. Çocuğun fiziksel, duygusal, zihin, dil açısından büyümesi, gelişmesi ve olgunlaşması ile çevresindekilerle etkileşiminin artması ve kültürel olarak öğrenmesi gerekenleri öğrenmesi mümkündür. Yani çocuk sağlıklı bir sosyalleşme süreci içinde sosyal yönden olgunlaşır (Atlı, 2006).

2. 2. Sosyal Beceri

Sosyal beceriler, diğer bireylerle iletişimde bulunmayı kolaylaştırdığından birey ve toplum yaşamında önemlidir. Sosyal becerinin temelleri 1900'li yılların başlarında ilk olarak William James tarafından "Psikolojinin Prensipleri" eserinde atılmıştır. Sosyal ilişkilerin ele alındığı bu çalışma, sosyal beceri alanında yapılan

çalışmalara yol gösterir niteliktedir. Sosyal ilişkilerin temelinde bir takım sosyal benliklerinin bulunduğu tezini öne süren James, anne-babamıza, arkadaşlarımıza, bakkala, öğrencilerimize hatta köpeğimize gösterdiğimiz farklı birer benliğimiz olduğunu öne sürmüştür. Bu benlikler sosyal ilişkilerimizde nasıl davrandığımız ile ilgili bilgi veren kalıplardır (Bacanlı, 2009).

Sosyal beceriler başarılı bir yaşam içinde büyük önem taşımaktadır. Eğitimde sosyal becerilerin kazanılması ve performansı birçok faktörlere bağlı olabilir. İnsanların tesirli bir etkileşim olmasını güçlendiren ve hoşnutsuz yanıtları önleyen ve bireylerin sosyal ve davranışsal olarak sağlıklı olduğunu gösteren davranışlara sosyal beceriler denir (Efstathios, 2012).

Sosyal beceriler çocuğun, çevredeki bireylerin beklentilerini başarı ile karşılayabileceği, diğer bireylerle pozitif etkileşim, iletişim, dinleme, dikkati sürdürme, talimatları takip etme gibi becerileri kazanmayı gerektiren becerilerdir. (Gresham, 1997).

Swindells ve Stagnitti (2006)' e göre sosyal beceriler; sosyal düşüncelerin, sosyal durumlarla ilişkili beceriler ya da sosyal işlevlerin başarılı bir şekilde düşünme süreçleri ya da davranışlar olarak yansımadır.

Sosyal beceriler, kişisel ve sosyal doyumla sonuçlanan, duruma özgü davranışlardır (Dobbins, Higgins, Pierce, Tandy ve Tincani, 2010). Akfırat (2004) ise, sosyal becerileri, bireyin toplumda diğer bireylerle olumlu etkileşim geliştirmesini sağlayan davranışlar olarak ifade etmiştir.

Bireylerle etkileşim içinde olma, problem çözme, iletişim kurma ve iletişimi sürdürme, karar verme ve uygulama, kendini yönetme, çatışma çözme ve zorluklarla baş edebilme, atılganlık, paylaşma, işbirliği içinde olma olarak tanımlanmaktadır (Atay, 2011). Bacanlı (2005), bireyin diğer bireylerle başarılı bir biçimde etkileşimde bulunmasını sağlayan davranışlar olarak tanımlarken, şahin (1999) ise sosyal beceriyi, başkaları tarafından olumlu tepkiler verilmesine yol açabilecek ve olumsuz tepkilerini önleyebilecek, başkalarıyla etkileşimi sağlayan sosyal yönden kabul edilebilir olan davranışlar olarak isimlendirmektedir.

Sosyal beceriler, bireyler arası ilişkilerde sosyal bilgiyi alma, çözümlenme ve uygun tepkiler verme, hedefe yönelik olan ve sosyal bağlama göre farklılaşan; hem gözlemlenen hem de gözlenemeyen bilişsel, duyuşsal öğeleri kapsayan ve öğrenilebilir davranışlara denir (Yüksel, 2000).

İnsan başkalarıyla etkileşimi kolaylaştıran, sosyal açıdan kabul edilebilir, başkalarının olumlu tepkiler vermesini sağlayan ve olumsuz tepkiler vermesini önleyebilecek becerilere sahip olmak ister. Çünkü her insan yaşamı boyunca başarılı, mutlu olmak ve diğer insanlarla iletişimde bulunmayı kolaylaştırıcı davranışlar ister. Bu davranışlar, sosyal beceri olarak adlandırılmaktadır (Genç, 2005).

Sosyal beceriler gözlenebilir davranışları kapsadığı gibi gözlenemeyen davranışları da kapsamaktadır. Teşekkür etme, günaydın deme, selam verme vb. davranışlar gözlenebilir davranışlardır. Karar verme, davranışa geri bildirim verme ve davranışı değerlendirme ise gözlenemeyen becerilerdir (Stanley, 2009).

Campbell ve Siperstein (1994), konuyu sosyal beceriler ve sosyal davranışlar olarak incelemiştir.

Sosyal Beceriler

Yardım kabul etme, bir etkinliği sonlandırma, konuşma, yardım isteme, bir gruba dahil olma, arkadaşlığı devam ettirme, akran baskısıyla başa gelme, açık ret ile başa gelme, takılmaya cevap verme, işbirliğiyle çalışma, gruptan ayrılma, büyük bir grupta çalışma, sıkılganlıkla başa gelme, küçük gruplarda çalışma, bağımsız çalışma, sınıfta bir gruba dahil olma, grup tartışmasına katılma, süren konuşmaya dahil olma, bir etkinliği sonlandırma (akademik), bir gruba dahil olma (oyun alanı), yalnızlıkla mücadele, hayal kırıklığı ile mücadele, gizli ret ile başa çıkma, dost/arkadaş kazanma, başka biriyle oynama, çatışmadan kaçınma, işbirliği içinde oynama, yeni bir grubun üyesini kabullenme, büyük bir grupta oynama, başka biriyle çalışma (Bacanlı, 2008).

Sosyal Davranışlar

Gülümseme, göz teması başlatma, göz temasını sürdürme, başkalarını selamlama, konuşmayı başlatma, konuşmayı sürdürme, konuşmayı bitirme, kendini

tanıtma, dinleme, yardım isteme, yardımı kabul etme, yardımı teklif etme, başkalarını bırakma, başını sallama, övgü kabul etme, kompliman yapma, uygun bir şekilde kesme, izin isteme, kuyruğa girme, kuyrukta ilerleme, övgü yapma, hoş şeyler söyleme, uzlaşma, materyali paylaşma, sıraya geçme, eleştiri kabul etme, doğruyu söyleme, sır saklama, özür dileme, iyilik isteme, kaba düşünceleri görmezden gelme, sırasını bekleme, eşyalarına dikkat etme, atılgan olma, başkasının hakkına saygı gösterme, başkalarını bırakma, öneride bulunma (Bacanlı, 2008).

Sosyal beceri kavramının tek bir tanımı yoktur (Yıldırım, 2006). Sosyal becerilerin tanımları incelendiğinde, tanımların her biri sosyal becerilerin bir yönünü vurgulamaktadır. Bu durum tanımların birbirini tamamladığını göstermektedir. Michelson, Sugai, Wood ve Kazdin (1993) sosyal beceriler alanında yapılan tanımları incelemiş, bu tanımlarda yedi ortak noktanın olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Bu noktalar:

- 1-Sosyal beceriler öğrenmeyle kazanılırlar.
- 2-Sözel ve sözel olmayan davranış içerirler.
- 3-Etkili ve uygun iletişimi başlatma ve etkileşime tepki vermeyi sağlarlar.
- 4-Sosyal ödüllerle etkililikleri artar.
- 5-Çevreyle bireyin etkileşimi sonucu oluşurlar.
- 6-Bireyin yaşı, cinsiyeti, konumu ile çevrenin özelliklerinden etkilenecek şekilde şekillenirler.
- 7-Becerilerdeki eksiklik, yapılan değerlendirmelerle ortaya çıkarılabilir ve eğitimle geliştirilebilir.

Sosyal ilişkiler, bireyin yaşamında önemli bir temel oluşturur. Bireyi gelişime ve değişime hazırlayan ihtiyaçların başında gelir. Bireyin yeniliklerle karşılaşmasını, sürekli ilerlemesini sağlar. Başarılı ve mutlu biri olarak kendini algılamasında sosyal yaşamdaki başarıları ve yeterliği önemli görülmektedir. Bu da bazı sosyal becerilere sahip olmayı gerektirir. Bireyin bireysel ve toplumsal kabulünü artıran, diğer bireyler ile karşılıklı ve sağlıklı ilişki kurabilmesini sağlayan becerilere sosyal

beceriler denir. İnsan sosyal becerileri ile kişiler arası ilişkilerde çevresinden pekiştirme elde eder böylelikle olumlu davranışları devam eder. Dolayısıyla sosyal beceriler insanların her zaman ihtiyacı olan bir birikim olarak düşünmek gerekir (Bülbül, 2008).

Sosyal becerilerin gelişimi kalıtım, çevre, kültür, anne-baba tutumları ve davranışları, kardeş ve akran ilişkileri, öğretmen davranışları ve eğitim programlarından da etkilenmektedir (Ceylan, 2009).

Sosyal beceriler gözleme yoluyla, gözlenen davranışların model alınması ve taklit edilmesi ile kazanılan öğrenilmiş davranışlar olup çevreden alınan tepkiler ile kalıcı hale gelmekte ve birey için olumlu sosyal sonuçlar sağlamaktadır (Çifci ve Sucuoğlu, 2004).

Sosyal becerileri gelişmiş birey diğer bireylerle olumlu, sorun yaratmadan ilişkiler kurar. Bazen sorun olsa bile bunları toplumca kabul edilen yollarla çözebilir. Bu durum, sosyal statülerine yansiyabilir ve buldukları toplumda liderlik yapabilirler. Çocuklarda disiplin sorunlarının büyük bir nedeni, sosyal uyumsuzluktur (Aral, Baran, Bulut ve Çimen, 2000). Sosyal beceri, bilhassa beceriksizlik ortaya çıktığında kolayca anlaşılabilir. Bu nedenle sosyal beceri çalışmaları daha çok 'sosyal beceriksizlik' kavramı ile ilgili olmuştur (Bacanlı, 2012).

Çocuğun kazanması gereken sosyal beceriler zamanında kazanılmadığında ileriki yıllarda bu becerilerin kazanılması da zorlaşabilmekte ve çocukların sosyal çevreleri de bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Günümüzde sosyal ilişkilerde zorlanan, ilişki kurmada, kurduğu ilişkiyi sürdürmede başarılı olamayan pek çok çocuk bulunmakta ve bu çocuklar sosyal beceri yetersizliklerinden dolayı kendilerini yalnız veya uyumsuz hissetmekte, gelecek yaşamlarında da okul başarısızlığı, duygusal sorunlar, ergenlikte suça eğilim, depresyon, başarısız ilişkiler, yetersiz ebeveynlik ve kariyer başarısızlığı gibi problemlerle karşılaşmaktadırlar (Buhs, Ludd ve Herald, 2006; Derosier ve Lloyd, 2011; O'Brennan, Bradshaw ve Sawyer, 2009).

2. 3. Sosyal Beceri Yetersizliği

Sosyal beceri yetersizlikleri, sosyal becerilerin öğrenilmesinde ya da uygulanmasında meydana gelen sorunları ifade etmekte olup, çeşitlilik

gösterebilmektedir (Gülay ve Akman, 2009). Çocukların sosyal gelişimindeki eksiklerinin karşılaştıkları sosyal olay ya da durumlara karşı olumlu sosyal davranışı bilmemelerinden ya da olumlu davranışı sergilemek için deneyimlerinin yeterince olmamasından kaynaklanmaktadır (Webster-Stratton, 1999).

Sosyal beceri yetersizliği bireyin davranış repertuarında birtakım sosyal davranışlarının olmamasını gösterir. Bu, bireyin sosyal beceri davranışını gerçekleştireceği gerekli bilgilere sahip olmadığını da göstermektedir. Başka bir taraftan sosyal beceri yetersizliği gösteren birey, problem yaşadığında sosyal beceri performansı ortaya koyabilir fakat uygun sıklık ile bazı durumlarda gösterilmesi gereken doğru sosyal beceriyi gösteremez (King, 2000).

Sosyal beceri yetersizlikleri iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Bazı insanlar çeşitli sosyal becerileri öğrenememekte, bazı insanlar da var olan becerileri uygun ortam ve durumlarda kullanamamaktadır. Gresham (1988) sosyal beceri yetersizliklerini; sosyal beceri yetersizliği, performans yetersizliği, kendini kontrol yetersizliği ve sosyal beceriyi ortaya koyma yetersizliği olarak 4 grup içinde sınıflandırmıştır.

1. *Beceri Yetersizliği*: Eğer birey sosyal beceriyi hiç kullanmamış ya da hiç kullanmıyorsa bireyin bu beceriyi kazanmadığı sonucuna varılabilir.

2. *Performans Yetersizliği*: Performans yetersizliği gösteren birey, beceriyi nasıl uygulayacağını bilmekte ama yeterli sıklıkta ve doğru zamanda kullanmayabilir.

3. *Kendini Kontrol Yetersizliği*: Duygusal tepkilerindeki artış yüzünden birey sosyal beceriyi öğrenemeyebilir.

4. *Beceri Ortaya Koyma Yetersizliği*: Bireyde bazı kazanılmış sosyal beceriler vardır fakat duygusal tepkilerindeki artış nedeniyle bu becerileri uygulamakta güçlük çektiği zaman bu yetersizlikten söz edilebilir (Çiftçi ve Sucuoğlu, 2005).

Elliott ve Gresham (1993) ise sosyal beceri yetersizlik nedenlerini;

1. Yetersiz sosyal bilgi
2. Yetersiz uygulama ve geri bildirim
3. Uygun sosyal davranışları öğrenmek ya da uygulamak için uyarıcıların ve imkanların olmayışı
4. Doğru sosyal davranışın pekiştirilmeyişi
5. Uygun sosyal davranışın gösterilmesi ya da kazanılmasını engelleyen sorunlu davranışların varlığı şeklinde ortaya koymuşlardır.

Elksnin ve Elksnin (1998) çocukların sosyal becerileri kazanamamalarının ve sosyal beceri yetersizliklerinin nedenlerini engellenmiş davranışlar, fırsat eksikliği, geribildirim eksikliği, çevresel ipuçlarını yakalama eksikliği, destek eksikliği olarak belirtmişlerdir.

Çocuklar bir sosyal beceriyi şu nedenlerden dolayı öğrenemeyebilirler.

- Çocuğun bir davranışı göstermekten korkması,
- Endişe duyarak yapmaması,
- Beceriyi öğrenmek için yeterli fırsata sahip olmamasıdır.

Öğretmenler çocukların birlikte çalışması için düzenlemeler yaparsa, bu becerilerin denenmesi ve yerleşmesi için de ortam hazırlamış olur. Öğretmenler, öğrencilerin etkileşimi için fırsatlar sunduğu ölçüde, sosyal becerilerin gelişmesi de o kadar kolaylaşır. Öğrencilerin bu becerileri geliştirebilmesi için öğretmenler çocukları bilgilendirmeli ve okulun bu becerilerin uygulanıp geliştirilebileceği çok uygun bir ortam olduğu unutulmamalıdır (Akkök, 1999).

Sosyal beceri eksikliği olan çocuklarda hem dışa yönelen davranış problemleri (saldırganlık, karşı gelme vb.) hem de içe yönelen davranış problemlerinin (korku, huzursuzluk, içine kapanık vb) gelişme riski yüksek olmaktadır. Sosyal ve davranışsal problemleri önlemek için özellikle okul öncesi dönemde sosyal becerilerin geliştirilmesi gerekmektedir (Herrera ve Little, 2005; Roche-Decker, 2004; Squires, 2003).

Sosyal becerileri yetersizliğinin sonuçları üzerine yapılan çalışmalar, düşük sosyal becerilerin, çocukken yaşanan zorluklar ve ileri dönemlerde olabilecek uyumsuzluklar ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Çetin, ve ark. 2002).

2. 4. Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması

Sosyal beceriler aynı olmakla beraber, sınıflandırmada çeşitlilik göstermektedir. Sınıflandırmadaki ortak nokta becerilerin bireysel ve toplumsal yönlerine vurgu yapılmasıdır. Bireyin benlik saygısının, öz kontrolünün, duygusal uyumun önemli olması bireysel açıdan; diğer insanlarla etkileşime girildiği andan itibaren etkileşimin tüm süreçlerini kapsayan sınıflandırmalarda toplumsal açıdan önemlidir. Sınıflandırmada dikkat çeken başka bir nokta da sosyal gelişimin yanında bilişsel ve duygusal gelişim de sosyal becerilerle doğrudan ilişkilidir (Gülay ve Akman, 2009).

Akkök (2006) sosyal becerileri altı bölümde incelemiştir. Bunlar;

1. İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerileri

Dinleme, konuşmayı başlatma, konuşmayı sürdürme, soru sorma, teşekkür etme, kendini tanıtmaya, başkalarını tanıtmaya, iltifat etme, yardım isteme, bir gruba katılma, yönerge verme, yönergelere uyma, özür dileme, ikna etme

2. Grupla Bir İş Yönetme Becerileri

Grupta iş bölümüne uyma, grupta sorumluluğunu yerine getirme, başkalarının görüşlerini anlamaya çalışma

3. Duygulara Yönelik Beceriler

Kendi duygularını anlama, duygularını ifade etme, başkalarının duygularını anlama, karşı tarafın kızgınlığı ile başa çıkma, sevgiyi, iyi duyguları ifade etme, korku ile başa çıkma, kendini ödüllendirme

4. Saldırgan Davranışlar İle Başa Çıkmaya Yönelik Beceriler

İzin isteme, paylaşma, başkalarına yardım etme, uzlaşma, kızgınlığı kontrol etme, hakkını koruma, savunma, alay etmeyle başa çıkma, kavgadan uzak durma

5. Stres Durumuyla Başa Çıkma Becerileri

Başarısız olunan bir durumla başa çıkma becerileri, grup baskısıyla başa çıkma, utanılan bir durumla başa çıkma, yalnız bırakılma ile başa çıkma

6. Plan Yapma ve Problem Çözme Becerileri

Ne yapacağına karar verme, problemin nedenlerini araştırma, amaç oluşturma, bilgi toplama, karar verme, bir işe yoğunlaşma.

Goldstein, Sprafkin, Gershaw ve Klein (1980) sosyal becerileri altı kategoride incelemişlerdir.

1. *Başlangıç Sosyal Beceriler*; dinleme, konuşma başlatma, konuşma, soru sorma, teşekkür etme, kendini tanıtmaya, başka kişileri tanıtmaya, iltifat etme.

2. *İleri Sosyal Beceriler*; yardım isteme, katılma, yönerge verme, yönergeye uyma, özür dileme, başkalarını ikna etme.

3. *Duygularla Başa Çıkma Becerileri*; duygularını tanımlama, duygularını ifade etme, başkalarının duygularını anlama, başkalarının öfkesiyle başa çıkma, sevgiyle ifade etme, korkuyla başa çıkma, kendini ödüllendirme.

4. *Saldırganlığa Alternatif Beceriler*; izin isteme, paylaşma, yardım etme, uzlaşma, öz kontrol, haklarını savunma, alay edilmeye baş etme, çatışmaktan kaçınma, kavga etmekten uzak durma.

5. *Stresle Başa Çıkma Becerileri*; şikayet etme, şikayete cevap verme, oyun sonrası sportmenlik, sıkılganlıkla başa çıkma, bir arkadaşı savunma, ikna edilmeye karşılık verme, başarısızlığa tepki verme, grup baskısıyla başa çıkma.

6. *Planlama Becerileri*; bir şey yapmaya karar verme, sorunun nedenini ortaya koyma, hedef belirleme, yeteneklerine karar verme, problemleri önemine göre düzenleme, karar verme, kararı uygulama, bir konu üzerinde yoğunlaşma (Gülay ve Akman, 2009).

Mc Guire ve Priestley (1981) ise sosyal becerileri üç grupta incelemiştir.

1. Öz Farkındalık Becerileri

Bireyin kendisinin ve diğer insanların sınırlarının farkına varması ve bu farkındalıkla problemlerini çözmesini sağlayacak beceriler.

2. Etkileşim Becerileri

Bireyin hem kendi amaçlarına ulaşmalarını hem de diğer kişilerle etkili iletişim sağlamaları için gerekli beceriler.

3. Problem Çözme Becerileri

Bireyler arası problemlerde, problemin farkına varmayı, çözüm yolları düşünmeyi, uygun çözüm yoluna karar vermeyi ve kararı uygulamayı gerektiren beceriler.

Cartledge ve Milburn (1993), sosyal becerileri dört temel ve otuz alt kategori haline getirmişlerdir.

1. Bireyin Kendisiyle İlgili Davranışlar

Ahlaki davranış, öz bakım, sağduyulu davranma, duygularını ifade edebilme, davranışlarının sonuçlarını kabul edebilme.

2. Görevle İlgili Davranışlar

Kurallara uyma, soru sorma, sorulara cevap verme, sınıf tartışmalarına katılma, bağımsız çalışma, sorumluluklarını yerine getirme, işini tamamlama, yönergeleri takip etme.

3. Çevreyle İlgili Davranışlar

Çevreyi temiz tutma, tehlikeyle başa çıkma ve benzeri beceriler.

4. Kişiler Arası İlişkilerle İlgili Davranışlar

Otoriteye kabul etme, dikkat toplama, çatışma ile başa çıkma, başkalarına karşı pozitif tutum sergileme, başkalarını selamlama, başkalarına yardım etme (Gülay ve Akman, 2009).

Calderalla ve Merrell (1997) çocuk ve ergen sosyal becerilerini beşe ayırmışlardır. Bu beceriler şu şekildedir.

1. Akranlarla İlişkili Beceriler: Arkadaşlarını takdir etme, ihtiyaç anında arkadaşlarından yardım isteme ya da onlara yardım etme, arkadaşlarıyla konuşma ve tartışmalara katılma, arkadaşlarının hakkını savunma, arkadaşlarının duygularına duyarlı olma, akranlarıyla yaptığı çalışmalarda liderlik rolünü üstlenme, kolaylıkla arkadaşlık kurma, espri anlayışına sahip olma.

2. Kendini Kontrol Etme Becerileri: Kızgınlığını kontrol etme, problem ortaya çıktığı zaman soğukkanlı olma, kurallara uyma, sınırlarını kabul etme, uygun durumlarda başkalarıyla uzlaşma, olumlu eleştiriler alma, başkalarının eleştirilerini kabul etme.

3. Akademik Beceriler: Bağımsız çalışma, bağımsız olarak görevlerini başarma, öğretmenini yönergelerini dinleme ve uygulama, serbest zamanlarını uygun şekilde kullanma, ihtiyaç anında uygun bir şekilde yardım isteme.

4. Uyma Becerileri: Talimatları yerine getirme, kuralları takip etme, kendine ait şeyleri paylaşma, ödevini bitirme, sorumluluklarını yerine getirme, yapıcı eleştiriye uygun bir şekilde tepkide bulunma.

5. Atılganlık becerileri: Başkalarıyla konuşmak için girişimde bulunma, oyun için arkadaşlarını davet etme, kendisi için güzel şeyler yapma, söyleme, kendinden emin olma, alışık olmadığı kuralları sorma, insanlara kendini tanıtmaya, karşı cinse rahat olma, duygularını ifade etme, çalışmalar ve gruba uygun bir biçimde katılma (Elibol Gültekin, 2008).

Riggio (1986), sosyal becerileri altı gruba ayırmıştır.

1. Duyuşsal Anlatıcılık

Bireyin sözel olmayan iletişim becerileridir. Duyuşsal durumları ifade etme, sözel olmayan mesajları gönderme becerilerini ifade eder.

2. Duyuşsal Duyarlık

Başka kişilerin sözel olmayan mesajlarına duyarlı olma, mesajları doğru yorumlama, anlama ve bu kişilerle empati kurma becerileridir.

3. Duyuşsal Kontrol

Duygularla ilgili sözel olmayan tepkileri bulunulan ortama, zamana göre düzenleyebilme, kontrol edebilme becerileridir.

4. Sosyal Anlatımcılık

Sözel anlatım becerileridir. Konuşma, ilişkiyi başlatma, sürdürme becerileri bu boyutta yer almaktadır.

5. Sosyal Duyarlık

Diğer bireylerin sözel mesajlarına duyarlı olma, anlama, yorumlama ve uygun davranışları gerçekleştirme becerileridir.

6. Sosyal Kontrol

Sosyal durumlara uyum sağlama, sosyal ortamlara uygun hareket etme, kendini ayarlama, sosyal rol oynama becerileridir.

MEB (2013) okul öncesi eğitim programına göre 36-48 ay çocuklar için sosyal duygusal gelişimi olarak kendisi ile ilgili sorulara cevap verir, grup oyunlarına katılır, sıraya girer, sırasını bekler, nezaket sözcüklerini kullanır, duygularını ifade eder, başkalarının duygusal ifadelerini fark eder, yetişkin denetiminde kurallara uyar, basit sorumlulukları yerine getirir, kendisi hakkında olumlu ifadeler kullanır, kendisine ait nesnelere paylaşır, gerekli durumlarda izin ister ve izin alır becerileri sosyal becerileri arasında yer alır. 48-60 ay sosyal duygusal gelişim özellikleri olarak adını, soyadını ve yaşını söyler, duygularını jest ve mimiklerle ifade eder, başkalarının duygularına uygun tepkiler verir, yetişkin/akran liderliğine uyum gösterir, bir sorunu olduğu zaman yardım ister, başkalarına yardım etmeye isteklidir,

başladığı işi sürdürme çabası gösterir, sosyal problemlerini çözme konusunda çaba gösterir, gerektiği durumlarda bağımsız davranır ve 60-72 aylık çocuklarda ise duygularını belli eder, başkalarının duygularını açıklar, kendini özgün şekillerle ifade eder, kurallara uyar, ihtiyaç halinde kuralları başkasına açıklar, aldığı sorumluluğu yapar, kendine güven duyar, yeni ve alışılmamış durumlara uyum sağlar, yeni tanıştığı bireylerle rahat iletişim kurar, amaçları doğrultusunda hareket eder, duygularını kontrol eder, gerektiği durumlarda liderliği üstlenir becerileri sosyal beceriler arasındadır.

McClellan ve Katz (1993) okul öncesi ve birinci sınıflarda sosyal özellikler listesi oluşturmuşlardır. Sosyal özellikler listesi bireysel özellikler, sosyal beceri özellikleri ve akran ilişkileri özelliklerini içermektedir.

I. Bireysel Özellikler

1. Çoğunlukla olumlu ruh hali vardır. Neşesi yerindedir
2. Öğretmenine, yardımcıya veya diğer yetişkinlere çok fazla bağımlı değildir
3. Çoğunlukla program veya ortama istekle dahil olur
4. Çoğunlukla reddedilme ve zıtlıklarla başa çıkar
5. Empati yeteneği gösterir
6. Bir veya iki akranıyla olumlu ilişkiye sahiptir; onlar olmadığında diğerlerine ilgi gösterir vb.
7. Mizah yeteneği vardır
8. Sürekli veya kalıcı şekilde yalnız görünmez

II. Sosyal Beceri Özellikleri

1. Başkalarına olumlu biçimde yaklaşır
2. Tercihlerini ve isteklerini rahatlıkla ifade eder; davranışlarının ve durumunun sonuçlarını göze alır
3. Kendi doğrularını ve ihtiyaçlarını uygun biçimde ortaya koyar
4. Zorbalığa karşı korkup sinmez
5. Engelleme ve öfkesini uygun biçimde başkalarına veya etrafındaki eşyalara zarar vermeden ortaya koyar

6. Oyun ve çalışmalarını süren gruplara katılır
7. Konuyla ilgili süren tartışmaya katılır; devam eden etkinliklere uygun biçimde katılımda bulunur
8. Sırasını bekler
9. Başkalarına ilgi gösterir; onlarla uygun bir biçimde bilgi alışverişinde bulunur, ihtiyaç halinde de bilgi ister
10. Başkalarıyla uygun bir biçimde tartışır ve uzlaşır
11. Uygunsuz bir biçimde dikkat çekmez
12. Kendisine benzemeyen akran ve yetişkinleri kabul eder ve birliktelikten hoşlanır
13. Oyun ve çalışmalarda (işte) devam eden gruplara dahil olur
14. Diğer çocuklarla gülümseme, el sallama, başını sallama gibi hareketlerle sözsüz iletişim kurar

III. Akran İlişkileri Özellikler

1. Genellikle diğer çocuklarca ihmal edilmiş ya da reddedilmiş değil, kabul görmüş biridir
2. Bazen diğer çocuklar tarafından oyun, arkadaşlık ve çalışma sırasında onlara katılımı için davet edilir.

Sosyal yaşamında başarılı, etkili ilişkiler kuran bireylerin bireysel ve toplumsal yönden önemi görüldükçe bu alandaki çalışmalar da artmaktadır. Erken çocukluk dönemi, tüm gelişim alanlarında olduğu gibi sosyal gelişim alanında da büyük gelişmeler olduğu yılları kapsar. Çocukların sosyal yeterlik kazanması ve sosyal becerilerin gelişmesi bu dönemin gelişim görevleri arasında bulunmaktadır. Yaşamın ilk yıllarında elde edilen sosyal beceriler, okul öncesi dönemde ve yaşamın ileriki yıllarındaki sosyal ilişkileri önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Dolayısıyla okul öncesi eğitim, sosyal beceri etkinliklerini içine almalıdır. Çocukların aktif katıldığı, yaparak yaşayarak katılacağı bu etkinliklerle çocukların sosyal becerileri gelişecektir (Gülay ve Yeni bayrak, 2010).

2. 5. Sosyal Becerilerin Yaşlara Göre Gelişimi

Yaşamın ilk yıllarında bebeğin sosyal gelişimi, kendi vücuduyla başlayıp, çevredeki insanların farkına varmasıyla devam eden ve gittikçe genişleyen bir halkalar bütünüdür. Bu süreç yaşam boyu devam eder. Bebek fiziksel olgunlaşma ve deneyimler sonucunda, bireyselliğini fark eder. Zamanla bu farkındalık ilişkilere yansiyacaktır. Yaşadığı etkileşimler sosyal dünyaya katılımını gerçekleştirir. Bu etkileşimler yardımıyla önce anne babasını tanır, sonra da sosyal grup ve kurallarla tanışır. Artık yalnız bir ailenin değil, birçok sosyal grubunda üyesi olduğu bilincindedir (Hess ve Craft, 1975).

Sosyal etkileşimler ilk olarak anne çocuk arasında gerçekleşmektedir. Bebeğin ihtiyaçlarının zamanında ve yeterince karşılanması, sosyal duygusal gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Gülay ve Akman, 2009).

Sosyal becerilerin gelişimi bloklardan kule inşa etmeye benzetilebilir. Sözel olmayan (göz teması kurma, yüz ifadeleri, beden dili vb.) beceriler en erken öğrenilen becerilerdir. Bebeğin ilk becerileri annesinden öğrendiği göz teması kurma, gülerken cevap verme, dikkatlice bakmadır. Konuşmanın başlaması, diğer insanlarla ilişkilerin artması sonucu sözel olan sosyal beceriler öğrenilir. İlk üç yıl sosyal becerilerin gelişimi bakımından kritik öneme sahiptir (Adamson, 1990).

Sosyal davranışların kazanılmasında, çocukların vakit geçirmekten en çok hoşlandıkları oyun ve drama etkinliklerinden yararlanılabilir çünkü çocukların bu tür etkinlikler sayesinde öğrenmeyi rahatlıkla gerçekleştirdikleri yapılan araştırmalarla da ortaya konulmaktadır (Aslan, 2008).

0-1 Yaş Sosyal Beceriler

Sosyal gelişim özelliklerine baktığımızda; bir bebeğin etkileşim içeren ilk sosyal tepkisi 5-8 haftalıkken insanın yüzüne gülümsemesidir. 3. ay civarında insanlarla nesnel arasındaki farkı keşfederek değişik tepkilerle sosyalleşme süreci başlamakta ve artık başkalarıyla birlikte olduğunda mutlu, yalnız olduğunda mutsuz ve huzursuz olmaktadır. 4 ve 5. aylarda diğer bebekleri fark etme, onlara gülme ve onlar ağladığı zaman ağlama ve onlara ilgi gösterme başlar. Çocuk başkalarında

izlemediği konuşma seslerini, jestleri ve basit davranışları taklit etmeye çabalaması ise 8-9 aylarda gerçekleşir. Aynadaki kendi görüntüsüyle oynama ve görüntüsünü başka birisiymiş gibi öpme davranışı 10-12 aylarda gözükmektedir. 9. ve 13. aylar arasındaki diğer bireylerin ses ve davranışlarını taklit etme ve oyuncaklarla oynama sosyal davranış belirtilerindedir (Yavuzer, 1999; Avcı, 2004).

Cole, Cole ve Lightfoot (2001) ve Nash (2008)'a göre; bebeklik döneminde anne çocuk iletişimi ve çocuğun anneye bağlanması ile sosyal ilişkiler şekillenmektedir. Bebek zamanının çoğunu annesi ile geçirdiğinden anneye bağlanma şekli, çocuğun sonraki dönemlerindeki sosyal becerilerini, akran ilişkilerini doğrudan etkilemektedir. Empatinin ilk örneği olarak kabul edilen, ağlayan diğer bebeklere ağlayarak karşılık vermek bu dönemde gerçekleşmektedir. Ayrıca sosyal becerilerin gelişimi noktasında sayılabilecek en önemli gelişmelerden görülen sırasını bekleme davranışının temelleri bebeğin beslenmesi sırasında atılmaktadır. Meme emen bebekte, emme ve emmenin ardından bırakma durum zamanla rutinleşir. Beslenme süreci, emme, bebeğin memeyi kısa bir süre bırakması, dinlenince tekrar emmesi, tekrar memeyi bırakma şeklinde de devam etmekte böylelikle sırasını bekleme gerçekleşmektedir (Bee, 2000).

Empati, sosyal gülümseme, sırasını bekleme, sosyal ve duygusal tepkiler vererek etkileşimi başlatma becerileri 0-1 yaş arasında gelişmeye başlamaktadır (Gülay ve Akman, 2009).

2 Yaşta Sosyal Beceriler

Akranlarıyla iletişime girmekten uzak olup, yalnız ya da ebeveynleri ile oynamayı sever. Ebeveynlerini taklit etmekten büyük zevk almaktadır. Benmerkezci yapısından dolayı paylaşma işbirliğinde bulunma becerileri henüz gelişmemiştir. Oyuncaklarını yere atabilir. Kızgınlığını veya isteklerini anlatmaya çalıştığı zamanlarda öfkelenebilir ama dikkatini hızlıca başka yöne çevirebilir. Ailesiyle etkileşimlerinde taklit, işbirliği, sosyal bağımlılık gibi sosyal becerileri kolaylaştıracak sosyal davranışları, tepkileri öğrenmektedir (Günindi, 2008; Özgülük, 2006; Yavuzer, 1999).

Aile ortamının niteliği çocuğun becerilere zemin hazırlaması noktasından belirleyicidir (Gülay ve Akman, 2009).

3 Yaşta Sosyal Beceriler

İki yaşa göre benmerkezci yapısı daha ılımlı olmuştur. Akranlarının oluşturduğu küçük gruplarda kısa süreli oyunlar oynamaktadır. Yetişkin desteğiyle oyuncaklarını paylaşabilir, karmaşık olmayan becerileri gerçekleştirebilir. Yalnız ebeveynlerini değil, akranlarını da taklit etmeye başlar. Ailede geçerli bazı kuralları öğrenmeye başlar. Fakat kuralların iyice öğrenilmesi için zamana ve pekiştirmeye gereksinim vardır. Grup ile oynamaya ve oyunda konuşmaya başlar. Sırasını bekleyebilir (Oktay, 2002; Sevinç, 2004).

Çocuk artık sosyal kişiliğini kazanma yolundadır. Akranlarıyla oynamaktan hoşlanır ancak oyun esnasında anlaşmazlıklar yaşanmaktadır. Bu dönemdeki çocuklar için en önemli kazanım paylaşmayı öğrenmektir. Bu da oyuncaklarını paylaşmakla mümkündür (Tür, 2004).

4 Yaşta Sosyal Beceriler

Diğer çocuklarla oynamaktan daha fazla zevk almaya başlar. Akran grupları fazla gevşek olmasına rağmen yaşlılarıyla birlikte oynama becerileri gelişmiştir. En iyi arkadaşını seçebilir. Sevdiği arkadaşını Tv izlemek istiyorsa o da muhtemelen isteyecektir. Oyunları uzun sürelidir. İşbirliği becerisi başlamış olup oyuncaklarını paylaşabilmektedir. Oyun kurallarını anlamaya başlar ve kurallara uymaktadır. Çevreden duyuyorsa nezaket sözcüklerini kullanmaya başlayacaktır. Oyundaki çatışmalarla diğer çocuklarında istekleri bulunduğunu ve bazı isteklerinden vazgeçmesi gerektiğini öğrenir. Bu deneyimler çocuğun sosyalleşmesine katkı sağlar. Olumsuz davranışlar sergileyen çocukların akranları tarafından reddedildikleri belirlenmiştir (Çetin Bilbay ve Kaymak, 2002; Erwin, 1993; Oktay, 2002).

5 Yaşta Sosyal Beceriler

Herhangi bir becerinin kazanılmasında gayret gösterilen bu dönemde çocuk, duygularını kontrol etmeyi başarır. Evdeki işlerde ebeveyne yardımcı olur.

Akranlarıyla küçük gruplar halinde oynar. Gruptakilerin isteklerine uyma konusunda istek gösterir çünkü, gruptakilerle oyunun daha eğlenceli olduğunun farkına varmıştır. İşbirliği ve paylaşma becerilerinde artış görülür. Duygularını kontrol etmekte başarılıdır. Arkadaşlarını kendi seçebilir. Arkadaşlarının isteklerini yerine getirmede çaba sarf eder. Mizah anlayışı gelişmiştir. Sıkıntı içindeki arkadaşlarının duygularını anlamaya ve onları rahatlatmaya çalışır. Toplumun isteklerine uygun davranmaktadır. Toplumdaki bir takım görgü kurallarını öğrenmeye başlamıştır. İşbirliği, sempati, dostluk, kavga gibi toplumsal davranışlar geliştirirler. Sorumluluk üstlenmekten hoşlanmaktadır (Oktay, 2002; Yavuzer, 1999). Bir işe başlama, başladığını bitirebilme, sorumluluk alabilme becerileri olarak ilk deneyimleri kazanmaya başlar. Bunlar yetişkinin yaptığı işleri dikkatle gözlemlenme, oyunda bu işleri taklit etme ve gerçek yaşamda da yetişkine yardımcı olma isteği ile gerçekleşir. Kurallara uymak önem taşımaktadır. Başkalarının duygu ve düşüncelerini daha iyi anlayabilir. Duygusal yönden dengeli olup duygularını sözel olarak ifade edebilirler. Dinleme davranışı gelişmiş olup düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilir. Duygusal yeterlik beş yaşında olgunlaşmaya başlar. Mutluluğun, korkunun, üzüntünün farkındadır (Bee, 2000; Senemoğlu, 2000; Stefan, 2008).

6 Yaşta Sosyal Beceriler

6 yaşta çocuk sosyal olarak hala ailesine bağımlıdır. Ancak, arkadaş ve öğretmelerinin rolü gittikçe artar. Oyun oynadığı gruplar genişlemiştir. Yalnız başına oynamaktan hoşlanmaz (Oktay, 2002).

Yeni bir ortama girmeye birçok yönden hazır olan 6 yaş çocuğu artık bir çok sosyal beceriye sahiptir. İş birlikçi oyunu öğrenmekle birlikte grup oyunlarından çok hoşlanır (Yavuzer, 1999).

Başkaları gibi düşünmeye, kendi kendini eleştirmeye, başkalarının duygularını paylaşmaya, kendi haklarını savunmaya, başkalarının hakkına saygı duymaya başlar (Okur, 2008; Ülgen ve Fidan, 1997).

7 Yaşta Sosyal Beceriler

Bireysel farklılıkların izlenebildiği okul ortamlarında bazı öğrencilerin çekingen, içe kapanık, saldırgan ve kavgacı oldukları, arkadaş edinmede güçlük yaşadıkları, teneffüslerde yalnız oturdukları, derslerde grup etkinliklerine dahil olmadıkları, sınıfta söz alıp konuşmadıkları, yaptıkları işte güçlük çekmelerine rağmen yardım istemedikleri gözükmektedir. Bu becerilerde yetersiz olan çocukların yanı sıra arkadaşlarıyla oynayan, işbirliği yapan, eşyalarını paylaşan çocuklarında varlığı da bilinmektedir. Öğretmenleri ve anne babaları tarafından sosyal olarak gelişmiş bulunan bu çocuklar, okulda başarılı ve uyumlu olarak tanımlanmaktadır (Çiftçi ve Sucuoğlu, 2010). 7 yaş çocukları çoğunlukla sakin ve hassastırlar, yalnız başlarına uzun süre vakit geçirebilirler (Bak, 2011).

Birinci sınıfa başlayacak çocukların sahip olması gereken çocuğun okula uyumunda ve öğrenme başarısındaki en önemli yeterlilikler şunlardır:

- Dikkatlerini uzun bir süre yoğunlaştırmaları
- Kendi başına giyinme becerisini kazanmış olmaları
- Sırada dik ve uygun mesafede oturmaları
- Tuvalet kontrolünü gerçekleştirmiş olmaları,
- Kendi temizliklerini yapıyor olmaları
- Sırasını bekleyebilme ve sabır göstermeleri
- Teneffüslerde kendilerini korumaları ve dengeli hareket edebilmeleri,
- Kendi sorumluluklarını taşımaları
- Anneden ve evden kolaylıkla ayrılabilmeleri
- Anneden ayrı olduğunda kırıklık duymamaları
- Öğretmen ile iletişim kurabilmeleri
- Öğretmenin verdiği talimatlara uymaları
- Diğer çocukların varlığına katlanabilme ve onlarla baş edebilmeleri
- Kendilerini ifade edebilmeleri
- Arkadaşlık ilişkileri ve iletişim kurma becerileri (Oktay ve Unutkan, 2005).

Sevinç (2005), çocukları sosyal ortamlardaki tavır ve davranışlarına göre 4 grupta incelemiştir.

1. Popüler çocuklar: Akranlarına göre zeki, yetenekli ve duygusal olarak olgun aynı zamanda hoş görünüm özelliklerine sahiptirler.

2. Dışlanan çocuklar: Saldırganlık sergileyen ve etraflarına zararlı davranışlarda bulunan, akranlarıyla ilişkileri gergin ya da onlardan hep kaçan özelliklere sahiptir.

3. İhmal edilmiş çocuklar: Sosyal olaylarda ve ya gruplarda çok az bulunan, yalnız başlarına olmaktan zevk duyan çocuklardır.

4. Sorun yaratan çocuklar: Zeki ve grup üzerinde etkili, kuralları bozan ve saldırgan davranışlar sergileyen sosyal becerilere sahip çocuklardır.

2. 6. Sosyal Beceri Gelişimini Destekleyen Faktörler

Gülay ve Akman'a (2009) göre çocukların sosyal becerilerini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bunlar aile, akranlar, sosyal konum, oyun, cinsiyet, yaş, çocuğun engelli olup olmaması, eğitim kurumları ve kitle iletişim araçlarıdır.

2.6.1. Aile

Ailelerin, çocuklarının eğitimi ve sosyalleşmesi üzerinde etkisi büyüktür. (Pasternak ve Guy, 2015). Çocukların sosyal çevreye uyum sağlayabilmeleri ve istenilen davranış ve alışkanlıkları kazanabilmeleri, ailelerin onlarla sağlıklı iletişim kurabilmeleri ile mümkündür (Yavuzer, 2001). Çocuğun ilk sosyal deneyimlerinin edindiği yer ailedir.

Çocuğun sosyal deneyimlerini edindiği ilk yer olan ailede anne-babanın ve ailedeki diğer bireylerin çocuk ile olan etkileşimi, çocuğun aile içindeki durumunu belirler (Terzioğlu, 2005). Anne-babanın çocuğuna karşı olan davranışları, çocuğun sosyal gelişimini etkilemektedir. Eğer anne-baba çocuğuna olumsuz davranışlarda bulunursa çocukta bazı problemlerli davranışlar, sıcak ve ilgili davranışlarda bulunursa çocuğun sosyal davranışlarında da olumlu bir gelişme görülecektir (Seefeldt, 2005).

Annenin mutlu olması, olumlu duygular ve sağlıklı ilişkiler içinde bulunması, çocuğun sosyal ve duygusal açıdan daha iyi durumda olmasına katkı sağlamaktadır (Chang, 2013).

2.6.2. Kardeşler

Kardeşlerin çocuğun sosyal gelişiminde etkisi büyüktür. Fakat bu etki kardeşlerin cinsiyetine, yaşlarına ve doğum sıralarına göre değişmektedir (Terzioğlu, 2005). Çocuklar kardeşleriyle girdikleri etkileşim sonucunda paylaşma, işbirliği yapma, empati kurma, sırasını bekleme, kurallara uyma, dürüstlük, iletişim becerileri, farklılıkları kabul etme, yardımlaşma gibi bazı temel becerileri de kazanmaktadırlar (Gülay, 2004).

2.6.3. Akranlar

Brown, Odom ve Conroy'a (2001) göre akran ilişkileriyle çocuk sözel becerileri uygulama fırsatı bulmakta ve yardımlaşma, paylaşma, bilgi isteme, soru sorma, organizasyonlar yapma, başkalarının hakkına saygı gösterme, davranışlarının sonuçlarını kabullenme gibi pek çok sosyal becerileri öğrenmektedir.

Yaşamın her döneminde önemini kaybetmeyen akranlar, sosyal becerilerin öğrenilmesi açısından önemli bilgi kaynaklarıdır. Sosyal gelişim sürecinde sosyal ilişkiler ağı akranlarla zenginleşmektedir. Akran etkileşimlerinde oyunlarla yeni sosyal beceriler öğrenilmekte ve uygulanmaktadır. Dolayısıyla akranlar rehber, öğretmen, model rolündedir. Akran etkileşimlerinin nitelik ve nicelik açısından zengin olması çocukların sosyal becerilerini de olumlu etkileyecektir (Gülay ve Akman, 2009).

2.6.4. Kültür

Kültür; insanların paylaştıkları tüm fikirleri, sembolleri, tercihleri, hatta materyalleri içerir. Bireylerin bakış açısını, tutumlarını etkilemektedir. Bu etki Sosyalleşme açısından kendini anne baba tutumlarında ve çocuğa bakış açısında gösterir (Gülay, 2004). Dolayısıyla, içinde yaşanılan toplum çocuğun sosyal davranışları ile ilgili yapısını şekillendirebilir. Sosyal davranışlar pek çok kültürde

baskın iken, bazı kültürlerde de örneğin bencil olmak normal davranışlar arasında sayılabilir (Akbaş, 2005).

2.6.5. Sosyal Konum

Beyaztürk, Anlıak ve Dinçer'e (2007) göre sosyal konum çocukların akran grubundaki diğer çocuklarca ne kadar sevildiğini veya sevilmediğini ifade etmektedir.

2.6.6. Oyun

Çocuklar için öğrenme ve oynama birlikte gerçekleşmektedir. Çocukların ilk oyun arkadaşları ebeveynleri olurken yaşları büyüdükçe ebeveynlerin yerini akranları alır. Erken çocukluk döneminde ebeveyn ile çocuk arasında oynanan oyunların, sosyalleşmede önemli bir rolü vardır (Hughes, 1998). Oyun sosyal becerileri geliştirebilmenin en iyi yoludur. Sosyal beceriler oyun esnasında doğal olarak öğrenilmektedir (Darwish ve diğerleri 2001; Swindells ve Stagnitti 2006).

2.6.7. Cinsiyet

Sosyal gelişimde olduğu kadar sosyal becerilerde de cinsiyet önemli bir faktördür. Yapılan araştırmalara göre erkek çocukların kız çocuklarına göre fiziksel etkinlik düzeylerinin daha yüksek olduğu, kız çocuklarının sözel etkinlikleri daha fazla olduğu bulunmuştur. Kişiler arası ve kendini kontrol etme becerileri kızların erkeklere göre daha iyi düzeyde iken, saldırgan ve rahatsız edici sosyal becerileri daha az olduğu belirlenmiştir (Tüy, 1999).

2.6.8. Yaş

Çocukların yaşları ile beraber bilişsel, ahlaki ve sosyal gelişimlerinde ilerleme görülürken sosyal davranışları da gelişmektedir. Çocukların yaşları büyüdükçe diğer bireylerle karşılaşmakta ve ister istemez etkileşim kurmaktadır. Bu durum sosyal gelişim için kaçınılmaz olup devamlı bir kuralıdır (Avcıoğlu, 2007; Morgan, 1988).

2.6.9. Çocuğun Engel Durumu

Erken çocuklukta normal gelişim gösteren çocukların sosyal gelişimi, ebeveyn ve çevredeki yetişkinlerle olan ilişkilerine bağlıdır. Engelli çocuklar sosyal becerileri öğrenmede sorunlar yaşamaktadır. Araştırmalara göre engelli çocuklar normal gelişim gösteren çocuklara göre sosyal ilişkileri daha zayıftır (Gülay ve Akman, 2009).

2.6.10. Eğitim Kurumları

Okul, çocuklar için yeni bilgiler öğrendiği ve eğitildiği bir yer olduğu kadar, sosyal becerilerini geliştirebilecekleri bir ortamdır. Okul sosyalleşme için bir deney yeri olarak da düşünülebilir (Kulaksızoğlu, 2004). Özellikle, etkinliklere katılımın sağlandığında çocukların daha fazla sosyal uyum ve sosyal yeterlik gösterdikleri görülmektedir (Leung, 2010).

Çocuklar sürekli olarak gelişim ve değişim içindedir. Öğretmenleri okul ortamında onların, kişisel, sosyal, duygusal ve akademik gibi gelişim alanlarındaki gelişimlerini desteklemek için büyük bir role sahiptir. Onlarla etkileşimleri çok yoğun olan öğretmenlerin akademik beceriler kadar kişisel ve sosyal becerilerini de geliştirmek temel amaç olmalıdır (Akkök, 1999).

Çocuk için yepyeni bir sosyal çevre okul ile başlar. Okulun kendine ait kuralları, çocuğun tanımadığı diğer çocuklarla ve öğretmenlerle karşılaşması, başarması gereken eğitim-öğretim görevleri gibi yeni durumlar çocuğun bu yeni çevreye uyum sağlamasında güçlüklerle karşılaşmasına neden olmaktadır. Aile dünyasından farklı bir dünyanın da olduğunu keşfeden çocuk için bu dönemde, sosyal ilişkiler konusunda iyi temeller kurmak önemlidir. Okuldaki sosyal çevreye uymayan çocuklar, çoğunlukla aile dışına çıkmamış, sosyal ilişkiden yoksun bırakılan çocuklardır (Yavuzer, 2005).

2.6.11. Kitle İletişim Araçları

Radyo, televizyon, bilgisayar başta olmak üzere kitle iletişim araçları insanların duygularını, dünya görüşünü, tutum ve davranışını etkileyerek insanları belli bir yönde şekillendirmektedir. Çocuklar kitle iletişim araçlarıyla çok fazla vakit geçirmemeli ve kullanıldığı zaman yetişkinler çocuklarla birlikte olmalıdır (Gülay ve Akman, 2009).

2. 7. Sosyal Beceri Eğitimi

Sokrates yaklaşık iki bin beş yüz yıl kadar önce eğitimi tanımlarken, çocuklara erdem ve bilgi kazandırma işi olarak nitelendirmiştir. Bilgi ve erdem birbirlerinden bağımsız olarak düşünülemez. Okulların yeni nesli yetiştirirken bu ikisini birlikte yapması beklenmektedir. Yeni nesil bilgi ve değerler üzerinde eğitim almalı ve çağımızın olumsuz durumları karşısında okullar, iyi yetişmiş, ahlaklı öğrenciler yetiştirmelidir (Aktepe, 2010).

Yaşamın ilk yıllarındaki aile bireyleri ile olumlu etkileşim zamanla akranlarla etkileşimi önemli hale getirir. Çocuk doğal bir süreç içerisinde sosyal becerileri ailesi, iletişime girdiği kişiler ve akranlarıyla olan etkileşimleri sonucunda onları gözlemleyerek öğrenir. Fakat bazı çocuklar yetişkinleri ve akranlarını gözlemleyerek sosyal becerileri yeterince kazanamazlar. Sosyal becerilerin sistemli bir şekilde öğretilmesine ve becerileri kullanabilecekleri fırsatların sunulmasına ihtiyaç duyarlar (Avcıoğlu, 2005).

Sosyal beceri eğitiminin ortaya çıkmasında toplumsal değişimin hızlanması, göçler ve bireyselleşme en önemli nedenlerdendir. Toplumsal değişimin hızlanmasına bağlı olarak bireyler çok fazla bilgi ve beceriye ihtiyaç hissetmektedir. Bunlardan bir kısmı onların birlikte yaşamayı başarabilmeleri ile ilgilidir (Bacanlı, 2012).

Sosyal beceri eğitimi ile ilgili farklı tanımlar kullanılsa da birbirine yakın anlamlara gelmektedir. Sosyal beceri eğitimi, sosyal becerilerin kazandırılmasına çalışan, daha çok davranışçı yöntemleri benimseyen, performansa dayalı, aktif uygulanan, bireysel ya da grup olarak yapılabilen bir eğitim ve tedavi yöntemi olarak tanımlanmaktadır (Çifci ve Sucuoğlu, 2005). Yanlış öğrenmelerden ya da deneyimsizlikten kaynaklanan uyumsuz davranışları, bireye daha uygun tepkiler

kazandırarak ortadan kaldırmak sosyal beceri eğitiminin amacını oluşturmaktadır (Sorias, 1986).

Çocuklara uygulanan sosyal beceri eğitiminde, çocuğun gelişim özelliklerini dikkate almak ve gelişimi için ihtiyacı olan performansları belirleyerek programda bu becerilere yer vermek gerekmektedir. Sosyal beceri eğitiminde en uygun eğitim programının geliştirilebilmesinde yapılması gereken ilk adım, çocuğun öncelikli olarak en çok hangi gereksinimlere ihtiyacı olduğuna karar vermektir (Bacanlı, 2008).

Yapılan araştırma verilerince okulöncesi ve ilkokul döneminde problemlili davranışların yaygınlık oranı % 10 - %25 aralığındadır. Çocuklarda duygusal ve davranış problemleri sekiz yaşına kadar şekillenmekte olduğundan erken önlem alınması gerekmektedir. Eğitim programı sekiz yaşından küçük çocukları hedeflemekte böylelikle topluma ve ailelere katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Dereli, 2008).

Sosyal beceriler sınıfta eğitim öğretimin bir parçası olarak uygulanırken hikayeler anlatma, drama yapma, sınıf içi tartışma, rol yapma ve model gösterme yöntemleri ile birlikte kullanılmaktadır (Akkök, 1999).

Akkök (1999) öğrencilerin yeni bir sosyal beceriyi kazanmasında, öncelikle davranışlarına yönelik bilgi edinmesi, bir başka ifadeyle nasıl davrandığını bilmesi, daha sonra gerekli düzeltmeleri yapması o beceriyi geliştirebilmesinde önemlidir. Bu üç şekilde yapılabilir:

- a) Öğrenciye davranışını düzeltici sözel olarak bilgi verme yoluyla
- b) Öğrencinin uygun ve istendik davranışlarını farklı ödüllerle pekiştirerek
- c) Öğrencinin kendini değerlendirebilmesi için program yaparak öğrencinin yeni bir sosyal beceriyi kazanması sağlanabilir.

Ödül tekniğini kullanırken öncelikle, çocuğun hangi davranışının ödüllendirileceğini belirlemek çok önemlidir. Ödüller de maddi veya sosyal ödüller olduğu gibi öğrencinin hoşuna giden etkinlikler de olabilmektedir (Akkök, 1999).

Okullarda, son zamanlarda, çocuklara sosyal beceri kazandırmanın önemi daha da anlaşılmiş ve sosyal beceri eğitimine verilen önem her geçen gün artmıştır. Sosyal becerilerin öğretiminde, bireylere ne öğretilene karar vermeden önce, çocukların özelliklerini, ebeveynlerin tutum ve davranışlarını belirlemeye yönelik tanımlama çalışmasının yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu sayede öğrencinin ihtiyacı olan beceriler doğru bir şekilde tespit edilecek ve planlama bu doğrultuda yapılacaktır (Sümer, 2008).

Northrop ve ark. (1979)'a göre sosyal beceri eğitiminde aşağıdaki basamaklar izlenir.

- Çocuğa olumlu yaklaşma, çocuğa karşı yargılayıcı bir tutumdan kaçınma;
- Eksikliği tespit edilen davranış hakkında bilgi verme, açıklama yapma;
- Uygun davranışı tanımlama
- Uygun davranışın yararını ve sakıncalarını vurgulama
- İstenen davranışı örnekleme, modelleme
- Çocuğun uygulama / pratik yapmasını sağlama
- Uygulama sonrasında geri bildirim alma
- Tekrar veya ek uygulama imkanı sunma
- Başarıyı takdir etme
- Ev ödevi ile uygulamayı pekiştirme (Bacanlı, 2012)

2. 8. Sosyal Beceri Eğitiminde Kullanılan Yöntemler

Avcıoğlu (2005) sosyal beceri eğitiminde kullanılacak yöntemleri şu şekilde incelemiştir.

- Rol oynama yöntemi,
- Gösteri yöntemi,
- Model olma yöntemi,
- Antrenörlük yöntemi,
- Doğrudan öğretim yöntemi,
- Bilişsel süreç yaklaşımı,

- Bilişsel sosyal öğrenme yöntemi,
- Akran destekli öğrenme,
- Drama,
- İşbirlikçi öğrenme yöntemi.

Sosyal beceri kazandırmada yaygın olarak kullanılan teknikler ise şunlardır (Bacanlı, 2006):

- Temel sosyal beceri alıştırmaları: Sosyal ilişkiler, beden dili, yüz ifadesi, jest ve mimikler, göz iletişimi, dokunma ve konuşma gibi bir davranış dizisinin doğru bir şekilde düzenlenmesine ve koordinesine bağlıdır.
- Modelden öğrenme: Bireyin diğer bireyleri gözleyerek ve ya taklitte davranışları kazandığı öğrenme sürecidir.
- Öğretim: Tanımlanabilen bir davranış ya da performans standardı ile ilgili öğrenen kişiye bilgi verilmesidir.
- Önemli olayların analizi: Sosyal beceri eğitiminde en temel yöntemlerinin biri olan örnek olayların analizi, sosyal olayların bütününe ve parçalarını olabildiği ölçüde gerçekçi bir biçimde analiz edilmesi sürecidir.
- Sosyal problem çözme: Sosyal yeterliliğin önemli alt boyutlarından biridir.

Sosyal becerilerin kalıcı olması için:

- ✓ Öğrencilerin öğrendiği yeni becerinin kullanılacağı dramatizasyon ortamları yaratmak.
- ✓ Öğrenilen yeni beceriler, farklı ortamlarda kullanıldığında çocukları ödüllendirmek.
- ✓ Becerinin farklı ortamlarda çalışıldığı zaman, yeni ortam ile ilk ortam arasında benzerlik olmasına çalışmak.
- ✓ Öğrencinin beceriyi genelleştirmesi için öğretilen beceri ve tekniği ailelere de anlatmak.

- ✓ Beceriye öğretirken öğrencilerin neler yapması gerektiğini, hangi durumlarda neler yapabileceğini kendisine açıklamak ve kendisinin yapacağı işlemi aşama aşama ifade etmek
- ✓ Genelleştirme programı içinde öğrencinin hayal gücünü geliştirmeye çalışmak.
- ✓ Becerinin neden gerekli olduğu, hangi durumlarda bu becerileri kullanılabileceği anlatmak ve örneklerle tartışmak.
- ✓ Öğrenciler yeni becerileri kullandıkça ödüllendirmek (Akkök, 1999).

Akkök (1999)' e göre öğrencilere sosyal becerileri kazandırmada bazı önemli noktalar vardır. Bunlar;

Zaman; sınıf ortamı sosyal bir ortam olduğundan öğrenciler soru sorarken, kendilerini ifade ederken, tartışırken çok fazla sosyal beceri kazandırmak mümkündür. Önemli olan sınıf içinde öğrencilerin sosyal yönlerini desteklemektir. Her ders sosyal becerileri geliştirmek için bir fırsattır. Her hafta 3-5 defa 20-25 dakikalık sosyal beceri eğitimi, çocukların bu becerileri nasıl geliştirebileceklerini öğrenmeleri için yeterli bir zamandır.

Tutarlılık; öğrencilerin sosyal becerileri geliştirebilmeleri ve bu becerilerin kalıcı olabilmesi için evde anne babaların birbirine yakın tutum ve davranışlar içinde bulunması gereklidir. Dolayısıyla bu becerileri ebeveynlerle de paylaşarak, onların ev ortamında birbirine yakın tepkileri göstermelerini sağlamak, bu becerilerin sürekli gelişimine yardımcı olmaktadır.

Model Görme; bir resim, bir hikaye, bir kişi gibi, herhangi bir modelin öğrenciye gösterilmesi, böylelikle öğretilmek istenen beceriyi öğrencinin gözlemesidir. Çocuk için model olacak örneğin çocuk tarafından beğenilen bir kişi veya olay olması becerinin taklit edilmesine yardımcı olmaktadır. Özellikle sosyal becerilerin öğretilmesinde arkadaşlar çok etkili model oluşturmaktadır. Daha da önemli bir nokta öğretmenlerin çok etkili bir model teşkil etmesidir.

2. 9. Sosyal Becerilerin Değerlendirilmesi

Sosyal becerilerin karmaşık olması bu becerileri değerlendirirken birçok tekniğin kullanılmasını gerektirmektedir (Çiftçi ve Sucuoğlu, 2005).

Bacanlı (1999), sosyal beceriler değerlendirmek için kullanılan teknikleri davranışsal görüşme, kendini rapor ölçümleri, davranışsal gözlem ve diğer teknikler olarak dört bölümde incelemiştir.

Davranışsal görüşme: Bireyin geçmişi hakkında görüşme yoluyla bilgi edinilmesidir.

Kendini rapor ölçümleri: Bireyin kendini rapor ettiği yöntemlere denir.

Davranışsal gözlem: Bu yöntem uzman, öğretmen, ana baba gibi bireyi farklı ortam ve durumlarda gözleyebilen kişilerin birey ile ilgili rapor ve görüşlerini ifade eder.

Diğer teknikler: Etkileşim kayıtları ve sosyometri gibi teknikleri kapsar.

2. 10. Sosyal Fobi ve Sosyal Anksiyete

Scholing ve Emmelkamp'a (1990) göre sosyal fobi, bireyin başkalarının muhtemel incelemeye maruz kaldığı, sıkılgan olacak bir biçimde davranabileceği hallerden mantıkdışı kaçınma arzusu ile mantıkdışı korkulara denilmektedir.

Sosyal anksiyete, sosyal beceriksizlik kavramıyla eşdeğerdir. Klinik psikoloji, psikolojik danışma ve psikiyatri ile ilgilidir (Bacanlı, 2012).

2. 11. Risk Altında Bulunan Çocuklarda Sosyal Beceriler

Özel eğitime Muhtaç çocuklar

Engelli çocukların sosyal gelişimlerinin engelli olmayan çocuklara göre daha farklı olması onları daha uyumsuz, saldırgan olabilmeleri, bazı durumlarda daha çekingen davranışları, işbirliği gibi sosyal becerileri daha az gerçekleştirmeleri nedeniyle akranları tarafından daha çok reddedildikleri, daha az popüler oldukları, akran istismarına daha çok maruz kaldıkları belirlenmiştir. Sosyal ilişkilerinde

yaşadıkları sorunlar nedeniyle depresyon, kaygı, yalnızlık, suç işleme düzeylerinin fazla olduğu belirlenmiştir. Özel eğitime muhtaç çocukların sosyal becerilere sahip olması akranları arasında kabul düzeyini de artırmaktadır. Bu nedenle engelli çocukların sosyal beceri eğitimi önem taşımaktadır (Gülay ve Akman, 2009).

Korunmaya Muhtaç Çocuklar

Çocuk bedensel, ruhsal, zihinsel yönden tam olarak gelişmemiş ve hayat şartlarına karşı tecrübesiz olduğundan hukuki olarak doğumundan reşit oluncaya kadar korunmaya muhtaçtır (Özdemir, 1996).

İstismara Uğrayan Çocuklar

İstismara uğrayan çocuklar yaşadıkları olumsuz koşullar nedeniyle sosyal becerileri öğrenme ve geliştirme fırsatından yoksundurlar. Sıcak bir aile ortamında yaşamadıkları ve eğitimden uzak kaldıkları için olumlu modellere sahip değildir. Bu nedenle tüm gelişim alanları risk altındadır. Diğer insanlara güvenmedikleri için sosyal ilişkileri zayıftır. Ayrıca akran gruplarındaki olumsuz modellerle sosyal becerileri öğrenemeyeceklerdir (Gülay ve Akman, 2009).

2.12. Sosyal Problem Çözme

Shure ve Spivack (1982) sosyal problem çözme için çocuğun günlük sorunlarını çözmek için geliştirdiği ve kullandığı sistematik düşünce becerileri şeklinde ifade etmektedir. Çocuğun sosyalliği arttıkça kişiler arası problemleri çözmekte kullandığı stratejileri pekiştirmekte aynı zamanda yeni stratejiler geliştirmeyi öğrenmektedir. Kişiler arası problemlerin başarılı ve etkin bir şekilde üstesinden gelen çocuklarda sosyal yaşam başarılı ve pekiştirici olmaktadır (Rubin ve Rose Krasnor, 1992). Sosyal problem çözmeye amaç, bireylere yapıcı sorun çözme becerisini kazandırmaktır (Nezu, D’Zurilla ve Nezu, 2012).

Sosyal beceri, öfke yönetimi, duyguları düzenleme ve arkadaşlık becerileri çocukların sosyal problem çözme becerilerinin öğeleridir ve bu öğeler çevresel faktörler tarafından etkilenmektedir. Erken çocukluk dönemi ve ilköğretimin ilk yılında davranış problemleri, anti sosyal davranışlar, sosyal problemleri çözememe gibi kişiler arası ilişkiyi zorlaştıran özellikler kalıcı olmadan belirlenmesi ve

önlenmesi çok önemlidir. Müdahale edilmediği zaman bu davranışlar sekiz yaşına kadar kalıcı hale gelmektedir. Daha sonraki süreçlerde devam ederek öğrenme gücünü, yalnızlık, düşük benlik saygısı, öz-güven yetersizliği, akademik problemler, okulu terk etme, madde bağımlılığı, suç işleme, zorbalık, zorbalığa maruz kalma, yüksek kaygı ve endişe, panik bozukluk, depresyon, stres bozuklukları, şizofreni gibi özelliklere sebep olmaktadır (Dereli İman, 2013).

2. 13. İlgili Araştırmalar

2. 13. 1. Yurt içi Araştırmalar

Ülkemizde sosyal beceri alanında yapılan çalışmalar son yıllarda artış göstermektedir.

Dere Çiftçi (2016), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş-altı yaş çocuklarının ebeveynleri ile olan ilişkilerinin okul öncesi çocukların sosyal becerileri ve davranış sorunları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla çalışma yapmıştır. Ebeveyn ve çocuğu arasındaki ilişkinin çocuğun sosyal becerileri ve çocukta görülen davranış sorunlarının çocuğun yaşı ve cinsiyetine göre farklılıkları incelenmiştir. Çalışmanın sonucuna göre ebeveynlerin çocukları ile olan ilişkilerinin olumlu ilişki ve çatışma boyutunda 5 ve 6 yaş grupları arasında yaş ve cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Sosyal becerilerde yaş olarak 6 yaş grubundaki çocukların daha sosyal, cinsiyet açısından ise kız çocukların daha sosyal olduğu görülmektedir.

Özdemir (2015), 4-6 yaş çocuklarının sosyal beceri eğitimine yönelik öğretmen görüşlerini incelemiştir. Görüşmeye 21 öğretmen katılmış ve veriler yazılı ve sözlü olarak kaydedilmiştir. Verilerin analizi sonucunda öğretmenler sosyal becerileri iletişim becerileri, arkadaşlık becerileri, akademik beceriler, duygularını yönetme becerileri olarak tanımlamışlardır. Öğretmenlerin okulöncesi eğitimde iletişim, liderlik, sorumluluk, empati, paylaşma ve hoşgörü gibi sosyal becerilerin kazandırılması gerektiği düşüncesi saptanmıştır. Çocukların sosyal beceri kazanmalarını etkileyen bireysel, çevresel ve akademik boyutlarının olduğu saptanmıştır. Okulöncesi eğitim programında yer alan sosyal duygusal gelişim alanında bulunan kazanımların, sosyal beceri kavramları açısından yetersiz olduğu görülmüştür. Öğrencilerin sosyal beceri kazanımlarını gözlem yoluyla,

değerlendirme etkinlikleri kullanarak, günlük ve aylık plan değerlendirmesi yaparak, soru cevap yöntemiyle, değerlendirme panosu kullanarak değerlendirdikleri görülmüştür. Öğretmenler problem çözme, uyum sağlama, iletişim, kendini ve duygularını ifade etme, kurallara uyma, katılım, liderlik, empati, özgüven, sorumluluk gibi bazı sosyal becerileri kazandırırken zorlandıkları sonucuna varılmıştır.

Alkış (2015), ebeveyn tutumlarının okul öncesi çocukların empati ve sosyal becerileri ile ilişkisi ve bu ilişkinin davranış problemlerine etkisi belirlenmeye çalışmıştır. Sonuç olarak; çocukların empati ve sosyal beceri düzeylerinin rolü incelendiğinde, baştaki ebeveyn tutumları ile davranış problemleri arasındaki ilişkinin anlamsız hale geldiği belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar, okul öncesi çocukların empati ve sosyal becerilerinin ebeveyn tutumları ile davranış problemleri arasındaki ilişkiye tam aracılık yapmakta olduğunu göstermektedir.

Sapsağlam (2015), anasınıfına devam eden çocuklara yönelik sosyal değerler eğitim programı geliştirilmesi ve sosyal değerler eğitim programının anasınıfına devam eden çocukların sosyal beceri kazanımlarına etkisini incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre sosyal değerler eğitim programının çocukların sosyal beceri kazanımında etkili olduğu ve etkisinin kalıcı olduğu saptanmıştır.

Tanrıögen (2014), okulöncesi dönem çocuklarının yaşadıkları sosyokültürel ortamların onların sosyal becerileri ile olan ilişkisini değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda çocukların yaşadıkları yerlerin il, kenar mahalle, ilçe yada köy olması sosyal becerilerini etkilediği saptanmıştır. İl ve ilçe merkezinde yaşayan çocukların köy ve kenar mahallede yaşayan çocuklara göre sosyal becerilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca anne babanın eğitim durumu, mesleği, gelir durumu, gibi aile özelliklerinin ve cinsiyet, yaş, okulöncesi eğitim kurumuna devam yılı gibi bireysel özelliklerin çocukların sosyal becerilerini etkilediği saptanmıştır.

İnce (2014), anasınıfı ve ilkökul 1. Sınıfa devam eden çocukların babalarının sahip olduğu baba tutumlarını belirlemek, baba tutumlarının çocuğun cinsiyeti, yaşı, doğum sırası, kardeş sayısı, aile tipi, baba yaşı, öğrenim düzeyi ve işi, anne öğrenim düzeyi ve çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak ve baba

tutumlarının çocukların sosyal gelişimine etkisini incelemiştir. Baba tutumu ile sosyal becerisi arasında düşük, pozitif ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

İnce (2014), Barışçıl Yaşam Becerileri Temalı Eğitim Programı'nın okul öncesi dönem çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Öğrencilerin 25'i deney, 25'i kontrol grubunda yer almıştır. Veri toplama aracı olarak Işık (2007) tarafından geçerlik ve güvenilirliği yapılmış olan Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği kullanılmış ve deney grubu öğrencilerine 12 hafta süresince haftada bir gün araştırmacı tarafından geliştirilen Barışçıl Yaşam Becerileri Temalı Eğitim Programı uygulanmıştır. Kontrol grubu öğrencilerine hazırlanan eğitim programına ilişkin herhangi bir eğitim verilmeyip mevcut eğitimlerine devam etmeleri sağlanmıştır. Uygulama sonrasında yine öğretmenler tarafından Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği son test olarak doldurulmuştur. Araştırmanın sonucunda uygulanan eğitim programının okul öncesi çocuklarının sosyal uyum ve becerileri üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu saptanmıştır.

Polat (2014), yaz anaokulunda eğitim alan ve yaz anaokulu eğitimi almayan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerinin tespiti ve öğrencilerin sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda; yaz anaokulunda eğitim alan öğrencilerin sosyal uyum, konuşma-bilişsel ve otokontrol becerileri puanlarının okul öncesi eğitim almamış çocukların puanlarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Yener (2014), okul öncesi eğitimi gören 60 ay ve üstü çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelenmeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda; çocukların sosyal becerilerinin; çocuğun cinsiyeti ve doğum sırası değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Ancak çocukların sosyal becerilerinin; çocuğun daha önce okul öncesi eğitim alma durumu, daha önce eğitim aldığı kurum türü, daha önce eğitim aldığı kuruma devam süresi, şuan ki okul öncesi kurumdaki yılı, şuan ki okul öncesi kurum türü ve anne-baba birliktelik durumu değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Annelerin çocuk yetiştirme tutumu ölçeğinin aşırı kontrolcü annelik boyutu ile çocuklarının sosyal becerilerinden sosyal bağımsızlık – sosyal kabul ve sosyal etkileşim becerileri arasında pozitif, anlamlı, düşük bir ilişki bulunduğu görülmüştür ($p<0,05$). Bununla birlikte annelerin çocuk yetiştirme tutumu

ölçeğinin ev kadınlığı rolünü reddetme ve sıkı disiplin boyutları ile çocuklarının sosyal becerilerinden sosyal işbirliği becerileri arasında negatif, anlamlı, düşük bir ilişki bulunduğu saptanmıştır ($p<0,01$).

Ömeroğlu ve ark. (2014), okulöncesi çocuklar için sosyal beceri değerlendirme formu geliştirmeyi amaçladığı çalışma sonucunda, ölçeğin okulöncesi çocukların sosyal becerilerini ölçmek için geçerli ve güvenilir bir araç olduğu görülmüştür.

Turan (2013) tarafından yapılan 60-77 aylar arası okul öncesi eğitim alan ve okulöncesi eğitimi almayan çocukların matematik yetenekleri ile sosyal becerilerinin incelendiği çalışmanın evrenini Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ilk okulların birinci sınıflarında okuyan çocuklar; örneklemini ise; iki ilkokuldaki çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin toplanması amacıyla “Kişisel Bilgi Formu”, “Matematik Gelişimi 6 Testi“ ve “Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada sonuç olarak; okul öncesi eğitim alan ve almayan öğrencilerin sosyal becerileri ve matematik yeteneklerinin cinsiyete oranla anlamlı bir fark göstermediği görülmüştür. Okul öncesi eğitim alan ve okulöncesi eğitim almayan öğrencilerin sosyal becerilerinin; bazı alt boyutlar açısından, okul öncesi eğitim alanların lehine anlamlı fark gösterdiği; okul öncesi eğitim alan öğrencilerin sosyal becerilerinin bazı alt boyutları ile matematik yetenekleri arasında pozitif yönde orta düzeyde; bazıları arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunduğu; okul öncesi eğitim almayan öğrencilerin sosyal becerilerinin bazı alt boyutları ile matematik yetenekleri arasında pozitif olarak, orta düzeyde, anlamlı ilişki bulunduğu görülmüştür.

Türkoğlu (2013), okulöncesi dönemde çocuğu bulunan babaların babalık rollerinin algılamaları ile eşlerinden aldıkları desteğin çocukların sosyal beceri düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda çocuğun sosyal becerilerinin cinsiyeti, yaşı, okulöncesi kurumuna devam etme süresi, annenin öğrenim durumu, mesleği değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). Ayrıca babaların babalık rolü algıları ile eşlerinden gördükleri destek arasında ve babaların babalık rolü algıları ile çocukların sosyal becerileri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0,05$), bununla birlikte babaların eş destek ölçeğinin

takdir etme boyutu ile çocukların sosyal becerilerinden sosyal işbirliği boyutu arasında pozitif, anlamlı, düşük bir ilişki bulunduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Pırtık (2013), boşanmış ve tam aileden gelen okulöncesi çocuklarının sosyal beceri ve akran tepkilerinin karşılaştırarak incelediği çalışmada 60-72 ay arasındaki çocuklara ilişkisel tarama yöntemini kullanmıştır. Sosyal beceri değerlendirme ölçeği kullanılmış ve araştırma bulgularına göre boşanmış ve tam aileden olan çocukların sosyal becerilerinin farklılaştığı görülmüştür.

Neslitürk (2013), yaptığı doktora çalışması ile anne değerler eğitiminin 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerine etkisini incelemiştir. Yapılan analizler sonucunda deney grubu öğrencilerinin iletişim, işbirliği, kendini ifade etme, sorumluluk, empati, grupla hareket etme ve kendini kontrol etme ile ilgili sosyal becerilerini anlamlı düzeyde artırmada etkili olduğu gözlenmiştir. Sonuç olarak; anasınıfına giden 5-6 yaş çocuk annelerine verilen Anne Değerler Eğitimi programının çocukların sosyal becerilerini pozitif yönde desteklediği görülmüştür.

Özdemir Topaloğlu (2013), etkinlik temelli sosyal beceri eğitiminin çocukların akran ilişkilerine etkisini incelemiştir. Anaokulunda eğitim gören 4-5 yaş çocuklarının akran ilişkileri bağımlı değişkeni, etkinlik temelli sosyal beceri eğitimi programı ise bağımsız değişkeni oluşturmuştur. Program öncesi ve sonrasında ölçek öğretmeni tarafından doldurulmuştur. Araştırma bulgularına göre, etkinlik temelli sosyal beceri eğitim programının çocukların akran ilişkilerini olumlu olarak desteklediği ortaya konulmuştur.

Tunçeli (2012), anaokullarında eğitim gören 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin okul olgunluklarına etkilerini incelemiştir. 2010-2011 eğitim öğretim yılı Adapazarı ili Hendek ilçesindeki resmi anasınıfına devam eden normal gelişim gösteren 6 yaş grubu çocuklar ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda ailenin iş, yaş ve eğitim durumunun çocukların sosyal becerileri ve okul olgunluğu üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Sosyal beceri düzeyi yüksek olan çocukların düşük olan çocuklara göre okul olgunluklarını daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tutkun (2012), 60-72 ay çocukların sosyal becerilerini anne ve öğretmen değerlendirmesine göre incelemiştir. Çocukların sosyal becerilerini çeşitli

değişkelere göre değişip değişmediğini araştıran ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışma yapmıştır. Analizler sonucunda öğretmen ve annelerin çocukların sosyal becerilerine yönelik beklentilerin birbirinden farklı olduğu görülmüştür. Anne ve öğretmenlerin değerlendirmeleri arasında zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür. Annelerin değerlendirmelerine göre çocuğun cinsiyetine, okulöncesi eğitim alma süresine, annelerin öğrenim durumlarına ve sosyoekonomik durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Kız çocuklarının sosyal becerileri erkek çocuklarına göre yüksek bulunmuştur. Okulöncesi eğitim alma süresi çok olan az olana göre sosyal beceri puanları yüksek bulunurken, içselleştirilmiş problem davranışlar açısından düşük bulunmuştur. Annelerin öğrenim düzeyi ve sosyoekonomik düzeyi arttıkça sosyal beceri puanlarının arttığı görülmüştür.

Özdemir (2012), bazı değişkenler açısından okulöncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinin ve anne babaların ebeveynliğe yönelik tutumlarını araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların eğitim gördüğü kurum türlerinin (özel ya da resmi) anasınıfı ve anaokulu sosyal beceriler alt boyutlarında sosyal bağımsızlık alt boyutu dışında diğer boyutlarda önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Kuyurtar (2012), okul öncesi dönem yaş grubu çocuklara yönelik bir "Sosyal Beceri Grup Eğitim Programı" geliştirilerek programın, çocukların sosyal ve bilişsel beceri düzeylerine etkisi olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma sonucunda "Sosyal Beceri Grup Eğitim Programı" uygulanan deney grubunun SBDS/TE-ÖF toplam sontest puanlarının öntest puanlarına göre anlamlı derecede artış gösterdiği görülmüştür. Ölçeğin her boyutunda anlamlı fark görülmüştür. Ayrıca kontrol grubunda yer alan çocukların SBDS/TE-ÖF Toplam sontest puanları öntest puanlarına göre anlamlı bulunurken, ölçeğin sadece Atılganlık alt boyutunda anlamlı derecede artış gösterdiği görülmüş diğer boyutlarında anlamlı bir fark görülmemiştir. "Sosyal Beceri Grup Eğitim Programı" uygulanan deney grubunun CAS Toplam sontest puanlarının, öntest puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Ölçeğin Eşzamanlı Bilişsel İşlemler ve Ardıl Bilişsel İşlemler alt boyutlarından almış oldukları sontest puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunurken, Planlama ve Dikkat alt boyutlarında anlamlı bir fark görülmemiştir. Ayrıca kontrol

grubunun CAS Toplam öntest-son test puanları sonuçlarına göre ölçeğin hiçbir alt boyutunda anlamlı fark görülmemiştir.

Erten (2012), okulöncesi eğitimi almakta olan 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceriler, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyi arasındaki ilişkileri izlemiştir. Araştırmanın bulgularına göre, 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri düşüş göstermiştir. Akran ilişkileri, sosyal konum düzeyleri, okula uyum düzeylerinin eğitim-öğretim yılı içinde arttığı görülmüştür. 5-6 yaş çocuklarının eğitim öğretim yılı süresince, dört ölçümde de olumlu sosyal davranış değişkeninin okula uyum düzeyini en yüksek şekilde yordayan değişken olduğu görülmüştür. Sonra sırayla korkulu-kaygılı olma ve aşırı hareketlilik değişkenleri gelmektedir.

Yurdakavuştu (2012), ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin sosyodemografik özelliklere göre duygusal zekâ ve sosyal beceri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre sosyal beceri düzeyleri öğrencilerin cinsiyetine, etkinliklere katılıp katılmamasına, ailenin sosyoekonomik düzeyine, günlük televizyon izleme saatine ve büyüdüğü yerleşim yerine göre aldıkları puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Hansabilek (2011), okul öncesi dönem çocuklarının ev ile okul arasındaki sosyal becerilerinin karşılaştırılması ve sosyal beceri düzeylerinin bazı değişkenler yönünden incelenmesi amacıyla çalışma yapmıştır. Araştırmaya 2009-2010 eğitim öğretim yılında Edirne il merkezinde farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin yaşadığı bölgelerdeki 4 ilköğretim okulunun anasınıflarında okul öncesi eğitim alan, 136 çocuğun 9 öğretmeni ve 136 annesi katılmıştır. Araştırma bulgularına göre okul öncesi dönem çocuklarının ev ile okuldaki sosyal becerileri arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Ölçeğin sosyal işbirliği ve sosyal ifade alt boyutları yönünden ev ve okul ortamında sosyal işbirliği boyutu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çocuğun ev ve okul ortamındaki sosyal becerilerinde cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası, anne ve babanın birlikte ya da ayrı yaşama durumları, anne ve babanın yaşı, anne ve babanın öğrenim durumu, anne ve babanın mesleği gibi değişkenler farklılık göstermemiştir. Ancak çocuğun yaşadığı yer ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyi açısından anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Öziskender (2011), Orf yaklaşımı ile yapılan okulöncesi müzik eğitiminin öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişimine etkilerinin incelenmeyi amaçlamıştır. Araştırmada Avcıoğlu (2005) tarafından hazırlanıp geliştirilen ‘Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği’ (4-6 yaş) kullanılmıştır. 40 öğrencinin her biri için müzik eğitimi öncesi ve sonrasında çocukların okul öncesi öğretmenleri tarafından yapılmıştır. Tüm çalışmaların sonunda, deney-kontrol grupları için son testler uygulanmıştır. Verilerin işlenmesi sonucunda; Orff yaklaşımı ile verilen okul öncesi müzik eğitiminin, bu eğitimin verilmediği okul öncesi 6 yaş grubu çocuklara göre “Kişiler Arası İletişim, Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama, Sözel Açıklama, Amaç Oluşturma, Görevleri Tamamlama Becerileri” sosyal becerilerinin daha fazla geliştikleri saptanmıştır.

Ayyıldız (2011), altı yaş (60-72 ay) çocukların sosyal becerilerini geliştirerek şiddet davranışlarını önlemeye yönelik çocuk ve ebeveyn programının etkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre hem deney hem kontrol grubu çocukların sosyal beceri toplam ve alt boyut puanları zaman içinde anlamlı yükselme göstermiştir. Altı aylık sürede deney grubu çocukların şiddet davranış sayısı 234’den 34’e, kontrol grubununun 159’dan 65’e düşmüş olup gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Deney grubu ebeveynler öğretim programı sonrası çocuklarıyla empati yapmaya, ben dilini kullanmaya, kurallar konusunda tutarlı olmaya başladıkları görülmüştür. Sonuç olarak; bu program çocuklarda sosyal beceri geliştirerek şiddet davranışlarını önlemektedir.

Erler (2011), ebeveyn kabul-reddi ile 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda; ebeveyn red puanı yükseldikçe, sosyal beceri puanlarının azaldığı; ebeveyn kabul puanı arttıkça sosyal beceri puanlarının arttığı belirtilmiştir. Aynı zamanda ebeveyn reddinin, sosyal beceri puanlarındaki düşüşü yordayıcı etkisi olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda ebeveyn red puanlarındaki arttıkça, problem davranışlar alt ölçeğinden alınan puanların da artış gösterdiği görülmüştür.

Günindi (2011) tarafından, okul öncesi dönemdeki çocukların anasınıfı ve bağımsız anaokullarına gitmelerine göre sosyal becerilerinin farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla araştırma yapılmıştır. 2009–2010 eğitim-

öğretim yılında Aksaray il merkezindeki bağımsız anaokullarına giden 6 yaş grubu 54 çocuk ve ilköğretim okulları anasınıflarına giden 6 yaş grubu 52 çocuk olmak üzere toplam 106 altı yaş grubu çocuk araştırmaya katılmıştır. Merrell 'in (1994) geliştirdiği “Anasınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeği” ile veriler toplanmış ve “t testi” uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre, iki grup arasında sosyal beceriler açısından anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür.

Arda (2011), Alternatif Düşünme Stratejilerinin Desteklenmesi- Okulöncesi programının bu dönem çocuklarını sosyal becerilerine etkililiğinin değerlendirilmesini amaçlanmıştır. Araştırma bulgularına göre, ADSD-Okulöncesi programının deney grubundaki çocukların dikkat/konsantrasyon becerilerini ve sosyal duygusal yeterliliklerini anlamlı düzeyde attırdığı görülmüştür. Aynı zamanda ADSD-Okulöncesi programının çocukların saldırganlık/yıkıcı davranışlarını anlamlı derecede azalttığı ortaya çıkmıştır. Deney grubundaki çocukların kontrol grubuna göre sınıf kurallarına uyumu, iletişim, işbirliği ve problem çözme becerilerinde anlamlı bir artış gözlenmiştir. Sonuç olarak, ADSD-Okulöncesi Programının çocukların sosyal ve duygusal becerilerini geliştirmek için etkili bir müdahale programı olduğunu görülmüştür.

Kandır ve Orçan (2011) tarafından 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerileri ile erken öğrenme arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla araştırma yapılmıştır. Konya ili Selçuklu İlçesi Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim okulu anasınıflarında eğitim gören 5-6 yaşlarındaki 97 çocuk ve 97 çocuğun anne babaları araştırmanın örnekleme olmuştur. Verilerinin analizinde; çocuklara ve anne babaların demografik bilgilerinin frekans ve yüzdelik dağılımları verilmiştir. Bununla birlikte erken öğrenme becerileri ve sosyal uyum ve becerileri arasındaki ilişkiye ait değerler analiz edilmiştir. Çocukların erken öğrenme beceri puanı ile sosyal uyum ve beceri puanı arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir.

Yurtseven'in (2011) yaptığı çalışmada annelerin çocuğa kitap okuma sıklığı, çocuğun okul öncesi eğitimi alıp almama durumu ve annelerin çocuk kitabı seçmedeki uzmanlığının çocuğun sosyal becerileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Kilis Gülten Ömer Ünlükahraman Bağımsız Anaokulu 6 yaş grubu öğretmenleri, çocukları ve çocukların anneleri ile yapılan çalışmaya 4 öğretmen, 91 öğrenci ve anneleri katılmıştır. Çocukların sosyal becerilerini dikkate alarak her bir çocuk için

Avcioğlu (2007) tarafından geliştirilen ‘‘Sosyal Becerileri Değerlendirme ˆlçeđi’’ni ˆđretmenler tarafından doldurmaları istenmiştir. Anneler ise ‘‘Demografik Anket’’ ve Aram Aviram (2001) tarafından geliştirilen ‘‘Annelerin ˆocuk Kitapları Seğimindeki Uzmanlık Dˆzeylerini Belirleme Anketi’’ni doldurmuşlardır. Sonuç olarak, ˆocuklardaki sosyal becerilerinin, annelerin kitap okuma sıklığı ve ˆocuk kitabı seçmedeki uzmanlığı ile ˆocukların okul ˆncesi eğitim alma değerşkenlerinden etkilendiği ortaya çıkmıştır.

Pekdoğan (2011), okul ˆncesi eğitim kurumuna giden 5-6 yaş ˆocuklarının sahip olduğu sosyal becerileri ˆzerinde etkili olan bazı değerşkenlerle ilişkisini incelemek amacıyla çalışma yapmıştır. Bulgulara gˆre, okul ˆncesi eğitimi sˆren 5- 6 yaşındaki ˆocuklarda, ˆncesinde kreş veya anaokulu eğitimi alan ˆocukların sosyal becerilerinin, okulˆncesi eğitimi almayan ˆocuklara gˆre daha yˆksek olduğu sonucu gˆrˆlmˆřtˆr. Ayrıca baba eğitim dˆzeyi arttıkça ˆocukların sosyal becerilerinin arttığı gˆrˆlmˆřtˆr. Ailelerin sosyoekonomik dˆzeyi ve ˆocukların cinsiyetleri de sosyal beceriler ˆzerinde etkilidir.

Aktı (2011), ilköğretim 8. sınıf ˆđrencilerinin medya okuryazarlık dˆzeyleri ile sosyal beceri dˆzeylerinin çeşitli değerşkenlerle ilişkisini belirlemek amacıyla çalışma yapmıştır. İlkˆđretim 8. sınıf ˆđrencilerinin medya okuryazarlık ve sosyal beceri dˆzeylerinin, cinsiyete, ˆđrenim gˆrdˆđü okula, evde bilgisayar sahibi olma durumuna, bilgisayarı kullanma sˆresine, evde TV sahibi olma durumuna, gˆn içinde TV izleme sˆresine, internete bağlanma durumuna ve internete bağlanma sˆresi gibib değerşkenlere gˆre anlamlı bir farklılık gˆsterip gˆstermediđi ile medya okuryazarlık dˆzeyleri ve sosyal beceri dˆzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığı sorularına da cevap aranmıştır. Elazığ il merkezinde bulunan beş farklı eğitim bˆlgesinden seçilmiş okullarda ˆđrenim gˆren 947 sekizinci sınıf ˆđrencileri ile çalışılmıştır. Araştırmada ˆđrenci gˆrˆřlerinin alınması için Karaman ve Karataş (2009) tarafından geliştirilen ‘‘Medya Okuryazarlık Dˆzey Belirleme ˆlçeđi’’ ve Riggio tarafından 1989 yılında geliştirilen ve 2004 yılında Galip Yˆksel tarafından Tˆrke’ ye uyarlanan ‘‘Sosyal Beceri Envanteri’’ adında iki farklı değerlendirme ˆleđi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarında sosyal beceri ile medya okuryazarlık dˆzeyi arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bazı alt boyutlarda çok zayıf bir ilişki olduğu gˆrˆlmektedir. ˆđrencilerin cinsiyetinin medya okuryazarlık dˆzeyinde

anlamli bir fark oluşturmadığı, ancak kız öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu görölmektedir. Öğrenim görölen okulun medya okuryazarlık düzeyini de sosyal beceri düzeyini de etkilemediği görölmektedir. Bununla birlikte TV sahibi olma, TV izleme süresi ve internet kullanma süresi de medya okuryazarlık düzeyinde anlamli bir fark oluşturmamıştır. En yüksek medya okuryazarlık düzeyine sahip öğrenciler evlerinden internete bağlanan öğrenciler olduğu görölmektedir. İnternet kullanma süresine göre ise sosyal beceri düzeylerinde anlamli bir farka rastlanmıştır. İnternet kullanmayan öğrenciler ise en yüksek sosyal beceri düzeyine sahip öğrencileri oluşturmaktadır.

Karaoğlu (2011), Başarıya İlk Adım (BİA) Erken Müdahale programının "Sınıf ve Ev Modülü" ve sadece "Sınıf Modülü" uygulamalarının 5-6 yaş çocuklarının problem davranışlarına, sosyal becerilerine ve akademik etkinliklerle ilgilenme sürelerine olan etkisini araştırmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; Başarıya İlk Adım programının Sınıf ve Ev Modülü birlikte uygulandığında sosyal beceri ve alt boyutlarından işbirliği, atılganlık ve kendini kontrol becerilerini de anlamli düzeyde artırdığı görölmektedir. Sadece Sınıf Modülü uygulanan grubun beceri ve alt boyutları işbirliği, atılganlık ve kendini kontrol beceri puanlarını kontrol grubuna göre anlamli düzeyde artırdığı görölmektedir.

Çimen (2009), 36–72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitimi programında yer alan sosyal becerilerin öğretimine yönelik amaç ve kazanımların 6 yaş çocukların sosyal becerileri kazanmalarında etkisini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre Okul Öncesi Eğitimi Programı'ndaki sosyal becerilere yönelik amaç ve kazanımlar doğrultusunda hazırlanan etkinliklerin okul öncesi eğitim alan çocukların sosyal becerileri öğrenmeleri üzerinde etkili olduğu görölmüştür. Sosyal becerilerin uyum, çekingenlik ve iletişim alt boyutlarında çocukların öntest ve sontest puanları arasındaki fark anlamli bulunmuştur. 6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamli fark bulunamamıştır.

Özbey ve Alisinanoğlu (2009) okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim alan 60-72 ay çocukların problem davranışlarında bazı sosyo-demografik özelliklerin etkisini incelememiştir. 330 çocuk katıldığı araştırmada okul öncesi dönemde üç-altı yaş çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlarını ölçmek için Sosyal Beceri ve Problem Davranış Ölçeği kullanılmıştır. Problem Davranış Ölçeği'nin dışa

yönelim ve antisosyal alt testlerine ilişkin puan ortalamalarının kızların lehine anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Kardeş sayısının özellikle dışa yönelim alt testinde anlamlı etkisinin olduğu, dışa yönelim ve antisosyal alt testlerinde okul öncesi eğitimin ilk yılında olan çocukların daha az problem davranışlara sahip olduğu görülmüştür. Anne öğrenim durumunun anlamlı fark yaratmadığı, çocukların baba öğrenim düzeyi arttıkça içe yönelim alt testinde daha az problemleri davranış sergilediği görülmüştür. Anne ve baba mesleğinin genel olarak anlamlı fark göstermediği tespit edilmiştir. Araştırma bulgularında okul öncesi dönemdeki çocuklarda problem davranışların engellenmesi için okul öncesi eğitim kurumlarında sosyal becerileri daha çok destekleyecek eğitim programlarına ağırlık verilmesinin gerekliliği görülmüştür.

Gülaçtı (2009), 2007-2008 eğitim-öğretim yılında Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf öğretmenliğinde okuyan, sosyal becerisi, psikolojik ve öznel iyi oluş durumu düşük öğrenciler üzerinde sosyal beceri eğitimine yönelik bir grup rehberliği programının etkililiğini incelemek için çalışma gerçekleştirmiştir. Deney ve kontrol grubu şeklinde öğrenciler ikiye ayrılmıştır. 12 hafta sosyal beceri eğitimi deney grubuna uygulanmış, kontrol grubuna ise herhangi bir işlem yapılmamıştır. Ölçekler ön ve son test şeklinde ilgili problem alanlarına göre uygulanmıştır. Çalışma sonucunda deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön test ve son test puan ortalamalarına göre, deney grubundaki öğrencilerin sosyal beceri, psikolojik ve öznel iyi oluş durumlarında kontrol grubuna göre bir artma olduğu söylenebilir. Deney grubundaki öğrencilerin sosyal beceri alt boyutlarından duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal kontrol, sosyal duyarlılık, sosyal kontrol düzeyleri, bu programa katılmayan öğrencilerin sosyal beceri düzeylerine göre daha yüksek olduğu, diğer alt boyutlardan duyuşsal duyarlılık ve sosyal anlatımcılık düzeyleri bakımından anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Durualp (2009), anasınıfında eğitim alan 6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkisini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre deney ve kontrol grubundaki çocukların sosyal uyum ve beceri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($p>0,05$) görülmüştür. Oyun temelli sosyal beceri eğitimi programının etkisinin sürdüğü görülmüştür.

Okur (2008), felsefe eğitim programının 6 yaş grubu çocuklarının atılganlık, işbirliği ve kendini kontrol sosyal becerilere etkisini incelemiştir. Bulgulara göre çocuklar için felsefe eğitim programı sosyal beceriler üzerine anlamlı fark oluşturmuştur. Atılganlık, işbirliği, kendini kontrol sosyal becerilerinde etkili olduğu saptanmıştır.

Dermez (2008), ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerine bazı değişkenlerin etkisini incelemiştir. 2006–2007 eğitim-öğretim yılında Afyon Karahisar il merkezine bağlı 15 ilköğretim okulunda 450 öğrenci ile araştırma yapılmıştır. Tarama modeli uygulanmış ve sosyal beceri anketi ile kişisel bilgilerin yer aldığı form ölçme aracı olarak kullanılmıştır. Öğrencilerin sosyal beceri seviyelerini tespit etmek amacıyla her bir öğrencinin hem ailesi hem de sınıf öğretmeni tarafından sosyal beceri anketi doldurulmuştur. Araştırma faktör analizi sonucuna göre; uyumluluk, plan yapma ve problem çözüme, stresle basa çıkma, grupla bir işi yürütme, duyguları kontrol ve ifade etme, tanıtma ve bireysel ilişkiler, duyguları anlamaya yönelik alanlardaki, sosyal beceri yetilerini belirlemek için soru grupları oluşturulmuştur. Araştırmada kullanılacak bazı değişkenlerin cinsiyet, eve alınan süreli yayın, çocuğun fikrinin alınması, anne-babanın eğitim durumu, anne babanın çalışıp çalışmaması gibi bazı değişkenlerin tespiti için ayrı bir form doldurulmuştur. Ölçme aracı ile elde edilen puanların ortalamaları değerlendirmeye tabi tutulmuş ve anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. “T” testi ve tek yönlü anova kullanılarak puanlar gruplar arasında karşılaştırılmış ve dağılımı belirlemek için frekans, yüzde ve ortalama kullanılmıştır. Bu araştırma bulgularına göre, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin; eve alınan süreli yayın, evde alınan kararlarda çocuğun fikrinin alınması, açısından anlamlı bulunmuştur. Cinsiyet ve babanın eğitim durumu açısından kısmen anlamlı farklılıklar oluşturduğu görülmektedir. Annenin eğitim durumu, anne babanın çalışıp çalışmaması açısından da farkın anlamlı olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Koçyiğit ve Kayılı (2008), çocukların hayat boyu öğrenme, bağımsızlık, tahammül, düşünerek konuşma, özgüven, etkili karar alma, hoşgörü ve sosyal işbirliği gibi sosyal becerilere pozitif katkıları olan Montessori eğitimi alan ve normla müfredat alan anaokulu çocuklarının sosyal becerilerini (sosyal işbirliği, sosyal etkileşim, sosyal bağımsızlık) incelemiştir. Araştırmaya 62’si Montessori

eğitimi alan ve 60'ı normal mfredat alan toplam 122 çocuk katılmıştır. Çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarını belirlemek amacıyla anasınıfı ve anaokulu davranış ölçeği kullanılmıştır. Sonuç olarak sosyal işbirliği, sosyal etkileşim ve sosyal bağımsızlık alt boyutları ve sosyal beceriler toplamında, Montessori metodu ile eğitimi alan çocukların puan ortalamaları, normal mfredata göre eğitim alan çocukların puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Erbay (2008), ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinden okulöncesi eğitim alan ve eğitim almayan öğrencilerin sosyal becerilere sahip olma düzeylerini araştırmıştır. Okulöncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri, anne-baba tutumları ve bazı değişkenler açısından incelenmiş, sosyal beceri düzeyleri arasında fark olup olmadığına bakılmıştır. Araştırma sonucunda, okul öncesi eğitim alan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin, okul öncesi eğitim almayan ilköğretim 1. sınıf öğrencilerine göre daha gelişmiş olduğu görölmektedir. Okul öncesi eğitim alan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin ilişkiyi başlatma ve sürdürme, grupta iş yapma, duygulara yönelik, stres durumuyla başa çıkma, plan yapma ve problem çözme ve özdenetimi koruma sosyal beceri alt boyutlarının okul öncesi eğitimi almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin bu alanlara ilişkin becerilerinden daha gelişmiş olduğu görölmüştür.

Yükselgün (2008), 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin internet kullanımlarına göre saldırganlık ve sosyal beceri düzeylerini incelemiştir. Araştırmaya göre internet kullanımının çocukların saldırgan davranışlar göstermesine bir etkisi olmadığı görölmüştür. Fakat interneti denetimsiz ortamlarda kullanan, sürekli oyun sitelerini takip eden çocukların diğer çocuklara göre daha saldırgan oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin internet kullanım durumlarına göre sosyal beceri düzeylerine ilişkin bulunan bulgulardan, internet kullanım düzeyi gelişmiş çocukların, sosyal beceri düzeylerinin de geliştiği görölmüştür. Aynı zamanda çocukların çoğu boş zamanlarını internette geçirmelerinin sosyal beceri düzeyleri üzerinde olumsuz etkisi olduğu belirlenmiştir.

Bülbül (2008), dört yaş çocuklarının sosyal becerilerini bazı değişkenler yönünden incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre kız çocuklarının erkek çocuklarına göre işbirliği, kendini ifade etme, özdenetim alt ölçekleri daha yüksek çıkarken, erkek çocukların kız çocuklara göre problemleri davranışları yüksek

çıkmiştir. Kardeş sayısına göre kardeşi olan çocukların tek çocuk olanlara göre işbirliği, özdenetim alt ölçeği daha yüksek çıkarken kendini ifade etme/atılmanlık puanında anlamlı bir fark görülmemiştir. Okulöncesi eğitim alma süresi ile anne baba öğrenim düzeyleri değişkenine göre sosyal beceri ölçeği açısından gruplar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Elibol Gültekin (2008), 5 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesini amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre cinsiyet değişkenine göre kız çocuklarının erkek çocuklarına göre işbirliği, kendini ifade, özdenetim ve toplam sosyal beceri puanları daha yüksek çıkmıştır. Anne öğrenim durumu değişkenine göre çocukların işbirliği ve kendini ifade puanları annesi üniversite mezunu olanlarda üniversite mezunu olmayanlara göre daha yüksek çıkmıştır ancak özdenetim ve toplam sosyal beceri puanlarında anlamlı farklılık görülmemiştir. Baba öğrenim durumuna göre çocukların işbirliği ve kendini ifade etme, özdenetim ve toplam sosyal beceri puanı arasında üniversite mezunu olanlarla olmayanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Okulöncesi eğitim alma süresine göre işbirliği, kendini ifade etme, toplam sosyal beceri puanları arasında 1 yıldan az olanlarda 1-2 yıl arasında eğitim alanlara göre daha düşük, 2 yıldan fazla alanlar 1 yıldan az alana göre kendini ifade ve toplam sosyal beceri açısından daha yüksek puanlar almışlardır. Kardeş sayısı değişkenine göre, işbirliği, kendini ifade/atılmanlık, özdenetim, sosyal beceri toplam puanı tek çocuk olanlarla kardeşi olanlar arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Dereli (2008), çocuklar için sosyal beceri eğitim programının 6 yaş çocuklarının sosyal problem çözme becerilerine etkisini incelemiştir. Çocuklara sosyal beceri eğitim programı uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre deney ve kontrol grubu çocukların sosyal problem çözme becerileri ve duyguları anlama becerileri öntest puanları arasında anlamlı fark yoktur. Çocuklar için sosyal beceri eğitim programına katılan deneme gurubu çocukların sosyal problem çözme becerileri ve duyguları anlama becerileri sontest puan ortalamaları öntest puan ortalamalarına göre önemli düzeyde yüksektir.

Öztürk (2008), araştırmasında ilköğretim birinci ve üçüncü sınıf öğrencilerin okulöncesi eğitim alma, cinsiyet, kardeşe sahip olma, okulöncesi eğitime devam etmeme, okulöncesi eğitime bir yıl devam etme, okulöncesi eğitime iki yıl ve daha

fazla devam etme değişkenlerinin Temel Sosyal Becerilerde ve Bilişsel Becerilerde bir farklılaşmaya neden olup olmadığını incelemiştir. 275 birinci sınıf öğrencisi ve 275 üçüncü sınıf öğrencisi ile çalışma grubu oluşturulmaktadır. Tarama modelinde olan araştırmada, verileri toplamak için araştırmacı tarafından hazırlanan öğrenciler için Kişisel Bilgi Formu, sosyal beceri düzeylerini ölçmek için ise Avcıoğlu ve Akçamete tarafından geliştirilen Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ), Temel Sosyal Beceriler ve Bilişsel Beceriler alt ölçekleri kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre; okulöncesi eğitim alıp alamama değişkeni ile ilgili olarak okulöncesi eğitim alan ilköğretim birinci ve üçüncü sınıf öğrencilerin Temel Sosyal Beceriler ve Bilişsel Beceriler alt ölçek puan ortalamaları anlamlı düzeyde yüksek görölmüştür. Cinsiyet değişkenine göre; birinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinde cinsiyetin Temel Sosyal Beceriler ve Bilişsel Beceriler alt ölçekleri puan ortalamalarında farklılaşmaya yol açmadığı görölmüştür. Kardeşe sahip olup olmama değişkeni açısından; birinci sınıf öğrencilerin Temel Sosyal Beceriler ve Bilişsel Beceriler alt ölçeklerinde kardeşi olmayanların puanı anlamlı düzeyde yüksek bulunmuş ancak üçüncü sınıf öğrencilerinin Temel Sosyal ve Bilişsel Beceriler alt ölçekleri puan ortalamalarında kardeşe sahip olup olmamanın anlamlı bir unsur olmadığı görölmüştür. Okulöncesi eğitime devam etmeme, okulöncesi eğitime bir yıl devam etme ile iki yıl ve daha fazla devam etme değişkenine göre ise temel sosyal ve Bilişsel Beceriler alt ölçeklerinde okulöncesi eğitime iki yıl devam edenlerin puanı anlamlı düzeyde yüksek olarak tespit edilmiştir.

Avcıoğlu (2007) çocuk ve ergenlerin sosyal becerilerini değerlendirmek için ölçme araçları uluslararası yazında bulunmasına rağmen, Türkiye şartlarına göre düzenlenmiş okul öncesi dönemdeki çocuklara uygun bir ölçme aracının bulunmadığını belirtmiştir. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin (4-6 yaş) okul öncesi eğitim kurumlarına giden çocuklar için uygulanabilirliğine yönelik kanıtlar elde etmek amacıyla araştırma yapmıştır. 52 okul öncesi öğretmeninin, sınıflarındaki 51 çocuk için doldurduğu ölçekten elde edilen veriler kullanıp ölçeğin geçerliği ve güvenilirliği belirlenmiştir. Sosyal becerileri ölçmek için hazırlanan 62 maddelik ve beşli likert tipi olarak derecelendirilen ölçeğin faktör analizlerini yapmış ve dokuz alt boyuttan oluştugu belirlemiş, Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı 0,98, iki yarım güvenilirlik katsayısı 0,89 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise 0,83

olarak bulunmuş ve ölçeği oluşturan maddelerin birbirleri ile tutarlı olduğu görülmüştür. Sonuç olarak okul öncesi yaş grubuna yönelik başka ölçeklerin geliştirilmesini ve farklı sosyal becerilere sahip olan çocukların başka değişkenler açısından incelenmesini önermiştir

Kalafat (2007), üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin cinsiyet, sınıf düzeyi ve üniversiteye giriş puan türü gibi bazı değişkenlere göre değişip değişmediğini belirlemeye çalışmıştır. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde farklı bölümlerde okuyan 1064 üniversite öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Öğrencilerinin sosyal becerileri düzeyini belirlemek amacıyla Riggio tarafından geliştirilen (1986) ve Yüksel (1997) tarafından Türkçeye uyarlanan Sosyal Beceri Envanteri kullanılmıştır. T testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile verilerin analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin çok yüksek olmadığı ve cinsiyet ve üniversiteye giriş puanına göre farklılıklar gösterdiği ortaya çıkmıştır. Sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Kara ve Çam (2007), gelişim ve öğrenme dersi için bazı sosyal becerilerin kazandırılmasında yaratıcı dramın etkisini araştırmışlardır. Gelişim ve öğrenme dersi alan 74 öğretmen adayı rastgele yöntemle öğretmen adaylarından 37 tanesi yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı deney grubuna, diğer 37 tanesi ise geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubuna olarak oluşturulmuştur. Sosyal becerileri geliştirebilecek düzenlenmiş yaratıcı drama faaliyetleri 12 haftalık ders saati süresince deney grubuna uygulanmıştır. Ölçek olarak, geçerlik ve güvenilirliği yapılan Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ) kullanılmıştır. Yapılan bu deneysel çalışmanın sonucunda, grupla bir işi yapma ve yürütme becerileri, ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri ile kendini kontrol etme becerilerini kazandırma konusunda yaratıcı drama yönteminin etkili olduğunu ortaya konulmuştur.

Çelik (2007), sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin sosyal uyum becerilerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Deney grubuna 10 oturum süren sosyal beceri eğitim programı verilmiştir. Araştırma bulgularına göre kız öğrencilerin sosyal becerileri erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte anne eğitim seviyesi arttıkça çocukların sosyal beceri ve uyumlarının da arttığı

görülmüştür. Ayrıca annesi çalışmayan öğrencilerin annesi çalışanlara göre sosyal becerilerinin daha gelişmiş olduğu görülmektedir.

Kurt (2007) yaptığı çalışmada, okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine proje yaklaşımli eğitim programlarının etkisini araştırmıştır. Deney grubundaki 23 çocuk, kontrol I grubundaki 23 çocuk ve kontrol II grubundaki 23 çocuk araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırma bulgularına göre, proje yaklaşımli eğitim programlarının uygulandığı deney grubundaki çocukların sosyal uyum ve becerilerinde, Sosyal Uyum ve Beceri ölçeği ile tüm alt faktörlerinde anlamlı farklılığın olduğu görülmüştür. Çocukların sosyal uyum ve becerilerinde; cinsiyetler arasında deney grubunda son test puanlarının sıra ortalamalarında anlamlı bir farklılığın olduğu ortaya görülmüştür. Grupların son test puanları genel olarak ise, tüm gruplarda kız çocuklarının puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Daha önce okul öncesi eğitim kurumuna gitme durumunda ise, ön test puanlarının sıra ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu ancak, son test puanlarında ise anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Çocukların sosyal uyum ve becerilerinin desteklendiği eğitim programları sosyal uyum ve becerileri destekleyen çeşitli etkinliklerle güçlendirilerek çocukların sosyal becerileri tanıma, kazanma, uygulama yetilerini kazanabileceği ortaya çıkmıştır.

Keskin (2007), 539 ilköğretim öğrencisinin ders başarıları ile sosyal beceri durumlarını araştırmıştır. Araştırma bulgularına göre, kız öğrencilerin işbirliği, atılganlık, empati ve öz-kontrol faktör puanları erkek öğrencilerin puanlarından yüksek olduğu bulunmuştur. Erkek öğrencilerin de problem çözme davranışlarının kız öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin ders başarıları arttıkça sosyal becerilerinin de arttığı görülmektedir.

Dervişoğlu (2007) yaptığı araştırmayla, okul öncesi kurumlarında eğitim gören 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin ve problem davranışlarını etkileyen faktörleri incelemiştir. Gaziantep ilindeki özel ve resmi anaokulları ile ilköğretim okullarına bağlı anasınıflarında eğitim gören 6 yaş grubu çocuklarından basit rastgele yöntemi ile seçilen 200 çocuk araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. 200 çocuğun, 106' sı kız, 94' ü erkektir. Verilerin toplanması için araştırmacı tarafından hazırlanan "Bilgi formu", çocukların sosyal becerilerini değerlendirmek için "Sosyal Beceri Ölçeği" ve

problem davranışlarını değerlendirmek için de “Problem Davranış Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırmada t testi ve varyans analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; kız çocuklarının, erkek çocuklarına göre sosyal beceri bölümünden daha yüksek puan aldıkları, erkek çocuklarının ise problem davranışlarından aldıkları puanların kızlara oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Çocuk sayısı arttıkça, çocukların sosyal becerilerinin daha düşük olduğu problem davranışlarının ise daha çok olduğu görülmüştür. Daha önce okul öncesi eğitim almayan çocukların, alan çocuklara göre sosyal becerilerinin daha düşük olduğu görülmüştür. Özel okullarda eğitim gören çocukların devlet okullarında eğitim gören çocuklara oranla sosyal becerilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Devlet okullarındaki çocuklarda problem davranışlarının özel okullarda eğitim görenlere oranla daha çok olduğu görülmüştür. Bireysel odaya sahip olan çocukların bireysel odası olmayan çocuklara oranla; sosyal becerilerinin daha yüksek olduğu problem davranışlarının daha az olduğu görülmüştür. Gelir seviyesi arttıkça sosyal becerilerinin yüksek olduğu problem davranışlarının daha düşük olduğu, gelir seviyesi düştükçe sosyal becerinin daha düşük olduğu problem davranışlarının daha çok görüldüğü tespit edilmiştir. Annelerinin ve babalarının eğitim seviyesi yüksek olan çocukların, annelerinin ve babalarının eğitim seviyesi düşük olan çocuklara göre sosyal becerilerin daha çok yükseldiği görülmektedir. Babaların eğitim seviyesi düştükçe problem davranışlarının daha sık görüldüğü belirlenmiştir. Anne babalarının yaşları büyüdükçe çocukların sosyal becerilerinin arttığı, problem davranışlarının azaldığı görülmektedir. Anne – babanın yaşları küçüldükçe problem davranışlarının arttığı sosyal becerilerinin ise azaldığı görülmektedir.

Sarı (2007) anasınıfında eğitim gören 5–6 yaş grubu çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisini incelenmek için çalışma yapmıştır. 22 özel okul 25 resmi anaokulundan toplam 700 anne örneklem olarak alınmıştır. Demografik bilgi elde etmek amacıyla genel bilgi formu, annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını belirlemek için Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum ölçeği (PARI) ve çocukların sosyal uyumlarını belirlemek amacıyla sosyal uyum ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum ölçeği boyutlarından “Aşırı koruyucu annelik” boyutunun kardeş sayısı, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu,

anneninin yaşı, anneninin çalışma durumu ve babanın mesleği değişkenlerinden etkilendiği bulunmuştur. “Demokratik tutum ve eşitlik tanıma” alt boyutunun kardeş sayısı, anneninin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, anneninin yaşı ve babanın mesleği değişkenlerinden etkilendiği ortaya çıkmıştır. “Baskı ve disiplin” boyutunun kardeş sayısı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne çalışma durumu ve babanın meslek değişkenlerinden etkilendiği görülmüştür.

Kapıkıran, İvrendi ve Adak (2006) okul öncesi çocukların sosyal becerileri yetersizliklerini tespit etmek ve sosyal becerilerin bazı değişkenlerce farklılaşp farklılaşmadığını saptamak için çalışmışlardır. Öğrencilerin sosyal becerileri, öğretmenlerin algılarına göre belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın bulgularına göre, yaş, cinsiyet, birlikte yaşanan kişi ve okula devam yılı değişkenlerinin çocukların sosyal becerileri üzerinde fark yarattığı görülmüştür. Yaş değişkenine göre, 4 yaşındaki çocukların 5 yaşındaki çocuklardan daha çok beceri yetersizliği gösterdikleri söylenebilir. Cinsiyet değişkenine göre, kız çocuklarının uyum becerilerinin erkek çocuklara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Birlikte yaşanan kişiye göre etkisi ise, anne babalarıyla yaşayan çocukların iletişim becerilerinin yalnız anneleri ile yaşayan çocukların iletişim becerilerine göre daha iyi olduğu kaydedilmiştir. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam süresinin sosyal becerilere etkisi incelendiğinde, okul öncesi eğitim kurumuna iki yıl devam eden çocukların bir yıl devam edenlere göre daha çok sosyal becerilere sahip oldukları görülmüştür.

Ekinci’ nin (2006) yaptığı çalışmada ilköğretim okulu yöneticilerinin sosyal beceri düzeylerine göre öğretmenlerin iş doyumu ve iş stresi düzeyleri karşılaştırılmıştır. Adıyaman ili merkezde görev yapan öğretmenler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Örneklemi sosyal becerisi düşük ve yüksek toplam sekiz okul müdürüne bağlı çalışan 205 öğretmendir. Riggoio (1986) tarafından geliştirilen ve Yüksel (1997) tarafından Türkçe’ ye uyarlanan Sosyal Beceri Envanteri ile veri toplanmıştır. Şahin (1999) tarafından geliştirilen İş Doyumu Ölçeği ve Önsan’ ın (1996) İş Stresi Ölçeği de kullanılmıştır. Çalışma bulgularına göre yöneticiler, sosyal becerilerini yüksek düzeyde; öğretmenler de iş stresi ve iş doyumlarını orta düzeyde algılamaktadır. Yöneticilerin sosyal beceri düzeylerine göre de öğretmenlerin hem iş stresi hem de iş doyum düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaştığı sonucu bulunmuştur.

Çubukçu ve Gültekin (2006) yaptıkları araştırma ile, ilköğretim öğretmenlerine göre ilköğretimde çocuklara kazandırılması önemli olan sosyal becerilerin önem derecesini belirlemeyi amaçlamışlardır. Eskişehir il merkezindeki ilköğretim okullarında görevli 438 öğretmen çalışmaya katılmıştır. Alan yazı doğrultusunda ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri, grupta iş yapma becerileri, duygulara yönelik beceriler, stres durumu ile başa çıkma, plan yapma ve problem çözme becerileri ve özdenetimini koruma becerileri olmak üzere altı ana başlık ve 49 maddeden oluşan sosyal beceri listesi hazırlanmıştır. Öğretmenlerden ilköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal becerilerden on tanesini bir ile on arasında bir değer verip işaretlemeleri istenmiştir. Bulgulara göre, ilköğretim öğretmenlerinin en çok puan verdikleri sosyal beceri alanları sırasıyla, ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri, grupta iş yapabilme becerileri, plan yapma ve problem çözme becerileri, özdenetimini koruma becerileri, stres durumu ile başa çıkma becerileri ve duygulara yönelik beceriler olmuştur. Öğretmenlerin en çok puan verdikleri sosyal beceriler ise sırasıyla, haklarını koruma ve savunma, başarısız olunan bir durumla başa çıkma, işbirliği yapma, özür dileme, ne yapacağına karar verme, başkalarının haklarına saygı gösterme, dinleme, problemin nedenlerini araştırma, duygularını ifade etme ve araştırma ve öğrenme isteği içinde olma becerileri olarak tespit edilmiştir

Seven (2006), anasınıfında eğitim gören 6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Muş ilindeki seçkisiz belirlenen dört okuldaki anasınıflarında eğitim gören 56'sı erkek, 54'ü kız 110 çocuk araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda, bağlanma güvenliğiyle sosyal beceriler arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Cinsiyet, anne ve babanın öğrenim durumu gibi değişkenler ile sosyal beceri düzeyi arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Ancak sosyo-ekonomik düzeyle sosyal beceri düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer taraftan bağlanma ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Anne-baba öğrenimi ve sosyo-ekonomik düzey arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bununla birlikte çocukların cinsiyet ve sosyo -ekonomik düzey değişkenlerine göre sosyal becerileri ve bağlanma durumları arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Genç (2005), yaptığı çalışma ile ilköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyini araştırmıştır. Erzurum il merkezinde

20 ilköğretim okulunda görevli 600 öğretmen araştırmaya katılmıştır. İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyini ile ilgili görüşlerini almak amacıyla anket yapılmıştır. Araştırma sonucunda, ilköğretimde kazandırılması gereken sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyi iyi ve orta derecede olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin cinsiyeti ve mesleki kıdemlerine göre farklılık gösterdiği, branşlarına göre farklılık göstermediği bulunmuştur. İlköğretimde sosyal becerilerin yeterince kazandırılmamasının sebeplerinin öğretmenlere göre farklı konu ve oranlarda olduğu saptanmıştır.

Yukay (2004), sosyal beceri eğitimine yönelik hazırlanan programla, okul öncesi altı yaş grubu çocuklarının, kişiler arası ilişki kurma becerilerinin geliştirilmesini amaçlamıştır. Deney grubuna, haftada iki gün sınıf öğretmenleri, bir gün araştırmacı tarafından olmak üzere toplam üç gün sekiz hafta süreyle kişiler arası ilişki kurma becerilerine yönelik etkinlikler yaptırılmıştır. Araştırma bulgularına göre, araştırmacı tarafından kişiler arası ilişki kurma becerilerini geliştirmeye yönelik tasarlanmış etkinliklerin, altı yaş grubu çocuklarının akran ilişkilerini geliştirmede etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Baran (2005), 4-5 yaş çocuklarının sosyal davranışlarını ve aile ortamlarını incelemiştir. Anaokuluna giden 4-5 yaş çocuklarının sosyal davranışları ve aile ortamlarını değerlendirmek, etkili olabilecek etmenleri belirlemek, sosyal davranışlar ile aile ortamı arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Bağımsız anaokullarında öğrenim gören 300 öğrenci örnekleme alınmıştır. Araştırma sonucunda çocuğun yaşının, anaokuluna devam süresinin, anne çalışma durumunun aile ortamının birlik-beraberlik boyutuna ait puanlarda anaokuluna devam edenler lehine anlamlı bir farklılık yarattığı görülmüştür. Aile ortamının birlik-beraberlik boyutu ile sosyal davranışların işbirliği ve sosyal ilişkiler boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Aysan ve Uzbaş (2004), yaptığı araştırmayla ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal beceri ve okula uyumları ile depresyon arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada öğrencilerin sosyal beceri ve okul uyumları ile depresyon arasında negatif ve anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların sosyal beceri ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Akademik başarıları ile anlamlı olarak ilişkili olduğu görülmüştür.

Gülay (2004), korunmaya muhtaç ve ailesi ile yaşayan 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini incelemiştir. Araştırmanın örneklem grubunu, 57'si korunmaya muhtaç ve 57'si ailesi ile yaşayan toplam 114 çocuk oluşturmuştur. Araştırmanın bulgularına göre çocukların sosyal becerileri kullanmasında, aile ile yaşamasının etkili olduğunu, cinsiyetin ise etkili olmadığını ortaya koymaktadır.

Kamaraj (2004), yaptığı çalışmayla beş yaş çocuklarının atılganlık sosyal becerisini kazanmalarında eğitici drama programının etkisini incelemiştir. 2004–2005 öğretim yılında öğrenim gören 16 deney grubu, 16 kontrol grubu toplam 32 çocuk araştırmaya katılmıştır. 7 hafta boyunca deney grubuna 25 eğitici drama etkinliği kontrol grubuna ise 7 hafta boyunca 20 etkinlik uygulanmıştır. Çalışma sonucuna göre deney grubunun kontrol grubuna göre daha başarılı olduğu ve 5 yaş grubu çocuklarının atılganlık sosyal becerilerini kazanmalarında hazırlanan eğitici drama programının etkili olduğu görülmüştür.

Çetin (2003), sosyal becerisi düşük olan çocukların aile işlevleri ile ifade ettikleri problemleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Sonuç olarak, sosyal becerisi düşük olan çocukların ailelerinin problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü konularında yetersiz olma eğiliminde olduklarını görülmüştür.

Özbek (2003), ilköğretim birinci sınıftaki okul öncesi eğitim alan ve eğitim almayan çocukların sosyal gelişim düzeylerini öğretmen görüşüne göre incelemeyi amaçlamıştır. 95 ilköğretim okulunda bulunan, 194 1. sınıf öğretmeninden bilgi toplamıştır. Araştırma bulgularına göre; öğretmenler, okul öncesi eğitim alan öğrencilerin “ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri”, “grupla iş yapabilme becerileri”, “duygulara yönelik beceriler”, “stres durumuyla başa çıkma becerileri”, “plan yapma ve problem çözme becerileri” ve “özdenetimini koruma becerileri” okul öncesi eğitim almayan çocuklara göre daha fazla gelişmiş olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Dinç ve Gültekin (2003), okul öncesi eğitimin çocukların sosyal gelişimine etkilerini öğretmen görüşleri doğrultusunda incelemiştir. 2000–2001 öğretim yılında Eskişehir il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı anaokullarına giden 4–5 yaş grubu 162 çocuk ve öğretmenleri araştırmanın örneklemi oluşturmuştur. Çocukların sosyal gelişim düzeylerini belirlemek üzere “Davranış Derecelendirme

Ölçeği” öğretmenler tarafından doldurulmuş ve öğretmenlerin görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme ile alınmıştır. Araştırma sonucuna göre, anaokulunda eğitim gören 4-5 yaş çocuklarının sosyal gelişim düzeylerinin ortanın üstünde gelişmiş olduğu görülmektedir.

Albayrak Kaymak, Çetin ve Alpa Bilbay (2003), sosyal beceriler programının, arkadaşlarınca düşük kabul gören ilköğretim dönemindeki çocukların akran ilişkileri ve sosyal ilişkileri üzerindeki etkisi üzerine çalışmışlardır. Her biri birbirine yakın sosyoekonomik düzeyden, iki devlet okulunun 4. Sınıf öğrencileri birinci araştırmanın evrenini, 6. Sınıf öğrencileri de ikinci araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Arkadaşları tarafından düşük kabul gören çocuklardan oluşan örneklem, deney, ilgi-kontrol ve olağan kontrol grubu olarak üçe ayrılmıştır. Deney gruplarına sosyal beceriler programı, ilgi-kontrol grubuna yaratıcı düşünme programı haftada bir saat on hafta uygulanmıştır. Olağan kontrol grubuna ise hiçbir eğitim verilmemiştir. Sosyal beceri bilgi testleri, sosyometrik derecelendirmeler ve sınıf oyununun öğretmen formu kullanılarak araştırma sonuçları değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, eğitim alan çocukların sosyal beceri bilgisi artmıştır. Sosyallik, yalıtılma ve saldırganlık puanlarında fark bulunmamıştır. Bir okulda ise arkadaşlarınca daha fazla kabul görme eğilimi görülmüştür.

Kara (2003), öğretmen ve öğrencilerin sosyal beceri algılarına etkileyen faktörleri belirlemek amaçlamıştır. 86 sınıf öğretmeni ve 344 öğrenci üzerinde araştırma yapmıştır. Sınıf öğretmenlerinin algılamalarına göre sahip oldukları sosyal becerilerin; yaş, cinsiyet, öğrenim derecesi, kıdem, okuttukları sınıf düzeyi devlet okulu veya özel okulda çalışma durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Öğrencilerin algılamalarına göre sahip oldukları sosyal becerilerin, yaş, cinsiyet, devlet okulu veya özel okula gitme durumları, anne-baba eğitimi, sosyo-ekonomik düzey değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Sınıf değişkenine göre ise anlamlı farklılık göstermediğini tespit etmişlerdir. Öğrencilerin sahip oldukları sosyal becerilerde önce aile, sonra da öğretmen en etkili kişiler olduğu görülmüştür. Öğretmen ve öğrenci algılamalarına göre sosyal becerilerin kazandırılmasında etkili olan faktörler; öğretmen, aile, arkadaş, televizyon, kitap, okul alanı, bireysel ve toplu etkinlikler, sosyal bilgiler dersi, fen bilgisi ve Türkçe dersi olduğu görülmüştür.

Avcıoğlu (2002), okul öncesi dönemdeki çocuklara sosyal becerilerin öğretilmesinde işbirlikçi öğrenme yöntemi ile sunulan öğretim programının etkililiğinin incelenmesi adlı çalışmasında anasınıfına devam eden dört–altı yaş grubu çocuklara işbirlikçi öğrenme yöntemine dayalı sosyal beceri eğitimi programı uygulanmıştır. Çalışma öncesinde ve çalışma sonunda çocukları gözlemleyerek Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeğini öğretmen tarafından doldurmuştur. İşbirlikçi öğrenme yöntemi doğrultusunda geliştirilmiş olan sosyal beceri öğretim programının, çocukların hedef sosyal becerileri öğrenmelerinde etkili olduğu sonucu bulunmuştur.

Atılgan (2001) okul öncesi eğitim alan ve almayan öğrencilerin sosyal beceri özelliklerini farklı değerşkenler açısından karşılaştırmak için çalışma yapmıştır. Araştırmada sonuçlarına göre; okul öncesi eğitim alan çocukların hem kişisel hem de sosyal beceri özelliklerinin almayanlara göre daha üst düzeyde olduğu görölmektedir. Kız öğrencilerin sosyal becerileri erkek öğrencilere göre daha yüksek olarak ortaya konmuştur. Annesi, ilköğretim, ortaöğretim veya üniversite düzeyinde olan öğrenciler, annesi herhangi bir eğitim almamış öğrencilere göre daha olumlu sosyal beceri özellikleri sergilemişlerdir. Anneleri üniversite mezunu olan öğrenciler, ilköğretim ve ortaöğretim mezunu olan öğrencilere göre daha olumlu sosyal beceri özellikleri vardır. Babaları üniversite düzeyinde olan öğrencilerin gruplar arasında en yüksek sosyal beceriye sahip oldukları görölmüştür.

Gürşimşek, Girgin ve Harmanlı (2001) erken çocukluk döneminde ailenin çocuk yetiştirme tutumu ile eğitime katılımının çocukların psiko-sosyal gelişimine etkisini araştırmışlardır. Araştırma sonucuna göre ailenin eğitime katılımı ile çocukların psiko-sosyal gelişimi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Uzamaz (2000) tarafından yapılan sosyal beceri eğitiminin ergenlerin kişiler arası ilişki düzeylerine etkisini inceleyen bir araştırma yapmıştır. Örneklem 14'ü deney, 14'ü kontrol olmak üzere toplam 28 kişilik bir gruptan oluşmuştur. Araştırma ön test ve son test kontrol grubu deneysel araştırma modeline göre düzenlenmiş ve öğrencilerin kişiler arası ilişkiler düzeyi, kişiler arası ilişkiler ölçeği ile belirlenmiştir. Deney grubuna 9 haftalık bir program uygulanmıştır. Bu program sosyal becerilerden; iletişim, atılganlık, duyguları anlama ve ifade etme boyutlarını içerir. Kontrol grubuna bir işlem yapılmamıştır. Sosyal beceri eğitiminin öğrencilerin kişiler arası ilişkiler düzeyinde olumlu etkiler sağladığı yönünde bulgulara

ulaşmıştır. Ayrıca bulgularda, sosyal beceri eğitiminin kişiler arası ilişkiler ölçeğinin bir alt boyutu olan besleyici ilişkilerde etkili olduğu, zehirleyici ilişkiler alt boyutunda ise etkili olmadığı sonucuna varılmıştır.

Kocayörük (2000) tarafından ilköğretimin II. Kademesinde I., II. ve III. sınıfta okuyan öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmede dramının etkisi çalışılmıştır. Öncelikle araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Beceri Ölçeği ön test olarak uygulanmış, testten en düşük puan alan 34 öğrenciden 16'sı deney, 18'i de kontrol grubuna alınmıştır. Deney grubundaki öğrencilere 10 oturumdan oluşan 1,5 saatlik "Drama Eğitim Programı" ile temel sosyal beceriler öğretilmiş, kontrol grubuna ise herhangi bir eğitim verilmemiştir. Eğitim Programı sonunda her iki gruba aynı ölçek tekrar uygulanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test ölçümlerinden elde ettikleri puanlara split plot desene uygun tekrarlanmıştır. Ölçümler için çift yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre "Drama Eğitim Programının" temel sosyal becerileri kazandırmada etkili olduğu görülmüştür.

Bacanlı (1999) yaptığı çalışmada sosyal becerinin bir alt boyutu olduğunu belirttiği kendini ayarlama becerisinin farklı değişkenlerle olan ilişkisine bakarak sosyoekonomik düzeyin kendini ayarlama becerisi üzerindeki etkisini incelemiştir. Sosyoekonomik düzey yükseldikçe kendini ayarlama becerisi de yükseldiğini ortaya koymuştur.

Tüy (1999) yaptığı çalışmada 3–6 yaş arasındaki işitme engelli olan ve işitme engelli olmayan çocukların sosyal beceri ve problem davranışları yönünden karşılaştırmıştır. Araştırma 3–6 yaş arasındaki işitme engelli ve 474 işitebilen çocuktan oluşmuştur. Merrell tarafından geliştirilmiş "Okul Öncesi ve Anasınıfı Davranış Ölçekleri" sosyal beceri ve problem davranışı değerlendirmek için kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, her iki grup arasında sosyal becerinin sosyal etkileşim boyutunda farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca yaşlara göre sosyal beceri düzeylerinde yaşın büyümesiyle birlikte sosyal beceri puanının artması biçiminde bir ilişki vardır. Cinsiyet ve işitme engelli olup olmama değişkenlerinin sosyal beceri puanları üzerindeki etkisi ortaya konmuştur.

Şahin (1999), Anadolu Lisesinin yurtdışı yaşantısı geçiren ve yut dışı yaşantısı geçirmeyen öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerini incelemek üzere bir

çalışma yapmıştır. 1997- 1998 eğitim-öğretim yılında Ankara il merkezindeki Anadolu Liselerine devam eden 215 yurt dışı yaşantısı geçiren ve 240 yurt dışı yaşantısı geçirmemiş toplam 455 öğrenci ile çalışılmıştır. Sosyal beceri düzeylerini ölçmek için Riggio (1989) tarafından geliştirilen ve Yüksel (1997) tarafından Türkçeye uyarlanan "Sosyal Beceri Envanteri" ve "Öğrenci Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde t-testi, iki yönlü varyans analizi ve Scheffe testi tekniklerini kullanmıştır. Analizler sonunda yurt dışı yaşantısı geçiren öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin bu yaşantıyı geçirmeyen öğrencilerin sosyal beceri düzeylerine göre yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Yurt dışı yaşantısı geçiren öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin sosyal becerinin alt alanlarından duyuşsal anlatımcılık, sosyal duyarlık, sosyal kontrol düzeyleri bakımından yurt dışı yaşantısı geçirmeyenlere göre sosyal beceri düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca yurt dışı yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin duyuşsal duyarlık, duyuşsal kontrol ve sosyal anlatımcılık bakımından sosyal beceri düzeyleri arasında önemli fark bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Uğur (1998), okul öncesi eğitimin çocukların sosyalleşmelerine etkilerini ortaya koymak üzere çalışmıştır. Özel ve resmi okul öncesi eğitim kurumlarında okul öncesi eğitim almış ve almamış üç grubun karşılaştırıldığı araştırmada sosyometri tekniği ölçme aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, okul öncesi eğitim alan çocukların, almayan çocuklara göre sosyalleşmede daha başarılı oldukları görülmüştür. Ayrıca özel okulların devlet okullarına göre sosyalleşmede daha başarılı oldukları ortaya çıkmıştır.

Polat Unutkan (1998), okul öncesi kurumuna giden 5-6 yaş çocuklarının sosyal yönden gelişimini desteklemek üzere oluşturulan Aile Katılımlı Sosyalleşme Programının etkililiğini incelemiştir. 15' i deney 15' i kontrol grubu olmak üzere 30 çocuk ve deney grubundaki çocukların anne yada babalarının yer aldığı 15 aile oluşturmaktadır. Aile Katılımlı Sosyalleşme Programı saldırganlık, paylaşma, yardımlaşma, işbirliği, nezaket kuralları, sırasını bekleme, başladığı işi bitirme, kararı verme ve sorumluluk alma alt boyutlarını içerir. Deney grubundaki çocuklar ve ailelerine uygulanmıştır. Aile katılımlı sosyalleşme programı uygulamadan önce ve uyguladıktan sonra her alt boyut için "5-6 Yaş Grubu Sosyalleşme Ölçeği" nin çocuk ve öğretmen formları ilgili alt ölçekleri kullanılarak, uygulama ile sonuçlar

hem çocuk hem de öğretmenden alınan veriler ile değerlendirilmiştir. Sonuç olarak hem alt boyutlar hem de programın bütünsel etkisi açısından anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Yüksel (1997), 1995-1996 öğretim yılında Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerine verilen sosyal beceri eğitiminin öğrencilerin sosyal beceri düzeylerine etkisini incelemek üzere bir çalışma yapmıştır. Otuz üçü deney, otuz üçü kontrol olmak üzere toplam altmışaltı öğrenciyle çalışmasını tamamlamıştır. Deney grubu dokuz haftalık sosyal beceri eğitiminden geçirilerek veriler incelenmiş ve ölçümler için tek faktör üzerinden iki boyutlu varyans analizi uygulanmıştır. Analizler sonunda öğrencilere uygulanan sosyal beceri eğitiminin, öğrencilerin sosyal beceri düzeyinin bir alt boyutu olan "duyuşsal duyarlık" düzeyini olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Fakat duyuşsal anlatımcılık, duyuşsal kontrol, sosyal anlatımcılık, sosyal duyarlık ve sosyal kontrol gibi sosyal becerilerin alt boyutlarında etkin olmadığı belirlenmiştir.

Akkök (1996), ilköğretim öğretmenleri ve ailelere yönelik sosyal beceri etkinlikleri için kitapçık hazırlamıştır. Kitapçıklarda ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri, grupla iş yürütme becerileri, duygulara yönelik beceriler, saldırgan davranışlarla baş edebilmeye yönelik beceriler, stres durumlarıyla başa çıkma becerileri, plan yapma becerileri, problem çözme becerileri geliştirmek için sınıf ortamı ve aile ortamında uygulanabilecek çeşitli öneriler ve faaliyetler yer almaktadır.

Köseoğlu (1994), yaptığı çalışmada dördüncü ve altıncı sınıf okuyan arkadaşlarınca düşük kabul gören öğrencilerin akran ilişkilerini güçlendirmek için sosyal beceriler programının etkinliğini sınamıştır. Her iki araştırmada da ön test-son test deney ve 2 kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Deney grubu sosyal becerileri öğretmeye yönelik, ilgi-kontrol grubunda da sosyal becerilerle doğrudan ilişkisi olmayan yaratıcılığın geliştirilmesi için düzenlenmiş bir program uygulanmıştır. Olağan-kontrol grubunda ise herhangi bir toplantı ya da etkinlik yapılmamıştır. Çocuklara yalnız ön ve son test verilmiş olup araştırmaya katılacaklar sosyometrik derecelendirmede düşük puan alan öğrenciler arasından seçilmiştir. Bu çalışmaya dördüncü sınıflardan 39, altıncı sınıflardan ise 62 öğrenci katılmıştır. Dördüncü sınıflara uygulanan sosyal beceri eğitiminin sonucunda, tek anlamlı farkın Sosyal Beceriler Bilgisi testinde ortaya çıktığı belirlenmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin

Sosyal Beceri Bilgileri kontrol grubundaki öğrencilere göre anlamlı şekilde artmıştır ama diğer bağımlı değişkenlerde hiçbir anlamlı farklılık bulunamamıştır. Altıncı sınıflardaki sosyal beceri eğitiminin sonucunda ise tüm değişkenlerin ön-testlerinde okul ve gruplar arasında fark olup olmadığı çok yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Ön-testlerin analizinde okullar arasında önemli farklar çıkmış bu nedenle analizlerin geri kalanı, her iki okul için ayrı ayrı yapılmıştır ve sonuç olarak her iki okul için de farklılık göstermiştir. Analiz sonuçlarına göre bir okulda değişkenlerde gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamış, diğer okulda ise deney grubundaki öğrencilerin Sosyal Beceri Bilgileri kontrol grubundaki öğrencilere göre anlamlı şekilde arttığı tespit edilmiştir. Bunun yanında deney grubundaki öğrencilerin sosyometrik derecelendirilmelerinde ön-test son-test arasında artış eğilimi belirlenmiştir.

Yurt içinde yapılan araştırmaların sonuçlarına genel olarak bakıldığında, çocuğun yaşı, okul öncesi eğitim alıp almaması ve devam süresi, aile tutumu değişkenlerinin çocuğun işbirliği ve sosyal ilişkilerle ilgili davranışlarında etkili olduğu görülmüştür. Ailenin gelir düzeyi ve anne babanın eğitim düzeyi yükseldikçe, çocuğun başarısının arttığı bulunmuştur. Ana-baba tutumları ile saldırganlık arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğu ortaya konulmuştur. Öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça işbirliği ve sosyal beceri toplam puanlarının arttığı görülmüştür. Sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyinin, öğretmenlerin cinsiyeti ve mesleki kıdemlerine göre farklılık gösterdiği ancak branşlarına göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Ayrıca, ilköğretimde sosyal becerilerin yeterince kazandırılmamasının sebeplerinin öğretmenlere göre farklı konularda ve oranlarda olduğu belirlenmiştir. Okul öncesi eğitime devam etmiş olmanın sosyal becerilerin kazanılmasında oldukça önemli olduğu ortaya konulmuştur.

2. 13. 2. Yurtdışı Araştırmalar

Pasternak ve Guy (2015), 8-12 yaşları arasında 129 çocuk ve 99 anne ile yaptıkları araştırmada ailevi disiplin stiline öğrenme motivasyonu ve sosyal beceriler arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir.

Williams, Sheridan ve Sandberg (2014) araştırması sonucu okul öncesi dönemde öğretmenler temel öğrenme yöntemi olarak çocuğun sosyal öğrenmesinin sosyal ve bilişsel bilginin entegre olmasıyla olacağını ifade etmektedir.

Lahat, Walker, Lamm, Degnan, Henderson ve Fox (2014), 24-36 aylıkken davranışsal inhibisyon yaşamış ve çocukluk çağında sosyal olarak dışlanmış çocukların bilişsel çatışma davranışı bağlantılarının engellenmesi ve sosyal problem çözme ile ilgili araştırma yapılmıştır. 291 yedi yaş çocuğu ile çalışılmıştır. Ayrıca araştırmada yedi yaş çocuklarına laboratuvarında bir akran ve araştırmacı tarafından sosyal dışlanma deneyimi yaşatılmıştır. Araştırma bulgularına göre, davranışsal inhibisyon yaşamış olan çocukların çatışmaları algılamalarında ve stresli sosyal durumlarda sosyal becerilerinde farklılaşmaların olduğu görülmüştür.

Baker (2013) ailede okuryazarlık katılımının artmasının erken çocukluk dönemi çocuklar üzerinde gelişimsel, bilişsel ve sosyal beceriler açısından olumlu katkıların olduğu sonucuna varmıştır.

Lillard (2012), Amerika' daki geleneksel eğitim, entegreli Montessori eğitimi ile Montessori programının çocukların sosyal ve akademik başarıları üzerindeki etkisi üzerine çalışmıştır. Araştırma sonucuna göre tamamen Montessori eğitimi uygulanan okullara devam eden çocukların diğerlerine göre; okuma, matematik, sil ve sosyal problem çözme becerilerinde daha başarılı oldukları ortaya çıkmıştır.

Jin ve Park (2012) Güney Kore'de yapılan bir çalışmada yeterli sosyal beceriye sahip olmayan öğrencilerin daha fazla cep telefonu kullandıkları ve sosyal beceri eksikliğine bağlı olarak bu öğrencilerin daha fazla yalnızlık yaşadıkları görülmüştür.

Dekovic, Slagt, Asscher ve Boendermaker (2011) yaşamın ilk yıllarında sosyal becerilerin desteklenmesinin yetişkinlikte sağlıklı iletişim kurabilmeye ve suç işlemeyi önlemede olumlu sonuçlar ortaya çıkardığı görülmektedir.

Kim, Doh, Hong ve Choi (2011), Güney Kore'de yaptığı çalışmada saldırgan 4-5 yaş çocuklarında sosyal beceri eğitimi programı geliştirip değerlendirmişlerdir. Araştırmada sosyal beceri eğitimi, haftada iki kez 50 dakikalık iki seanstan toplam 16 seanstan oluşmuştur. Katılan çocukların saldırgan davranışlarında önemli

derecede azalma, prososyal davranışlarda, duyguları düzenleme ve sosyal becerilerinde artış görülmüştür.

Berry ve O'Connor (2010), çocuk öğretmen ilişkisi ve orta çocukluk döneminde sosyal beceri gelişimini incelemiştir. Çalışmada, ilköğretim başından sonuna kadar çocuklar sosyal gelişim olarak düzenli bir gelişme göstermişlerdir. Yüksek içselleştirilmiş davranış problemleri gösteren çocukların sosyal becerilerinin diğer çocuklara göre daha düşük, yüksek öğretmen öğrenci ilişkisi içindeki çocukların ise diğerlerine göre daha yüksek gelişim gösterdiği belirlenmiştir.

Forster (2010), okula başlarken sahip olunan sosyal yeterliliğin, ilköğretim birinci sınıfın sonundaki akademik başarı üzerinde etkisini incelemiştir. Araştırmada ele alınan sosyal yeterlilik kavramı öğrenmeyle ilgili sosyal beceriler ve kişiler arası sosyal beceriler olmak üzere iki beceri grubuna ayrılmış ve her iki grubun da akademik başarıya etkisi ayrı ayrı incelenmiştir. Erken Çocukluk Boylamsal Çalışması, 1998-1999 okul yılı anasınıfı düzeyini çalışma grubu olarak ele alan araştırmada veli ve öğretmenler veri kaynağı olmuştur. Sonuç olarak, veli ve öğretmen tarafından öğrenmeyle ilgili sosyal becerilerinin yüksek olduğu belirtilen çocukların anasınıfından, ilköğretim birinci sınıfa kadar okuma ve matematik başarısında anlamlı bir gelişme olduğu saptanmıştır.

Miller, Fenty, Scott ve Park (2010) tarafından ABD'de yapılan çalışmada, sosyal beceri eksikliği olan öğrencilerin arkadaşları ve yetişkinlerle daha fazla problem yaşadığı tespit edilmiştir. Araştırmada kitap okuma programı içerisinde verilen sosyal beceri eğitiminin öğrencilerde iletişim kuramama problemlerini azalttığı tespit edilmiştir.

Murray, Ruble, Willis ve Molloy (2009) anne-baba ve öğretmenlerden otuzmlik çocukların sosyal becerilerini değerlendirmelerini istedikleri çalışmada; anne-babalarının etkileşim başlatmayla ilgili maddelerde, öğretmenlerin de etkileşime tepkide bulunma ve etkileşim sürdürmeyle ilgili maddelerde çocuklara daha yüksek puanlar verdikleri görülmüştür.

Licciardello, Harchik and Luiselli, (2008) sosyal olarak uyumsuzluk gösteren altı-sekiz yaş çocuklarının oyun içindeki sosyal yeterliklerini incelemiştir. Çocuklarla yapılan grup oyunlarının, akran etkileşiminin ve etkileşime cevap verme

eğitiminin çocukların sosyal becerilerini ve özgüvenlerini artırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Lane, Stanton-Chapman, Jamison, ve Phillips (2007), başarı için sosyal becerilerin gerekli olduğu düşüncesinden, okul öncesi çocukların davranışları ile ilgili öğretmenlerin ve ebeveynlerin beklentilerini belirlemek amaçlamıştır. Ebeveynlerin ve okul öncesi sosyal beceri beklentileri arasındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konulması; okul öncesi çocukların sosyal uyumu, hakkını koruması ve kendini kontrol etmesi gibi sınıf başarısı için önem taşıyan özelliklerini öğretmen ve ebeveynlerin ne kadar gözlemlediği, öğretmen ve ebeveyn bakış açısı ile başarı için gerekli görülen sosyal becerilerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yaptıkları çalışmaya 35 öğretmen ve üç-altı yaş arasındaki okul öncesi eğitime devam 124 çocuk katılmıştır. Verileri toplamak için Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi'nin okul öncesi dönem çocuk formu ile (Social Skills Rating System-SSRS) öğretmenler (SSRS-Teacher) ve ebeveynler (SSRS-Parents) tarafından doldurulan formlar kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenler, direktiflere uyma, yetişkinler ile yaşanan bir anlaşmazlık sırasında davranışlarını kontrol etme ve yaşatları ile yaşanan bir anlaşmazlık sırasında davranışlarını kontrol etme becerilerinin önemli olduğunu ortaya koymuşlardır. Ebeveynler ise bu üç becerinin yanında komutlara dikkat etme, oyuncakları ve diğer araç-gereçleri kaldırma, ev kurallarına uyma, anlaşmazlıkları sakince çözümlenme ve evde uygun ses tonu ile konuşma becerilerini önemli görmüşlerdir. Sonuçta aile-okul işbirliği ile çocukların sosyal uyumlarının desteklenebileceği, akran ilişkilerini teşvik edebileceği ve sorun davranışların önlenebileceği tespit edilmiştir.

Segrina ve Taylor (2007), sosyal beceri ve pozitif kişiler arası iyi ilişkiler ile psikolojik iyi hal arasındaki ilişkileri çalıştığı araştırmasında, sosyal becerileri güçlü olan kişilerin diğerleriyle olumlu ilişkiler kurabildikleri ve daha yüksek psikolojik ruh hali düzeyine sahip oldukları görülmüştür.

Segrina, Hanzala, Donnersteina, Taylor ve Domschkea,(2007), sosyal beceri ile algılanan mutluluk, stres ve depresyon arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, yüksek sosyal beceri düzeyine sahip bireylerde daha yüksek mutluluk algısı, daha düşük stres algısı ve daha düşük depresif eğilimler olduğu görülmüştür.

Denham, Hatfield, Smethurst, Tan ve Tribe (2006), sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerine etkisini incelemişlerdir. Örneklem için 7–11 yaşlarında 45 erkek ve 23 kız 68 öğrenci alınmıştır. Eğitim yılı boyunca çocuklara biri akran ilişkileri, diğeri sosyal beceri eğitimi olmak üzere iki farklı eğitim uygulanmıştır. Öğrenciler iki gruba ayrılmış ve bir gruba ya akran ilişkileri ya da beceri eğitimi olarak sadece tek eğitim programı uygulanmıştır. Çocuklara 12 hafta 30 dakikalık periyotlar halinde eğitim verilmiştir. Kontrol grubu kullanılmamıştır. Beceri eğitimi veya akran ilişkileri eğitimine katılan çocuklar, Sosyal beceri anketi ile hem eğitimden önce hem de sonra değerlendirilmiştir. Öğretmen ve aileler de, hem eğitimden önce hem de sonra çocukların sosyal beceri düzeyi algılarını ortaya koymaları için Spence (1995) sosyal beceri anketinin aile-öğretmen versiyonunu değerlendirdiler. Araştırma bulgularına göre, eğitim katılan her iki grubun sosyal beceri ve sosyal katılmalarını pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir. Çocukların cinsiyetine göre ise anlamlı fark olmadığı bulunmuştur.

KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı (2005a; 2005b) ‘‘Karakter Gelişimi ve Sosyal Beceri Eğitimi Ders Kitabı’’ adı altında her sınıf düzeyinde ders kitapları hazırlanmıştır. Karakter Gelişimi ve Sosyal Beceri Eğitimi dersinin temel amacı, öğrencilerin karakter özellikleri geliştirmesine ve sosyal beceriler kazanmasına yardımcı olmaktır. Kitapta 7–11 yaş arası çocukların gelişim ödevleri ile ilgili bilgi verilmiştir. Kitapta tanışma, kurallar, duygular, sorumluluk, iletişim gibi sosyal beceri kazanımına yönelik öğretmenlerin uygulayabileceği çalışmalara yer verilmiştir.

Veloz (2005), yaptığı araştırmada istismara uğrayan çocukların sosyal becerilerinin istismara uğramayanlara göre, işbirliği puanları, kendini savunma puanı, sorumluluk puanlarının, kendini kontrol etme düzeylerinin daha düşük çıktığını ve problem davranışlarının daha yüksek çıktığını belirlemiştir.

Engelberg ve Sjöberg (2004), aşırı düzeyde internet kullanan üniversite öğrencilerinde sosyal becerilerin zayıfladığını ve böylelikle öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerinin düşmesine neden olduğunu saptamışlardır. Aşırı düzeyde internet kullanımının öğrencilerde yalnızlığa ve sosyal beceri yetersizliğine neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Huprich ve diğeri (2004), bireylerin sosyal beceri düzeylerinin kişilerarası bağımlılık ve depresyon riski arasındaki ilişkiyi belirlemeye dönük olarak yaptıkları çalışmaya göre bağımlı kişilik özellikleri gösteren bireylerde bağımlılık ve depresyon riskinin arttığını ve sosyal beceri düzeylerinde de azalma görülmüştür.

Glover-Gagnon ve Nagle (2004) okul öncesi çocukların akranları ile oynadıkları oyunla sosyal yetenekleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmalarında, sosyal beceri yetersizliği gösteren çocuklar için oyun temelli müdahalelerin geliştirilmesini önermişlerdir.

Guerrero ve Jones (2003)'in araştırmalarına göre sosyal yeterlik ile bağlanma stili arasında ilişki olduğunu görülmüştür. Güvenli bağlanma yaşayan çocukların diğer çocuklara oranla sosyal olarak daha becerikli oldukları gözlenmiştir.

Martin (2003), yaptığı araştırmada okul öncesi sosyal beceri programı ile ilkokuldaki programın karşılaştırmıştır. Araştırmanın sonucu olarak sosyal beceri eğitimine okul öncesi dönemden başlamanın sosyal becerileri ve akran kabulünü geliştireceği görülmüştür.

Ruggiero (2002), düşük gelirli ailelerin çocuklarının akademik başarılarıyla sosyal beceri ve cinsiyet arasındaki ilişkiler üzerine çalışmıştır. 109 erkek ve 110 kız çocuğun katıldığı araştırmada, sosyal beceriler SBDS ile ölçülmüştür. Araştırmanın bulgularına göre cinsiyet ve sosyal becerilerin, matematik ve okuma derslerindeki başarıya etkisinin olmadığını sonucuna varılmıştır. SBDS' nin alt ölçekleri olan öz kontrol, işbirliği ve atılganlık ile de matematik ve okuma derslerindeki başarı arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Ayrıca bu araştırmada; SBDS'nin alt ölçekleri ile elde edilen bulgulardan öz kontrolle başarı durumları arasında cinsiyetle ilişki bulunmazken; işbirliği ve atılganlık becerileri ile cinsiyete göre başarı durumu arasında ilişki bulunmuştur (Akt. Keskin, 2007).

Bauminger (2002), sosyal beceri eğitiminin 7, 8 yaşındaki ilköğretim çocuklarında, sosyal etkileşim üzerindeki etkisini üzerine çalışmıştır. Verilen eğitimin içeriği bilişsel davranışsal müdahalelerin etkinliğine yönelik olup bu müdahale sosyal etkileşime duygusal bilgiye, problem çözmeye odaklanmıştır. İlköğretim 1.ve 2. sınıfa giden toplam 15 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Eğitimin sonucunu değerlendirmek için değerlendirme formu, sosyal beceri ve problem çözme ölçekleri kullanılmıştır. Eğitim sonucunda eğitim

alan çocukların daha çok göz teması kurdukları deneyimlerini daha çok paylaştıkları ve arkadaşlarına daha çok ilgi gösterdikleri belirlenmiştir. Sosyal beceri eğitiminin çocukların problem becerilerini ve olumlu sosyal davranışlarını artırdığı gözlenmiştir. Çocuklar bu eğitimden sonra pozitif sosyal iletişim kurmaya daha yatkın oldukları bulunmuştur. Problem çözmede, problem karşısında daha çok çözüm ürettiklerini ve daha az anti sosyal davranışlara başvurdukları saptanmıştır (Akt. Özçep, 2007).

Connell, Christian ve Prinz (2002) yaptığı araştırmada Amerika'da Afrika kökenli Amerikalı 5 yaş grubundan 47 çocuğun katıldığı çalışmada anne-çocuk ilişkisinin kalitesi arttıkça sosyal beceri ve okula hazırlık düzeyinde de artış olduğu görülmüştür.

Steelmann, Assel, Swank, Smith ve Landry (2002) tarafından 126 anne ve çocuğuyla yapılan çalışmada, annenin çocuğuna verdiği tepkilerle çocuğun sosyal becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmadaki çocuklar 12, 24, 40 ve 54 aylıkken değerlendirilmiş ve çalışma sonuçlarına göre annenin çocuğun tepkilerine, isteklerine verdiği sıcak, olumlu karşılık, çocuğun sosyal beceri düzeyini olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Lillenstein (2001), şiddeti önlemeye yönelik sosyal beceri eğitiminin anaokulu ve ilkokul 1, 2. sınıf öğrencileri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Altı ay boyunca haftada bir kez devam eden eğitimden sonra ebeveynler ve öğretmenler çocukların sosyal becerilerini derecelendirmişlerdir. Uygulanan sosyal beceri eğitiminin, öğrencilerin kendini kontrol ve başkalarının farkında olma üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte öğretmenlerin uyguladığı sosyal beceri eğitiminin sınıf yönetimine katkıda bulunduğu vurgulanmıştır (Akt. Özçep, 2007).

Elliot, Malecki ve Demoray (2001), sosyal becerilerin bireylerin öğrenmeleri üzerindeki etkisi ve okul ortamında bireylerin öğrenme motivasyonları üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda, sosyal beceriler, akademik başarı ve sosyal destek arasında önemli ilişkiler bulunduğu görülmüştür.

Phillipsen, Bridges, Mc Lemoire, ve Saponaro (1999), çocukların, anne babaların ve öğretmenlerin arkadaşlık becerisine yönelik görüşlerini incelemiştir. Bu araştırma bulgularına göre, çocukların ve ebeveynlerin görüşleri doğrultusunda

arkadaşlık becerisinin akran kabulü ile ilişkili olduğu görülmüştür. Öğretmenlere göre, arkadaş kabulü ne kadar fazla ise geri çekilmenin ve utangaçlığın o kadar düşük olduğu saptanmıştır.

Paterson ve Sanson (1999), 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerileri ile aile değişkenlerini incelemiştir. Anne-baba davranışlarının çocukların sosyal becerileri üzerinde etkili olduğu, ebeveynlerinden sıcak ve yakın tutumlar gören çocukların sosyal becerilerinin daha üst düzeyde olduğu görülmüştür.

Goleman'ın (1998), yaptığı çalışmaya göre sosyal becerileri yüksek olan bireyler, çevrelerindeki kişilerle rahat iletişim kurabilmekte, onların tepkilerini, hislerini okuyabilmekte, onları yönlendirebilmekte ve ortaya çıkan tartışmaların üstesinden gelebilmektedirler. Doğal liderlerdir ve dile getirilemeyen ortak fikirleri ifade edebilir, bunu da bir topluluğu hedeflerine doğru yöneltecek şekilde açıklayabilirler.

Chung ve Watkins (1995) Hong Kong' da 60 ilköğretim öğrencisine sekiz oturumluk sosyal beceri eğitimi uygulamışlardır. Araştırmacılar öğrencilerin sözel ve sözel olmayan becerilerini, düşünceyi aktarma becerilerini, davranışsal metotlarını, problem çözme becerilerini, gevşeme becerilerini ve atılganlık becerilerini geliştirmeyi hedefledikleri eğitim sonucunda yapılan çalışmanın öğrencilerin benlik saygılarını geliştirmede etkili olduğunu ve verilen eğitimin öğrencilerin sosyal ilişkilerinde olumlu değişimler ortaya çıkardığı görülmüştür.

Miller (1995), sosyal beceri ve toplumsal değerlendirilmenin utangaçlık üzerindeki etkisini araştırmıştır. Örneklemini, yaş ortalamaları 21 olan 200 kız ve 100 erkek olmak üzere 300 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre utangaçlık ile düşük sosyal beceri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Flanagan (1994), yaptığı çalışmada, sosyal yeterlilik açısından risk altında olan 21 ve risk taşımayan 30 çocuk üzerine çalışmıştır. Afrika, Amerika ve İspanyol asıllı toplam 51 anaokulu öğrencisine "Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi"nin öğretmen formunun sonuçları doğrultusunda sosyal beceri eğitimi programı uygulamıştır. Program uygulandığında her iki grupta da sosyal beceri puanlarının yükseldiği, sosyal becerilerdeki gelişimle akademik başarı arasında da anlamlı bir ilişkinin bulunduğu ve akademik başarının da arttığı belirlenmiştir.

Verduyn (1990), sosyal etkileşimdeki güçlükleri belirlemek amacıyla 10-13 yaşları arasındaki 365 öğrenci ile bir tarama çalışması yapmışlardır. Bu taramadan sonra 34 öğrenci ile deney ve kontrol grubu olmak üzere sosyal beceri eğitiminin çocukların davranışlarına ve sosyal durumlarına etkisi araştırılmıştır. Deney grubuna uygulanan 12 haftalık grup çalışmasından sonra sosyal beceri eğitimine katılan gruptaki çocuklarda sosyal etkinlikte ve kendine güven duygusunda artma ve davranış problemlerinde ise azalma olduğu görülmüştür.

Argyle ve Luo (1990), 63 yetişkin üzerinde yaptığı çalışmada sosyal beceriler ve mutluluk arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu amaçla mutluluk, dışa dönüklülük, nörotiklik, sosyal yeterlilik ve işbirliği boyutlarını ölçmüştür. Araştırma bulgularına göre sosyal yeterlilik ve dışadönüklük, mutluluk ile olumlu yönde ilişkili, nörotiklikle olumsuz yönde ilişkilidir. İşbirliği ile mutluluk arasında olumlu bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Jupp ve Griffiths (1990) utangaç ergenlerde iki sosyal beceri eğitimi programını karşılaştırdıkları çalışmada sosyal beceri eğitiminin benlik saygısına etkisini araştırmışlardır. Sosyal beceri eğitimi için, yüksekokula devam eden kız ve erkek öğrencilerden oluşan 30 öğrenci seçilmiştir. Öğrencilerden 20'si sosyometrik seçim ve öğretmen değerlendirmesine göre 10 öğrenci ise sosyal yönden oldukça yetersiz öğrenciler arasından seçilmiştir. Benlik saygısını ölçmek amacıyla Piers-Haris Benlik Kavramı Ölçeği kullanılmıştır. Seçilen bu öğrenciler tesadüfi olarak 2 deney ve 1 kontrol grubundan oluşan 10'ar kişilik gruplara bölünmüşlerdir. Birinci gruba sosyal becerilerle ilgili grup tartışmalarının yer aldığı geleneksel grup tartışması, ikinci gruba ise sosyal yetersizlik hissedilen durumlarla ilgili rol oyunlarını içeren bir program uygulanmış, kontrol grubuna ise herhangi bir işlem yapılmamıştır. 13 haftada 1,5 saatlik uygulama sonunda tekrar öğretmen gözlemleri ve benlik saygısı puanları değerlendirilmiştir. Tek yönlü varyans analizi ile yapılan bulgularda; rol oynamayı içeren uygulamanın ve geleneksel tartışma yapılan grupta sosyal davranışlarda gelişmeler olduğu gözlenmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin benlik saygılarında, utangaçlık düzeylerinde de olumlu değişme olduğu saptanmıştır.

Verduyn (1990), sosyal etkileşimdeki güçlükleri belirlemek amacıyla 10-13 yaşları arasındaki 365 öğrenci ile bir tarama çalışması yapmışlardır. Bu taramadan sonra 34 öğrenci ile deney ve kontrol grubu olmak üzere sosyal beceri eğitiminin

çocukların davranışlarına ve sosyal durumlarına etkisi araştırılmıştır. Deney grubuna uygulanan 12 haftalık grup çalışmasından sonra sosyal beceri eğitimine katılan gruptaki çocuklarda sosyal etkinlikte ve kendine güven duygusunda artma ve davranış problemlerinde ise azalma olduğu görülmüştür.

Yurt dışında yapılan sosyal beceri çalışmalarının sonuçlarına genel olarak bakıldığında; sosyal beceri eksikliğine bağlı olarak bu öğrencilerin daha fazla yalnızlık yaşadıkları (Jin ve Park, 2012), arkadaşları ve yetişkinlerle daha fazla problem yaşadıkları (Miller, 2010), okula başlarken sahip olunan sosyal yeterliliğin, ilköğretim birinci sınıfın sonundaki akademik başarı üzerinde etkili olduğu (Forster ,2010), aile-okul işbirliği ile çocukların sosyal uyumlarının desteklenebileceği, akran ilişkilerini teşvik edebileceği ve sorun davranışların önlenebileceği görülmüştür. Ayrıca sosyal becerileri güçlü olan kişilerin diğerleriyle olumlu ilişkiler kurabildikleri ve daha yüksek psikolojik ruh hali düzeyine sahip oldukları (Segrina ve Taylor, 2007), daha yüksek mutluluk algısı, daha düşük stres algısı ve daha düşük depresif eğilimler (Segrina ve ark.,2007) olduğu görülmüştür. Denham ve ark.,(2006)' a göre çocukların cinsiyetine göre anlamlı fark olmadığı bulunmuştur. Öğretmenlerin uyguladığı sosyal beceri eğitiminin sınıf yönetimine etkilediği görülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmada ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerini ve bu beceriye etki eden etmenlerin ayrıntılı bir şekilde belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri mix (karma) olarak birlikte kullanılmış ve araştırma “tarama modeline” uygun olacak şekilde planlanmıştır. Bu araştırma, mevcut durumu sorgulayan betimsel bir araştırmadır. İlkokul 1. sınıf öğrencilerin sosyal becerilerini belirlemek için tarama modelinden yararlanılmıştır. Betimsel tarama modelinde, belli bir zaman kesiti içinde çok sayıda denek ve objeden elde edilen verilerin analizi ile araştırma problemine veya problemlerine cevap aranır (Arseven, 2001, Büyüköztürk, 2012; Karasar, 2010).

Verma ve Mallick (2005) aynı araştırmada hem nicel hem de nitel yöntemin kullanılmasının oldukça yaygın olduğunu belirtmiştir. Nicel yöntem ile toplanan veriler birçok katılımcıya ulaşmayı sağlarken, gözlem, görüşme vb. gibi nitel yöntemler kullanılarak da elde edilen veriler, araştırma konusunun daha derinlemesine incelenmesine imkan tanımaktadır. Bu tür nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılmasıyla zayıf olan yöntemin açık tarafları diğer yöntemle kapatılabilir. Aynı zamanda araştırmacı tek yöntemle sınırlanmadığından daha geniş ve eksiksiz bir biçimde araştırma sorularını cevaplayabilir. Sayısal veriler kelime, resim veya olaylara açıklık getirmek için kullanılabilir. Tek yöntemin kullanıldığı çalışmada gözden kaçabilecek farklı görüş ve anlayışları açığa çıkarır, bulguların yakınlığına ve doğruluğuna bakarak, sonuçlarla ilgili güçlü deliller sunabilir ve teori ve uygulamaya ilişkin daha kesin ve tam bilgiler üretilebilir (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004).

3.2. Evren ve Örneklem

3.2.1. Evren

Araştırma evrenini, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Gümüşhane ili Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bulunan 13 ilkokul 31 şubesinde eğitim gören 527 ilkokul birinci sınıf öğrencileri oluşturmuştur.

3.2.2. Örneklem

Araştırmada evrenin tamamına ulaşmak için zaman ve mali sorunlar yaşanacağından örneklem alınma yoluna gidilmiş ve örneklem seçiminde belli bir değişken dikkate alınarak, bu değişkene ilişkin evrende olan özelliklerin örnekte de aynı şekilde temsil edileceğinden “Tesadüfi örnekleme” yöntemi kullanılmıştır (Altunışık ve diğerleri, 2004). Bu yöntemde bütün değerlerin örnekleme girme şansları eşit bulunmaktadır.

Evreni belli örneklem formülü kullanılarak örneklem tespitine gidilmiş, 254 öğrenci seçilmiştir (Saraçoğlu ve Kumral, 2007).

$$n = \frac{\frac{t^2(PQ)}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \cdot \frac{t^2(PQ)}{d^2}}$$

N= Evren sayısı

d= Hoşgörü düzeyi(örnekleme hatası)

n= Örneklem büyüklüğü

t= Güven düzeyinin tablo değeri

PQ= (.50)*(50)= .25'tir. Maksimum örneklem büyüklüğü için örneklem yüzdesi.

Araştırmaya katılan öğrencileri tanımlayıcı özellikler Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Doğum	2007	8	3,1
	2008	226	89,0
	2009	20	7,9
	Toplam	254	100,0
Cinsiyet	Kız	122	48,0
	Erkek	132	52,0
	Toplam	254	100,0
	Kardeş	1	86
2		93	36,6
3		41	16,1
4		23	9,1
5		11	4,3
Toplam		254	100,0
Anne Yaşam		Sağ	249
	Ölü	5	2,0
	Toplam	254	100,0
Baba Yaşam	Sağ	250	98,4
	Ölü	4	1,6
	Toplam	254	100,0
Ekonomik Durum	1000 tl altı	51	20,1
	1000-2000 tl	103	40,6
	2000tl ve üzeri	100	39,4
	Toplam	254	100,0
Sınıf Mevcudu	10-20	126	49,6
	20-30	68	26,8
	30 ve üzeri	60	23,6
	Toplam	254	100,0
	İlkokul	76	29,9

	Ortaokul	43	16,9
Anne eğitim düzeyi	Lise	87	34,3
	Lisans ve üzeri	48	18,9
	Toplam	254	100,0
	İlkokul	24	9,4
Baba eğitim düzeyi	Ortaokul	35	13,8
	Lise	122	48,0
	Lisans ve üzeri	73	28,7
	Toplam	254	100,0
	Demokratik Tutum	112	44,1
Algılanan Tutum	İlgisiz Tutum	17	6,7
	Fazla Koruyucu Tutum	65	25,6
	Tutarsız Tutum	19	7,5
	Aşırı Hoşgörülü Tutum	22	8,7
	Otoriter Tutum	19	7,5
	Toplam	254	100,0
	Birlikte	224	88,2
Ebeveyn Birliktelik	Ayrı	30	11,8
	Toplam	254	100,0
	Evet	198	78,0
Okulöncesi Eğitim Alma	Hayır	56	22,0
	Toplam	254	100,0

Tablo 1 incelendiğinde öğrenciler doğum değişkenine göre 8'i (%3,1) 2007, 226'sı (%89,0) 2008, 20'si (%7,9) 2009 olarak dağılmaktadır. Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre 122'si (%48,0) kız, 132'si (%52,0) erkek olarak dağılmaktadır. Öğrenciler kardeş değişkenine göre 86'sı (%33,9) 1, 93'ü (%36,6) 2, 41'i (%16,1) 3, 23'ü (%9,1) 4, 11'i (%4,3) 5 olarak dağılmaktadır. Anne yaşam değişkenine göre 249'u (%98,0) sağ, 5'i (%2,0) ölü olarak dağılmaktadır. Baba yaşam değişkenine göre 250'si (%98,4) sağ, 4'ü (%1,6) ölü olarak dağılmaktadır. Öğrencilerin ekonomik durum değişkenine göre 51'i (%20,1) 1000 tl altı, 103'ü (%40,6) 1000-2000, 100'ü (%39,4) 2000 ve üzeri olarak dağılmaktadır. Öğrencilerin sınıf mevcut değişkenine

göre 126'sı (%49,6) 10-20, 68'i (%26,8) 20-30, 60'ı (%23,6) 30 ve üzeri olarak dağılmaktadır. Anne eğitim düzeyi değişkenine göre 76'sı (%29,9) ilkokul, 43'ü (%16,9) ortaokul, 87'si (%34,3) lise, 48'i (%18,9) lisans ve üzeri olarak, baba eğitim düzeyi değişkenine göre ise 24'ü (%9,4) ilkokul, 35'i (%13,8) ortaokul, 122'si (%48,0) lise, 73'ü (%28,7) lisans ve üzeri olarak dağılmaktadır. Öğrenciler tutum değişkenine göre 112'si (%44,1) demokratik tutum, 17'si (%6,7) ilgisiz tutum, 65'i (%25,6) fazla koruyucu tutum, 19'u (%7,5) tutarsız tutum, 22'si (%8,7) aşırı hoşgörülü tutum, 19'u (%7,5) otoriter tutum olarak dağılmaktadır. Öğrenciler ebeveyn birliktelik değişkenine göre 224'ü (%88,2) birlikte, 30'u (%11,8) ayrı olarak dağılmaktadır. Öğrenciler okulöncesi eğitim değişkenine göre 198'i (%78,0) evet, 56'sı (%22,0) hayır olarak dağılmaktadır.

Araştırmaya 15 sınıf öğretmeni ve her sınıftan en düşük puan alan üç öğrenci velisi olan 45 veliden 26 veli katılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Kişisel Bilgi formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin başında bulunan bu formda araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgilerinin (cinsiyet, kardeş sayısı vb.) belirlenmesine yönelik sorular vardır.

3.3.2. Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği

Akçamete ve Avcıoğlu (2005) tarafından Türkiye örnekleminde güvenilirlik ve geçerlik çalışması yapılmış Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ), sosyal etkileşimi artırmak için iletişim becerilerini yardım etmede önemli olan becerileri ölçmeyi amaçlayan, beşli dereceleme şeklinde oluşturulmuş likert tipi bir ölçek olup, çocukların öğretmenleri tarafından doldurularak değerlendirmeye alınmıştır. SBDÖ, 7 ile 12 yaşlarındaki çocuklarda olması gereken sosyal becerileri içermektedir. 69 sorudan oluşmaktadır. Ölçekte beceriler 12 tane olarak kategorize edilmiştir.

Temel Sosyal Beceriler: 13 alt beceriden oluşmaktadır. Bu beceriler, asıl becerilerdir ve karşılıklı etkileşimin daha ileri düzeyde gelişmesi için önemli görülmektedir. Karmaşık becerileri öğrenebilmek için bu becerilerin öğrenilmiş olması gerekmektedir. Bu kategoride; gözlem yapma, göz ilişkisi kurma, duruş biçimi ve mesafeyi ayarlama, uygun mimik ve jest kullanma, başkalarına uygun

şekilde dokunma, söylenenleri akılda tutma, kıyafet temizliğine dikkat etme ve paylaşma gibi beceriler yer almaktadır (Akçamete ve Avcıoğlu, 2005).

Temel Konuşma Becerileri: 4 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireyler arası etkileşimin başlaması ve sürdürülmesi için başlangıç oluşturan becerileridir. Bu kategoride; konuşmayı başlatma, konuşmayı sürdürme, konuşmayı bitirme, konuşmayı bitirdikten sonra yeniden başlatma gibi beceriler yer almaktadır (Akçamete ve Avcıoğlu, 2005).

İleri Konuşma Becerileri: 5 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireyler arası etkileşimin başlaması ve sürdürülmesini sağlayan becerileri içermektedir. Konuşmak için başkalarının sözlerini tamamlamasını bekleme, konuşmanın içeriğine uygun olmayan duraklamalar yapmadan konuşmasının sürdürme, sesin şiddeti, tonu ve akıcılığını ayarlama gibi beceriler bulunmaktadır (Akçamete ve Avcıoğlu, 2005).

İlişkiyi Başlatma Becerileri: 5 alt beceriden oluşmaktadır. Bu beceriler, bireyler arası karşılıklı etkileşimin başlaması için önemli olan becerilerdir. Bu bölümde; tanıdık kişileri başkalarına tanıtırma, tanıdık kişilerle karşılaşınca gülümseme, tanıdık kişilerle karşılaşınca selam verme gibi beceriler yer almaktadır (Akçamete ve Avcıoğlu, 2005).

İlişkiyi Sürdürme Becerileri: 6 alt beceri bulunmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireyler arası karşılıklı etkileşimin sürdürülmesindedir. Başkalarından farklı olan düşüncelerini söyleme, ihtiyaç duyduğunda başkalarından yardım isteme, yardıma gereksinimi olan kişiler, yardım istemeden onlara yardım etmeyi teklif etme, gereksinim duyduğunda izin isteme, bir şey söylediği zaman lütfen sözcüğünü kullanma, kendisine yardım edildiğinde teşekkür etme ve birisine zarar verince özür dileme gibi beceriler bu bölümde yer almaktadır (Akçamete ve Avcıoğlu, 2005).

Grupla İş Yapma Becerileri: 9 alt becerisi olan bu bölümde yer alan beceriler, bireylerin grup içerisinde iş bölümüne uyarak sorumluluklarını yerine getirmelerine yardım eden becerilerdir. Bu kategoride; bir gruba katılmak için grup üyelerinden izin alma, grup faaliyetlerine katılma, grupta iş bölümüne uyma, grupta sorumluluğunu yerine getirme, sınıf arkadaşlarına oyun oynamayı teklif etme,

oynanmakta olan oyuna katılmayı teklif etme ve arkadaşlarına yeni oyunlar oynamayı teklif etme gibi beceriler bulunmaktadır (Akçamete ve Avcıoğlu, 2005).

Duygusal Beceriler: 6 alt beceriden oluşmaktadırdır. Bireylerin sosyal davranışları üzerindeki duygu ve dūřuncelerinin etkisini anlamalarına yardım ederler. Bu bōlūmde; başkalarıyla ilgili olumsuz duygularını ifade etme, başkalarıyla ilgili olumlu duygularını ifade etme, başkalarının kendisine karşı ne hissettiğini ifade etme, gerektiğinde kendisi ile ilgili olumlu ifadeler kullanma ve arkadaşları bir iř başardığında onlara övücü sözler söyleme gibi beceriler bulunmaktadır (Akçamete ve Avcıoğlu, 2005).

Kendini Kontrol Etme Becerileri: 6 alt beceriden oluşmaktadırdır. Bu bōlūmde yer alan beceriler, bireylerin sosyal davranışları üzerinde kendilerini kontrol etmelerine yardım etmektedirler. Karşısındakinin duygu durumuna göre uygun tepki verme, aşırı sevinç, üzüntü, öfke, korku gibi duygularını uygun şekilde ifade etme, öfkesini başkalarına zarar vermeden ortaya koyma, başkalarını rahatsız etmekten kaçınma, başkalarıyla arasında olan farklılıkları konuşarak çōzme ve başkalarıyla olan problemlerini kavga etmeden çōzme gibi beceriler yer almaktadır (Akçamete ve Avcıoğlu, 2005).

Saldırđan Davranışlarla Bařa Çıkma Becerileri: 4 alt beceriden oluşmaktadırdır. Bu bōlūmde yer alan beceriler, bireylerin sosyal etkileşim içerisinde hem başkaları tarafından uğradıkları saldırđan davranışlarla hem de kendileri tarafından ortaya konulan saldırđan davranışlar ile bařa çıkmalarına yardım ederler. Bu bōlūmde kendisinden istemediği bir řeyi yapması istendiğinde hayır deme, kendisine yapılmasını istemediği bir davranış olduğunda karşısındakine söyleme, kendisiyle alay edildiğinde duymazlıktan gelme gibi beceriler yer almaktadır (Akçamete ve Avcıoğlu, 2005).

Sonuçları Kabul Etme Becerileri: 3 alt beceriden bulunmaktadır. Bu bōlūmde yer alan beceriler, bireylerin etkileşim içerisinde karşılıklı olarak yönerge verme, verilen yönergelere uymalarına yardım ederler. Bu kategoride; gerektiğinde soru sorma, kendisine soru sorulduğunda cevap verme, gerektiğinde başkalarına

sözel yönerge verme ve gerektiğinde başkalarınınca verilen sözel yönergelere uyma gibi becerileri kapsamaktadır (Akçamete ve Avcıoğlu, 2005).

Bilişsel Beceriler: Bu bölüm, 6 alt beceriden oluşmaktadır. Bu bölümde yer alan beceriler, bireylerin daha üretken sosyal etkileşimlere girebilmelerini sağlar. Bu kategoride; herhangi bir konu ile ilgili kendi kendine araştırma yapıp onun hakkında bilgi edinme, kendi yaptıklarını objektif olarak gözden geçirerek değerlendirme, haklı olduğu bir konuyu başkalarını ikna edinceye kadar savunma, bir problemin çözümü için seçenekler üretme ve bir problemi çözme gibi beceriler yer almaktadır (Akçamete ve Avcıoğlu, 2005)

Araştırma örneklemini üzerinde sosyal beceri ölçeği genel puanı ve alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık güvenirlik katsayıları yüksek bulunmuştur.

Tablo 2' te sosyal beceri değerlendirme ölçeğine ilişkin güvenirlik katsayıları verilmiştir.

Tablo 2. Sosyal beceri değerlendirme ölçeğine ilişkin güvenirlik katsayıları

	Alpha
Temel Sosyal Beceriler	0,948
Temel Konuşma Becerileri	0,951
İleri Konuşma Becerileri	0,927
İlişkiyi Başlatma Becerileri	0,916
İlişkiyi Sürdürme Becerileri	0,921
Grupla İş Yapma Becerileri	0,960
Duygusal Beceriler	0,957
Kendini Kontrol Etme Becerileri	0,928
Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	0,782
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	0,877
Yönerge Verme Becerileri	0,925
Bilişsel Beceriler	0,941
Genel Sosyal Beceriler	0,988

3. 3. 3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Öğretmen ve veli görüşmelerini yapabilmek için yarı yapılandırılmış bir görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formu hazırlama aşamasında, soruların açık uçlu olmasına, çok boyutlu olmamasına, katılımcıları yönlendirici nitelik taşımamasına ve katılımcılar tarafından kolay anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir. Hazırlanan form konu ile ilgili uzmanlık ve deneyime sahip öğretim üyelerinin (5 öğretim üyesi) görüşlerine sunularak kapsam ve görünüş geçerliliğine bakılmıştır. Görünüş geçerliği, ölçme aracının neyi ölçtüğünü değil de neyi ölçer göründüğünü belirtmektedir. Bir ölçeğin görünüş geçerliği, o ölçeğin ölçmek istediği özelliği ölçüyor gözükmesidir (Ercan ve Kan, 2004). Geri bildirimlerle soru formuna ön uygulama öncesi son biçimi verilmiştir. Soru formunun ön uygulaması 3 tane sınıf öğretmeni ile gerçekleştirilmiş ve anlaşılmayan 2 soru için düzeltmeler yapılmıştır. Ön uygulama sonrası formda çocukların sosyal becerilerine yönelik şu 5 soruya yer verilmiştir.

1. Çocukta gözlemlediğiniz sosyal beceri yetersizlikleri nelerdir?
2. Çocuğun gösterdiği en olumsuz davranış nedir?
3. Sizce neden sosyal beceri yetersizliği gösteriyor olabilir?
4. Çocuğun akademik becerileri nasıldır?
5. Sosyal beceri kazandırmak için hangi çalışmalar yapıyorsunuz?

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma yapılacak okullar belirlendikten sonra Gümüşhane İl Milli Eğitim Müdürlüğü “Araştırma İzin Onayı” ile birlikte okullara gidilerek elden dağıtılmış ve 15 gün sonra araştırmacı tarafından toplanmıştır.

Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinden alınan sonuçlara göre her sınıftan en düşük puan alan üç öğrenci velisi ve her sınıfın öğretmenleri ile görüşülmüştür. Bazı öğretmenler sorulara içtenlikle cevap vermişlerdir. Bazı öğretmenler ise, velilerin çocuklarında çok büyük problem olduğunu düşüneceklerini, üçüncü kişilerin araya girmesinin yanlış olacağını, bazı velilerin alıngan olduklarını,

başlarına bir şey gelebileceğini, velilerin farklı algılayacağını ileri sürmüş ve görüşürmeye endişe ile bakmışlardır. Öğretmenlere, bu çalışmanın bilimsel bir çalışma olduğunu, Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izin alındığını, amacımızın çocukları etiketlemek olmadığını, velilere sosyal beceri ile ilgili bilgiler verileceği, aile eğitimi kapsamında düşünülebileceğini söylenerek ikna edilmiştir. 15 sınıf öğretmeni ile görüşülmüş ve 15 sınıftan en düşük sosyal beceri puanı alan 3 öğrenci velisi olarak toplam 45 veli ile görüşme planlanırken 26 veli ile görüşülmüştür.

Velilerle görüşmeler öğretmenden alınan bilgilere göre değişmiştir. Bazı velilerle okul giriş-çıkışlarında, uygun velileri sınıfa çağırarak, yolda karşılaşip görüşülerek ve veli toplantılarına katılarak yüz yüze görüşme şeklinde olmuştur.

Veli toplantılarına katılıp velilere çocukların sosyal becerileri ile ilgili seminer verildi. Seminer sonunda soruları sorup, verileri toplandı. Ses kayıt cihazına görüşmeler kaydedildi. Kayıtlar Word haline getirilip velilere onaylatılmıştır.

3.5. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri kullanılmıştır. İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında Tek yönlü (One way) Anova testi kullanılmıştır. Anova testi sonrasında farklılıkları belirlemek için post-hoc analizi olarak Scheffe testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular % 95 güven aralığındadır ve %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Görüşme kayıtlarını değerlendirme aşamasında, elde edilen verilerin daha ayrıntılı irdelenmesi için, nitel veri analizinde kullanılan yöntemlerden biri olan “içerik analizi” kullanılmıştır. Veriler her bir öğretmen ve veli için ayrı ayrı kodlama yapılarak analiz edilmiştir. Kodlama yapılırken araştırmanın amacı düşünülerek açık kodlama yöntemi ile oluşturulmuştur. Bu doğrultuda elde edilen kodlar tablo haline getirilmiştir. Temaların oluşturulmasında ya başkaları tarafından daha önceden geliştirilmiş temalar alınır ve ya bu yapılamadığında yeni bir tema sistemi geliştirilebilir (Bilgin, 2006). Ayrıca araştırmada görüşmecilerin söylemleri

belirlenen temalar bakımından birbirinden ayrı olarak incelenmiş ve kodlayıcılar arası güvenilirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Bu işlemde Kodlayıcılar Arası Güvenirlik = $[\text{Görüş Birliği} / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})] \times 100$ formülünden (Miles ve Huberman, 1994) yararlanılmış ve kodlayıcılar arası güvenilirlik yüzdesi %84 olarak hesaplanmıştır. Kabapınar (2003)'a göre, iki kodlama arasındaki tutarlılık %80 ve üzeri olması halinde araştırmanın, güvenilir olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen tutarlılık yüzdesinin %80'inin üzerinde olması nedeniyle verilerin güvenilir olduğu düşünülmektedir. Betimsel analizin kullanıldığı bir araştırmada görüşülen bireylerden doğrudan alıntılara yer vermek ve bunlardan yola çıkarak sonuçlara yer vermek geçerlilik için önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Yapılan doğrudan alıntılarda katılımcıların gerçek isimleri gizli tutulmuş, doğrudan alıntılar Ö1, Ö2, ...A1, A2...Ç1, Ç2 şeklinde ifade edilmiştir. Araştırmacıda önemli görülen yerler alıntı olarak ve farklı kişilerin söyledikleri benzer ifadeler birleştirilerek verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için, araştırmaya katılan öğrencilerin ölçekler yoluyla toplanan verilerin analizi ile elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

Tablo 3’te araştırmaya katılan ilkökul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ortalamaları verilmiştir.

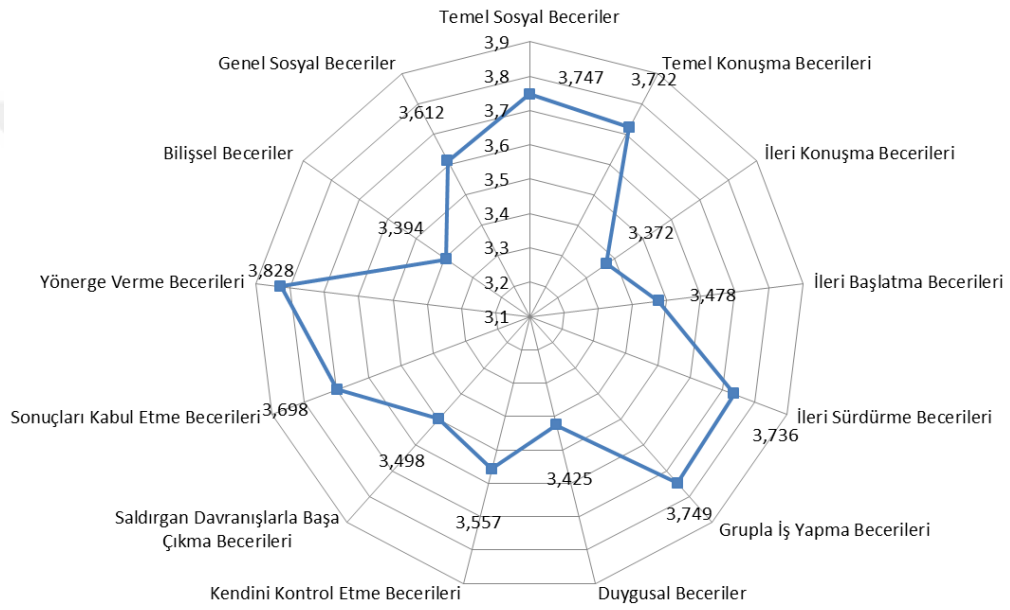
Tablo 3. Sosyal Beceri Düzeyleri Ortalamaları

	N	Ort	Ss	Min.	Max.
Temel Sosyal Beceriler	254	3,747	0,828	1,700	5,000
Temel Konuşma Becerileri	254	3,722	1,045	1,000	5,000
İleri Konuşma Becerileri	254	3,372	0,961	1,000	5,000
İlişkiyi Başlatma Becerileri	254	3,478	0,944	1,000	5,000
İlişkiyi Sürdürme Becerileri	254	3,736	0,906	1,330	5,000
Grupla İş Yapma Becerileri	254	3,749	0,994	1,000	5,000
Duygusal Beceriler	254	3,425	1,003	1,000	5,000
Kendini Kontrol Etme Becerileri	254	3,557	0,938	1,000	5,000
Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	254	3,498	0,855	1,000	5,000
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	254	3,698	0,929	1,670	5,000
Yönerge Verme Becerileri	254	3,828	0,973	1,000	5,000
Bilişsel Beceriler	254	3,394	0,961	1,000	5,000
Genel Sosyal Beceriler	254	3,612	0,801	1,580	5,000

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin “temel sosyal beceriler” düzeyi yüksek ($3,747 \pm 0,828$); “temel konuşma becerileri” düzeyi yüksek ($3,722 \pm 1,045$); “ileri konuşma becerileri” düzeyi orta ($3,372 \pm 0,961$); “ilişkiyi başlatma becerileri” düzeyi yüksek ($3,478 \pm 0,944$); “ilişkiyi sürdürme becerileri” düzeyi yüksek ($3,736 \pm 0,906$); “grupla iş yapma becerileri” düzeyi yüksek ($3,749 \pm 0,994$); “duygusal beceriler” düzeyi yüksek ($3,425 \pm 1,003$); “kendini kontrol etme becerileri” düzeyi yüksek ($3,557 \pm 0,938$); “saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri” düzeyi yüksek ($3,498 \pm 0,855$); “sonuçları kabul etme becerileri” düzeyi

yüksek ($3,698 \pm 0,929$); “yönerge verme becerileri” düzeyi yüksek ($3,828 \pm 0,973$); “bilişsel beceriler” düzeyi ($3,394 \pm 0,961$); “genel sosyal beceriler” düzeyi yüksek ($3,612 \pm 0,801$); olarak saptanmıştır.

Şekil 2’de öğrencilerin sosyal beceri düzeylerine ilişkin diyagram verilmiştir.

Şekil 2. Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Puanlara Ait Diyagram

4. 1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal beceri düzeylerinin cinsiyete göre ortalamaları Tablo 4’ te verilmiştir.

Tablo 4. Sosyal Beceri Düzeylerinin Cinsiyete Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p																																																																																																																																	
Temel Sosyal Beceriler	Kız	122	3,806	0,824	1,109	0,268																																																																																																																																	
	Erkek	132	3,691	0,832			Temel Konuşma Becerileri	Kız	122	3,754	1,053	0,464	0,643	Erkek	132	3,693	1,040	İleri Konuşma Becerileri	Kız	122	3,418	0,974	0,739	0,461	Erkek	132	3,329	0,950	İlişkiyi Başlatma Becerileri	Kız	122	3,498	0,938	0,331	0,741	Erkek	132	3,459	0,952	İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Kız	122	3,816	0,903	1,344	0,180	Erkek	132	3,663	0,906	Grupla İş Yapma Becerileri	Kız	122	3,710	1,001	-0,609	0,543	Erkek	132	3,786	0,990	Duygusal Beceriler	Kız	122	3,385	1,039	-0,599	0,549	Erkek	132	3,461	0,972	Kendini Kontrol Etme Becerileri	Kız	122	3,730	0,936	2,855	0,005	Erkek	132	3,398	0,916	Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Kız	122	3,494	0,892	-0,075	0,940	Erkek	132	3,502	0,823	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Kız	122	3,757	0,920	0,967	0,334	Erkek	132	3,644	0,938	Yönerge Verme Becerileri	Kız	122	3,828	0,925	-0,003	0,997	Erkek	132	3,828	1,019	Bilişsel Beceriler	Kız	122	3,452	0,932	0,922	0,357	Erkek	132	3,341	0,987	Genel Sosyal Beceriler	Kız	122	3,651	0,816	0,744	0,457	Erkek
Temel Konuşma Becerileri	Kız	122	3,754	1,053	0,464	0,643																																																																																																																																	
	Erkek	132	3,693	1,040			İleri Konuşma Becerileri	Kız	122	3,418	0,974	0,739	0,461	Erkek	132	3,329	0,950	İlişkiyi Başlatma Becerileri	Kız	122	3,498	0,938	0,331	0,741	Erkek	132	3,459	0,952	İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Kız	122	3,816	0,903	1,344	0,180	Erkek	132	3,663	0,906	Grupla İş Yapma Becerileri	Kız	122	3,710	1,001	-0,609	0,543	Erkek	132	3,786	0,990	Duygusal Beceriler	Kız	122	3,385	1,039	-0,599	0,549	Erkek	132	3,461	0,972	Kendini Kontrol Etme Becerileri	Kız	122	3,730	0,936	2,855	0,005	Erkek	132	3,398	0,916	Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Kız	122	3,494	0,892	-0,075	0,940	Erkek	132	3,502	0,823	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Kız	122	3,757	0,920	0,967	0,334	Erkek	132	3,644	0,938	Yönerge Verme Becerileri	Kız	122	3,828	0,925	-0,003	0,997	Erkek	132	3,828	1,019	Bilişsel Beceriler	Kız	122	3,452	0,932	0,922	0,357	Erkek	132	3,341	0,987	Genel Sosyal Beceriler	Kız	122	3,651	0,816	0,744	0,457	Erkek	132	3,576	0,790								
İleri Konuşma Becerileri	Kız	122	3,418	0,974	0,739	0,461																																																																																																																																	
	Erkek	132	3,329	0,950			İlişkiyi Başlatma Becerileri	Kız	122	3,498	0,938	0,331	0,741	Erkek	132	3,459	0,952	İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Kız	122	3,816	0,903	1,344	0,180	Erkek	132	3,663	0,906	Grupla İş Yapma Becerileri	Kız	122	3,710	1,001	-0,609	0,543	Erkek	132	3,786	0,990	Duygusal Beceriler	Kız	122	3,385	1,039	-0,599	0,549	Erkek	132	3,461	0,972	Kendini Kontrol Etme Becerileri	Kız	122	3,730	0,936	2,855	0,005	Erkek	132	3,398	0,916	Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Kız	122	3,494	0,892	-0,075	0,940	Erkek	132	3,502	0,823	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Kız	122	3,757	0,920	0,967	0,334	Erkek	132	3,644	0,938	Yönerge Verme Becerileri	Kız	122	3,828	0,925	-0,003	0,997	Erkek	132	3,828	1,019	Bilişsel Beceriler	Kız	122	3,452	0,932	0,922	0,357	Erkek	132	3,341	0,987	Genel Sosyal Beceriler	Kız	122	3,651	0,816	0,744	0,457	Erkek	132	3,576	0,790																			
İlişkiyi Başlatma Becerileri	Kız	122	3,498	0,938	0,331	0,741																																																																																																																																	
	Erkek	132	3,459	0,952			İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Kız	122	3,816	0,903	1,344	0,180	Erkek	132	3,663	0,906	Grupla İş Yapma Becerileri	Kız	122	3,710	1,001	-0,609	0,543	Erkek	132	3,786	0,990	Duygusal Beceriler	Kız	122	3,385	1,039	-0,599	0,549	Erkek	132	3,461	0,972	Kendini Kontrol Etme Becerileri	Kız	122	3,730	0,936	2,855	0,005	Erkek	132	3,398	0,916	Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Kız	122	3,494	0,892	-0,075	0,940	Erkek	132	3,502	0,823	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Kız	122	3,757	0,920	0,967	0,334	Erkek	132	3,644	0,938	Yönerge Verme Becerileri	Kız	122	3,828	0,925	-0,003	0,997	Erkek	132	3,828	1,019	Bilişsel Beceriler	Kız	122	3,452	0,932	0,922	0,357	Erkek	132	3,341	0,987	Genel Sosyal Beceriler	Kız	122	3,651	0,816	0,744	0,457	Erkek	132	3,576	0,790																														
İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Kız	122	3,816	0,903	1,344	0,180																																																																																																																																	
	Erkek	132	3,663	0,906			Grupla İş Yapma Becerileri	Kız	122	3,710	1,001	-0,609	0,543	Erkek	132	3,786	0,990	Duygusal Beceriler	Kız	122	3,385	1,039	-0,599	0,549	Erkek	132	3,461	0,972	Kendini Kontrol Etme Becerileri	Kız	122	3,730	0,936	2,855	0,005	Erkek	132	3,398	0,916	Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Kız	122	3,494	0,892	-0,075	0,940	Erkek	132	3,502	0,823	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Kız	122	3,757	0,920	0,967	0,334	Erkek	132	3,644	0,938	Yönerge Verme Becerileri	Kız	122	3,828	0,925	-0,003	0,997	Erkek	132	3,828	1,019	Bilişsel Beceriler	Kız	122	3,452	0,932	0,922	0,357	Erkek	132	3,341	0,987	Genel Sosyal Beceriler	Kız	122	3,651	0,816	0,744	0,457	Erkek	132	3,576	0,790																																									
Grupla İş Yapma Becerileri	Kız	122	3,710	1,001	-0,609	0,543																																																																																																																																	
	Erkek	132	3,786	0,990			Duygusal Beceriler	Kız	122	3,385	1,039	-0,599	0,549	Erkek	132	3,461	0,972	Kendini Kontrol Etme Becerileri	Kız	122	3,730	0,936	2,855	0,005	Erkek	132	3,398	0,916	Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Kız	122	3,494	0,892	-0,075	0,940	Erkek	132	3,502	0,823	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Kız	122	3,757	0,920	0,967	0,334	Erkek	132	3,644	0,938	Yönerge Verme Becerileri	Kız	122	3,828	0,925	-0,003	0,997	Erkek	132	3,828	1,019	Bilişsel Beceriler	Kız	122	3,452	0,932	0,922	0,357	Erkek	132	3,341	0,987	Genel Sosyal Beceriler	Kız	122	3,651	0,816	0,744	0,457	Erkek	132	3,576	0,790																																																				
Duygusal Beceriler	Kız	122	3,385	1,039	-0,599	0,549																																																																																																																																	
	Erkek	132	3,461	0,972			Kendini Kontrol Etme Becerileri	Kız	122	3,730	0,936	2,855	0,005	Erkek	132	3,398	0,916	Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Kız	122	3,494	0,892	-0,075	0,940	Erkek	132	3,502	0,823	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Kız	122	3,757	0,920	0,967	0,334	Erkek	132	3,644	0,938	Yönerge Verme Becerileri	Kız	122	3,828	0,925	-0,003	0,997	Erkek	132	3,828	1,019	Bilişsel Beceriler	Kız	122	3,452	0,932	0,922	0,357	Erkek	132	3,341	0,987	Genel Sosyal Beceriler	Kız	122	3,651	0,816	0,744	0,457	Erkek	132	3,576	0,790																																																															
Kendini Kontrol Etme Becerileri	Kız	122	3,730	0,936	2,855	0,005																																																																																																																																	
	Erkek	132	3,398	0,916			Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Kız	122	3,494	0,892	-0,075	0,940	Erkek	132	3,502	0,823	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Kız	122	3,757	0,920	0,967	0,334	Erkek	132	3,644	0,938	Yönerge Verme Becerileri	Kız	122	3,828	0,925	-0,003	0,997	Erkek	132	3,828	1,019	Bilişsel Beceriler	Kız	122	3,452	0,932	0,922	0,357	Erkek	132	3,341	0,987	Genel Sosyal Beceriler	Kız	122	3,651	0,816	0,744	0,457	Erkek	132	3,576	0,790																																																																										
Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Kız	122	3,494	0,892	-0,075	0,940																																																																																																																																	
	Erkek	132	3,502	0,823			Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Kız	122	3,757	0,920	0,967	0,334	Erkek	132	3,644	0,938	Yönerge Verme Becerileri	Kız	122	3,828	0,925	-0,003	0,997	Erkek	132	3,828	1,019	Bilişsel Beceriler	Kız	122	3,452	0,932	0,922	0,357	Erkek	132	3,341	0,987	Genel Sosyal Beceriler	Kız	122	3,651	0,816	0,744	0,457	Erkek	132	3,576	0,790																																																																																					
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Kız	122	3,757	0,920	0,967	0,334																																																																																																																																	
	Erkek	132	3,644	0,938			Yönerge Verme Becerileri	Kız	122	3,828	0,925	-0,003	0,997	Erkek	132	3,828	1,019	Bilişsel Beceriler	Kız	122	3,452	0,932	0,922	0,357	Erkek	132	3,341	0,987	Genel Sosyal Beceriler	Kız	122	3,651	0,816	0,744	0,457	Erkek	132	3,576	0,790																																																																																																
Yönerge Verme Becerileri	Kız	122	3,828	0,925	-0,003	0,997																																																																																																																																	
	Erkek	132	3,828	1,019			Bilişsel Beceriler	Kız	122	3,452	0,932	0,922	0,357	Erkek	132	3,341	0,987	Genel Sosyal Beceriler	Kız	122	3,651	0,816	0,744	0,457	Erkek	132	3,576	0,790																																																																																																											
Bilişsel Beceriler	Kız	122	3,452	0,932	0,922	0,357																																																																																																																																	
	Erkek	132	3,341	0,987			Genel Sosyal Beceriler	Kız	122	3,651	0,816	0,744	0,457	Erkek	132	3,576	0,790																																																																																																																						
Genel Sosyal Beceriler	Kız	122	3,651	0,816	0,744	0,457																																																																																																																																	
	Erkek	132	3,576	0,790																																																																																																																																			

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin kendini kontrol etme becerileri puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($t=2.855$; $p=0.005<0,05$). Kızların kendini kontrol etme becerileri puanları ($x=3,730$), erkeklerin kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($x=3,398$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin temel sosyal beceriler, temel konuşma becerileri, ileri konuşma becerileri, ilişkiyi başlatma becerileri, ilişkiyi sürdürme becerileri, grupta iş yapma becerileri, duygusal beceriler, saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri, sonuçları kabul etme becerileri, yönerge verme becerileri, bilişsel beceriler, genel sosyal beceriler puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan t-testi sonucuna göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

4. 2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal beceri düzeylerinin kardeş sayısına göre ortalamaları Tablo 5’ te verilmiştir.

Tablo 5. Sosyal Beceri Düzeylerinin Kardeş Sayısına Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
	1	86	3,709	0,824			
	2	93	3,897	0,790			
Temel Sosyal Beceriler	3	41	3,692	0,844	1,868	0,117	
	4	23	3,408	0,939			
	5	11	3,671	0,744			
	1	86	3,759	0,986			
	2	93	3,774	1,037			
Temel Konuşma Becerileri	3	41	3,732	1,126	0,924	0,451	
	4	23	3,326	1,285			
	5	11	3,796	0,600			
İleri Konuşma Becerileri	1	86	3,363	0,938	1,511	0,199	
	2	93	3,523	0,968			

	3	41	3,263	0,936		
	4	23	3,017	1,077		
	5	11	3,309	0,802		
	1	86	3,442	0,939		
	2	93	3,645	0,921		
İlişkiyi Başlatma Becerileri	3	41	3,317	0,978	1,511	0,200
	4	23	3,217	1,020		
	5	11	3,491	0,756		
	1	86	3,686	0,939		
	2	93	3,910	0,835		
İlişkiyi Sürdürme Becerileri	3	41	3,650	0,866	1,770	0,135
	4	23	3,420	1,100		
	5	11	3,636	0,802		
	1	86	3,746	0,975		
	2	93	3,926	0,933		
Grupla İş Yapma Becerileri	3	41	3,676	1,009	2,343	0,055
	4	23	3,255	1,227		
	5	11	3,584	0,771		
	1	86	3,392	0,993		
	2	93	3,609	0,916		
Duygusal Beceriler	3	41	3,390	1,016	3,607	0,007
	4	23	2,761	1,206		1 > 4
	5	11	3,636	0,792		2 > 4
	1	86	3,436	0,947		3 > 4
	2	93	3,742	0,867		5 > 4
	3	41	3,435	0,982	1,647	0,163
Kendini Kontrol Etme Becerileri	4	23	3,413	1,097		
	5	11	3,697	0,809		

	1	86	3,439	0,838		
	2	93	3,591	0,842		
Saldırğan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	3	41	3,622	0,852	1,416	0,229
	4	23	3,196	0,986		
	5	11	3,341	0,744		
	1	86	3,694	1,005		
	2	93	3,789	0,903		
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	3	41	3,667	0,810	0,930	0,447
	4	23	3,377	0,939		
	5	11	3,758	0,932		
	1	86	3,802	0,927		
	2	93	3,939	0,974		
Yönerge Verme Becerileri	3	41	3,805	0,992	1,257	0,287
	4	23	3,449	1,131		
	5	11	3,970	0,849		
	1	86	3,349	0,965		
	2	93	3,559	0,896		
Bilişsel Beceriler	3	41	3,358	0,986	1,571	0,183
	4	23	3,065	1,063		
	5	11	3,182	1,047		
	1	86	3,577	0,815		
	2	93	3,763	0,748		
Genel Sosyal Beceriler	3	41	3,554	0,817	2,139	0,077
	4	23	3,249	0,914		
	5	11	3,588	0,645		

Tablo 5' e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal beceriler puanları ortalamalarının kardeş sayısına göre anlamlı fark gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=3,607$; $p=0,007<0.05$).

Farklılıkların kaynaklarını belirlemek için tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Kardeş sayısı bir olan çocukların duygusal beceri puanları ($3,392 \pm 0,993$), kardeş sayısı dört olanların duygusal beceri puanlarından ($2,761 \pm 1,206$) yüksek bulunmuştur. Kardeş sayısı iki olanların duygusal beceri puanları ($3,609 \pm 0,916$), kardeş sayısı dört olanların duygusal beceriler puanlarından ($2,761 \pm 1,206$) yüksek bulunmuştur. Kardeş sayısı üç olanların duygusal beceri puanları ($3,390 \pm 1,016$), kardeş sayısı dört olanların duygusal beceri puanlarından ($2,761 \pm 1,206$) yüksek bulunmuştur. Kardeş sayısı beş olanların duygusal beceri puanları ($3,636 \pm 0,792$), kardeş sayısı dört olanların duygusal beceri puanlarından ($2,761 \pm 1,206$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin temel sosyal beceriler, temel konuşma becerileri, ileri konuşma becerileri, ilişkiyi başlatma becerileri, ilişkiyi sürdürme becerileri, grupla iş yapma becerileri, kendini kontrol etme becerileri, saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri, sonuçları kabul etme becerileri, yönerge verme becerileri, bilişsel beceriler, genel sosyal beceriler puanları ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucuna göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$).

4. 3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal beceri düzeylerinin sınıf mevcuduna göre ortalamaları Tablo 6' da verilmiştir.

Tablo 6. Sosyal Beceri Düzeylerinin Sınıf Mevcuduna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Temel Sosyal Beceriler	10-20	126	3,688	0,826			
	20-30	68	3,929	0,903	2,290	0,103	
	30 ve üzeri	60	3,663	0,718			
Temel Konuşma Becerileri	10-20	126	3,786	1,010			
	20-30	68	3,868	1,217	3,383	0,035	1 > 3 2 > 3
	30 ve üzeri	60	3,425	0,844			
İleri Konuşma Becerileri	10-20	126	3,187	0,916			
	20-30	68	3,691	1,131	6,358	0,002	2 > 1
	30 ve üzeri	60	3,397	0,733			

	10-20	126	3,356	0,942			
İlişkiyi Başlatma Becerileri	20-30	68	3,812	1,068	6,044	0,003	2 > 1 2 > 3
	30 ve üzeri	60	3,357	0,682			
	10-20	126	3,717	0,894			
İlişkiyi Sürdürme Becerileri	20-30	68	3,753	1,015	0,057	0,945	
	30 ve üzeri	60	3,758	0,812			
	10-20	126	3,766	0,965			
Grupla İş Yapma Becerileri	20-30	68	3,752	1,184	0,067	0,936	
	30 ve üzeri	60	3,710	0,818			
	10-20	126	3,299	0,933			
Duygusal Beceriler	20-30	68	3,652	1,272	2,775	0,064	
	30 ve üzeri	60	3,431	0,733			
	10-20	126	3,493	0,857			
Kendini Kontrol Etme Becerileri	20-30	68	3,750	1,152	1,988	0,139	
	30 ve üzeri	60	3,472	0,807			
	10-20	126	3,464	0,800			
Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	20-30	68	3,684	1,064	2,534	0,081	
	30 ve üzeri	60	3,358	0,656			
	10-20	126	3,640	0,883			
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	20-30	68	3,961	1,028	4,137	0,017	2 > 1 2 > 3
	30 ve üzeri	60	3,522	0,856			
	10-20	126	3,770	0,946			
Yönerge Verme Becerileri	20-30	68	4,069	1,123	3,066	0,048	2 > 1 2 > 3
	30 ve üzeri	60	3,678	0,798			
	10-20	126	3,254	0,935			
Bilişsel Beceriler	20-30	68	3,615	1,156	3,264	0,040	2 > 1
	30 ve üzeri	60	3,439	0,699			
	10-20	126	3,547	0,775			
Genel Sosyal Beceriler	20-30	68	3,793	0,963	2,408	0,092	
	30 ve üzeri	60	3,542	0,615			

Tablo 6' ya bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin temel konuşma becerileri puanları ortalamalarının sınıf mevcuduna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucuna göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=3,383$; $p=0,035<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek için tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Sınıf mevcudu 10-20 arası olanların temel konuşma becerileri puanları ($3,786 \pm 1,010$), sınıf mevcudu 30 ve üzeri olanların temel konuşma becerileri puanlarından ($3,425 \pm 0,844$) yüksek bulunmuştur. Sınıf mevcudu 20-30 arası olanların temel konuşma becerileri puanları ($3,868 \pm 1,217$), sınıf mevcudu 30 ve üzeri olanların temel konuşma becerileri puanlarından ($3,425 \pm 0,844$) yüksek bulunmuştur.

İleri konuşma becerileri puanları ortalamalarının sınıf mevcuduna göre fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=6,358$; $p=0,002<0.05$). Sınıf mevcudu 20-30 arası olanların ileri konuşma becerileri puanları ($3,691 \pm 1,131$), sınıf mevcudu 10-20 arası olanların ileri konuşma becerileri puanlarından ($3,187 \pm 0,916$) yüksek bulunmuştur.

İlişkiyi başlatma becerileri puanları ortalamalarının sınıf mevcudu değişkenine göre fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=6,044$; $p=0,003<0.05$). Sınıf mevcudu 20-30 arası olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanları ($3,812 \pm 1,068$), sınıf mevcudu 10-20 arası olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanlarından ($3,356 \pm 0,942$) yüksek bulunmuştur. Sınıf mevcudu 20-30 arası olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanları ($3,812 \pm 1,068$), sınıf mevcudu 30 ve üzeri olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanlarından ($3,357 \pm 0,682$) yüksek bulunmuştur.

Sonuçları kabul etme becerileri puan ortalamalarının sınıf mevcuduna göre arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=4,137$; $p=0,017<0.05$). Sınıf mevcudu 20-30 arası olanların sonuçları kabul etme becerileri puanları ($3,961 \pm 1,028$), sınıf mevcudu 10-20 arası olanların sonuçları kabul etme becerileri puanlarından ($3,640 \pm 0,883$) yüksek bulunmuştur. Sınıf mevcudu 20-30 arası olanların sonuçları kabul etme becerileri puanları ($3,961 \pm 1,028$), sınıf mevcudu 30 ve üzeri olanların sonuçları kabul etme becerileri puanlarından ($3,522 \pm 0,856$) yüksek bulunmuştur.

Yönerge verme becerileri puanları ortalamalarının sınıf mevcuduna göre ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=3,066$; $p=0,048<0.05$). Sınıf

mevcudu 20-30 arası olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,069 \pm 1,123$), sınıf mevcudu 10-20 arası olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,770 \pm 0,946$) yüksek bulunmuştur. Sınıf mevcudu 20-30 arası olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,069 \pm 1,123$), sınıf mevcudu 30 ve üzeri olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,678 \pm 0,798$) yüksek bulunmuştur. Bilişsel beceriler puanları ortalamalarının sınıf mevcudu değişkenine göre arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=3,264$; $p=0,040 < 0.05$). Sınıf mevcudu 20-30 arası olanların bilişsel beceriler puanları ($3,615 \pm 1,156$), sınıf mevcudu 10-20 arası olanların bilişsel beceriler puanlarından ($3,254 \pm 0,935$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin temel sosyal beceriler, ileri sürdürme becerileri, grupla iş yapma becerileri, duygusal beceriler, kendini kontrol etme becerileri, saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri, genel sosyal beceriler puanları ortalamalarının sınıf mevcuduna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucuna göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$).

4. 4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 7’ de sosyal beceri düzeylerinin anne yaşam durumuna göre ortalamaları verilmiştir.

Tablo 7. Sosyal Beceri Düzeylerinin Anne Yaşam Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p																																					
Temel Sosyal Beceriler	Sağ	249	3,751	0,823	0,651	0,516																																					
	Ölü	5	3,508	1,148			Temel Konuşma Becerileri	Sağ	249	3,720	1,048	-0,275	0,783	Ölü	5	3,850	0,945	İleri Konuşma Becerileri	Sağ	249	3,378	0,958	0,685	0,494	Ölü	5	3,080	1,188	İlişkiyi Başlatma Becerileri	Sağ	249	3,487	0,945	1,049	0,295	Ölü	5	3,040	0,865	İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Sağ	249	3,740
Temel Konuşma Becerileri	Sağ	249	3,720	1,048	-0,275	0,783																																					
	Ölü	5	3,850	0,945			İleri Konuşma Becerileri	Sağ	249	3,378	0,958	0,685	0,494	Ölü	5	3,080	1,188	İlişkiyi Başlatma Becerileri	Sağ	249	3,487	0,945	1,049	0,295	Ölü	5	3,040	0,865	İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Sağ	249	3,740	0,909	0,422	0,674								
İleri Konuşma Becerileri	Sağ	249	3,378	0,958	0,685	0,494																																					
	Ölü	5	3,080	1,188			İlişkiyi Başlatma Becerileri	Sağ	249	3,487	0,945	1,049	0,295	Ölü	5	3,040	0,865	İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Sağ	249	3,740	0,909	0,422	0,674																			
İlişkiyi Başlatma Becerileri	Sağ	249	3,487	0,945	1,049	0,295																																					
	Ölü	5	3,040	0,865			İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Sağ	249	3,740	0,909	0,422	0,674																														
İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Sağ	249	3,740	0,909	0,422	0,674																																					

	Ölü	5	3,567	0,822		
	Sağ	249	3,757	0,996		
Grupla İş Yapma Becerileri					0,858	0,392
	Ölü	5	3,371	0,907		
	Sağ	249	3,430	1,006		
Duygusal Beceriler					0,580	0,563
	Ölü	5	3,167	0,890		
	Sağ	249	3,568	0,935		
Kendini Kontrol Etme Becerileri					1,343	0,180
	Ölü	5	3,000	1,061		
	Sağ	249	3,496	0,856		
Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri					-0,269	0,788
	Ölü	5	3,600	0,894		
	Sağ	249	3,706	0,928		
Sonuçları Kabul Etme Becerileri					0,886	0,376
	Ölü	5	3,333	1,027		
	Sağ	249	3,841	0,974		
Yönerge Verme Becerileri					1,461	0,145
	Ölü	5	3,200	0,803		
	Sağ	249	3,406	0,956		
Bilişsel Beceriler					1,400	0,163
	Ölü	5	2,800	1,095		
	Sağ	249	3,618	0,800		
Genel Sosyal Beceriler					0,874	0,383
	Ölü	5	3,301	0,911		

Tablo 7 incelendiğinde araştırmada öğrencilerin temel sosyal beceriler, temel konuşma becerileri, ileri konuşma becerileri, ilişkiyi başlatma becerileri, ilişkiyi sürdürme becerileri, grupla iş yapma becerileri, duygusal beceriler, kendini kontrol etme becerileri, saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri, sonuçları kabul etme becerileri, yönerge verme becerileri, bilişsel beceriler, genel sosyal beceriler puan ortalamalarının anne yaşamına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek yapılan t-testi sonucuna göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

4. 5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal beceri düzeylerinin baba yaşam durumuna göre ortalamaları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Sosyal Beceri Düzeylerinin Baba Yaşam Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Temel Sosyal Beceriler	Sağ	250	3,751	0,824	0,693	0,489
	Ölü	4	3,462	1,163		
Temel Konuşma Becerileri	Sağ	250	3,717	1,047	-0,656	0,513
	Ölü	4	4,063	0,944		
İleri Konuşma Becerileri	Sağ	250	3,370	0,956	-0,269	0,788
	Ölü	4	3,500	1,409		
İlişkiyi Başlatma Becerileri	Sağ	250	3,481	0,943	0,380	0,705
	Ölü	4	3,300	1,089		
İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Sağ	250	3,732	0,907	-0,586	0,558
	Ölü	4	4,000	0,972		
Grupla İş Yapma Becerileri	Sağ	250	3,749	0,993	-0,002	0,999
	Ölü	4	3,750	1,203		
Duygusal Beceriler	Sağ	250	3,422	1,003	-0,319	0,750
	Ölü	4	3,583	1,110		
Kendini Kontrol Etme Becerileri	Sağ	250	3,562	0,932	0,659	0,510
	Ölü	4	3,250	1,443		
Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Sağ	250	3,494	0,856	-0,593	0,554
	Ölü	4	3,750	0,842		
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Sağ	250	3,699	0,927	0,068	0,946
	Ölü	4	3,667	1,186		
Yönerge Verme Becerileri	Sağ	250	3,828	0,973	-0,011	0,991
	Ölü	4	3,833	1,139		
Bilişsel Beceriler	Sağ	250	3,402	0,956	1,002	0,317
	Ölü	4	2,917	1,266		
Genel Sosyal Beceriler	Sağ	250	3,613	0,799	0,144	0,885
	Ölü	4	3,554	1,064		

Tablo 8 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin temel sosyal beceriler, temel konuşma becerileri, ileri konuşma becerileri, ilişkiyi başlatma becerileri, ilişkiyi sürdürme becerileri, grupla iş yapma becerileri, duygusal beceriler, kendini kontrol etme becerileri, saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri, sonuçları kabul etme becerileri, yönerge verme becerileri, bilişsel beceriler, genel sosyal beceriler puan ortalamalarının baba yaşam değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

4. 6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 9’ da sosyal beceri düzeylerinin ekonomik duruma göre ortalamaları verilmiştir.

Tablo 9. Sosyal Beceri Düzeylerinin Ekonomik Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Temel Sosyal Beceriler	1000 tl altı	51	3,471	0,901			
	1000-2000 tl	103	3,588	0,767	12,516	0,000	3 > 1 3 > 2
	2000 tl ve üzeri	100	4,051	0,760			
Temel Konuşma Becerileri	1000 tl altı	51	3,466	1,055			
	1000-2000 tl	103	3,539	1,038	8,276	0,000	3 > 1 3 > 2
	2000 tl ve üzeri	100	4,043	0,971			
İleri Konuşma Becerileri	1000 tl altı	51	2,992	0,949			
	1000-2000 tl	103	3,140	0,934	19,618	0,000	3 > 1 3 > 2
	2000 ve üzeri	100	3,804	0,828			
İlişkiyi Başlatma Becerileri	1000 tl altı	51	3,228	0,914			
	1000-2000 tl	103	3,289	0,930	10,401	0,000	3 > 1 3 > 2
	2000 ve üzeri	100	3,800	0,888			
İlişkiyi Sürdürme Becerileri	1000 tl altı	51	3,556	0,864			
	1000-2000 tl	103	3,550	0,915	8,569	0,000	3 > 1 3 > 2
	2000tl ve üzeri	100	4,020	0,852			
Grupla İş Yapma Becerileri	1000 tl altı	51	3,504	0,983	10,544	0,000	3 > 1

	1000-2000 tl	103	3,538	0,996			3 > 2
	2000 ve üzeri	100	4,091	0,904			
	1000 tl altı	51	3,078	0,921			
Duygusal Beceriler	1000-2000 tl	103	3,183	0,970	16,913	0,000	3 > 1 3 > 2
	2000 tl ve üzeri	100	3,850	0,931			
	1000 tl altı	51	3,360	0,931			
Kendini Kontrol Etme Becerileri	1000-2000 tl	103	3,398	0,880	6,892	0,001	3 > 1 3 > 2
	2000 tl ve üzeri	100	3,822	0,948			
	1000 tl altı	51	3,167	0,878			
Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	1000-2000 tl	103	3,381	0,820	11,386	0,000	3 > 1 3 > 2
	2000 tl ve üzeri	100	3,788	0,794			
	1000 tl altı	51	3,549	0,973			
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	1000-2000 tl	103	3,615	0,919	2,621	0,075	
	2000tl ve üzeri	100	3,860	0,902			
	1000 tl altı	51	3,484	1,023			
Yönerge Verme Becerileri	1000-2000 tl	103	3,647	0,939	13,010	0,000	3 > 1 3 > 2
	2000tl ve üzeri	100	4,190	0,870			
	1000 tl altı	51	3,033	0,933			
Bilişsel Beceriler	1000-2000 tl	103	3,178	0,890	17,160	0,000	3 > 1 3 > 2
	2000 tl ve üzeri	100	3,802	0,905			
	1000 tl altı	51	3,336	0,810			
Genel Sosyal Beceriler	1000-2000 tl	103	3,428	0,763	15,884	0,000	3 > 1 3 > 2
	2000tl ve üzeri	100	3,942	0,725			

Tablo 9 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin temel sosyal beceriler puan ortalamalarının ekonomik durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=12,516$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek için tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Ekonomik geliri 2000 tl ve üzeri olanların temel sosyal beceriler puanları

(4,051 \pm 0,760), ekonomik geliri 1000 tl altı olanların temel sosyal beceriler puanlarından (3,471 \pm 0,901) yüksek bulunmuştur. Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların temel sosyal beceriler puanları (4,051 \pm 0,760), ekonomik gelir 1000-2000 tl arası olanların temel sosyal beceriler puanlarından (3,588 \pm 0,767) yüksek bulunmuştur.

Temel konuşma becerileri puanları ortalamalarının ekonomik durum değişkenine göre arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (F=8,276; p=0,000<0.05). Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların temel konuşma becerileri puanları (4,043 \pm 0,971), ekonomik gelir 1000 tl altı olanların temel konuşma becerileri puanlarından (3,466 \pm 1,055) yüksek bulunmuştur. Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların temel konuşma becerileri puanları (4,043 \pm 0,971), ekonomik gelir 1000-2000 tl olanların temel konuşma becerileri puanlarından (3,539 \pm 1,038) yüksek bulunmuştur.

İleri konuşma becerileri puanları ortalamalarının ekonomi değişkenine göre arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (F=19,618; p=0,000<0.05). Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların ileri konuşma becerileri puanları (3,804 \pm 0,828), ekonomik gelir 1000 tl altı olanların ileri konuşma becerileri puanlarından (2,992 \pm 0,949) yüksek bulunmuştur. Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların ileri konuşma becerileri puanları (3,804 \pm 0,828), ekonomik gelir 1000-2000 tl arası olanların ileri konuşma becerileri puanlarından (3,140 \pm 0,934) yüksek bulunmuştur.

İlişkiyi başlatma becerileri puanları ortalamalarının ekonomi değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (F=10,401; p=0,000<0.05). Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanları (3,800 \pm 0,888), ekonomik gelir 1000 tl altı olanların ileri başlatma becerileri puanlarından (3,228 \pm 0,914) yüksek bulunmuştur. Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanları (3,800 \pm 0,888), ekonomik gelir 1000-2000 arası olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanlarından (3,289 \pm 0,930) yüksek bulunmuştur.

İlişkiyi sürdürme becerileri puanları ortalamalarının ekonomik duruma göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (F=8,569; p=0,000<0.05). Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları (4,020 \pm 0,852), ekonomik gelir 1000 tl altı olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından (3,556 \pm 0,864) yüksek bulunmuştur. Ekonomik gelir 2000 ve üzeri olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları (4,020 \pm 0,852), ekonomik gelir 1000-

2000 tl arası olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,550 \pm 0,915$) yüksek bulunmuştur.

Grupla iş yapma becerileri puanları ortalamalarının ekonomik durum değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=10,544$; $p=0,000<0.05$). Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların grupla iş yapma becerileri puanları ($4,091 \pm 0,904$), ekonomik gelir 1000 tl altı olanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($3,504 \pm 0,983$) yüksek bulunmuştur. Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların grupla iş yapma becerileri puanları ($4,091 \pm 0,904$), ekonomik gelir 1000-2000 tl arası olanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($3,538 \pm 0,996$) yüksek bulunmuştur.

Duygusal beceriler puanları ortalamalarının ekonomik duruma göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=16,913$; $p=0,000<0.05$). Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların duygusal beceriler puanları ($3,850 \pm 0,931$), ekonomik gelir 1000 tl altı olanların duygusal beceriler puanlarından ($3,078 \pm 0,921$) yüksek bulunmuştur. Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların duygusal beceriler puanları ($3,850 \pm 0,931$), ekonomik gelir 1000-2000 tl arası olanların duygusal beceriler puanlarından ($3,183 \pm 0,970$) yüksek bulunmuştur.

Kendini kontrol etme becerileri puanları ortalamalarının ekonomi duruma göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=6,892$; $p=0,001<0.05$). Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($3,822 \pm 0,948$), ekonomik gelir 1000 tl altı olanların kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($3,360 \pm 0,931$) yüksek bulunmuştur. Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($3,822 \pm 0,948$), ekonomik gelir 1000-2000 tl arası olanların kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($3,398 \pm 0,880$) yüksek bulunmuştur.

Saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ortalamalarının ekonomik duruma göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=11,386$; $p=0,000<0.05$). Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($3,788 \pm 0,794$), ekonomik gelir 1000 tl altı olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($3,167 \pm 0,878$) yüksek bulunmuştur. Ekonomik geliri 2000 tl ve üzeri olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($3,788 \pm 0,794$), ekonomik gelir 1000-2000 tl arası olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($3,381 \pm 0,820$) yüksek bulunmuştur.

Yönerge verme becerileri puanları ortalamalarının ekonomi duruma göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=13,010$; $p=0,000<0.05$). Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,190 \pm 0,870$), ekonomik gelir 1000 tl altı olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,484 \pm 1,023$) yüksek bulunmuştur. Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,190 \pm 0,870$), ekonomik gelir 1000-2000 tl arası olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,647 \pm 0,939$) yüksek bulunmuştur.

Bilişsel beceriler puanları ortalamalarının ekonomi değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=17,160$; $p=0,000<0.05$). Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların bilişsel beceriler puanları ($3,802 \pm 0,905$), ekonomik gelir 1000 tl altı olanların bilişsel beceriler puanlarından ($3,033 \pm 0,933$) yüksek bulunmuştur. Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların bilişsel beceriler puanları ($3,802 \pm 0,905$), ekonomik gelir 1000-2000 tl arası olanların bilişsel beceriler puanlarından ($3,178 \pm 0,890$) yüksek bulunmuştur.

Genel sosyal beceriler puanları ortalamalarının ekonomi değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=15,884$; $p=0,000<0.05$). Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların genel sosyal beceriler puanları ($3,942 \pm 0,725$), ekonomik gelir 1000 tl altı olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,336 \pm 0,810$) yüksek bulunmuştur. Ekonomik gelir 2000 tl ve üzeri olanların genel sosyal beceriler puanları ($3,942 \pm 0,725$), ekonomik gelir 1000-2000 tl arası olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,428 \pm 0,763$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sonuçları kabul etme becerileri puanları ortalamalarının ekonomi duruma göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

4. 7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal beceri düzeylerinin okulöncesi eğitim alma durumuna göre ortalamaları Tablo 10' da verilmiştir.

Tablo 10. Sosyal Beceri Düzeylerinin Okulöncesi Eğitim Alma Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p																																																																																																																																	
Temel Sosyal Beceriler	Evet	198	3,845	0,809	3,649	0,000																																																																																																																																	
	Hayır	56	3,398	0,808			Temel Konuşma Becerileri	Evet	198	3,850	1,028	3,745	0,000	Hayır	56	3,272	0,984	İleri Konuşma Becerileri	Evet	198	3,484	0,961	3,580	0,000	Hayır	56	2,975	0,858	İlişkiyi Başlatma Becerileri	Evet	198	3,602	0,934	4,059	0,000	Hayır	56	3,039	0,848	İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Evet	198	3,858	0,881	4,145	0,000	Hayır	56	3,307	0,870	Grupla İş Yapma Becerileri	Evet	198	3,903	0,958	4,852	0,000	Hayır	56	3,204	0,933	Duygusal Beceriler	Evet	198	3,529	1,000	3,165	0,002	Hayır	56	3,057	0,931	Kendini Kontrol Etme Becerileri	Evet	198	3,657	0,929	3,265	0,001	Hayır	56	3,202	0,892	Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Evet	198	3,626	0,838	4,676	0,000	Hayır	56	3,045	0,763	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Evet	198	3,800	0,940	3,339	0,000	Hayır	56	3,339	0,800	Yönerge Verme Becerileri	Evet	198	3,965	0,931	4,351	0,000	Hayır	56	3,345	0,974	Bilişsel Beceriler	Evet	198	3,511	0,959	3,729	0,000	Hayır	56	2,982	0,852	Genel Sosyal Beceriler	Evet	198	3,729	0,778	4,552	0,000	Hayır
Temel Konuşma Becerileri	Evet	198	3,850	1,028	3,745	0,000																																																																																																																																	
	Hayır	56	3,272	0,984			İleri Konuşma Becerileri	Evet	198	3,484	0,961	3,580	0,000	Hayır	56	2,975	0,858	İlişkiyi Başlatma Becerileri	Evet	198	3,602	0,934	4,059	0,000	Hayır	56	3,039	0,848	İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Evet	198	3,858	0,881	4,145	0,000	Hayır	56	3,307	0,870	Grupla İş Yapma Becerileri	Evet	198	3,903	0,958	4,852	0,000	Hayır	56	3,204	0,933	Duygusal Beceriler	Evet	198	3,529	1,000	3,165	0,002	Hayır	56	3,057	0,931	Kendini Kontrol Etme Becerileri	Evet	198	3,657	0,929	3,265	0,001	Hayır	56	3,202	0,892	Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Evet	198	3,626	0,838	4,676	0,000	Hayır	56	3,045	0,763	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Evet	198	3,800	0,940	3,339	0,000	Hayır	56	3,339	0,800	Yönerge Verme Becerileri	Evet	198	3,965	0,931	4,351	0,000	Hayır	56	3,345	0,974	Bilişsel Beceriler	Evet	198	3,511	0,959	3,729	0,000	Hayır	56	2,982	0,852	Genel Sosyal Beceriler	Evet	198	3,729	0,778	4,552	0,000	Hayır	56	3,197	0,751								
İleri Konuşma Becerileri	Evet	198	3,484	0,961	3,580	0,000																																																																																																																																	
	Hayır	56	2,975	0,858			İlişkiyi Başlatma Becerileri	Evet	198	3,602	0,934	4,059	0,000	Hayır	56	3,039	0,848	İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Evet	198	3,858	0,881	4,145	0,000	Hayır	56	3,307	0,870	Grupla İş Yapma Becerileri	Evet	198	3,903	0,958	4,852	0,000	Hayır	56	3,204	0,933	Duygusal Beceriler	Evet	198	3,529	1,000	3,165	0,002	Hayır	56	3,057	0,931	Kendini Kontrol Etme Becerileri	Evet	198	3,657	0,929	3,265	0,001	Hayır	56	3,202	0,892	Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Evet	198	3,626	0,838	4,676	0,000	Hayır	56	3,045	0,763	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Evet	198	3,800	0,940	3,339	0,000	Hayır	56	3,339	0,800	Yönerge Verme Becerileri	Evet	198	3,965	0,931	4,351	0,000	Hayır	56	3,345	0,974	Bilişsel Beceriler	Evet	198	3,511	0,959	3,729	0,000	Hayır	56	2,982	0,852	Genel Sosyal Beceriler	Evet	198	3,729	0,778	4,552	0,000	Hayır	56	3,197	0,751																			
İlişkiyi Başlatma Becerileri	Evet	198	3,602	0,934	4,059	0,000																																																																																																																																	
	Hayır	56	3,039	0,848			İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Evet	198	3,858	0,881	4,145	0,000	Hayır	56	3,307	0,870	Grupla İş Yapma Becerileri	Evet	198	3,903	0,958	4,852	0,000	Hayır	56	3,204	0,933	Duygusal Beceriler	Evet	198	3,529	1,000	3,165	0,002	Hayır	56	3,057	0,931	Kendini Kontrol Etme Becerileri	Evet	198	3,657	0,929	3,265	0,001	Hayır	56	3,202	0,892	Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Evet	198	3,626	0,838	4,676	0,000	Hayır	56	3,045	0,763	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Evet	198	3,800	0,940	3,339	0,000	Hayır	56	3,339	0,800	Yönerge Verme Becerileri	Evet	198	3,965	0,931	4,351	0,000	Hayır	56	3,345	0,974	Bilişsel Beceriler	Evet	198	3,511	0,959	3,729	0,000	Hayır	56	2,982	0,852	Genel Sosyal Beceriler	Evet	198	3,729	0,778	4,552	0,000	Hayır	56	3,197	0,751																														
İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Evet	198	3,858	0,881	4,145	0,000																																																																																																																																	
	Hayır	56	3,307	0,870			Grupla İş Yapma Becerileri	Evet	198	3,903	0,958	4,852	0,000	Hayır	56	3,204	0,933	Duygusal Beceriler	Evet	198	3,529	1,000	3,165	0,002	Hayır	56	3,057	0,931	Kendini Kontrol Etme Becerileri	Evet	198	3,657	0,929	3,265	0,001	Hayır	56	3,202	0,892	Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Evet	198	3,626	0,838	4,676	0,000	Hayır	56	3,045	0,763	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Evet	198	3,800	0,940	3,339	0,000	Hayır	56	3,339	0,800	Yönerge Verme Becerileri	Evet	198	3,965	0,931	4,351	0,000	Hayır	56	3,345	0,974	Bilişsel Beceriler	Evet	198	3,511	0,959	3,729	0,000	Hayır	56	2,982	0,852	Genel Sosyal Beceriler	Evet	198	3,729	0,778	4,552	0,000	Hayır	56	3,197	0,751																																									
Grupla İş Yapma Becerileri	Evet	198	3,903	0,958	4,852	0,000																																																																																																																																	
	Hayır	56	3,204	0,933			Duygusal Beceriler	Evet	198	3,529	1,000	3,165	0,002	Hayır	56	3,057	0,931	Kendini Kontrol Etme Becerileri	Evet	198	3,657	0,929	3,265	0,001	Hayır	56	3,202	0,892	Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Evet	198	3,626	0,838	4,676	0,000	Hayır	56	3,045	0,763	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Evet	198	3,800	0,940	3,339	0,000	Hayır	56	3,339	0,800	Yönerge Verme Becerileri	Evet	198	3,965	0,931	4,351	0,000	Hayır	56	3,345	0,974	Bilişsel Beceriler	Evet	198	3,511	0,959	3,729	0,000	Hayır	56	2,982	0,852	Genel Sosyal Beceriler	Evet	198	3,729	0,778	4,552	0,000	Hayır	56	3,197	0,751																																																				
Duygusal Beceriler	Evet	198	3,529	1,000	3,165	0,002																																																																																																																																	
	Hayır	56	3,057	0,931			Kendini Kontrol Etme Becerileri	Evet	198	3,657	0,929	3,265	0,001	Hayır	56	3,202	0,892	Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Evet	198	3,626	0,838	4,676	0,000	Hayır	56	3,045	0,763	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Evet	198	3,800	0,940	3,339	0,000	Hayır	56	3,339	0,800	Yönerge Verme Becerileri	Evet	198	3,965	0,931	4,351	0,000	Hayır	56	3,345	0,974	Bilişsel Beceriler	Evet	198	3,511	0,959	3,729	0,000	Hayır	56	2,982	0,852	Genel Sosyal Beceriler	Evet	198	3,729	0,778	4,552	0,000	Hayır	56	3,197	0,751																																																															
Kendini Kontrol Etme Becerileri	Evet	198	3,657	0,929	3,265	0,001																																																																																																																																	
	Hayır	56	3,202	0,892			Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Evet	198	3,626	0,838	4,676	0,000	Hayır	56	3,045	0,763	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Evet	198	3,800	0,940	3,339	0,000	Hayır	56	3,339	0,800	Yönerge Verme Becerileri	Evet	198	3,965	0,931	4,351	0,000	Hayır	56	3,345	0,974	Bilişsel Beceriler	Evet	198	3,511	0,959	3,729	0,000	Hayır	56	2,982	0,852	Genel Sosyal Beceriler	Evet	198	3,729	0,778	4,552	0,000	Hayır	56	3,197	0,751																																																																										
Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Evet	198	3,626	0,838	4,676	0,000																																																																																																																																	
	Hayır	56	3,045	0,763			Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Evet	198	3,800	0,940	3,339	0,000	Hayır	56	3,339	0,800	Yönerge Verme Becerileri	Evet	198	3,965	0,931	4,351	0,000	Hayır	56	3,345	0,974	Bilişsel Beceriler	Evet	198	3,511	0,959	3,729	0,000	Hayır	56	2,982	0,852	Genel Sosyal Beceriler	Evet	198	3,729	0,778	4,552	0,000	Hayır	56	3,197	0,751																																																																																					
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Evet	198	3,800	0,940	3,339	0,000																																																																																																																																	
	Hayır	56	3,339	0,800			Yönerge Verme Becerileri	Evet	198	3,965	0,931	4,351	0,000	Hayır	56	3,345	0,974	Bilişsel Beceriler	Evet	198	3,511	0,959	3,729	0,000	Hayır	56	2,982	0,852	Genel Sosyal Beceriler	Evet	198	3,729	0,778	4,552	0,000	Hayır	56	3,197	0,751																																																																																																
Yönerge Verme Becerileri	Evet	198	3,965	0,931	4,351	0,000																																																																																																																																	
	Hayır	56	3,345	0,974			Bilişsel Beceriler	Evet	198	3,511	0,959	3,729	0,000	Hayır	56	2,982	0,852	Genel Sosyal Beceriler	Evet	198	3,729	0,778	4,552	0,000	Hayır	56	3,197	0,751																																																																																																											
Bilişsel Beceriler	Evet	198	3,511	0,959	3,729	0,000																																																																																																																																	
	Hayır	56	2,982	0,852			Genel Sosyal Beceriler	Evet	198	3,729	0,778	4,552	0,000	Hayır	56	3,197	0,751																																																																																																																						
Genel Sosyal Beceriler	Evet	198	3,729	0,778	4,552	0,000																																																																																																																																	
	Hayır	56	3,197	0,751																																																																																																																																			

Tablo 10' a bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin temel sosyal beceriler puanları ortalamalarının okulöncesi eğitim alma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=3.649$; $p=0.000<0,05$). Eğitim alanların temel sosyal beceriler puanları ($x=3,845$), eğitim almayanların temel sosyal beceriler puanlarından ($x=3,398$) yüksek bulunmuştur. Temel konuşma becerileri puanları ortalamalarının ($t=3.745$; $p=0.000<0,05$) eğitim alanların temel konuşma becerileri puanları ($x=3,850$), eğitim almayanların temel konuşma becerileri puanlarından ($x=3,272$) yüksek bulunmuştur.

İleri konuşma becerileri puanları ortalamalarının ($t=3.580$; $p=0.000<0,05$) okulöncesi eğitim alanların ileri konuşma becerileri puanları ($x=3,484$), eğitim almayanların ileri konuşma becerileri puanlarından ($x=2,975$) yüksek bulunmuştur.

İlişkiyi başlatma becerileri ($t=4.059$; $p=0.000<0,05$) okulöncesi eğitim alanların puanları ($x=3,602$), eğitim almayanların ilişkiyi başlatma becerileri puanlarından ($x=3,039$) yüksek bulunmuştur.

İlişkiyi sürdürme becerileri puanları ($t=4.145$; $p=0.000<0,05$) eğitim alanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($x=3,858$), eğitim almayanların ileri sürdürme becerileri puanlarından ($x=3,307$) yüksek bulunmuştur.

Grupla iş yapma becerileri puanları ($t=4.852$; $p=0.000<0,05$), eğitim alanların grupla iş yapma becerileri puanları ($x=3,903$), eğitim almayanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($x=3,204$) yüksek bulunmuştur.

Duygusal beceriler puanları ($t=3.165$; $p=0.002<0,05$) eğitim alanların duygusal beceriler puanları ($x=3,529$), eğitim almayanların duygusal beceriler puanlarından ($x=3,057$) yüksek bulunmuştur.

Kendini kontrol etme becerileri puanları ($t=3.265$; $p=0.001<0,05$) eğitim alanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($x=3,657$), eğitim almayanların kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($x=3,202$) yüksek bulunmuştur.

Saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($t=4.676$; $p=0.000<0,05$) eğitim alanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($x=3,626$), eğitim almayanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($x=3,045$) yüksek bulunmuştur.

Sonuçları kabul etme becerileri puanları ($t=3.339$; $p=0.000<0,05$) eğitim alanların sonuçları kabul etme becerileri puanları ($x=3,800$), eğitim almayanların sonuçları kabul etme becerileri puanlarından ($x=3,339$) yüksek bulunmuştur.

Yönerge verme becerileri puanları ($t=4.351$; $p=0.000<0,05$) eğitim alanların yönerge verme becerileri puanları ($x=3,965$), eğitim almayanların yönerge verme becerileri puanlarından ($x=3,345$) yüksek bulunmuştur.

Bilişsel beceriler puanları ($t=3.729$; $p=0.000<0,05$) eğitim alanların bilişsel beceriler puanları ($x=3,511$), eğitim almayanların bilişsel beceriler puanlarından ($x=2,982$) yüksek bulunmuştur.

Genel sosyal beceriler puanları ($t=4.552$; $p=0.000<0,05$) eğitim alanların genel sosyal beceriler puanları ($x=3,729$), eğitim almayanların genel sosyal beceriler puanlarından ($x=3,197$) yüksek bulunmuştur.

4. 8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal beceri düzeylerinin anne eğitim düzeyine göre ortalamaları Tablo 11’ de verilmiştir.

Tablo 11. Sosyal Beceri Düzeylerinin Anne Eğitim Düzeyine Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Temel Sosyal Beceriler	İlkokul	76	3,383	0,799	15,455	0,000	
	Ortaokul	43	3,462	0,831			3 > 1
	Lise	87	3,957	0,739			4 > 1
	Lisans ve üzeri	48	4,197	0,692			3 > 2
Temel Konuşma Becerileri	İlkokul	76	3,276	0,995	12,668	0,000	4 > 2
	Ortaokul	43	3,407	1,029			3 > 1
	Lise	87	4,037	0,950			4 > 1
	Lisans ve üzeri	48	4,141	0,961			3 > 2
İleri Konuşma Becerileri	İlkokul	76	3,029	0,871	14,648	0,000	4 > 2
	Ortaokul	43	2,907	0,862			3 > 2
	Lise	87	3,648	0,908			4 > 2

	Lisans ve üzeri	48	3,829	0,917			
	İlkokul	76	3,192	0,919			
İlişkiyi Başlatma Becerileri	Ortaokul	43	3,009	0,756	12,957	0,000	3 > 1 4 > 1 3 > 2 4 > 2
	Lise	87	3,706	0,910			
	Lisans ve üzeri	48	3,938	0,878			
	İlkokul	76	3,393	0,879			
İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Ortaokul	43	3,407	0,859	12,419	0,000	3 > 1 4 > 1 3 > 2 4 > 2
	Lise	87	3,962	0,818			
	Lisans ve üzeri	48	4,167	0,855			
	İlkokul	76	3,380	0,972			
Grupla İş Yapma Becerileri	Ortaokul	43	3,468	0,899	10,931	0,000	3 > 1 4 > 1 3 > 2 4 > 2
	Lise	87	3,931	0,943			
	Lisans ve üzeri	48	4,256	0,917			
	İlkokul	76	3,066	0,969			
Duygusal Beceriler	Ortaokul	43	3,058	0,826	12,104	0,000	3 > 1 4 > 1 3 > 2 4 > 2
	Lise	87	3,632	0,968			
	Lisans ve üzeri	48	3,944	0,951			
	İlkokul	76	3,178	0,862			
Kendini Kontrol Etme Becerileri	Ortaokul	43	3,322	0,866	10,407	0,000	3 > 1 4 > 1 3 > 2 4 > 2
	Lise	87	3,820	0,830			
	Lisans ve üzeri	48	3,892	1,048			
	İlkokul	76	3,099	0,722			
Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Ortaokul	43	3,174	0,902	16,919	0,000	3 > 1 4 > 1 3 > 2 4 > 2
	Lise	87	3,808	0,753			
	Lisans ve üzeri	48	3,859	0,822			
	İlkokul	76	3,447	0,808			
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Ortaokul	43	3,364	0,851	7,468	0,000	3 > 1 4 > 1 3 > 2 4 > 2
	Lise	87	3,923	0,903			

Yönerge Verme Becerileri	Lisans ve üzeri	48	3,986	1,040		
	İlkokul	76	3,469	0,946		
	Ortaokul	43	3,357	0,907		3 > 1 4 > 1
	Lise	87	4,054	0,906	16,694	0,000 3 > 2 4 > 2 4 > 3
	Lisans ve üzeri	48	4,410	0,763		
Bilişsel Beceriler	İlkokul	76	2,956	0,849		3 > 1
	Ortaokul	43	3,159	0,908		4 > 1
	Lise	87	3,563	0,922	15,525	0,000 3 > 2 4 > 2 4 > 3
	Lisans ve üzeri	48	3,993	0,863		
	İlkokul	76	3,247	0,742		
Genel Sosyal Beceriler	Ortaokul	43	3,282	0,733		3 > 1 4 > 1
	Lise	87	3,841	0,712	18,372	0,000 3 > 2 4 > 2
	Lisans ve üzeri	48	4,069	0,739		
	İlkokul	76	3,247	0,742		
	Lisans ve üzeri	48	4,069	0,739		

Tablo 11 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin temel sosyal beceriler puanları ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($F=15,455$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek için tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Anne eğitim düzeyi lise olanların temel sosyal beceriler puanları ($3,957 \pm 0,739$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların temel sosyal beceriler puanlarından ($3,383 \pm 0,799$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların temel sosyal beceriler puanları ($4,197 \pm 0,692$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların temel sosyal beceriler puanlarından ($3,383 \pm 0,799$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lise olanların temel sosyal beceriler puanları ($3,957 \pm 0,739$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların temel sosyal beceriler puanlarından ($3,462 \pm 0,831$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların temel sosyal beceriler puanları ($4,197 \pm 0,692$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların temel sosyal beceriler puanlarından ($3,462 \pm 0,831$) yüksek bulunmuştur.

Temel konuşma becerileri puanları ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=12,668$;

$p=0,000<0.05$). Anne eğitim düzeyi lise olanların temel konuşma becerileri puanları ($4,037 \pm 0,950$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların temel konuşma becerileri puanlarından ($3,276 \pm 0,995$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların temel konuşma becerileri puanları ($4,141 \pm 0,961$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların temel konuşma becerileri puanlarından ($3,276 \pm 0,995$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lise olanların temel konuşma becerileri puanları ($4,037 \pm 0,950$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların temel konuşma becerileri puanlarından ($3,407 \pm 1,029$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların temel konuşma becerileri puanları ($4,141 \pm 0,961$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların temel konuşma becerileri puanlarından ($3,407 \pm 1,029$) yüksek bulunmuştur.

İleri konuşma becerileri puanları ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=14,648$; $p=0,000<0.05$). Anne eğitim düzeyi lise olanların ileri konuşma becerileri puanları ($3,648 \pm 0,908$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların ileri konuşma becerileri puanlarından ($3,029 \pm 0,871$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların ileri konuşma becerileri puanları ($3,829 \pm 0,917$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların ileri konuşma becerileri puanlarından ($3,029 \pm 0,871$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lise olanların ileri konuşma becerileri puanları ($3,648 \pm 0,908$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların ileri konuşma becerileri puanlarından ($2,907 \pm 0,862$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların ileri konuşma becerileri puanları ($3,829 \pm 0,917$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların ileri konuşma becerileri puanlarından ($2,907 \pm 0,862$) yüksek bulunmuştur.

İlişkiyi başlatma becerileri puanları ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=12,957$; $p=0,000<0.05$). Anne eğitim düzeyi lise olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanları ($3,706 \pm 0,910$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanlarından ($3,192 \pm 0,919$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanları ($3,938 \pm 0,878$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanlarından ($3,192 \pm 0,919$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lise olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanları ($3,706 \pm 0,910$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanlarından ($3,009 \pm 0,756$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanları ($3,938 \pm$

0,878), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanlarından ($3,009 \pm 0,756$) yüksek bulunmuştur.

İlişkiyi sürdürme becerileri puanları ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=12,419$; $p=0,000<0.05$). Anne eğitim düzeyi lise olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($3,962 \pm 0,818$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,393 \pm 0,879$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($4,167 \pm 0,855$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,393 \pm 0,879$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lise olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($3,962 \pm 0,818$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,407 \pm 0,859$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($4,167 \pm 0,855$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,407 \pm 0,859$) yüksek bulunmuştur.

Grupla iş yapma becerileri puanları ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=10,931$; $p=0,000<0.05$). Anne eğitim düzeyi lise olanların grupla iş yapma becerileri puanları ($3,931 \pm 0,943$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($3,380 \pm 0,972$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların grupla iş yapma becerileri puanları ($4,256 \pm 0,917$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($3,380 \pm 0,972$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lise olanların grupla iş yapma becerileri puanları ($3,931 \pm 0,943$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($3,468 \pm 0,899$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların grupla iş yapma becerileri puanları ($4,256 \pm 0,917$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($3,468 \pm 0,899$) yüksek bulunmuştur.

Duygusal beceriler puanları ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=12,104$; $p=0,000<0.05$). Anne eğitim düzeyi lise olanların duygusal beceriler puanları ($3,632 \pm 0,968$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların duygusal beceriler puanlarından ($3,066 \pm 0,969$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların duygusal beceriler puanları ($3,944 \pm 0,951$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların

duygusal beceriler puanlarından ($3,066 \pm 0,969$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lise olanların duygusal beceriler puanları ($3,632 \pm 0,968$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların duygusal beceriler puanlarından ($3,058 \pm 0,826$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların duygusal beceriler puanları ($3,944 \pm 0,951$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların duygusal beceriler puanlarından ($3,058 \pm 0,826$) yüksek bulunmuştur.

Kendini kontrol etme becerileri puanları ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=10,407$; $p=0,000<0.05$). Anne eğitim düzeyi lise olanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($3,820 \pm 0,830$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($3,178 \pm 0,862$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($3,892 \pm 1,048$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($3,178 \pm 0,862$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lise olanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($3,820 \pm 0,830$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($3,322 \pm 0,866$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($3,892 \pm 1,048$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($3,322 \pm 0,866$) yüksek bulunmuştur.

Saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=16,919$; $p=0,000<0.05$). Anne eğitim düzeyi lise olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($3,808 \pm 0,753$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($3,099 \pm 0,722$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($3,859 \pm 0,822$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($3,099 \pm 0,722$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lise olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($3,808 \pm 0,753$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($3,174 \pm 0,902$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($3,859 \pm 0,822$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($3,174 \pm 0,902$) yüksek bulunmuştur.

Sonuçları kabul etme becerileri puanları ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=7,468$; $p=0,000<0.05$). Anne eğitim düzeyi lise olanların sonuçları kabul etme becerileri puanları ($3,923 \pm 0,903$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların sonuçları kabul etme becerileri puanlarından ($3,447 \pm 0,808$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların sonuçları kabul etme becerileri puanları ($3,986 \pm 1,040$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların sonuçları kabul etme becerileri puanlarından ($3,447 \pm 0,808$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lise olanların sonuçları kabul etme becerileri puanları ($3,923 \pm 0,903$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların sonuçları kabul etme becerileri puanlarından ($3,364 \pm 0,851$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların sonuçları kabul etme becerileri puanları ($3,986 \pm 1,040$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların sonuçları kabul etme becerileri puanlarından ($3,364 \pm 0,851$) yüksek bulunmuştur.

Yönerge verme becerileri puanları ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=16,694$; $p=0,000<0.05$). Anne eğitim düzeyi lise olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,054 \pm 0,906$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,469 \pm 0,946$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,410 \pm 0,763$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,469 \pm 0,946$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lise olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,054 \pm 0,906$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,357 \pm 0,907$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,410 \pm 0,763$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,357 \pm 0,907$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,410 \pm 0,763$), anne eğitim düzeyi lise olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($4,054 \pm 0,906$) yüksek bulunmuştur.

Bilişsel beceriler puanları ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=15,525$; $p=0,000<0.05$). Anne eğitim düzeyi lise olanların bilişsel beceriler puanları ($3,563 \pm 0,922$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların bilişsel beceriler puanlarından ($2,956 \pm 0,849$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların bilişsel beceriler puanları ($3,993 \pm 0,863$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların bilişsel beceriler puanlarından ($2,956 \pm 0,849$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lise olanların bilişsel

beceriler puanları ($3,563 \pm 0,922$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların bilişsel beceriler puanlarından ($3,159 \pm 0,908$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların bilişsel beceriler puanları ($3,993 \pm 0,863$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların bilişsel beceriler puanlarından ($3,159 \pm 0,908$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların bilişsel beceriler puanları ($3,993 \pm 0,863$), anne eğitim düzeyi lise olanların bilişsel beceriler puanlarından ($3,563 \pm 0,922$) yüksek bulunmuştur.

Genel sosyal beceriler puanları ortalamalarının anne eğitimine göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=18,372$; $p=0,000<0,05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Anne eğitim düzeyi lise olanların genel sosyal beceriler puanları ($3,841 \pm 0,712$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,247 \pm 0,742$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların genel sosyal beceriler puanları ($4,069 \pm 0,739$), anne eğitim düzeyi ilkokul olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,247 \pm 0,742$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lise olanların genel sosyal beceriler puanları ($3,841 \pm 0,712$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,282 \pm 0,733$) yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların genel sosyal beceriler puanları ($4,069 \pm 0,739$), anne eğitim düzeyi ortaokul olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,282 \pm 0,733$) yüksek bulunmuştur.

4. 9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin baba eğitim durumuna göre ortalamaları Tablo 12' de verilmiştir.

Tablo 12. Sosyal Beceri Düzeylerinin Baba Eğitim Düzeyine Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Temel Sosyal Beceriler	İlkokul	24	3,410	0,703	10,700	0,000	
	Ortaokul	35	3,288	0,829			4 > 1
	Lise	122	3,727	0,797			3 > 2
	Lisans ve üzeri	73	4,110	0,766			4 > 2
Temel Konuşma Becerileri	İlkokul	24	3,271	1,000	6,642	0,000	4 > 3
	Ortaokul	35	3,336	1,029			4 > 1
	Lise	122	3,699	1,022			4 > 2
	Lisans ve üzeri	73	4,096	0,988			4 > 3
İleri Konuşma Becerileri	İlkokul	24	2,967	0,648	11,490	0,000	3 > 1
	Ortaokul	35	2,754	0,836			4 > 1
	Lise	122	3,397	0,968			3 > 2
	Lisans ve üzeri	73	3,759	0,902			4 > 2
İlişkiyi Başlatma Becerileri	İlkokul	24	3,283	0,953	6,030	0,001	4 > 3
	Ortaokul	35	3,097	0,843			4 > 1
	Lise	122	3,418	0,935			4 > 2
	Lisans ve üzeri	73	3,825	0,907			4 > 3
İlişkiyi Sürdürme Becerileri	İlkokul	24	3,271	0,939	9,826	0,000	3 > 1
	Ortaokul	35	3,343	0,725			4 > 1
	Lise	122	3,706	0,890			3 > 2
	Lisans ve üzeri	73	4,128	0,848			4 > 2
Grupla İş Yapma Becerileri	İlkokul	24	3,333	0,947	11,288	0,000	4 > 3
	Ortaokul	35	3,237	0,890			4 > 1
	Lise	122	3,697	0,984			3 > 2
	Lisans ve üzeri	73	4,219	0,876			4 > 2
Duygusal Beceriler	İlkokul	24	3,056	0,907	10,349	0,000	4 > 1

	Ortaokul	35	2,957	0,947				3 > 2
								4 > 2
	Lise	122	3,347	0,957				4 > 3
	Lisans ve üzeri	73	3,900	0,958				
	İlkokul	24	3,076	0,860				3 > 1
	Ortaokul	35	3,105	0,781				4 > 1
Kendini Kontrol Etme Becerileri					9,989	0,000		3 > 2
	Lise	122	3,548	0,885				4 > 2
								4 > 3
	Lisans ve üzeri	73	3,948	0,960				
	İlkokul	24	3,031	0,704				3 > 1
	Ortaokul	35	2,943	0,686				4 > 1
Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri					13,066	0,000		3 > 2
	Lise	122	3,541	0,827				4 > 2
								4 > 3
	Lisans ve üzeri	73	3,846	0,831				
	İlkokul	24	3,333	0,922				3 > 1
	Ortaokul	35	3,333	0,828				4 > 1
Sonuçları Kabul Etme Becerileri					4,589	0,004		3 > 2
	Lise	122	3,749	0,894				4 > 2
	Lisans ve üzeri	73	3,909	0,967				
	İlkokul	24	3,486	0,922				4 > 1
	Ortaokul	35	3,229	0,949				3 > 2
Yönerge Verme Becerileri					11,775	0,000		4 > 2
	Lise	122	3,803	0,930				4 > 3
	Lisans ve üzeri	73	4,269	0,876				
	İlkokul	24	2,833	0,695				3 > 1
	Ortaokul	35	2,824	0,844				4 > 1
Bilişsel Beceriler					15,945	0,000		3 > 2
	Lise	122	3,368	0,870				4 > 2
								4 > 3
	Lisans ve üzeri	73	3,897	0,979				
	İlkokul	24	3,210	0,659				3 > 1
	Ortaokul	35	3,130	0,717				4 > 1
Genel Sosyal Beceriler					14,179	0,000		3 > 2
	Lise	122	3,590	0,766				4 > 2
								4 > 3
	Lisans ve üzeri	73	4,010	0,750				

Tablo 12 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin temel sosyal beceriler puanları ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucuna göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=10,700$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların temel sosyal beceriler puanları ($4,110 \pm 0,766$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların temel sosyal beceriler puanlarından ($3,410 \pm 0,703$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lise olanların temel sosyal beceriler puanları ($3,727 \pm 0,797$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların temel sosyal beceriler puanlarından ($3,288 \pm 0,829$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların temel sosyal beceriler puanları ($4,110 \pm 0,766$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların temel sosyal beceriler puanlarından ($3,288 \pm 0,829$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların temel sosyal beceriler puanları ($4,110 \pm 0,766$), baba eğitim düzeyi lise olanların temel sosyal beceriler puanlarından ($3,727 \pm 0,797$) yüksek bulunmuştur.

Temel konuşma becerileri puanları ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucuna göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=6,642$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların temel konuşma becerileri puanları ($4,096 \pm 0,988$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların temel konuşma becerileri puanlarından ($3,271 \pm 1,000$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların temel konuşma becerileri puanları ($4,096 \pm 0,988$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların temel konuşma becerileri puanlarından ($3,336 \pm 1,029$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların temel konuşma becerileri puanları ($4,096 \pm 0,988$), baba eğitim düzeyi lise olanların temel konuşma becerileri puanlarından ($3,699 \pm 1,022$) yüksek bulunmuştur.

İleri konuşma becerileri puanları ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=11,490$; $p=0,000<0.05$). Baba eğitim düzeyi lise olanların ileri konuşma becerileri puanları ($3,397 \pm 0,968$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların ileri konuşma becerileri puanlarından ($2,967 \pm 0,648$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların ileri konuşma becerileri puanları ($3,759 \pm 0,902$), baba eğitim

düzeyi ilkokul olanların ileri konuşma becerileri puanlarından ($2,967 \pm 0,648$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lise olanların ileri konuşma becerileri puanları ($3,397 \pm 0,968$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların ileri konuşma becerileri puanlarından ($2,754 \pm 0,836$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların ileri konuşma becerileri puanları ($3,759 \pm 0,902$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların ileri konuşma becerileri puanlarından ($2,754 \pm 0,836$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların ileri konuşma becerileri puanları ($3,759 \pm 0,902$), baba eğitim düzeyi lise olanların ileri konuşma becerileri puanlarından ($3,397 \pm 0,968$) yüksek bulunmuştur.

İlişkiyi başlatma becerileri puanları ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=6,030$; $p=0,001<0,05$). Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanları ($3,825 \pm 0,907$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanlarından ($3,283 \pm 0,953$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanları ($3,825 \pm 0,907$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanlarından ($3,097 \pm 0,843$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanları ($3,825 \pm 0,907$), baba eğitim düzeyi lise olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanlarından ($3,418 \pm 0,935$) yüksek bulunmuştur.

İlişkiyi sürdürme becerileri puanları ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=9,826$; $p=0,000<0,05$). Baba eğitim düzeyi lise olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($3,706 \pm 0,890$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,271 \pm 0,939$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($4,128 \pm 0,848$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,271 \pm 0,939$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lise olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($3,706 \pm 0,890$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,343 \pm 0,725$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($4,128 \pm 0,848$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,343 \pm 0,725$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($4,128 \pm$

0,848), baba eğitim düzeyi lise olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,706 \pm 0,890$) yüksek bulunmuştur.

Grupla iş yapma becerileri puanları ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=11,288$; $p=0,000<0,05$). Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların grupla iş yapma becerileri puanları ($4,219 \pm 0,876$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($3,333 \pm 0,947$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lise olanların grupla iş yapma becerileri puanları ($3,697 \pm 0,984$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($3,237 \pm 0,890$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların grupla iş yapma becerileri puanları ($4,219 \pm 0,876$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($3,237 \pm 0,890$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların grupla iş yapma becerileri puanları ($4,219 \pm 0,876$), baba eğitim düzeyi lise olanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($3,697 \pm 0,984$) yüksek bulunmuştur.

Duygusal beceriler puanları ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=10,349$; $p=0,000<0,05$). Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların duygusal beceriler puanları ($3,900 \pm 0,958$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların duygusal beceriler puanlarından ($3,056 \pm 0,907$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lise olanların duygusal beceriler puanları ($3,347 \pm 0,957$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların duygusal beceriler puanlarından ($2,957 \pm 0,947$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların duygusal beceriler puanları ($3,900 \pm 0,958$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların duygusal beceriler puanlarından ($2,957 \pm 0,947$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların duygusal beceriler puanları ($3,900 \pm 0,958$), baba eğitim düzeyi lise olanların duygusal beceriler puanlarından ($3,347 \pm 0,957$) yüksek bulunmuştur.

Kendini kontrol etme becerileri puanları ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=9,989$; $p=0,000<0,05$). Baba eğitim düzeyi lise olanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($3,548 \pm 0,885$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($3,076 \pm 0,860$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($3,948 \pm 0,960$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların kendini kontrol etme becerileri

puanlarından ($3,076 \pm 0,860$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lise olanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($3,548 \pm 0,885$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($3,105 \pm 0,781$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($3,948 \pm 0,960$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($3,105 \pm 0,781$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($3,948 \pm 0,960$), baba eğitim düzeyi lise olanların kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($3,548 \pm 0,885$) yüksek bulunmuştur.

Saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=13,066$; $p=0,000<0.05$). Baba eğitim düzeyi lise olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($3,541 \pm 0,827$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($3,031 \pm 0,704$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($3,846 \pm 0,831$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($3,031 \pm 0,704$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lise olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($3,541 \pm 0,827$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($2,943 \pm 0,686$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($3,846 \pm 0,831$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($2,943 \pm 0,686$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($3,846 \pm 0,831$), baba eğitim düzeyi lise olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($3,541 \pm 0,827$) yüksek bulunmuştur.

Sonuçları kabul etme becerileri puanları ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=4,589$; $p=0,004<0.05$). Baba eğitim düzeyi lise olanların sonuçları kabul etme becerileri puanları ($3,749 \pm 0,894$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların sonuçları kabul etme becerileri puanlarından ($3,333 \pm 0,922$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların sonuçları kabul etme becerileri puanları ($3,909 \pm 0,967$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların sonuçları kabul etme becerileri puanlarından ($3,333 \pm 0,922$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lise olanların

sonuçları kabul etme becerileri puanları ($3,749 \pm 0,894$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların sonuçları kabul etme becerileri puanlarından ($3,333 \pm 0,828$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların sonuçları kabul etme becerileri puanları ($3,909 \pm 0,967$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların sonuçları kabul etme becerileri puanlarından ($3,333 \pm 0,828$) yüksek bulunmuştur.

Yönerge verme becerileri puanları ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=11,775$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,269 \pm 0,876$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,486 \pm 0,922$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lise olanların yönerge verme becerileri puanları ($3,803 \pm 0,930$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,229 \pm 0,949$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,269 \pm 0,876$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,229 \pm 0,949$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,269 \pm 0,876$), baba eğitim düzeyi lise olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,803 \pm 0,930$) yüksek bulunmuştur.

Bilişsel beceriler puanları ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=15,945$; $p=0,000<0.05$). Baba eğitim düzeyi lise olanların bilişsel beceriler puanları ($3,368 \pm 0,870$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların bilişsel beceriler puanlarından ($2,833 \pm 0,695$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların bilişsel beceriler puanları ($3,897 \pm 0,979$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların bilişsel beceriler puanlarından ($2,833 \pm 0,695$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lise olanların bilişsel beceriler puanları ($3,368 \pm 0,870$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların bilişsel beceriler puanlarından ($2,824 \pm 0,844$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların bilişsel beceriler puanları ($3,897 \pm 0,979$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların bilişsel beceriler puanlarından ($2,824 \pm 0,844$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların bilişsel beceriler puanları ($3,897 \pm 0,979$), baba eğitim düzeyi lise olanların bilişsel beceriler puanlarından ($3,368 \pm 0,870$) yüksek bulunmuştur.

Genel sosyal beceriler puanları ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=14,179$; $p=0,000<0.05$). Baba eğitim düzeyi lise olanların genel sosyal beceriler puanları ($3,590 \pm 0,766$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,210 \pm 0,659$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların genel sosyal beceriler puanları ($4,010 \pm 0,750$), baba eğitim düzeyi ilkokul olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,210 \pm 0,659$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lise olanların genel sosyal beceriler puanları ($3,590 \pm 0,766$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,130 \pm 0,717$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların genel sosyal beceriler puanları ($4,010 \pm 0,750$), baba eğitim düzeyi ortaokul olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,130 \pm 0,717$) yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların genel sosyal beceriler puanları ($4,010 \pm 0,750$), baba eğitim düzeyi lise olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,590 \pm 0,766$) yüksek bulunmuştur.

4. 10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin sınıf öğretmeni tarafından veliler için algılanan aile tutumuna göre ortalamaları Tablo 13' de verilmiştir.

Tablo 13. Sosyal Beceri Düzeylerinin Algılanan Aile Tutumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark	
Temel Sosyal Beceriler	Demokratik Tutum	112	4,109	0,708				
	İlgisiz Tutum	17	3,493	0,841			1 > 2	
	Fazla Koruyucu Tutum	65	3,382	0,762	10,895	0,000	1 > 3 5 > 3	
	Tutarsız Tutum	19	3,267	0,905			1 > 4 5 > 4	
	Aşırı Hoşgörülü Tutum	22	3,878	0,642			1 > 6	
	Otoriter Tutum	19	3,413	0,907				
	Demokratik Tutum	112	4,105	0,877				
Temel Konuşma Becerileri	İlgisiz Tutum	17	3,294	1,146			1 > 2	
	Fazla Koruyucu Tutum	65	3,262	1,002	7,619	0,000	1 > 3 5 > 3	
	Tutarsız Tutum	19	3,368	1,284			1 > 4 1 > 6	
	Aşırı Hoşgörülü Tutum	22	3,898	0,826				
	Otoriter Tutum	19	3,579	1,170				
	Demokratik Tutum	112	3,707	0,897				
	İlgisiz Tutum	17	2,824	0,851				
İleri Konuşma Becerileri	Fazla Koruyucu Tutum	65	3,188	0,931	6,214	0,000	1 > 2 1 > 3	
	Tutarsız Tutum	19	2,958	1,074			1 > 4 1 > 6	
	Aşırı Hoşgörülü Tutum	22	3,318	0,881				
	Otoriter Tutum	19	2,990	0,886				
	Demokratik Tutum	112	3,727	0,875				
	İlgisiz Tutum	17	3,247	1,057			1 > 2	
	Fazla Koruyucu Tutum	65	3,197	0,868	4,796	0,000	1 > 3 5 > 3	
İlişkiyi Başlatma Becerileri	Tutarsız Tutum	19	2,990	1,045			1 > 4 5 > 4	
	Aşırı Hoşgörülü Tutum	22	3,773	0,912				
	Otoriter Tutum	19	3,326	0,978				
	Demokratik Tutum	112	4,155	0,789	13,820	0,000	1 > 2 5 > 2	
	İlgisiz Tutum	17	3,490	0,871			1 > 3	
	İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Demokratik Tutum	112	4,155	0,789	13,820	0,000	1 > 2 5 > 2
		İlgisiz Tutum	17	3,490	0,871			1 > 3

	Fazla Koruyucu Tutum	65	3,264	0,753				5 > 3
								1 > 4
	Tutarsız Tutum	19	3,237	0,945				5 > 4
								1 > 6
	Aşırı Hoşgörülü Tutum	22	4,008	0,760				5 > 6
	Otoriter Tutum	19	3,290	0,967				
	Demokratik Tutum	112	4,196	0,799				
	İlgisiz Tutum	17	3,378	0,919				1 > 2
								1 > 3
Grupla İş Yapma Becerileri	Fazla Koruyucu Tutum	65	3,266	0,884	11,167	0,000		5 > 3
								1 > 4
	Tutarsız Tutum	19	3,226	1,239				5 > 4
								1 > 6
	Aşırı Hoşgörülü Tutum	22	3,805	1,059				
	Otoriter Tutum	19	3,556	1,009				
	Demokratik Tutum	112	3,749	0,914				
	İlgisiz Tutum	17	3,128	1,075				1 > 2
								1 > 3
Duygusal Beceriler	Fazla Koruyucu Tutum	65	3,174	0,903	5,528	0,000		1 > 4
								5 > 4
	Tutarsız Tutum	19	2,816	1,159				1 > 6
	Aşırı Hoşgörülü Tutum	22	3,477	0,999				
	Otoriter Tutum	19	3,184	1,068				
	Demokratik Tutum	112	3,872	0,851				
	İlgisiz Tutum	17	3,255	0,762				1 > 2
								1 > 3
Kendini Kontrol Etme Becerileri	Fazla Koruyucu Tutum	65	3,323	0,903	5,993	0,000		1 > 4
								5 > 4
	Tutarsız Tutum	19	2,974	1,133				1 > 6
	Aşırı Hoşgörülü Tutum	22	3,606	0,849				
	Otoriter Tutum	19	3,298	1,018				
	Demokratik Tutum	112	3,797	0,790				
	İlgisiz Tutum	17	3,015	0,676				1 > 2
								5 > 2
Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Fazla Koruyucu Tutum	65	3,235	0,888	6,426	0,000		1 > 3
								1 > 4
	Tutarsız Tutum	19	3,158	0,951				1 > 6
	Aşırı Hoşgörülü Tutum	22	3,557	0,694				
	Otoriter Tutum	19	3,342	0,760				

	Demokratik Tutum	112	4,051	0,903			
	İlgisiz Tutum	17	3,588	0,862			
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Fazla Koruyucu Tutum	65	3,354	0,797	7,489	0,000	1 > 2
	Tutarsız Tutum	19	3,351	0,774			1 > 3
							1 > 4
							1 > 6
	Aşırı Hoşgörülü Tutum	22	3,727	0,957			
	Otoriter Tutum	19	3,211	0,964			
	Demokratik Tutum	112	4,205	0,816			
	İlgisiz Tutum	17	3,294	1,013			1 > 2
							5 > 2
Yönerge Verme Becerileri	Fazla Koruyucu Tutum	65	3,446	0,898	8,658	0,000	1 > 3
	Tutarsız Tutum	19	3,386	1,208			5 > 3
							1 > 4
							5 > 4
	Aşırı Hoşgörülü Tutum	22	4,015	0,905			1 > 6
	Otoriter Tutum	19	3,614	1,020			
	Demokratik Tutum	112	3,728	0,915			
	İlgisiz Tutum	17	2,686	0,935			1 > 2
Bilişsel Beceriler	Fazla Koruyucu Tutum	65	3,172	0,791	7,223	0,000	3 > 2
	Tutarsız Tutum	19	2,860	1,155			5 > 2
							6 > 2
							1 > 3
	Aşırı Hoşgörülü Tutum	22	3,409	0,879			1 > 4
	Otoriter Tutum	19	3,342	0,961			
	Demokratik Tutum	112	3,966	0,685			
	İlgisiz Tutum	17	3,247	0,737			1 > 2
							5 > 2
Genel Sosyal Beceriler	Fazla Koruyucu Tutum	65	3,278	0,737	11,047	0,000	1 > 3
	Tutarsız Tutum	19	3,125	0,956			5 > 3
							1 > 4
							5 > 4
	Aşırı Hoşgörülü Tutum	22	3,719	0,647			1 > 6
	Otoriter Tutum	19	3,352	0,825			

Tablo 13 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin temel sosyal beceriler puanları ortalamalarının aile tutumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=10,895$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek için tamamlayıcı

post-hoc analizi yapılmıştır. Demokratik tutum olanların temel sosyal beceriler puanları ($4,109 \pm 0,708$), ilgisiz tutum olanların temel sosyal beceriler puanlarından ($3,493 \pm 0,841$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların temel sosyal beceriler puanları ($4,109 \pm 0,708$), fazla koruyucu tutum olanların temel sosyal beceriler puanlarından ($3,382 \pm 0,762$) yüksek bulunmuştur. Aşırı hoşgörülü tutum olanların temel sosyal beceriler puanları ($3,878 \pm 0,642$), fazla koruyucu tutum olanların temel sosyal beceriler puanlarından ($3,382 \pm 0,762$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların temel sosyal beceriler puanları ($4,109 \pm 0,708$), tutarsız tutum olanların temel sosyal beceriler puanlarından ($3,267 \pm 0,905$) yüksek bulunmuştur. Aşırı hoşgörülü tutum olanların temel sosyal beceriler puanları ($3,878 \pm 0,642$), tutarsız tutum olanların temel sosyal beceriler puanlarından ($3,267 \pm 0,905$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların temel sosyal beceriler puanları ($4,109 \pm 0,708$), otoriter tutum olanların temel sosyal beceriler puanlarından ($3,413 \pm 0,907$) yüksek bulunmuştur.

Temel konuşma becerileri puanları ortalamalarının aile tutum değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=7,619$; $p=0,000<0.05$). Demokratik tutum olanların temel konuşma becerileri puanları ($4,105 \pm 0,877$), ilgisiz tutum olanların temel konuşma becerileri puanlarından ($3,294 \pm 1,146$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların temel konuşma becerileri puanları ($4,105 \pm 0,877$), fazla koruyucu tutum olanların temel konuşma becerileri puanlarından ($3,262 \pm 1,002$) yüksek bulunmuştur. Aşırı hoşgörülü tutum olanların temel konuşma becerileri puanları ($3,898 \pm 0,826$), fazla koruyucu tutum olanların temel konuşma becerileri puanlarından ($3,262 \pm 1,002$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların temel konuşma becerileri puanları ($4,105 \pm 0,877$), tutarsız tutum olanların temel konuşma becerileri puanlarından ($3,368 \pm 1,284$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların temel konuşma becerileri puanları ($4,105 \pm 0,877$), otoriter tutum olanların temel konuşma becerileri puanlarından ($3,579 \pm 1,170$) yüksek bulunmuştur.

İleri konuşma becerileri puanları ortalamalarının aile tutum değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=6,214$; $p=0,000<0.05$). Demokratik tutum olanların ileri konuşma becerileri puanları ($3,707 \pm 0,897$), ilgisiz tutum olanların ileri konuşma becerileri puanlarından ($2,824 \pm 0,851$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların ileri konuşma becerileri puanları ($3,707 \pm 0,897$), fazla koruyucu tutum olanların ileri konuşma becerileri puanlarından ($3,188 \pm 0,931$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların ileri

konuşma becerileri puanları ($3,707 \pm 0,897$), tutarsız tutum olanların ileri konuşma becerileri puanlarından ($2,958 \pm 1,074$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların ileri konuşma becerileri puanları ($3,707 \pm 0,897$), otoriter tutum olanların ileri konuşma becerileri puanlarından ($2,990 \pm 0,886$) yüksek bulunmuştur.

İlişkiyi başlatma becerileri puanları ortalamalarının aile tutumu değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=4,796$; $p=0,000<0.05$). Demokratik tutum olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanları ($3,727 \pm 0,875$), ilgisiz tutum olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanlarından ($3,247 \pm 1,057$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanları ($3,727 \pm 0,875$), fazla koruyucu tutum olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanlarından ($3,197 \pm 0,868$) yüksek bulunmuştur. Aşırı hoşgörülü tutum olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanları ($3,773 \pm 0,912$), fazla koruyucu tutum olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanlarından ($3,197 \pm 0,868$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanları ($3,727 \pm 0,875$), tutarsız tutum olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanlarından ($2,990 \pm 1,045$) yüksek bulunmuştur. Aşırı hoşgörülü tutum olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanları ($3,773 \pm 0,912$), tutarsız tutum olanların ilişkiyi başlatma becerileri puanlarından ($2,990 \pm 1,045$) yüksek bulunmuştur.

İlişki sürdürme beceriler puanları ortalamalarının aile tutum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=13,820$; $p=0,000<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Demokratik tutum olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($4,155 \pm 0,789$), ilgisiz tutum olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,490 \pm 0,871$) yüksek bulunmuştur. Aşırı hoşgörülü tutum olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($4,008 \pm 0,760$), ilgisiz tutum olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,490 \pm 0,871$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($4,155 \pm 0,789$), fazla koruyucu tutum olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,264 \pm 0,753$) yüksek bulunmuştur. Aşırı hoşgörülü tutum olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($4,008 \pm 0,760$), fazla koruyucu tutum olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,264 \pm 0,753$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($4,155 \pm 0,789$), tutarsız tutum olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,237 \pm 0,945$) yüksek bulunmuştur. Aşırı hoşgörülü tutum olanların ilişkiyi

sürdürme becerileri puanları ($4,008 \pm 0,760$), tutarsız tutum olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,237 \pm 0,945$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($4,155 \pm 0,789$), otoriter tutum olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,290 \pm 0,967$) yüksek bulunmuştur. Aşırı hoşgörülü tutum olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanları ($4,008 \pm 0,760$), otoriter tutum olanların ilişkiyi sürdürme becerileri puanlarından ($3,290 \pm 0,967$) yüksek bulunmuştur.

Grupla iş yapma becerileri puanları ortalamalarının aile tutum değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=11,167$; $p=0,000<0.05$). Demokratik tutum olanların grupla iş yapma becerileri puanları ($4,196 \pm 0,799$), tutum ilgisiz tutum olanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($3,378 \pm 0,919$) yüksek bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların grupla iş yapma becerileri puanları ($4,196 \pm 0,799$), fazla koruyucu tutum olanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($3,266 \pm 0,884$) yüksek bulunmuştur. Tutumu aşırı hoşgörülü tutum olanların grupla iş yapma becerileri puanları ($3,805 \pm 1,059$), fazla koruyucu tutum olanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($3,266 \pm 0,884$) yüksek bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların grupla iş yapma becerileri puanları ($4,196 \pm 0,799$), tutarsız tutum olanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($3,226 \pm 1,239$) yüksek bulunmuştur. Aşırı hoşgörülü tutum olanların grupla iş yapma becerileri puanları ($3,805 \pm 1,059$), tutarsız tutum olanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($3,226 \pm 1,239$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların grupla iş yapma becerileri puanları ($4,196 \pm 0,799$), otoriter tutum olanların grupla iş yapma becerileri puanlarından ($3,556 \pm 1,009$) yüksek bulunmuştur.

Duygusal beceriler puanları ortalamalarının aile tutum değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=5,528$; $p=0,000<0.05$). Tutumu demokratik tutum olanların duygusal beceriler puanları ($3,749 \pm 0,914$), tutum ilgisiz tutum olanların duygusal beceriler puanlarından ($3,128 \pm 1,075$) yüksek bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların duygusal beceriler puanları ($3,749 \pm 0,914$), tutumu fazla koruyucu tutum olanların duygusal beceriler puanlarından ($3,174 \pm 0,903$) yüksek bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların duygusal beceriler puanları ($3,749 \pm 0,914$), tutarsız tutum olanların duygusal beceriler puanlarından ($2,816 \pm 1,159$) yüksek bulunmuştur. Tutumu aşırı hoşgörülü tutum olanların duygusal beceriler puanları ($3,477 \pm 0,999$), tutarsız tutum olanların duygusal beceriler puanlarından ($2,816 \pm 1,159$) yüksek

bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların duygusal beceriler puanları ($3,749 \pm 0,914$), otoriter tutum olanların duygusal beceriler puanlarından ($3,184 \pm 1,068$) yüksek bulunmuştur.

Kendini kontrol etme becerileri puanları ortalamalarının aile tutum değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=5,993$; $p=0,000<0.05$). Demokratik tutum olanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($3,872 \pm 0,851$), ilgisiz tutum olanların kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($3,255 \pm 0,762$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($3,872 \pm 0,851$), fazla koruyucu tutum olanların kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($3,323 \pm 0,903$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($3,872 \pm 0,851$), tutarsız tutum olanların kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($2,974 \pm 1,133$) yüksek bulunmuştur. Aşırı hoşgörülü tutum olanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($3,606 \pm 0,849$), tutarsız tutum olanların kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($2,974 \pm 1,133$) yüksek bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların kendini kontrol etme becerileri puanları ($3,872 \pm 0,851$), otoriter tutum olanların kendini kontrol etme becerileri puanlarından ($3,298 \pm 1,018$) yüksek bulunmuştur.

Saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ortalamalarının aile tutum değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=6,426$; $p=0,000<0.05$). Tutumu demokratik tutum olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($3,797 \pm 0,790$), ilgisiz tutum olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($3,015 \pm 0,676$) yüksek bulunmuştur. Tutumu aşırı hoşgörülü tutum olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($3,557 \pm 0,694$), ilgisiz tutum olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($3,015 \pm 0,676$) yüksek bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($3,797 \pm 0,790$), fazla koruyucu tutum olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($3,235 \pm 0,888$) yüksek bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($3,797 \pm 0,790$), tutarsız tutum olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($3,158 \pm 0,951$) yüksek bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanları ($3,797 \pm 0,790$), otoriter tutum olanların saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri puanlarından ($3,342 \pm 0,760$) yüksek bulunmuştur.

Sonuçları kabul etme becerileri puanları ortalamalarının aile tutum değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=7,489$; $p=0,000<0.05$). Tutumu demokratik tutum olanların sonuçları kabul etme becerileri puanları ($4,051 \pm 0,903$), ilgisiz tutum olanların sonuçları kabul etme becerileri puanlarından ($3,588 \pm 0,862$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların sonuçları kabul etme becerileri puanları ($4,051 \pm 0,903$), fazla koruyucu tutum olanların sonuçları kabul etme becerileri puanlarından ($3,354 \pm 0,797$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların sonuçları kabul etme becerileri puanları ($4,051 \pm 0,903$), tutarsız tutum olanların sonuçları kabul etme becerileri puanlarından ($3,351 \pm 0,774$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların sonuçları kabul etme becerileri puanları ($4,051 \pm 0,903$), otoriter tutum olanların sonuçları kabul etme becerileri puanlarından ($3,211 \pm 0,964$) yüksek bulunmuştur.

Yönerge verme becerileri puanları ortalamalarının aile tutum değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=8,658$; $p=0,000<0.05$). Demokratik tutum olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,205 \pm 0,816$), ilgisiz tutum olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,294 \pm 1,013$) yüksek bulunmuştur. Tutumu aşırı hoşgörülü tutum olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,015 \pm 0,905$), ilgisiz tutum olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,294 \pm 1,013$) yüksek bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,205 \pm 0,816$), fazla koruyucu tutum olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,446 \pm 0,898$) yüksek bulunmuştur. Aşırı hoşgörülü tutum olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,015 \pm 0,905$), fazla koruyucu tutum olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,446 \pm 0,898$) yüksek bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,205 \pm 0,816$), tutarsız tutum olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,386 \pm 1,208$) yüksek bulunmuştur. Aşırı hoşgörülü tutum olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,015 \pm 0,905$), tutarsız tutum olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,386 \pm 1,208$) yüksek bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların yönerge verme becerileri puanları ($4,205 \pm 0,816$), otoriter tutum olanların yönerge verme becerileri puanlarından ($3,614 \pm 1,020$) yüksek bulunmuştur.

Bilişsel beceriler puanları ortalamalarının aile tutum değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($F=7,223$; $p=0,000<0.05$). Tutumu demokratik tutum olanların bilişsel beceriler puanları ($3,728 \pm 0,915$), ilgisiz tutum

olanların bilişsel beceriler puanlarından ($2,686 \pm 0,935$) yüksek bulunmuştur. Tutum fazla koruyucu tutum olanların bilişsel beceriler puanları ($3,172 \pm 0,791$), ilgisiz tutum olanların bilişsel beceriler puanlarından ($2,686 \pm 0,935$) yüksek bulunmuştur. Tutumu aşırı hoşgörülü tutum olanların bilişsel beceriler puanları ($3,409 \pm 0,879$), ilgisiz tutum olanların bilişsel beceriler puanlarından ($2,686 \pm 0,935$) yüksek bulunmuştur. Tutumu otoriter tutum olanların bilişsel beceriler puanları ($3,342 \pm 0,961$), ilgisiz tutum olanların bilişsel beceriler puanlarından ($2,686 \pm 0,935$) yüksek bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların bilişsel beceriler puanları ($3,728 \pm 0,915$), fazla koruyucu tutum olanların bilişsel beceriler puanlarından ($3,172 \pm 0,791$) yüksek bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların bilişsel beceriler puanları ($3,728 \pm 0,915$), tutarsız tutum olanların bilişsel beceriler puanlarından ($2,860 \pm 1,155$) yüksek bulunmuştur.

Genel sosyal beceriler puanları ortalamalarının aile tutum değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=11,047$; $p=0,000<0.05$). Tutumu demokratik tutum olanların genel sosyal beceriler puanları ($3,966 \pm 0,685$), tutum ilgisiz tutum olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,247 \pm 0,737$) yüksek bulunmuştur. Tutumu aşırı hoşgörülü tutum olanların genel sosyal beceriler puanları ($3,719 \pm 0,647$), ilgisiz tutum olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,247 \pm 0,737$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların genel sosyal beceriler puanları ($3,966 \pm 0,685$), fazla koruyucu tutum olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,278 \pm 0,737$) yüksek bulunmuştur. Aşırı hoşgörülü tutum olanların genel sosyal beceriler puanları ($3,719 \pm 0,647$), fazla koruyucu tutum olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,278 \pm 0,737$) yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların genel sosyal beceriler puanları ($3,966 \pm 0,685$), tutarsız tutum olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,125 \pm 0,956$) yüksek bulunmuştur. Tutumu aşırı hoşgörülü tutum olanların genel sosyal beceriler puanları ($3,719 \pm 0,647$), tutarsız tutum olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,125 \pm 0,956$) yüksek bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların genel sosyal beceriler puanları ($3,966 \pm 0,685$), otoriter tutum olanların genel sosyal beceriler puanlarından ($3,352 \pm 0,825$) yüksek bulunmuştur.

4. 11. On birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin ebeveyn birliktelik durumuna göre ortalamaları Tablo 14' de verilmiştir.

Tablo 14. Sosyal Beceri Düzeylerinin Ebeveyn Birlikte Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Temel Sosyal Beceriler	Birlikte	224	3,745	0,824	-0,106	0,916
	Ayrı	30	3,762	0,874		
Temel Konuşma Becerileri	Birlikte	224	3,710	1,069	-0,525	0,533
	Ayrı	30	3,817	0,846		
İleri Konuşma Becerileri	Birlikte	224	3,369	0,957	-0,131	0,896
	Ayrı	30	3,393	1,008		
İlişkiyi Başlatma Becerileri	Birlikte	224	3,449	0,953	-1,333	0,184
	Ayrı	30	3,693	0,853		
İlişkiyi Sürdürme Becerileri	Birlikte	224	3,742	0,928	0,268	0,752
	Ayrı	30	3,694	0,740		
Grupla İş Yapma Becerileri	Birlikte	224	3,759	1,002	0,428	0,669
	Ayrı	30	3,676	0,943		
Duygusal Beceriler	Birlikte	224	3,406	1,015	-0,826	0,410
	Ayrı	30	3,567	0,910		
Kendini Kontrol Etme Becerileri	Birlikte	224	3,538	0,952	-0,888	0,375
	Ayrı	30	3,700	0,830		
Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	Birlikte	224	3,475	0,841	-1,151	0,251
	Ayrı	30	3,667	0,952		
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	Birlikte	224	3,711	0,927	0,615	0,539
	Ayrı	30	3,600	0,953		
Yönerge Verme Becerileri	Birlikte	224	3,833	0,985	0,234	0,815
	Ayrı	30	3,789	0,895		
Bilişsel Beceriler	Birlikte	224	3,371	0,975	-1,080	0,281
	Ayrı	30	3,572	0,843		
Genel Sosyal Beceriler	Birlikte	224	3,604	0,802	-0,416	0,678
	Ayrı	30	3,669	0,808		

Tablo 14'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin temel sosyal beceriler, temel konuşma becerileri, ileri konuşma becerileri, ilişkiyi başlatma becerileri, ilişkiyi sürdürme becerileri, grupla iş yapma becerileri, duygusal beceriler, kendini kontrol etme becerileri, saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri, sonuçları kabul etme becerileri, yönerge verme becerileri, bilişsel beceriler, genel sosyal beceriler puanları ortalamalarının ebeveyn birliktelik durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

12. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 15' de öğrencilerin sosyal beceri yetersizlikleri nelerdir sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri verilmiştir.

Tablo 15. Sosyal Beceri Yetersizlikleri Nelerdir Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Sorun davranış	Öğretmen kodu	Görüşler
Söz dinlememe	Ö1,Ö4,Ö7,Ö8	...yerinde durmuyor, arkadaşlarını haşlıyor (Ç6)...sözümü hiç dinlemez (Ç54)...hiç susmuyorlar(Ç99), çok hızlı konuşuyorlar...(Ç118)
Saldırganlık	Ö9,Ö10,Ö12,Ö15	...iletişim yetersizliği var, arkadaş ilişkileri hatalı, ders içi etkinliklere katılım yok (Ç132)...arkadaşlarının canını acıtıyor, tekme atıyor (Ç150)...yüze tükürüyor(Ç186)...küfür ediyor (Ç248).
İçe kapanıklık	Ö2,Ö6,Ö8, Ö11,Ö14	...konuşmuyor, uzun süre sıranın altında kaldı (Ç22)...arkadaşı yok, uyum problemi var, iletişim problemleri var (Ç85)...3-4 yaşında konuşmaya başladı, çok sessiz sakin oturuyor (Ç170)...konuşmuyor, yalnız Halil ile arkadaş (Ç229)... olaylara ilgisiz (Ç239).
Bencillik	Ö3,Ö6	...arkadaş kavramını bilmiyor, tartışıyorlar, küsüyorlar sonra hemen tekrar barışıyorlar, ben merkezçiler, tam olarak ortama giremiyorlar apartman çocukları, çocuk komşusunu tanımıyor, duyguları anında dönüyor, oyun oynadığında ben iki oynayayım başkası hiç oynamasın mantığı var(Ç39)... iletişim engelleri var, çok konuşmuyorlar veya hiç susmuyorlar, bencillik var, kibir var (Ç85).
Utangaçlık	Ö1,Ö4,Ö7,Ö10 Ö12,Ö13,Ö15	...güvensiz, kıyaslama yapılmış (Ç13)...ilgisiz (Ç61)...konuşmuyor, etkinliklere katılmıyor, bağımsız bekliyor (Ç99)...pekiştirildiğinde konuşuyor yoksa suskun (Ç150)...soru sorulunca cevap veriyor, sıkılıyor, tahtaya çıktığında sınıfın tepkisinden çekiniyor (Ç186)...kekeme, yalnız hareket ediyor, kaygılı, konuşmaktan çekiniyor (Ç249).
Akranlarıyla uyumsuz	Ö4,Ö7,	...iletişimi sınırlı, kendi ilişki kuramıyor (Ç56)...arkadaş edinememe, kendini ifade edememe, özgüven yok, alay etme, arkadaşları tahtaya çıktığında gülme, sınıfın tepkisinden çekinme (Ç101).
Şımarıklık	Ö9	...tahtaya çıkınca özellikle çok gülüyor, çizgi kahraman gibi konuşuyor,en küçük bir şeyde kikirliyor(Ç132).
Öz bakım eksikliği	Ö2,Ö10	...eşyalarına sahip çıkmıyor, defteri darmadağın (Ç29)...altına kaçırıyor, çöpleri yere atıyor (Ç150).

Tablo 15 incelendiğinde öğretmenler sosyal beceri yetersizliklerini söz dinlememe, saldırganlık, içe kapanıklık, bencillik, utangaçlık, akranlarıyla uyumsuzluk, şımarıklık ve öz bakım eksikliği olarak ifade etmişlerdir.

Tablo 16’ da çocuğun gösterdiği en olumsuz davranış nedir sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri verilmiştir.

Tablo 16. Çocuğun Gösterdiği En Olumsuz Davranış Nedir Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Sorun davranış	Öğretmen kodu	Görüşler
Söz dinlememe	Ö1,Ö4,Ö7,Ö8	<i>...susturmakta zorlanıyoruz, çok kavgacı bir çocuk(Ç6)...hurçın, sınıf kurallarına uymuyor (Ç54)...küfürlü konuşuyor (Ç99)...vurdum duymaz, ilgisiz, şımartılmış (Ç118).</i>
Saldırganlık	Ö9,Ö10,Ö12,Ö15	<i>...kelimeleri çıkartamayışından, uyum problemleri var, arkadaşlarıyla kavga ediyor (Ç132)... sosyal değil, başka bir şeyi yok (Ç150)...dikkati dağıtmak, iletişimsizlik yaşıyor (Ç186)...saldırganlık var (Ç248).</i>
Akranlarıyla Uyumsuz	Ö4,Ö7,	<i>...uyumsuz, sıkılıyor, diyalog kuramıyor(Ç56)... yalan söylüyor, en arkada kalayım, kimse beni görmesin derdinde (Ç101)...fiziki müdahale ediyorlar, korkuyor, ilgisiz sayılır, dikkat eksikliği var (Ç249).</i>
Utangaçlık	Ö1,Ö4,Ö7,Ö13,Ö15	<i>...arkadaşlarla ilişkiye girmiyor, çekiniyor (Ç13)...hemen ağlıyor, çok muzmız (Ç61)...sorumsuz, korkuyor (Ç99)...yaptıkları işlerden sıkılıyor (Ç206).</i>
Ben merkezilik	Ö3,Ö6,Ö15	<i>...ben merkeziler, duyguları anında dönüyor, oyun oynadığında hiç paylaşım yok (Ç39)...benmerkezci, hiç paylaşımcı değil (Ç85)...bencillik, yalnız kalma, kurallara uymama söz konusu (Ç249).</i>
Çalma	Ö11	<i>...hırsızlık yapıyor, annesi geçen bir oyuncak getirdi (Ç168).</i>

Tablo 16 incelendiğinde öğretmenler en olumsuz davranış nedir sorusuna söz dinlememe, saldırganlık, akranlarıyla uyumsuzluk, utangaçlık, benmerkezilik ve çalma cevaplarını vermişlerdir.

Tablo 17’ de öğretmene sorulan sizce neden sosyal beceri yetersizliği gösteriyor olabilir sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri verilmiştir.

Tablo 17. Sizce Neden Sosyal Beceri Yetersizliği Gösteriyor Olabilir Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Sorun davranış	Öğretmen kodu	Görüşler
Söz dinlememe	Ö1,Ö4,Ö7,Ö8	...aileden kaynaklanıyor, aile çok şımartmış, ana sınıfına da gitmemiş (Ç6)...psikolojik destek aldığından ve anne baba ayrı (Ç54)...birinci sınıf müfredatı uygun değil, şımartılmış, aileden kaynaklanıyor, ölüm, maddi durum, sosyal ortam olmaması (Ç99)...görmezden gelinme, yaşadığı olaylar, engelli olmasından diye düşünüyorum (Ç118).
Saldırganlık	Ö9,Ö10,Ö12,Ö15	...taşınmalı eğitim olduğundan köyden geliyor (Ç132)...kendine güvenleri yok, aileden geliyor (Ç150)...değer verilmeyip dinlenilmemekten, sözüne değer verilmemekten, karakter özelliği, (Ç186)...kaynaştırma olması, sınıfın tepkisinden korktuğu için (Ç248).
Uyumsuzluk	Ö4,Ö7, Ö8	...üstün zekalı olduğu için dersler kesmiyor (Ç56)...yabancı uyruklu, Türkçe konuşmada güçlük çekiyor (Ç101)...aileden ve çevredeki ortamdaki kaynaklanıyor, okula geç başladı (Ç119).
Utangaçlık	Ö1,Ö4,Ö7,Ö13,Ö15	...dilinde bir şey vardı (Ç13)...anasınıfına gitmediğinden oldu (Ç61)...engelli olduğu için arkadaşı yok (Ç99)...kişiliği öyle, anasınıfına gitmemiş, maddi durumları iyi değil (Ç206)...yetiştirme tarzı, arkadaşlarının olmaması, aile tutumları (Ç249).
Ben merkezcilik	Ö3,Ö6,Ö15	...apartmanda yaşıyorlar, ortam görmüyorlar onun için sosyalleşemiyorlar (Ç39)...ailenin aşırı koruyuculuğundan (Ç85)...tek çocuk, bana karşı pasif, kas gelişimi zayıf (Ç249).
Çalma	Ö11	...sorumluluk verilmemiş, aileden kaynaklanıyor (Ç168).

Tablo 17 ‘ ye bakıldığında sosyal beceri yetersizlik nedenlerini genel olarak öğretmenler; aile tutumundan, çok şımartılmak, anasınıfına gitmemesi, dilinde problem olması, çevreden kaynaklı, anne baba olmaması, apartmanda yaşaması, anne babanın ayrı olması, sorumluluk verilmemesi, üstün zekalı olması, engelli olması, taşınmalı olarak gelmesi, köyde yaşaması, dinlenilmemekten, psikolojik destek aldığından, ortam bulamadığından, yabancı uyruklu olması, okula geç başlaması, yaşlılarına göre küçük olması, yaşadığı olumsuz bir olaydan, sınıfın tepkisinden korkması, maddi durum yetersizliği, kaynaştırma olması, şiddet uygulanması, aile

baskısı, müfredatın uygun olmaması, tek çocuk olması, kas gelişiminin yetersiz olması, değer verilmemekten, karakter özelliği şeklinde ifade etmişlerdir.

Tablo 18’de çocuğun akademik becerileri nasıldır sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 18. Çocuğun Akademik Becerileri Nasıldır Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Sorun davranış	Öğretmen kodu	Görüşler
Söz dinlememe	Ö1,Ö8	<i>...okuyamıyor, okumaya en son geçti (Ç6) ...okumaya geçmedi geçemedi, unutkanlık var(Ç118).</i>
Saldırganlık	Ö9,Ö10,	<i>...okuyamıyor, yalnız 5 harf biliyor ama matematiği çok iyi (Ç132)... yetersiz, motivasyon eksikliği var, grup etkinliklerinde zorlanıyorlar (Ç150).</i>
İçe kapanıklık	Ö2,Ö6,Ö11,	<i>...çok iyi, harfleri öğrenirken problem yaşamadık, başarabildiğini gördükçe arttı (Ç22)...harfler bitti, okuyabiliyor (Ç119)... ödevleri yapmıyor, her konuda geri (Ç229).</i>
Bencillik	Ö3,Ö6,	<i>...çok iyi okur, kitap kurdu. (Ç39)...normal, müzik, resim iyi, grup etkinlikleri güzel (Ç119).</i>
Utangaçlık	Ö1,Ö4,Ö7,	<i>...sınıfını gerisinde, umursamıyor (Ç13) ...düşük ama açılıyor (Ç61) ...soru soruyorum ama cevabı ben veriyorum (Ç99).</i>
Akranlarıyla uyumsuz	Ö4,Ö7, Ö8	<i>...Türkçe konuşmaya yeni yeni başladı (Ç56) ... çok zeki, cin gibi (Ç101) ...okuyor ama çok akıcı değil, yavaş okuyor heceleyerek (Ç125).</i>
Şımarıklık	Ö9	<i>...sınıfın gerisinde, okuma iyi yazmada problem var, okuma hızı yavaş, zihinsel olarak yetersiz, sayısal olarak geri (Ç132).</i>
Öz bakım eksikliği	Ö2,Ö10	<i>...öz bakım becerileri yetersiz, gözlem yapamama (Ç29) ... fiziksel etkinliklere aşırı düşkünlük (Ç150).</i>

Tablo 18 incelendiğinde öğretmenler çocuğun akademik becerileri nasıldır sorusuna ilişkin okuyamıyor, okumaya en son geçti, okumaya geçmedi, unutkanlık var, yalnız 5 harf biliyor ama matematiği çok iyi, yetersiz, motivasyon eksikliği var, grup etkinliklerinde zorlanıyorlar, çok iyi, harfleri öğrenirken problem yaşamadık,

başarabildiğini gördükçe arttı, harfler bitti, okuyabiliyor, ödevleri yapmıyor, her konuda geri, çok iyi okur, kitap kurdu, normal, müzik, resim iyi, grup etkinlikleri güzel, sınıfını gerisinde, umursamıyor, düşük ama açılıyor, soru soruyorum ama cevabı ben veriyorum, Türkçe konuşmaya yeni yeni başladı, çok zeki, okuyor ama çok akıcı değil, yavaş okuyor heceleyerek, sınıfın gerisinde, okuma iyi yazmada problem var, okuma hızı yavaş, zihinsel olarak yetersiz, sayısal olarak geri, öz bakım becerileri yetersiz, gözlem yapamama, fiziksel etkinliklere aşırı düşkün ifadelerini kullanmışlardır.

Tablo 19' da sınıfta sosyal beceri kazandırmak için hangi çalışmalar yapıyorsunuz sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 19. Sınıfta Sosyal Beceri Kazandırmak İçin Hangi Çalışmalar Yapıyorsunuz Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğretmen	Sosyal etkinlikler
Ö1	<i>...oyunlar oynuyoruz, sorular soruyoruz, aile ile ilgi sorular soruyoruz, bu becerileri tamamlıyoruz.</i>
Ö2	<i>...birebir ilgileniyorum, şiir verip tahtaya çıkarıyorum arkadaşlarının içinde okusun diye, gösteri yapıyoruz.</i>
Ö3	<i>...anneleri sınıfa davet edeceğiz, canlandırma ve drama faaliyetleri yapıyoruz, bahçe oyunlarını havalar ısındıkça arttırıyoruz, satranç oynamaya çalışıyoruz, kendi içimizde sosyalleşiyoruz, geziler düzenleyeceğiz, tiyatro ve sinema gelirse takip ediyoruz, salon oyunları oynamaya çalışıyoruz.</i>
Ö4	<i>...paylaşma çalışması yapıyoruz, eşyaları birbirine verdiriyorum, iki kalemi olanın birini arkadaşına vermesini istiyorum.</i>
Ö5	<i>...görevlendiriyorum, kendi yapsın, aile ile konuşuyorum, tahtaya çıkarıyorum.</i>
Ö6	<i>...dışarı çıkartıyorum, grup oyunları oynuyoruz, akranları ile birlikte hareket etmesini destekliyoruz, veli toplantısı yapıyorum.</i>
Ö7	<i>...sıralarını değiştiriyorum, başka öğrencilerle oturtuyorum, etkinliklere katıyorum.</i>
Ö8	<i>...saygılı oluyorum ve saygı bekliyorum, konu ile ilgili hikayeler okuyorum, diğer sınıfa gidiyoruz, çevreyi tanıtıyorum.</i>

-
- Ö9** ...konuşturmaya çalışıyorum, değerler eğitimi çalışması yapıyorum, özgüven çalışması yapıyorum, aynanın karşısına geçip kendindeki en önemli özellikleri anlat diyorum, fiziksel etkinlikler yapıyoruz.
- Ö10** ...birinci sınıf müfredatı uygun değil ama biz yine de sabah günaydın akşam iyi akşamlar dedirtiyoruz, drama yaptırıyoruz, serbest etkinlikleri iyi kullanmaya çalışıyoruz, aile ile görüşmek istiyoruz ama aileler çok isteksiz.
- Ö11** ...konuşturuyorum, şiir ezberletiyorum, alkışlattırıyorum, her gün motive ediyorum, kitap verip birkaç cümle ile anlatmalarını istiyorum.
- Ö12** ...pastaneye gidiyoruz, sinemaya, toplu etkinlikler yapıyoruz, sorumluluk veriyorum, etrafındaki arkadaşları ile görevlendiriyorum.
- Ö13** ...hayat bilgisi dersine önem veriyoruz, drama çalışmaları yapıyoruz, çokta bir şey yapmıyoruz
- Ö14** ...grup etkinlikleri yaptırıyorum, katılımın sağlanmasını destekliyorum, dikkat çekici sorular soruyorum ve cevap istiyorum.
- Ö15** ...soru sormayı ve cevap vermeyi teşvik, arkadaşlıklarını geliştirme, sosyal etkinlikler yapıyoruz, hayat bilgisindeki konular üzerine konuşuyoruz, aile ile iletişim gerçekleştiriyoruz.
-

Tablo 19 incelendiğinde öğretmenler sosyal beceri kazandırmak için hangi çalışmalar yapıyorsunuz sorusuna ilişkin; oyunlar oynuyoruz, sorular soruyoruz, aile ile ilgi sorular soruyoruz, bu becerileri tamamlıyoruz, birebir ilgileniyorum, şiir verip tahtaya çıkarıyorum arkadaşlarının içinde okuması için, gösteri yapıyoruz, anneleri sınıfa davet edeceğiz, canlandırma ve drama faaliyetleri yapıyoruz, bahçe oyunlarını havalar ısındıkça arttırıyoruz, satranç oynamaya çalışıyoruz, kendi içimizde sosyalleşiyoruz, geziler düzenleyeceğiz, tiyatro ve sinema gelirse takip ediyoruz, salon oyunları oynamaya çalışıyoruz, paylaşma çalışması yapıyoruz, görevlendiriyorum, aile ile konuşuyorum, tahtaya çıkarıyorum, dışarı çıkartıyorum, grup oyunları oynuyoruz, akranları ile birlikte hareket etmesini destekliyoruz, veli toplantısı yapıyorum, dışarı çıkartıyorum, saygılı oluyorum ve saygı bekliyorum, konu ile ilgili hikayeler okuyorum, diğer sınıfa gidiyoruz, çevreyi tanıtıyorum, konuşturmaya çalışıyorum, değerler eğitimi çalışması yapıyorum, özgüven çalışması

yapıyorum, aynanın karşısına geçip kendindeki en önemli özellikleri anlat diyorum, fiziksel etkinlikler yapıyoruz, birinci sınıf müfredatı uygun değil ama biz yine de sabah günaydın akşam iyi akşamlar dedirtiyoruz, drama yaptırıyoruz, serbest etkinlikleri iyi kullanmaya çalışıyoruz, aile ile görüşmek istiyoruz ama aileler çok isteksiz, şiir ezberletiyorum, alkışlattırıyorum, her gün motive ediyorum, kitap verip birkaç cümle ile anlatmalarını istiyorum, soru sormayı ve cevap vermeyi teşvik ediyoruz, arkadaşlıklarını geliştirmeye çalışıyoruz, sosyal etkinlikler yapıyoruz, hayat bilgisindeki konular üzerine konuşuyoruz, dikkat çekici sorular soruyorum ve cevap istiyorum, hayat bilgisi dersine önem veriyoruz, pastaneye gidiyoruz, toplu etkinlikler yapıyoruz, sorumluluk veriyorum, etrafındaki arkadaşları ile görevlendiriyorum ifadelerini kullanmışlardır.

13. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 20' de sosyal beceri yetersizlikleri nelerdir sorusuna ilişkin veli görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 20. Sosyal Beceri Yetersizlikleri Nelerdir Sorusuna İlişkin Veli Görüşleri

Sorun davranış	Veli kodu	Görüşler
Söz dinlememe	A1,A24	...evde çok konuşuyor, hiç yerinde durmuyor (Ç6)...hiç söz dinlemiyor, devamlı oyun oynayayım istiyor (Ç118).
Saldırganlık	A27	...küçük kardeşine vuruyor, hırçın (Ç132).
İçe kapanıklık	A18	...içe kapanıklık var, herkesi kendi ile kıyaslıyor (Ç119).
Bencillik	A10	...çocukça konuşuyor, bencil (Ç39).
Utangaçlık	A3	...yabancı ortamda konuşmaz, özgüven yok (Ç13).
Akranlarıyla uyumsuz	A22	...çok hareketli, ilgisiz, uyumsuz (Ç101).
Şımarıklık	A28	...öğretmeni şımarık olduğunu söylüyor ama evde gayet iyi durumda (Ç132).

Tablo 20 incelendiğinde veliler sosyal beceri yetersizliklerini söz dinlememe, saldırganlık, içe kapanıklık, bencillik, utangaçlık, akranlarıyla uyumsuzluk, şımarıklık olarak ifade etmişlerdir.

Tablo 21’ de çocukta gözlemediğiniz en olumsuz davranış nedir sorusuna ilişkin veli görüşleri verilmiştir.

Tablo 21. Çocukta Gözlemediğiniz En Olumsuz Davranış Nedir Sorusuna İlişkin Veli Görüşleri

Sorun davranış	Veli kodu	Görüşler
Söz dinlememe	A1, A24	<i>...çok duygusal benim gibi ama hiç söz dinlemiyor, oyun hastası (Ç6)...laftan anlama (Ç118).</i>
Saldırganlık	A27, A45	<i>...sataşma var herkese sataşıyor (Ç132)...sadece bana agresif davranıyor, küfürlü konuşma, toplumdaki uzaklaşma sözkonusu (Ç253).</i>
İçe kapanıklık	A18	<i>...hırslı, istediği olmayınca ağlıyor(Ç119).</i>
Bencillik	A10	<i>... hiç bir şeyini paylaşmaz (Ç39).</i>
Utangaçlık	A3	<i>...utangaç, aşırı duygusallık var benim gibi (Ç13).</i>
Akranlarıyla uyumsuz	A22	<i>...sosyal beceri yetersizliği yok, sorumsuz(Ç101).</i>
Çalma	A33	<i>...yalan söylüyor sonrada ağlamaya başlıyor (Ç168).</i>
Korku	A20	<i>...terkedilme korkusu var, sanki biz onu bırakacakmışız zannediyor (Ç125).</i>

Tablo 21 incelendiğinde veliler çocukta gözlemediğiniz en olumsuz davranış nedir sorusuna söz dinlememe, saldırganlık, içe kapanıklık, akranlarıyla uyumsuzluk, utangaçlık, bencillik, çalma ve korku cevaplarını vermişlerdir.

Tablo 22’ de sizce neden sosyal beceri yetersizlikleri gösteriyor olabilir sorusuna ilişkin veli görüşleri verilmiştir.

Tablo 22. Sizce Neden Sosyal Beceri Yetersizliği Gösteriyor Olabilir Sorusuna İlişkin Veli Görüşleri

Sorun davranış	Veli kodu	Görüşler
Söz dinlememe	A1, A24	<i>...bilmiyorum, kendini oyuna veriyor, hiç bir şey düşünmüyor (Ç6)...öğretmenin yanlış tutumundan kaynaklanıyor (Ç118).</i>
Saldırganlık	A27,A45	<i>...bakıcısı anne baba olmadığından, uyum problemi yaşadığından (Ç132...küçükken çok fazla çizgi film izledi saatlerce tv başında kaldı çok etkilendi (Ç253).</i>
İçe kapanıklık	A18	<i>...sosyal ortam olmamasından, korktuğu için (Ç119).</i>
Kardeş Kıskançlığı	A30	<i>...kıskanç kardeşine, onu bazen yalancılıktan seviyor (Ç140).</i>
Utangaçlık	A3,	<i>...kendini rahat ifade edemediğinden, psikolojik destek alıyor, aşırı duygusal olduğundan, terbiyeli olduğundan (Ç13).</i>
Akranlarıyla Uyumsuz	A22	<i>...çok nazlı yorum, üstüne düşüyorum, ne derse evet diyorum ondan olabilir, öğretmeni sevmediği için diye düşünüyorum, aile içimizden kaynaklanıyor, biz huzursuzuz (Ç101).</i>
Çalma	A33	<i>...annesi evi terk ettiğinden, problemlerimiz var (Ç168).</i>
Korku	A20	<i>...Erzurum'dan göçtük buraya ondan, biraz korkuyor (Ç125).</i>

Tablo 22' ye bakıldığında veliler sosyal beceri yetersizlik nedenlerini; kendini oyuna vermesi, hiç bir şey düşünmemesi, uyum problemi yaşaması, sosyal ortam olmaması, korkması, çok nazlı olması, üstüne çok düşmekten, öğretmeni sevmemesi, kardeş kıskançlığı, akranlarına göre küçük olması, annesinin evi terk etmesi, hasta olması, aile ayrı olması, olumsuz bir olay yaşaması, göç etmesi, kendini eksik hissetmesi, öğretmen tutumu, çok terbiyeli olmaması, maddi durum eksikliği olarak ifade etmişlerdir.

Tablo 23' de ise çocuğun akademik becerileri nasıldır sorusuna ilişkin veli görüşleri verilmiştir.

Tablo 23. Çocuğun Akademik Becerileri Nasıldır Sorusuna İlişkin Veli Görüşleri

Sorun davranış	Veli kodu	Görüşler
Söz dinlememe	A1, A24	...toplama yapamıyor mesela (Ç6)...iyi değil, ders çalışmıyor, yoksa çok zeki (Ç118).
Saldırganlık	A27,A45	...ödevini yapmadan durmaz ama başka da bir şey yapmaz (Ç132) ...çok iyi değil ama her geçen gün daha iyi oluyor(Ç253).
İçe kapanıklık	A18	...öğretmene göre iyi ama bize göre orta, .devamlı resim yapmak istiyor, güzel de yapıyor, okuma ve yazmada problemlili (Ç119).
Kardeş Kıskançlığı	A30	...yaşlılarıyla yakın düzeyde (Ç140).
Utangaçlık	A3	...okumaya geçti, çok akıllıdır (Ç13).
Akranlarıyla uyumsuz	A22	...tv izliyor sürekli, seviye düşük, grup etkinliklerinde zayıf (Ç101).

Tablo 23 incelendiğinde çocuğun akademik becerileri nasıldır sorusuna veliler; toplama yapamıyor, iyi değil, ders çalışmıyor yoksa çok zeki, ödevini yapmadan durmaz ama başka da bir şey yapmaz, çok iyi değil ama her geçen gün daha iyi oluyor, öğretmene göre iyi ama bize göre orta, devamlı resim yapmak istiyor güzel de yapıyor, okuma ve yazmada problem var, yaşlılarıyla yakın düzeyde, okumaya geçti, çok akıllıdır, tv izliyor sürekli, seviye düşük, grup etkinliklerinde zayıf şeklinde cevap vermişlerdir.

Sosyal beceri kazandırmak için hangi çalışmalarını yapıyorsunuz sorusuna ilişkin veli görüşleri Tablo 24' de verilmiştir.

Tablo 24. Sosyal Beceri Kazandırmak İçin Hangi Çalışmalar Yapıyorsunuz Sorusuna İlişkin Veli Görüşleri

Sorun davranış	Veli kodu	Görüşler
Söz dinlememe	A24	...konuşuyoruz, resim yapıyoruz, ödevini birlikte yapıyoruz (Ç118).
Saldırganlık	A27, A45	...annesi ilgileniyor işten güçten vaktim kalmıyor (Ç132)... akranları ile oyun oynatıyoruz, güdülemeye çalışıyoruz, kitaptaki resimlere bakıyoruz (Ç253.)
İçe kapanıklık	A18, A31	...etkinlik yapıyoruz, alışveriş yapıyoruz, geziyoruz (Ç119)...evde çok iyi, ev işleri konusunda yönlendiriyorum, araba yıkıyoruz (Ç229).
Kardeş Kıskançlığı	A30	...çocuk gelişim uzmanına götürüyoruz, kendi başına iş yapmasını destekliyoruz (Ç140).
Utangaçlık	A3, A34	...serbest çalışma kendisini ne isterse onu yapıyor, parka götürüyorum, örnek olmaya çalışıyorum (Ç13)...annesi konuşuyor (Ç241).
Akranlarıyla uyumsuz	A22	...suan hiç yapmıyoruz ama tekvandoya gönderdim, spor yaptırmaya çalışıyoruz, zeka geliştirici oyunlar oynatmaya çalışıyorum ama hiç yapmak istemiyor (Ç101).

Tablo 24 incelendiğinde velilere sorulan sosyal beceri kazandırmak için hangi çalışmalar yapıyorsunuz sorusuna; konuşuyoruz, resim yapıyoruz, ödevini birlikte yapıyoruz, annesi ilgileniyor işten güçten vaktim kalmıyor, akranları ile oyun oynatıyoruz, güdülemeye çalışıyoruz, kitaptaki resimlere bakıyoruz, etkinlik yapıyoruz, alışveriş yapıyoruz, geziyoruz, evde çok iyi, ev işleri konusunda yönlendiriyorum, araba yıkıyoruz, çocuk gelişim uzmanına götürüyoruz, kendi başına iş yapmasını destekliyoruz. serbest çalışma kendisini ne isterse onu yapıyor, parka götürüyorum, örnek olmaya çalışıyorum, annesi konuşuyor, tekvandoya gönderdim, spor yaptırmaya çalışıyoruz, zeka geliştirici oyunlar oynatmaya çalışıyorum ama hiç yapmak istemiyor şeklinde cevap vermişlerdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma ilkököl birinci sınıfa giden öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemeyi amaçlamıştır. Ayrıca, öğretmen ve veli görüşlerine göre sosyal beceriler incelenmiştir.

Çocukların sosyal beceri düzeyleri ile çocuğun cinsiyeti, kardeş sayısı, sınıf mevcudu, anne yaşam durumu, baba yaşam durumu, ailenin ekonomik durumu, okulöncesi eğitim alıp almama durumu, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, algılanan anne baba tutumları, ebeveyn birliktelik durumu arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin genel sosyal beceriler düzeyi yüksek olarak saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin genel sosyal becerileri puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılıkları anlamlı bulunmamıştır.

Literatürde sosyal becerilerin cinsiyet değişkenine göre değişip değişmediğini ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır.

Hansabilek (2011), okul öncesi dönem çocuklarının ev ile okul arasındaki sosyal becerilerinin karşılaştırıldığı ve sosyal beceri düzeylerinin bazı değişkenler yönünden incelendiği çalışmada 4 ilköğretim okulunun anasınıflarındaki okul öncesi eğitim alan çocuklarda cinsiyetin sosyal beceriler üzerinde etkisi anlamlı bulunmamıştır. Çimen (2009), 36–72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitimi programında yer alan sosyal becerilerin öğretimine yönelik amaç ve kazanımların 6 yaş çocukların sosyal becerileri kazanmalarında etkisini incelediği çalışmada sosyal becerileri ile cinsiyetleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Aynı zamanda Öztürk (2008), birinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin Temel Sosyal ve Bilişsel Beceriler alt ölçekleri puan ortalamalarında cinsiyetin farklılaşmaya yol açmadığını sonucuna ulaşarak bu çalışmayı desteklemektedir. Bazı çalışmalar ise bu çalışma ile çelişmektedir. Tutkun (2012) yaptığı çalışmada kız çocuklarının sosyal becerileri erkek çocuklarına göre yüksek bulunmuştur. Bülbül (2008) de, 4 yaş kız çocuklarının

işbirliği, kendini ifade, özdenetim sosyal beceri alt ölçekleri erkek çocuklarına göre yüksek çıkmıştır. Ayrıca Elibol Gültekin (2008), 5 yaş kız çocuklarının işbirliği, kendini ifade, özdenetim ve toplam sosyal beceri puanları erkek çocuklarına göre daha yüksek çıkmıştır. Türkoğlu (2013), Yurdakavuştu (2012), Pekdoğan (2011) ve Dermez (2008)'in çalışmalarında sosyal beceri düzeyleri ile cinsiyet durumu açısından anlamlı farklılıklar oluşturduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin genel sosyal beceri puanları ortalamalarının kardeş sayısına göre farklılık anlamlı bulunmamıştır. Literatürde sosyal becerilerin kardeş sayısı değişkenine göre değişip değişmediğini ortaya koyan araştırmalar bulunmakta ve bazı çalışmalar bu çalışmayı desteklemekte bazıları ise çelişmektedir.

Hansabilek (2011), okul öncesi dönem çocuklarının ev ile okul arasındaki sosyal becerilerini karşılaştırıldığı ve 4 ilköğretim okulunun anasınıflarındaki okul öncesi eğitim alan çocuklarda cinsiyetin sosyal beceriler üzerinde etkisi anlamlı bulunmamıştır. Elibol Gültekin ise (2008), kardeş sayısına göre işbirliği, kendini ifade/atılmanlık, özdenetim, sosyal beceri toplam puanı tek çocuk olanlarla kardeşi olanlar arasında farklılık anlamlı görülmemiştir. Dolayısıyla bu çalışma, adı geçen çalışmalar ile desteklenmektedir. Bazı çalışmalar ise bu çalışma ile çelişmektedir. Örneğin, Bülbül (2008), 4 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin kardeşi olan çocukların tek çocuk olanlara göre işbirliği, özdenetim beceri alt ölçeği daha yüksek çıkarken kendini ifade etme/atılmanlık alt ölçeği puanında anlamlı bir fark görülmemiştir. Öztürk (2008) de, kardeşi olmayan birinci sınıf öğrencilerin Temel Sosyal ve Bilişsel Beceriler alt ölçek puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca Dervişoğlu (2007) yaptığı araştırmayla, okul öncesi kurumlarına devam eden 6 yaş çocuklarının kardeş sayısı artıkça, çocukların sosyal becerilerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Sınıf mevcuduna göre öğrencilerin genel sosyal becerileri puan ortalamalarının arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin genel sosyal beceri puanları ortalamalarının anne yaşam durumuna göre farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin genel sosyal beceri puan ortalamalarının baba yaşam durumuna göre de istatistiksel açıdan farklılık anlamlı bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin genel sosyal beceriler puan becerileri ortalamalarının ekonomik duruma göre farklılık anlamlı bulunmuştur. Ekonomik geliri 2000 tl ve üzeri olanların genel sosyal beceriler puanları, ekonomik geliri 1000 tl altı olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur. Ekonomik geliri 2000 tl ve üzeri olanların genel sosyal beceriler puanları ekonomi 1000-2000 tl arasında olanlardan da genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur.

Literatürde sosyal becerilerin aile ekonomik gelirine göre değişip değişmediğini ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır. Bütün araştırmalar bu çalışmayı desteklemektedir. Örneğin Dervişoğlu (2007) yaptığı araştırmayla, 6 yaş çocuklarının ailelerinin gelir seviyesi yükseldikçe sosyal becerilerinin de yüksek olduğunu, gelir seviyesi düştükçe sosyal becerinin daha düşük olduğu tespit etmiştir. Tanrıöğen (2014), okulöncesi dönem çocuklarının yaşadıkları sosyokültürel ortamların onların sosyal becerileri ile olan ilişkisini değerlendirdiği araştırma sonucunda ailenin ekonomik durumunun çocukların sosyal becerilerini etkilediği saptamıştır. Hansabilek (2011), çocuğun sosyal becerilerinde ailenin sosyo-ekonomik düzeyi açısından farklılık anlamlı bulunmuştur. Tutkun (2012) ise, annelerin değerlendirmelerine göre sosyoekonomik durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Annelerin sosyoekonomik düzeyi arttıkça sosyal beceri puanlarının arttığı görülmüştür. Ayrıca Yurdakavuştu (2012) ve Pekdoğan (2011) çalışmalarında ailelerin sosyoekonomik düzeyi ve çocukların sosyal beceriler üzerinde etkili olduğunu tespit etmiştir. Adı geçen çalışmalar çalışmayı desteklemektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin genel sosyal beceri puan ortalamalarının okulöncesi eğitim alma durumuna göre farklılık anlamlı bulunmuştur. Eğitim alanların genel sosyal beceriler puanları, eğitim almayanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur.

Yapılan bazı araştırmalar bu çalışmayı desteklemektedir. Örneğin, Tanrıöğen (2014), çocukların okulöncesi eğitim almasının çocukların sosyal becerilerini

etkilediği saptamıştır. Tutkun (2012) da, annelerin değerlendirmelerine göre, okulöncesi eğitim alma süresi durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Okulöncesi eğitim alma süresi çok olan az olana göre sosyal beceri puanları yüksek bulunmuştur. Ayrıca Polat (2014), yaz anaokulunda eğitim alan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerinin, okul öncesi eğitim almamış çocukların sosyal beceri puanlarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Pekdoğan (2011), öncesinde kreş veya anaokulu eğitimi alan 5-6 yaş çocukların sosyal becerilerinin, kreş veya anaokulu eğitimi almayan çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Erbay (2008), okul öncesi eğitim alan birinci sınıf öğrencilerin, almayan birinci sınıf öğrencilerine göre sosyal becerileri daha gelişmiş olduğunu belirlemiştir. Öztürk (2008) ise, araştırmasında okulöncesi eğitim alan ilköğretim birinci ve üçüncü sınıf öğrencilerin Temel Sosyal ve Bilişsel Beceriler alt ölçeklerinde almayanlara göre puan ortalamaları anlamlı düzeyde yüksek görülmüştür. Yurtseven (2011) tarafından yapılan çalışmada annelerin okul öncesi eğitimi alma durumu sosyal becerilerinin etkilendiği ortaya çıkmıştır. Yener (2014), okul öncesi eğitimi gören 60 ay ve üstü çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelenmeyi amaçladığı çalışmada daha önce okul öncesi eğitim alma durumuna göre, farklılık istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamış böylelikle yaptığı araştırma bu çalışma ile çelişmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre genel sosyal beceri puan ortalamalarının farklılığı anlamlı bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lise olanların genel sosyal beceriler puanları, anne eğitim düzeyi ilkokul olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların genel sosyal beceriler puanları, anne eğitim düzeyi ilkokul olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lise olanların genel sosyal beceriler puanları, anne eğitim düzeyi ortaokul olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların genel sosyal beceriler puanları, anne eğitim düzeyi ortaokul olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur.

Tanrıöğen (2014), Türkoğlu (2013), Tutkun (2012), ve Tunçeli (2012), anne eğitim durumunun çocukların sosyal becerilerini etkilediği saptamıştır. Annelerin öğrenim düzeyi arttıkça sosyal beceri puanlarının arttığı görülmüş olup bu çalışmayı destekler niteliktedir. Elibol Gültekin (2008), 5 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin annesi üniversite mezunu olanlarda üniversite mezunu olmayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Bazı çalışmalar ise bu çalışma ile çelişmektedir. Örneğin, Hansabilek

(2011), çocuğun ev ve okul ortamındaki sosyal becerilerinde annenin öğrenim durumu arasında farklılık göstermemiştir. Dermez (2008)'in çalışmaları da bu yöndedir. Annenin eğitim durumu açısından farkın anlamlı olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca Bülbül (2008), 4 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin anne baba öğrenim düzeyine göre sosyal beceri ölçeği açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin genel sosyal beceriler puanları ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre farklılık anlamlı bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lise olanların genel sosyal beceriler puanları, baba eğitim düzeyi ilkokul olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların genel sosyal beceriler puanları, baba eğitim düzeyi ilkokul olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lise olanların genel sosyal beceriler puanları baba eğitim düzeyi ortaokul olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların genel sosyal beceriler puanları, baba eğitim düzeyi ortaokul olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi lisans ve üzeri olanların genel sosyal beceriler puanları baba eğitim düzeyi lise olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur.

Tanrıögen (2014), Tunçeli (2012) ve Pekdoğan (2011), baba eğitim durumunun çocukların sosyal becerilerini etkilediği saptamıştır. Çocukların baba eğitim seviyesi yükseldikçe sosyal becerilerinin arttığı görülmüştür. Bu araştırmalar çalışmayı desteklemektedir. Aynı zamanda Dervişoğlu (2007) yaptığı araştırmayla, okul öncesi eğitime devam eden 6 yaş çocuklarının annelerinin ve babalarının eğitim seviyesi yüksek olan çocukların, annelerinin ve babalarının eğitim seviyesi düşük olan çocuklara oranla sosyal becerilerin daha çok yükseldiği görülmektedir. Hansabilek (2011) ise, çocuğun ev ve okul ortamındaki sosyal becerilerinde babanın öğrenim durumu arasında farklılık göstermediğini, Dermez (2008), babanın eğitim düzeyi açısından kısmen anlamlı farklılıklar görüldüğünü, Elibol-Gültekin (2008), 5 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin baba öğrenimi üniversite mezunu olanlarla olmayanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu araştırmalar ise çalışma ile çelişmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin genel sosyal beceriler puanları ortalamalarının algılanan anne baba tutumu değişkenine göre anlamlı farklılık

bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların genel sosyal beceriler puanları, ilgisiz tutum olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur. Tutumu aşırı hoşgörülü tutum olanların genel sosyal beceriler puanları, ilgisiz tutum olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların genel sosyal beceriler puanları, fazla koruyucu tutum olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur. Aşırı hoşgörülü tutum olanların genel sosyal beceriler puanları, fazla koruyucu tutum olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum olanların genel sosyal beceriler puanları, tutarsız tutum olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur. Tutumu aşırı hoşgörülü tutum olanların genel sosyal beceriler puanları, tutarsız tutum olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur. Tutumu demokratik tutum olanların genel sosyal beceriler puanları, otoriter tutum olanların genel sosyal beceriler puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin genel sosyal beceri puan ortalamalarının ebeveyn birlikteliği istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Bazı araştırmalar bu çalışma bağdaşmaktadır. Yener (2014), anne- baba birliktelik durumu değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği, Hansabilek (2011) de, çocuğun ev ve okul ortamındaki sosyal becerilerinde anne ve babanın birliktelik durumları arasında fark anlamlılık göstermediği sonucunu tespit etmiştir. Pırtık (2013) çalışması ise çelişmektedir, boşanmış ve tam aileden gelen çocukların sosyal becerilerinin farklılaştığını tespit etmiştir.

Çocuklarda problemlerli davranış görülmesinde aile önemli yere sahiptir. Olumsuz ebeveyn tutumları, ebeveynin ruhsal durumu, ailenin yapısı, boşanmış ebeveynlerde çocukla olan ilişkilerin niteliği, yetersiz sosyal-duygusal destek, düşük sosyo ekonomik düzey, ilk problem davranışı dikkate almama, bebeklik döneminde güvenli bağlanmanın gerçekleşmemesi gibi etkenler çocuklarda sosyal becerilerin gelişiminde önemli görülmektedir (Brodski ve Hembrough, 2007; Gimpel ve Holland, 2003; Trunzo, 2006).

Yapılan çalışmaya göre öğretmenler sosyal beceri yetersizlik nedenlerini: aileden kaynaklanıyor, çok şımartmak, anasınıfina gitmemek, dilinde problem olmak, çevreden kaynaklanıyor, anne baba olmamasından, anne babanın ayrı

olmasından, sorumluluk verilmediğinden, üstün zekalı olduğundan, engelli olmasından, taşınmalı olarak geldiğinden, köyde yaşadığından, apartmanda yaşadığından, ortam bulamadığından, yabancı uyruklu olması, okula geç başlaması, yaşlılarına göre küçük olmak, dinlenilmemekten, psikolojik destek aldığından, aile tutumundan, yaşadığı olumsuz bir olaydan, şiddet uygulanmasından, aile baskısı, sınıf müfredatı uygun olmaması, tek çocuk olması, kas gelişiminin yetersiz olması, değer verilmemekten, dinlenilmemekten, sözüne değer verilmemekten, karakter özelliği, kaynaştırma olması, sınıfın tepkisinden korkması, ölüm, maddi durum yetersizliği, sosyal ortam olmaması, görmezden gelinme olarak ifade etmişlerdir.

Yapılan çalışmada veliler çocuklarının sosyal beceri yetersizlik nedenlerini genel olarak şu şekilde ifade etmişlerdir: bilmiyorum, kendini oyuna vermesi, hiç bir şey düşünmemesi, uyum problemi yaşamasından, sosyal ortam olmamasından, korkması, çok nazlı olmaktan, üstüne çok düşmekten, öğretmeni sevmemekten, akranlarına göre küçük olması, kardeş kıskançlığından, annesi evi terk etmesinden, hasta olmasından, aile ayrı olmasından, yaşadığı olumsuz bir olaydan, göç, kendini eksik hissetmekten, öğretmen tutumundan, çok terbiyeli olmaması, maddi durum eksikliği olarak değerlendirmişlerdir.

ÖNERİLER

Ailelere;

- Aile içi ilişkiler çocuğun sosyal gelişimi etkilemektedir. Anne-babanın önce birbiriyle ilişkisinin iyi olması, birbirini sevmesi olumlu yönde sosyalleşmesine katkıda bulunmaktadır. Aile kurulurken iyi bir eğitim alınmalı ve evlilik öncesi eğitim programları yaygınlaştırılmalı ve katılım artırılmalıdır.
- Çocukların ilk eğitim aldıkları yer olan ailede temel sosyal becerileri kazanmaları sağlanmalıdır. Bu konuda toplumsal bilincin yükseltilmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılması ve aile eğitim çalışmalarına önem verilmesi gerekmektedir.

- Aile eğitim düzeyi çocukların sosyal becerileri üzerinde etkilidir. Anne babalar eğitim seviyelerini artırmalıdır.
- Sosyalleşme becerisinin kazandırılması için çocuk okul dışı farklı aktivitelere yönlendirilmeli, alışveriş, sinema ve tiyatroya gitme, arkadaşlarıyla güzel vakit geçirme, spor gibi etkinliklerde bulunması sağlanmalıdır.
- Ailede dijital ve teknolojik araçlar (Tv, Bilgisayar, İpad, Telefon) kullanımına özen gösterilmeli, süresi uzun tutulmamalı, aile içi sohbetler artırılmalıdır.
- Okulöncesi eğitim alanlarda sosyal beceriler yüksek olduğu için okulöncesi eğitime gerekli önem verilmelidir.
- Apartmanda yaşayan çocuklar için farklı sosyal ortamlar sunulmalıdır.

Öğretmenlere;

- İlkokulda aile katılım çalışmalarına yeteri kadar önem verilmelidir. Ev ziyaretleri, öğretmen ile iletişim, veli görüşmeleri, okul ile işbirliği gibi aile katılımı artırılmalıdır.
- Sosyal beceri yetersizliği yaşayan çocuklar taramalarla tespit edilip sosyal beceri eğitim programları uygulanmalı ve hizmet içi eğitim ile öğretmenler sosyal beceri eğitimi konusunda desteklenmelidir.
- Okulda gerekli sosyal iletişim ve birliktelik sağlanmalıdır.
- Okul öncesi dönemde verilen eğitim kalitesi artırılmalı, sosyal beceri etkinlikleri zenginleştirilerek uygulamalı olarak çoğaltılmalıdır.

Araştırmacılara;

- Sosyal becerilerin öneminin anlaşılması, farkındalığın artması ile konu ile ilgili ülke geneli ve farklı il ve bölgelerdeki sosyal beceri çalışmaları yapılmalıdır.

- Çocukların sosyal becerilerini ölçecek yeni ve kapsamlı ölçekler geliştirilmelidir. Çocukların sosyal becerileri hakkında bilgi toplamak için çoklu kaynaklardan faydalanabilir ve nitel araştırma yöntemleri kullanılabilir.
- Üniversitelerde özellikle Eğitim Fakültelerinde öğrencilerin sosyal becerileri öğretme konusundaki farkındalıkları artırılmalı ve lisans programlarında ders içeriklerinde yer verilmelidir.
- Sosyal problem çözme konusunda çalışmalar yetersizdir, bu konuda araştırmacılar çalışılabilir.
- Halk eğitim okulları ile sosyal beceriler konusunda toplumsal farkındalık ve çözüm çalışmaları yapılmalıdır.
- Değerler eğitimi çalışmaları sosyal beceriler katılarak desteklenmelidir.
- Sosyal beceri düzeylerine başka farklı değişkenlerin etkisi incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Adamson, L. (1990). *The relation between attachment and social competence in peer relations in early childhood*. Unpublished PhD. thesis. USA: Boston University.
- Akbaş, S.C. (2005). *Okulöncesi eğitime devam eden altı yaş grubu çocukların sosyal problem çözme becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akçamete, G. ve Avcıoğlu, H. (2005). Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin (7-12 yaş) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 61-77.
- Akfırat, F. (2004). *Yaratıcı dramanın işitme engellilerin sosyal becerilerinin gelişimine etkisi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akkök, F. (1996). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi, öğretmen el kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Akkök, F. (1999). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi*. (2.basım). İstanbul: Özgür.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4.sınıf sosyal bilgiler dersinde "yardımseverlik" değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktı, S. (2011). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin medya okuryazarlığı ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Albayrak Kaymak, D., Çetin, F. ve Alpa Bilbay, A. (2003). İlköğretim çağındaki çocuklar için sosyal beceriler eğitim programı. *Yöret Postası*. 19.
- Altunışık, R., Recai C., Serkan B. ve Engin Y. (2004). *Araştırma yöntemleri*. (3. Baskı), Adapazarı: Sakarya Kitapevi.
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş., Çimen, S.(2000). *Çocuk gelişimi*. (2). İstanbul: Yapa Yayıncılık.
- Argyle, M. and Lu, L. (1967). Happiness and social skills. *Personality and Individuan Differences*, 11, 1255-1261.

- Arda, T. B. (2011). *Alternatif düşünme stratejilerinin desteklenmesi programının okul öncesi çocuklarının sosyal becerileri üzerinde etkililiğinin değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış doktora tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Arseven, A. D. (2001). *Alan araştırma yöntemi*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık
- Aslan, E. (2008). *Drama temelli sosyal beceri eğitiminin 6 yaş çocuklarının sosyal ilişkiler ve işbirliği davranışlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Aslan, M. (2014). *60-72 aylık çocukların ilkokula başlama durumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Atay, M. (2011). *Erken çocukluk döneminde gelişim 2*. (1. baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Atılgan, G. (2001). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ve etmeyen ilköğretim I. kademe I. devre çocuklarının sosyal beceri özelliklerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Atlı, Ç. (2006). *Okulöncesi eğitimi alan 6 yaş çocuklarının sosyal ilişkileri anlamlandırmasının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Attili, G., Vermigli, P. ve Roazzi, A. (2011). Rearing styles, parents' attachment mental state, and children's social abilities the link to peer acceptance. *Child Development Research*, Artikel ID 267186.
- Avcı, N. (2004). *Gelişimde 0-3 yaş "yaşama merhaba"*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Avcıoğlu, H. (2002). *Okul öncesi dönemdeki çocuklara sosyal becerilerin öğretilmesinde işbirlikçi öğrenme yöntemi ile sunulan öğretim programlarının etkinliğinin incelenmesi*. Ankara: Omep Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı, Ya-ya Yayınları.
- Avcıoğlu, H. (2005). *Etkinliklerle sosyal beceri öğretimi* (2. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Avcıoğlu, H. (2007). Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması (4-6 yaş). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (2), 87-101.
- Aydın, A. (2010). *Eğitim psikolojisi*. (11. Baskı). İstanbul: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Aysan, F., Uzbaş, A. (2004). İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda okuyan öğrencilerin sosyal becerileri ve okul uyumu ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(8), 91-107.
- Ayyıldız, A. (2011). *6 yaş (60-72 ay) çocuklarda sosyal beceri geliştirerek şiddeti önleme programının etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Estitüsü, İstanbul.
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Nobel Basım Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2005). *Sosyal beceri eğitimi*. Nobel Yayıncılık: Ankara.
- Bacanlı, H. (2006). *İlköğretimde rehberlik*. (6.Baskı). Editör: Yıldız Kuzgun, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bacanlı, H. (2008). *Sosyal beceri eğitimi*. (3. Baskı). Ankara: Asal Yayınları.
- Bacanlı, H. (2009). *Sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Asal Yayınları.
- Bacanlı, H. (2012). *Sosyal beceri eğitimi*. (4. Basım). Ankara: Pegam Akademi.
- Bacanlı, H. ve Erdoğan Filiz, E. (2003). *Matson çocuklarda sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin (MESSY) türkçe'ye uyarlanması, kuram ve uygulamada eğitim bilimleri (KUYEB), Uluslar arası ve Hakemli Eğiti Bilimleri Dergisi*, 3(2), 351-379.
- Bak, M. (2011). *Çocuk gelişimi*. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Baker C. (2013). Father's and Mother's Home Literacy Involvement and Children's Cognitive and Social Emotional Development: Implications for Family Literacy Programs. *University of North Carolina at Chapel Hill, Applied developmental science*. 17(4), 184–197.
- Baran, G. (2005). 4-5 yaş çocuklarının sosyal davranış ve aile ortamlarının incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 321, 9-16.
- Bee, H. (2000). *The developing child*. New York: NY: Harper.
- Berkowitz, M. W., and Bier, M. C. (2004). Research-based character education. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 591, 72-85.
- Berry, D. ve O'Connor, E. 2010. Behavioral risk, teacher-child relationships, and social skill development across middle childhood: a child-by-environment analysis of change. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 31, 1–14.
- Beyaztürk, D., Anlıak, Ş., Dinçer, Ç. (2007). Çocuklukta akran ilişkileri ve arkadaşlık. *Eurasian Journal of Educationl Research*, 26, 13-26.

- Bilir, A. (2005), İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin özellikleri ve ilk okuma yazma öğretimi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38, (1), 87-100.
- Bierman, K.L. (2005). *Peer rejection. Developmental processes and intervention strategies*. USA: The Guilford Press.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi*. Ankara: Siyasal.
- Buhs, E., Ludd, G. W. ve Herald, S.L. (2006). Peer exclusion and victimization: processes that mediate the relation between peer group rejection and children's classroom engagement and achievement. *Journal of Educational Psychology*, 98 (1), 1-13.
- Bülbül, N.E. (2008). *4 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, İ. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: PegemA.
- Brown, W.H., Odom, S.L., Conroy, M.A. (2001). An intervention hierarchy for promoting young children's peer interactions in natural environment. *Topic Early Childhood Special Education*, 21, 162-175.
- Brodeski, J. and Hembrough, M.(2007). *Improving social skill in young children. An action research project*. Degree of master of art in teaching and leadership. Saint Xavier University, Chicago, Illinois.
- Carpenter, E., Shepherd, E. J., and Nangle, D. W. (2008). Validation of the SSRS-T, preschool level as a measure of positive social behavior and conduct problems. *Education and Treatment of Children*, 31(2), 183-202.
- Cartledge, G., Milburn, F. (1993) *Social skills assessment and teaching the schools*, Advances School Psychology London, Lawrence, 3, 175-235.
- Ceylan, Ş. (2009). *Sosyal duygusal erken çocukluk ölçeğinin geçerlik-güvenirlik çalışması ve okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş yaş çocuklarının sosyal-duygusal davranışlarına yaratıcı drama eğitiminin etkisinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cinkılıç, H. (2009). *Okul öncesi eğitimin ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin okul olgunluğuna etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Choi, D.H. and Kim, J. (2003). Practicing social skills training for young children with low peer acceptance: a cognitive-social learning model. *Early Childhood Education Journal*, 31(1), 41-46.

- Chung, C.H. ve Watkins, D. (1995). Evaluating a social skills training program for Hong Kong students. *Journal of Social Psychology*, 135(4), 527-528.
- Chang, Y. E. (2013). The relation between mothers' attitudes toward maternal employment and social competence of 36-month-olds: The roles of maternal psychological well-being and sensitivity. *Journal of Child and Family Studies*, 22, 987-999.
- Connell, Christian M., R. ve J., Prinz. (2002). The impact of childcare and parent child interactions on school readiness and social skills development for low income african american children. *Journal Of School Psychology*, 20, 177-193.
- Cole, M., Cole, S.R. and Lightfood, C. (2001). The development of children (4. Edition). Newyork: Worth Publishers.
- Çağdaş, A., Şahin Seçer, Z. (2011). *Anne baba eğitimi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Çalışkan Çoban, E. (2007). *Sosyal beceri sorunu olan öğrenciler ve annelerine uygulanan yaratıcı drama etkinlikleri programının öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin gelişimi üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çelik, N. (2007). *Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin sosyal uyum becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çetin, H. (2003). *Sosyal becerisi düşük olan çocukların aile işlevleri ile ifade ettikleri problemleri arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çetin, F., Bilbay, A. ve Kaymak, D. A. (2002). *Araştırmadan uygulamaya çocuklarda sosyal beceriler*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık Hizmetleri.
- Çifci, İ. ve Sucuoğlu, B. (2004). *Bilişsel süreç yaklaşımıyla sosyal beceri öğretimi*. (4.Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çifci, İ. ve Sucuoğlu, B. (2005). *Bilişsel süreç yaklaşımı ile sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çiftçi, İ. ve Sucuoğlu, B. (2010). *Bilişsel süreç yaklaşımıyla sosyal beceri öğretimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Çiftçi Tekinarslan, İ., Sazak Pınar, E., Sucuoğlu, B. (2012). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin sosyal becerilerinin anneleri ve öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi. *Educational Sciences: Theory & Practise*, 12(4), 2767-2788.

- Çimen, N. (2009). *Okul öncesi eğitimi programında altı yaş grubu çocukların sosyal becerilerinin gerçekleşme düzeyi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Çubukçu, Z. ve Gültekin, M. (2006). İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal beceriler. *Bilig*, 37, 155-174.
- Darwish, D., Esquivel, G. B., Houtz, J. C. & Alfonso, V. C. (2001). Play and social skills in maltreated and non-maltreated preschoolers during peer interactions. *Child Abuse and Neglect*, 25, 13-31.
- Denham, A., Hatfield, S., Smethurst, N., Tan, E., and Tribe, C. (2006). The effect of social skills interventions in the primary school. *Educational Psychology in Practice*. 22(1), 33–51.
- Deniz, M. E. (2003) Üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 501-522.
- Dere Çiftçi, H. (2016). Study of the relationship between 5-6 year-old pre-school children's social skills and behavior problems considering their relations with their parents, *International Journal of Social Science*, 42, 171–191.
- Dereli, E. (2008). *Çocuklar için sosyal beceri eğitim programının 6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerine etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dereli İman, E. (2013). Çocuklar için sosyal problem çözme ölçeğinin 6 yaş grubu için türkiye uyarlaması ve okul öncesi davranış problemleri ile sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 479-498.
- Dekovic, M., Slagt, M.I., Asscher, J.J. ve Boendermaker, L. (2011). Effects of early prevention programs on adult criminal offending: A meta analysis. *Clinical Psychology Review*, 31, 532-544.
- Dermez, H.G.(2008). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon Karahisar.
- Derosier, M.E. ve Lloyd, S.W. (2011). The impact of children's social adjustment on academic outcomes. *Reading & Writing Quarterly: Overcoming Learning Difficulties*, 27(1–2), 25–47.
- Dervişoğlu, C.,(2007). *Okul öncesi kurumlarına devam eden 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve problem davranışlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Durdu, M. (2013). *Duyuşsal davranış eğitiminin erinlik dönemi çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Durualp, E. (2009). *Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkisinin incelenmesi: çankırı örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dinç, B. , Gültekin, M. (2003). Okul öncesi eğitimin 4-5 yaş çocuğunun sosyal gelişimine etkileri konusunda öğretmen görüşleri. *Omep 2003 Dünya Konsey Toplantısı Ve Konferansı Bildiri Kitabı*. Ankara: Yapa Yayınları.
- Denham, S. A. (2006). Social-emotional competence as support for school readiness: What is it and how do we assess it? *Early Education and Development, Special Issue Measurement of School Readiness, 17*, 57–89.
- Dobbins, N., Higgins, K., Pierce, T., Tandy, R., ve Tincani, M. (2010). An analysis of social skills instruction provided in teacher education and in-service training programs for general and special educators. *Remedial and Special Education, 31(5)*, 358-367.
- Efstathios C. (2012). Differences in social skills of cypriot students in the physical education class, *Journal of Physical Education and Sport, 12(3)*, 371– 380
- Ekinci Vural, D. (2006). *Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Elkin, F. (1995). *Çocuk ve toplum çocuğun toplumsallaşması*. (Çev. Nazife Güngör). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Elksnin, L.K and Elksnin, N. (1998). Teaching social skills to students with learning and behavior problems. *Intervention in School And Clinic, 33 (3)*, 131-140.
- Elliot, S.N. and Gresham, F.M. (1993). Social skill, interventions for children. *Behavior Modification, 17 (3)*, 287–313.
- Elliot, S. N., Malecki, C.K., Demoray, M. K. (2001). New directions in social skills asesment and intervention for elementary and middle school students. *Exceptionallity, 9*, 19-32.
- Engelberg, E., & Sjöberg, L. (2004). Internet use, social kills, and adjustment. *Cyberpsychology & Behavior, 7(1)*, 41-47.

- Erbay, E. (2008). *Okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilere sahip olma düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Ercan, İ. ve Kan, İ. (2004). Ölçeklerde güvenirlik ve geçerlik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3), 211-216.
- Ergenekon, Y. (2013). *Sosyal yeterlikle ilişkili kavramlar ve sosyal yeterliğin bileşenleri*. S. Vuran (Ed.). Sosyal Yeterliklerin Geliştirilmesi. (2. Baskı). Ankara: Vize Basın Yayın.
- Erler, Ö. (2011). *Ebeveyn kabul reddi ile 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erten, H. (2012). *Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin izlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Erwin, P. (1993). *Friendship and peer relations in children*. New York: John Wiley and Sons Publishers.
- Eti, İ. (2010). *Drama etkinliklerinin okulöncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının sosyal becerileri üzerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Findlay, L. C., Girardi, A. & Coplan, R. J. (2006). Links between empathy, social behavior and social understanding in early childhood, *Early Childhood Research Quarterly*, 21, 347-359.
- Flanagan, D., Genshaft, J., and Bergman, A. (1995). *The effectiveness of a social skills intervention with minority kindergarten students*. Symposium presented at the National Association of School Psychologists, Chicago.
- Forster, H.C. (2010). *Beyond the ABC's and 123's: The effect of social competence on early academic achievement*, Master Thesis, Faculty of the Graduate School of Arts and Sciences of Georgetown University, Washington D.C.
- Gander, M. and Gardiner, H. (1993). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (7. baskı) (A., Dönmez ve N., Çelen, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Genç, S. Z. (2005). İlköğretimde sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 41-54.
- Gimpel, G. A. and Holland M.L.(2003). *Emotional and behavioral problems of young children: effective interventions*. New York: Guilford Press.

- Glover-Gagnon, S. & Nagle, R. J. (2004). Relationships between peer interactive play and social competence in at-risk preschool children. *Psychology in the Schools*, 41 (2), 173-189.
- Gürşimşek, I., Girgin, G., Harmanlı, Z. (2001). *Ailenin çocuk yetiştirme tutumu ve eğitime katılımının okul öncesi dönemde psiko-sosyal gelişime etkisi*. Marmara Üniversitesi Uluslar Arası Katılımı 2000 Yıllarda Birinci Öğretmen ve Öğrenme Sempozyumunda sunuldu, İstanbul.
- Goleman, D. (1998). *Duygusal zekâ neden IQ' dan daha önemlidir?* (Çev. Banu S.Yüksel, (6. Baskı). İstanbul: Varlık/Bilim Yayınları.
- Guerrero, L. K. ve Jones, S. M. (2003). Differences in one's own and one's partner's perceptions of social skills as a function of attachment style. *Communication Quarterly*, 3, 277-295.
- Güçlü, N. (1996). Eğitim yöneticiliği ve sosyal beceriler. *Eğitim Yönetimi*, 2(4), 555-564.
- Gültekin Elibol, S. (2008). *5 Yaş çocuklarının sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gülay, H. (2004). *Korunmaya muhtaç çocuklarla ailesi ile yaşayan 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gülay, H., Akman, B. (2009). *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler*. (1.basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Gülay Ogelman, H. (2012). Türkiye'deki okul öncesi dönem sosyal beceri araştırmaları: 2000-2013 yılları arasındaki tezlerin incelenmesi. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 41-65.
- Gülay Ogelman, H.,Seçer, Z., Alabay, E. Ve Uçar, F. (2012). Okul öncesi 5-6 yaş grubu çocukların bilişsel gelişimleri ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Süleyman Demirel Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(15), 391-402.
- Gülay, H., Yenibayrak, F. (2010). *5-6 yaş çocukları için sosyal beceri etkinlikleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gülaçtı, F. (2009). *Sosyal beceri eğitimine yönelik programın üniversite öğrencilerinin, sosyal beceri, öznel ve psikolojik iyi olma düzeylerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Günindi, N.(2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Günindi, Y. (2010). *Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarına uygulanan sosyal uyum beceri eğitimi programının çocukların sosyal beceri uyum becerilerinin gelişimine etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Günindi, Y. (2011). Bağımsız anaokullarına ve anasınıflarına devam eden çocukların sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Dergisi*, 12(1), 133-144.
- Haktanır, G. (2002, 25-27 Nisan). *Okulöncesinden ilkokula geçişi etkileyen bazı faktörler*, OMEP Avrupa Bölge Toplantısında Sunulan Bildiri, Gothenburg, İsveç.
- Hamamcı, Z. ve Duy, B. (2005). Bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ve fonksiyonel olmayan tutumları üzerindeki etkisi, *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 4(7), 3-20.
- Hamamcı, Z., Duy, B.(2007). Sosyal beceriler, fonksiyonel olmayan tutumlar, akılcı olmayan inançlar ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların yalnızlıkla ilişkisi [Öz]. *Eurasian Journal of Educational Research*, 26, 121.
- Hansa Bilek, M. (2011). *Okul öncesi dönem çocuklarının ev ile okul ortamındaki sosyal becerilerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Herrera, M. and Little, E. (2005). Behaviour problems across home and kindergarten in an australian sample. *Australian Journal of Educational & Development Psychology*, (5), 77-90.
- Herzog, M.J. (2007). *Family and peer relationships in preschool: children perceptions of the familial and social domain*. Unpublished PhD. Thesis. USA: Arizona State University.
- Hughes, F.P. (1998). *Children, play and development*. USA: Allynand Bacon.
- Huprich, S.K. ve Others. (2004). Do dependency and social skills combine to predict depression? Linking two diatheses in mood disorders research. *Individual Differences Research*, 2, 2-16.
- Işık, M. (2007). *Anasınıfına devam eden beş-altı yaş çocuklarına sosyal uyum ve beceri ölçeğinin uyarlanması ve uygulanması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- İman, E. D. (2013). Adaptation of social problem solving for children questionnaire in 6 age groups and its relationships with preschool behavior problems. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(1), 491-498.
- İnce, M. A. (2014). *Baba tutumlarının anasınıflı ve ilkokul birinci sınıfa devam eden çocukların sosyal beceri gelişimlerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Jin, B. and Park, N. (2012). Mobile voice communication and loneliness: cell phone use and the social skills deficit hypothesis. *New Media & Society*, 120- 149.
- Johnson, B. and Onwuegbuzie, A. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33(7), 14-26.
- Johnson, D. W. and Johnson. R.T. (1990). Social skills for successful group work. *Educational Leadership*, 47, 29-33.
- Jupp, J. and Griffiths, G. (1990). Self- concept changes in shy, socially isolated adolescents following social skills training emphasising role plays. *Australian Psychologist*, 25, 165-177.
- Kabapınar, F. (2003). Kavram yanılgılarının ölçülmesinde kullanılacak bir ölçeğin bilgi- kavrama düzeyini ölçmeyi amaçlayan ölçekten farklılıkları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 35(yaz): 398-417.
- Kale Karaaslan, Ü. (2012). *Okul öncesi eğitimin ve diğer değişkenlerin ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin duyguları tanıma ve ifade etme becerilerine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kalafat, T. (2007). *Üniversite öğrencilerinin beden memnuniyeti düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi (Çanakkale ili örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Kamaraj, I. (2004). *Sosyal becerileri derecelendirme ölçeğinin Türkçeye uyarlanması ve beş yaş çocuklarının atılganlık sosyal becerisini kazanmalarında eğitici drama programının etkisi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kandır, A., Orçan, M. (2011). Beş-altı yaş çocuklarının erken öğrenme becerileri ile sosyal uyum ve becerilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(1), 40-50.
- Kandır, A. (2007). *Gelişimde 3-6 yaş*. (4. basım). İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- Kara, E. (2003). *Öğretmen ve öğrencilerin sosyal beceri algularına etki eden faktörler*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

- Kara, Y., Çam, F. (2007). Yaratıcı drama yönteminin bazı sosyal becerilerin kazandırılmasına etkisi. *Hacettepe üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32), 145-155.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karakuş Özdemir, E. (2015). *4-6 yaş grubu çocukların sosyal beceri eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Karaoğlu, M. (2011). *Başarıya ilk adım erken müdahale programının 5-6 yaş grubu çocuklarının problem davranışlarına, sosyal becerilerine ve akademik etkinliklerle ilgilenme sürelerine olan etkisi*, Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Kapıkıran, A. N., İvrendi, A. B., Adak, A. (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 20–28.
- Keskin, A. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin ders başarıları ile sosyal beceri durumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Kemple, K.M. (1992). Understanding and facilitating preschool children' s peer acceptance. *Eric Clearinghouse on Elementary And Early Childhood Education*. ED. 345866.
- Kırca, M. (2007). *Okul öncesi eğitimin ilköğretim birinci sınıf çocuklarının okula hazır bulunuşluklarına etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- King , R . (2000). *Classroom-based social skills training as primary prevention in kindergarten: Teacher Ratings Of Social Functioning*. Ph. D. Thesis. ABD: University Of Missouri.
- Kim, M. J., Doh, H. S., Hong, J. S. and Choi, J. S. (2011). Social skills training and parent education programs for aggressive preschoolers and their parents in South Korea. *Children and Youth Services Review*, 33(6), 838-845.
- KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı. (2005). *Karakter gelişimi ve sosyal beceri eğitimi (sınıf 2)*. Lefkoşa: Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları.
- KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı. (2005). *Karakter gelişimi ve sosyal beceri eğitimi (Sınıf 3)*. Lefkoşa: Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kocayörük, A. (2000). *İlköğretim öğrencilerinin sosyal becerilerini geliştirmede dramının etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Koçyiğit, S. ve Kayılı, G. (2008). Montessori eğitimi alan ve almayan anaokulu öğrencilerinin sosyal becerilerinin karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 511-516.
- Koşay, A. (2013). *Çocuk yuvasında ve çocuk evinde kalan korunmaya muhtaç çocuklar ile ailesi yanında yaşayan çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Üniversitesi, İzmir.
- Köseoğlu, K. (1994). *İlköğretimde öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretim elemanı yeterliklerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Kulaksızoğlu, A. (2003). *Farklı gelişen çocuklar*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurt, F. (2007). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine proje yaklaşımli eğitim programlarının etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kuyurtar, N. (2012). *Bilişsel temelli sosyal beceri grup eğitiminin okul öncesi yaş grubundaki etkililiğinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Lahat, A., Walker, O. L., Lamm, C., Degnan, K. A., Henderson, H. A. and Fox, N. A. (2014). Cognitive conflict links behavioural inhibition and social problem solving during social exclusion in childhood. *Infant and Child Development*, 23, 273-282.
- Lane, K. L., Stanton Chapman, T., Jamison, K. R. and Phillips, A. (2007). Teacher and parent expectation of preschoolers' behavior: Social skills necessary for success. *Topics in Early Childhood Special Education*, 27 (2), 86-97.
- Lowhon, T. and Lawhon D.C. (2000). Promoting social skills in young children. *Early Childhood Education Journal*, 28(2), 105-110.
- Leung, C. (2010). An experimental study of eduplay and social competence among preschool students in Hong Kong, *Early Child Development and Care*, 1-14.
- Licciardello, C. C., Harchik, A. E. and Luiselli, J. K. (2008). Social skills intervention for children with autism during interactive play at a public elementary school. *Education and Treatment of Children*, 31 (1), 27-37.
- Lillard, S. A. (2012). Preschool children's development in classic Montessori, supplemented Montessori and conventional programs. *Journal of School Psychology*, 50, 379-401.

- Lynch, S. A. ve Simpson, C. G. (2010). Social skills: laying the foundation for success. *Dimensions of Early Childhood*, 38, 3-12.
- Martin, J.L. (2003). *Effectiveness of a preschool social skills program and comparison to a similar primary school program*. Unpublished Master's Thesis, California State University.
- McClellan, D.E. and Katz, L.G. (1993). Young Children's Social Development: A Checklist. ERIC Digest. ERIC Clearinghouse On Elementary And Early Childhood Education Urbana IL. ED 356100.
- Mc Guire, J. and Priestly, P. (1981). *Life after school: A social skills curriculum*, London: Pergamon Press.
- Miller, M. A., Fenty, N., Scott, T. M. and Park, K. L. (2010). An examination of social skills instruction in the context of small-group reading. *Remedial and Special Education*, 371-381.
- Miller, S.R. (1995). On the nature of embarassability: shyness, social evaluation and social skill. *Journal of Personality*, 63, 315-339.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2thed.). California: Sage.
- Miles, S. and Stipek, D. (2006). Contemporaneous and longitudinal associations between social behavior and literacy achievement in a sample of low income elementary school children. *Child Development*, 77(1), 103-107.
- Morgan, H. (2007). *Early childhood education: history, theory and practise*. USA: Rowman and Littlefield Education.
- Murray, D.S., Ruble, L.A., Willis, H., & Molloy, C.A. (2009). Parent and teacher report of social skills in children with autism spectrum disorders. *Language Speech, and Hearing Services in Schools*, 40, 109-115.
- Nash, J.B. (2008). *Childrens social skills training. relative effectiveness of three training models*. Unpublished doctoral thesis. USA: Fairleigh Dickinson University
- Neslitürk, S. (2013). *Anne değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Nezu, A. M., D'Zurilla, T. ve Nezu, C. M. (2012). *Problem solving therapy: A treatment manuel*. New York: Springer Pub.
- Oktay, A. (2002). *Yaşamın sihirli yılları: okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

- Oktay, A., Unutkan, Ö. (2005). *Okul öncesi eğitimde güncel konular*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- Okur, M.(2008). *Çocuklar için felsefe eğitim programının altı yaş grubu çocuklarının atılganlık, işbirliği ve kendini kontrol sosyal becerileri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Aydoğan, Y., Çakan, M., Kılıç Çakmak, E., Özyürek, A., Gültekin Akduman, G., Günindi, Y., Kutlu, Ö., Çoban, A., Yurt, Ö., Koğar, H. ve Karayol, S. (2014). Okul öncesi sosyal beceri değerlendirme ölçeği öğretmen formunun geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik analizleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 3(8), 37-46.
- Özbay, Y. (2002). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi: araştırma-teori-uygulama*. (3.baskı). Trabzon: İber Matbaacılık.
- Özbek, A. (2003). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ve etmeyen çocukların ilköğretim birinci sınıfta sosyal gelişim açısından öğretmen görüşüne dayalı olarak karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özbeş, S. ve Alisinanoğlu, F. (2009). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60 72 aylık çocukların problem davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 493-517.
- Özçep, C. (2007). *İlköğretimde görev yapan beden eğitimi ve sınıf öğretmenlerinin sosyal beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Özdemir, F. (1996). *Korunmaya muhtaç çocuklar için koruyucu aile bakımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, A.D., (2012). *Bazı değişkenler açısından okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinin ve ailelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özdemir Topaloğlu, A. (2013). *Etkinlik temelli sosyal beceri eğitiminin çocukların akran ilişkisine etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Öziskender, G. (2011). *Orff yaklaşımı ile yapılan okulöncesi müzik eğitiminin öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişimine etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

- Özgülük, G. (2006). *Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan tam ve yarım günlük eğitim programlarına göre 5-6 yaş grubu çocukların sosyal ve duygusal gelişiminin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, A. (2008). *Okul öncesi eğitimin ilköğretim 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özyürek, A., Ceylan, Ş. (2014). Okul öncesi çocuklarda sosyal becerilerin desteklenmesi konusunda öğretmen ve veli görüşlerinin belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 99-114.
- Parker, J. G., & Asher, S. R. (1987). Peer relations and later personal adjustment: Are low-accepted children at risk?, *Psychological Bulletin*, 102(3), 357-389.
- Paterson, G. and Sanson, A. (1999). The association of behavioural adjustment to temperament, parenting and family characteristics among 5-year-old children. *Social Development*, (5), 125-137.
- Pasternak, R. and Guy, A. (2015). The effect of parental discipline stly on mothers' perceptions of social skills and learning motivation, *British Journal of Education, Society & Behavioural Science*, 6(2), 108-121.
- Phillipsen, L. C., Bridges, K.S., McLemore, G. ve Saponaro, L.A. (1999). Perceptions of social behavior and peer acceptance in kindergarten. *Journal of Research in Childhood Education*. 14(1), 68-77.
- Pırtık, Ş. (2013). *Boşanmış ve tam aileden gelen okul öncesi çocukların sosyal beceri ve akran tepkilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Polat Unutkan, Ö. (1998). *5-6 yaş grubu aile katılımlı sosyalleşme programı*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Polat Unutkan, Ö. (2007). İlköğretim çağı çocuğunun gelişimi ve eğitimi. (Edt: A. Oktay, Ö. Unutkan). *İlköğretim Çağına Genel Bir Bakış*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Pekdoğan, S. (2011). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş altı yaş çocuklardaki sosyal becerilerin bazı özellikler açısından incelenmesi (Elazığ ili örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Polat, P. (2014). *Yaz anaokulunda eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerinin incelenmesi (Mardin ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

- O'Brennan, L.M., Bradshaw, C.P. ve Sawyer, A.L. (2009). Examining developmental differences in the social-emotional problems among frequent bullies, victims, and bullyvictims. *Psychology in the Schools*, 46(2), 100–115.
- Riggio, R. E. (1986). *Assesment of basic socialskills*, Journal of Personality and Social Psychology, 51 (3), 649-660.
- Rocha-Decker, M.S.(2004). *The development and vlidation of the proactive assesment of social skill for preschool children*. Unpublished doctoral dissertation. The College of Education and the School of Universty of Oregon. Proquest Information and Learning Company.
- Rubin, K. H., Rose-Krasnor, L. (1992). Interpersonal problem solving. V. Hasselt ve M. Hersen (Edit.) *Handbook of Social Development*, New York: Plenum, USA.
- Saraçoğlu, A.S., Kumral, O. (2007, 27-29 Nisan). *Sınıf öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik yeterlik algıları, kaygıları ve akademik güdülenme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Eskişehir, 354-359.
- Sarı, E. (2007). *Anasınıfına devam eden 5–6 yaş grubu çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Samancı, O. ve Diş, O. (2014). Sosyal becerileri zayıf olan ilkokul öğrencilerinin tutum ve davranışlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2): 573-590.
- Santrock, J W. (2015). Yaşam boyu gelişim: gelişim psikolojisi. (G. Yüksel, Çev.). Ankara: Nobel.
- Sapsağlam, Ö. (2015). *Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan sosyal değerler eğitimi programının sosyal beceri kazanımına etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Scholing, A., Emmelcamp, P.M.G. (1990). *Social phobia: nature and treatment*, (Ed. Leitenberg) *handbook of social and evolution anxiety*. N.Y.:Plenum Press.
- Seefeldt, C. (2005). *Social for the preschool / primary child*, University Of Maryland, Pearson Merrill Prentice Hall: College Park, New Jersey, Columbus Ohio.

- Segrina, C., Taylor, M. (2007). Positive interpersonal relationships mediate the association between social skills and psychological well-being. *Personality and Individual Differences*, 637-646.
- Segrina, C., Hanzala, A., Donnersteina, C., Taylorb, M. and Domschkea, T. J. (2007). Social skills, psychological well-being and the mediating role of perceived stress. anxiety, stress & coping, *An International Journal*, 321-329.
- Senemoğlu, N. (2000). İlk çocukluk döneminde gelişim., (Ed. E. Ceyhan). *Çocuk gelişimi ve psikolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Seven, S. (2006). *6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seven, S. (2008). Yedi sekiz yaş çocukların sosyal becerilerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 151-174.
- Seven, S., Yoldaş, C. (2007). Sınıf öğretmen adaylarının sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 1-18.
- Sevinç, M. (2004). *Erken çocukluk gelişimi ve eğitiminde oyun*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Sevinç, M. (2005). *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Shure, M. B., Spivack, G. (1982). Interpersonal problem-solving in young children: a cognitive approach to prevention. *American Journal of Community Psychology*, 10 (3) 341–355.
- Squires, J.(2003). *The importance of early identification of social and emotional difficulties in preschool children*. Early Identification Program. 1–29. University of Oregon Eugene, Oregon, USA.
- Sorias, O. (1986). Sosyal beceriler ve değerlendirme yöntemleri. *Psikoloji Dergisi*, 5 (20), 24-29.
- Sucuoğlu, B., Özokçu, O. (2005). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(1), 41-57.
- Sümer, T. E. (2008). *İlköğretim 6. ve 7. Sınıf öğrencilerinin ebeveynlerinin sosyal kaygıları ile çocukların sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Süt, M.A. (2014). *Ortaöğretim öğrencilerinin spor yapma düzeylerine göre sosyal beceri özelliklerinin karşılaştırılması (gaziantep ili örneği)*. Yayınlanmamış

- Yüksek Lisans Tezi, On dokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Stanley, M. (2009). *Çocuk ve beceri*. Edt. İlayda Özbaş. İstanbul: Ekinoks Yayıncılık.
- Steelman, L. M., Assel, M. A., Swank, P. R., Smith, K. E. ve Landry, S. H. (2002). Early maternal warm responsiveness as a predictor of child social skills. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 23, 135-156.
- Stefan, C.A. (2008). Short –term efficacy of a prevention program for the development of social emotional competencies in preschool children. *Cognition, Brain, Behavior*, 12 (3) 285-307.
- Swindells, D. ve Stagnitti, K. (2006). Pretend play and parents' view of social competence: the construct validity of the child-initiated pretend play assessment. *Australian Occupational Therapy Journal* (53), 314–324.
- Şahin, İ. (1999). *İlköğretim okullarında görevli öğretmenlerin iş doyum düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir
- Şahin, C. (2001). Sosyal beceri ve sosyal yeterlik. Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(1), 9-19.
- Tagay, Ö., Baydan, T., Voltan Acar, N. (2010). Sosyal beceri programının (blocks) ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri üzerindeki etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 19-28.
- Tanrıöğen, Y. (2014). *Okul öncesi dönemi çocukların yaşadıkları sosyo kültürel ortamların sosyal beceri ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Terzioğlu, E. Ç. (2005). *Proje yaklaşımını uygulayan ve uygulamayan okullara devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların sosyal gelişim ve zeka alanlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Trunzo, A. C. (2006). *Engagement parenting skills, and parent-child relations as mediators of the relationship between parental self-efficacy and treatment outcomes for children with conduct problems*. Ph. D. Theses. University of Pittsburgh.
- Tür, G. (2004). *Ailede çocuk eğitimi. 3-6 yaş çocuğa sahip ailelerin eğitimi*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Türkoğlu, D. (2013). *Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rollerini algılamaları ile eşlerinden gördükleri desteğin çocuklarının sosyal beceri*

düzelelerine etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tunçeli, H. İ. (2012). *Anaokullarına devam eden 6 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin okul olgunluklarına etkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tutkun, C. (2012). *60-72 aylık çocukların sosyal becerilerinin anne ve öğretmen değerlendirmelerine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tüy, S.P. (1999). *3-6 yaş arasındaki işitme engelli ve işiten çocukların sosyal beceri ve problem davranış yönünden karşılaştırılmaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Uçar, N. Y. (2010). *Okul öncesi öğretmenlerinin sosyal becerilerini etkileyen faktörler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Uğur, H. (1998). *Anasınıfı eğitiminin sosyalleşmedeki rolü ve öğrencileri sosyalleştirme açısından özel ve devlet anasınıflarının karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Uzamaz, F. (2000). *Sosyal beceri eğitiminin ergenlerin kişilerarası ilişki düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Uz Baş, A. (2010). Sınıf-temelli bir sosyal beceri eğitimi programının ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin güvengenlik ve saldırganlık düzeyleri üzerindeki etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 732-747.

Uysal, A. (2014). *Anne destekli, anne desteksiz sosyal beceri eğitimi alan ve almayan okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ve benlik kavramlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ülgen, G., Fidan, E. (1997). *Çocuk gelişimi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

Ünsal, F. Ö. (2010). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların sosyal duygusal uyumları ile davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Veloz, Y. Carmen (2005). *Play behaviours and social skills among maltreated foster children*. Fordham University, New York.

- Verduyn, G. (1990). Social skills training in schools an evaluation study. *Journal of Adolescence*,13, 3-6.
- Verma, G. K. ve Mallick, K. (2005). *Researching education: Perspectives and techniques*. London: Falmer Pres.
- Wang, H. T., Sandall, S. R., Davis, C. A., & Thomas, C. J. (2011). Social skills assessment in young children with autism: A comparison evaluation of the SSRS and PKBS. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 41, 1487-1495.
- Webster-Stratton, C. (1999). *How to promote children's social and emotional competence*. London: Sage.
- Westwood, P. (2007). *Commonsense methods for with special needs strategies for the regular classroom*. Newyork: Taylor &Francis e-Library.
- Williams, P., Sheridan, S. & Sandberg, A. (2013). Preschool – an arena for children's learning of social and cognitive knowledge. *Early Years*, 2014 Vol. 34, No. 3, 226–240, Routledge Taylor and Francis Group.
- Yalçın, H. (2010). *Çocuk gelişimi*. (1. basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yalçın, H. (2012). Sosyal beceri seviyesinin okulöncesi öğretmenlerinde incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 29, 1-11.
- Yaşar, Ş. (2000). *Okul öncesi eğitimde temel alışkanlıklar ve sosyal davranışların kazandırılması. Okul öncesi eğitimin ilke ve yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yavuzer, H.(1999). *Bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimiyle sosyal gelişimiyle çocuğunuzun ilk altı yılı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H.(2001). *Yaygın anne baba tutumları, anababa okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2005). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*, İstanbul Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2007). *Çocuk psikolojisi*. (20. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yener Öztürk, P. (2014). *Okul öncesi eğitim alan 60 ay ve üzeri çocukların sosyal beceri düzeyleri ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin.

- Yıldırım Doğru, S.S., Kayılı, G., Alabay, E., Özden, K., ve Sarıkaya, A. (2013). Ailesinde engelli birey bulunan okulöncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 219-236.
- Yıldırım, M. (2006). *Sosyal beceri eğitiminin lise 2.sınıf öğrencilerinin utangaçlık düzeylerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yukay, M. (2004). *Okul öncesi dönemdeki çocukların kişilerarası ilişkilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmış sosyal beceri eğitimi programının değerlendirilmesi*. Marmara Üniversitesi, I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresinde Bildiri Kitabı, I. Cilt.
- Yurdakavuştu, Y. (2012). *İlköğretim öğrencilerinde duygusal zeka ve sosyal beceri düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yurtseven, L. (2011). *Annelerin çocuklarına hikaye okumasının çocukların sosyal beceri gelişimine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Yüksel, G. (1997). *Sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeyine etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yüksel, G. (2000). *Sosyal beceri envanteri el kitabı*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Yüksel, G. (2004). *Sosyal beceri envanteri*. (1. baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Yükselgün, Y. (2008). *İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin internet kullanım durumlarına göre saldırganlık ve sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir
- Ziv, Y. (2013). Social information processing patterns, socialskills, and schoolreadiness in preschool children, *Journal of experimental child psychology*, 114(2), 306-320.

Ek-1 Araştırma İzni

T.C.
GÜMÜŞHANE VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 55968067/604/6756541

22/12/2014

Konu: Anket Çalışması

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a- Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi,
b- Gümüşhane Üniversitesi Personel Daire Başkanlığı'nın 16/12/2014 tarih ve 3132 aylı yazıları.

Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğretim Görevlisi Adem ARSLAN'ın "İlkokul 1. sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerinin öğretmen ve veli görüşlerine göre incelenmesi" konulu anket çalışmasını ilimiz ilkokullarında yapmak isteği ile ilgili belgeler ekte sunulmuştur.

Söz konusu anket çalışmasının ilimiz ve ilçelerinde bulunan ilkokullarımızda uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde " OLUR " larınıza arz ederim.

Mesut OLGUN
İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
.../12/2014

Muhammet ŞAHİNKAYA
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Karaer Mah. Sebahattin Aytaç Cad.
No:4 / GÜMÜŞHANE
Belge Geçer :0456 213 1017
E Posta: gumushanemem@meb.gov.tr

Temel Eğitim Şubesi :
Bilgi İçin : Nilgün SEÇEN Şb. Md.
İletişim: 0456 2131077- 170
http:gumushane. meb.gov.tr

Ölçek Kullanma İzni

Ölçeği kullanabilirsiniz. Çalışmanızda kolaylıklar diliyorum.

Hasan Avcıoğlu

----- Orijinal Mesaj -----

Kimden: "adem arslan" <ademarslan6005@hotmail.com>

Kime: "avcioglu h" <avcioglu_h@ibu.edu.tr>

Gönderilenler: 4 Haziran Çarşamba 2014 8:09:20

Konu: Tez izni

++++++

Gonul.Akcamete@ankara.edu.tr (Gonul.Akcamete@ankara.edu.tr)

Ölçeği Yard. Doç.Dr. Hasan Avcıoğlu ile geliştirdiğimiz için ondan da izin alman gerekiyor.
Kaynak göstermen koşulu ile kullanabilirsin. Kolay gelsin.

Prof.Dr. Gönül Akçamete

Ek-2

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

AÇIKLAMA

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliğinde Yüksek Lisans tezi kapsamında İlkokul birinci sınıf öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi konulu bir araştırma yapmaktayım.

Aşağıda sorulan sorulara doğru ve samimi cevaplar vermenizle bu çalışma sağlıklı bir biçimde sonuçlanabilecektir.

Soru kağıdına yazacağınız, değerlendirmesini yaptığınız çocukla ilgili bilgiler uygulanan ölççeklerin birlikte değerlendirilmesi için gerekli olup, tarafımızca gizli tutulacaktır.

İçtenlikle vereceğiniz cevaplar için şimdiden teşekkür ederim.

Öğretim Görevlisi
Adem ARSLAN

Öğrencinin;

- 1) Adı Soyadı :.....
- 2) Doğum tarihi :.....
- 3) Cinsiyeti : ()Kız ()Erkek
- 4) Kardeş sayısı :1() 2() 3() 4() 5()
- 5) Annenin yaşam durumu :()Sağ ()Ölü
- 6) Babanın yaşam durumu :()Sağ ()Ölü
- 7) Ailenin ekonomik durumu: ()0-500 ()500-1000 ()1000-2000 ()2000 ve üzeri
- 8) Sınıf mevcudu :()10-20 ()20-30 ()30 ve üzeri
- 9) Annenin eğitim düzeyi :()ilkokul ()ortaokul ()lise ()lisans ()lisans üstü
- 10) Babanın eğitim düzeyi :()ilkokul ()ortaokul ()lise ()lisans ()lisans üstü
- 11)Algılanan anne baba tutumu:

() Demokratik tutum () Fazla koruyucu tutum () Aşırı hoşgörülü tutum

() İlgisiz tutum () Tutarsız tutum () Otoriter tutum
- 12) Ebeveynin birliktelik durumu : ()Birlikte ()Ayrı
- 13) Okulöncesi eğitim alma durumu: ()Evet ()Hayır

SOSYAL BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

Çocuğun Okulu :.....

YONERGE: Aşağıda çocukların sahip olması gereken sosyal beceriler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun daha sonra değerlendirmeyi yaptığınız çocuğun sahip olduğu sosyal becerilerin karşısındaki duruma uygun olanına (X) işareti koyunuz. Gözleme olanağı bulamadığınız beceriyi boş bırakınız.

	Her zaman yapar.	Çok sık yapar.	Genellikle yapar.	Az yapar.	Hiçbir zaman yapmaz
TEMEL SOSYAL BECERİLER					
1. Çevresinde gelişen olayları gözlemler (çevresinde yer alan canlı ve cansız varlıklar ve bunların özellikleri hakkında veri toplayarak bilgi edinir).					
2. Konuşurken, sözel anlatımının anlamını pekiştirmek ve tamamlamak için mimikler kullanır.					
3. Konuşurken, sözel anlatımının anlamını pekiştirmek ve tamamlamak için jestler kullanır.					
4. Birlikte olduğu insanlara karşı hissettiği duygulara göre arasındaki mesafeyi ayarlar (uzak ya da yakın durur).					
5. Başkalarıyla ilişkilerinde, karşısındakine duygularını aktarmak için bedensel teması kullanır (sarılma, öpme, kucaklama, kolları tutma, Sırtı tutma vb).					
6. İçinde bulunduğu ortama göre (başkalarıyla konuşurken, dinlerken) beden duruşunu sergiler.					
7. Başkalarıyla etkileşim halindeyken (başkalarıyla konuşurken, dinlerken) göz kontağı kurar.					

8. Daha önce neler söylendiği sorulduğunda tekrar eder.					
9. Kıyafet temizliğinde dikkat eder.					
10. Başkalarıyla konuşurken konuşmanın içeriğine uygun geri bildirimde bulunur.					
11. Eşyalarını (kalem, silgi, oyuncak v.b)başkalarıyla paylaşır.					
12. Başkalarıyla gerektiğinde işbirliği yapar.					
13. Başkaları konuşurken dinler.					
TEMEL KONUŞMA BECERİLERİ					
14. Konuşmayı başlatır.					
15. Konuşmayı sürdürür.					
16. Konuşmayı bitirir.					
17. Konuşmayı bitirdikten sonra yeniden başlatır.					
İLERİ KONUŞMA BECERİLERİ					
18. Konuşmak için başkalarının konuşmasını tamamlamasını bekler.					
19. Konuşmasını, konuşmanın içeriğine uygun olmayan duraklamalar yapmadan sürdürür.					
20. Konuşurken başkaları tarafından anlaşılabilmek için konuşma hızını ayarlar.					
21. Konuşurken konuşmada yer alan duygu ve düşüncelerin anlamına ışık tutan vurgulamalarda bulunur.					

22. Konuşurken içinde bulunduğu ortama göre ses tonunu ayarlar.					
İLİŞKİYİ BAŞLATMA BECERİLERİ					
23. İlk tanıştığı kişilere kendisini tanıtır.					
24. Tanıdığı kişileri başkalarına tanıtır.					
25. Tanıdığı kişilerle karşılaştığında gülümser.					
26. Tanıdığı kişilerle karşılaşınca selam verir.					
27. Kendisinden farklı olan arkadaşlarıyla birlikte olur.					
İLİŞKİYİ SÜRDÜRME BECERİLERİ					
28. Gereksinim duyduğunda başkalarından yardım ister.					
29. Yardıma gereksinimi olan kişiler yardım istemeden onlara yardım etmeyi teklif eder.					
30. Gereksinim duyduğunda izin ister.					
31. Kendisine yardım edildiğinde teşekkür eder.					
32. Birisine zarar verince özür diler.					
33. Bir şey istediğinde lütfen sözcüğünü kullanır.					
GRUPLA İŞ YAPMA BECERİLERİ					
34. Bir gruba katılmak için grup üyelerinden izin alır.					
35. Grup faaliyetlerine katılır.					

36. Grupta iş bölümüne uyar.					
37. Grupta sorumluluğunu yerine getirir.					
38. Sınıf arkadaşlarına oyun oynamayı teklif eder.					
39. Oynanmakta olan oyuna katılır.					
40. Arkadaşlarına yeni oyunlar oynamayı teklif eder.					
DUYGUSAL BECERİLER					
41. Başkalarıyla ilgili olumsuz duygularını ifade eder.					
42. Başkalarıyla ilgili olumlu duygularını ifade eder.					
43. Başkalarının kendisine karşı neler hissettiğini ifade eder.					
44. Gerekteğinde kendisi ile ilgili olumlu ifadeler kullanır.					
45. Arkadaşları bir iş başardığında onlara övücü sözler söyler.					
46. Başkalarından farklı olan düşüncelerini söyler.					
KENDİNİ KONTROL ETME BECERİLERİ					
47. Karşındakinin duygu durumuna göre uygun tepki verir.					
48. Aşırı sevinç, üzüntü ve korku gibi duygularını uygun şekilde ifade eder.					
49. Öfkesini başkalarına zarar vermeden ortaya koyar.					
50. Başkalarını rahatsız etmekten kaçınır.					

51. Başkalarıyla arasında olan farklılıkları konuşarak çözer.					
52. Başkalarıyla olan problemlerini kavga etmeden çözer.					
SALDIRGAN DAVRANIŞLARLA BAŞA ÇIKMA BECERİLERİ					
53. Kendisinden istemediği bir şeyi yapması istendiğinde hayır der.					
54. Kendisinden yapılmasını istemediği bir davranış olduğunda karşısındakine söyler.					
55. Suçlamalar karşısında kendini savunur.					
56. Kendisiyle alay edildiğinde duymazlıktan gelir.					
SONUÇLARI KABUL ETME BECERİLERİ					
57. Kurallara uymadığında ortaya çıkan sonuçları kabul eder.					
58. Başarısız olduğunda bu durumu sakince karşılar.					
59. Uygun olmayan davranışlar sergilediğinde ortaya çıkan sonuçları kabul eder.					
YÖNERGE VERME BECERİLERİ					
60. Gerekliğinde soru sorar.					
61. Kendisine soru sorulduğunda cevap verir.					
62. Başkalarına gerektiğinde sözel yönerge verir.					
63. Gerekliğinde başkalarınca verilen sözel yönergelere uyar.					

BİLİŞSEL BECERİLERİ					
64. İçinde bulunduğu sosyal ortama uygun davranışlar sergiler.					
65. Kendi yaptıklarını objektif olarak gözden geçirerek değerlendirir.					
66. Kendi kendine herhangi bir konu ile ilgili araştırma yapıp onun hakkında bilgi edinir.					
67. Başkalarını ikna edinceye kadar haklı olduğunu savunur.					
68. Bir problemin çözümü için alternatifler üretir.					
69. Bir problemi çözer.					

Ek-3

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

- 1.Çocukta gözlemlediğiniz sosyal beceri yetersizlikleri nelerdir?
- 2.Çocuğun gösterdiği en olumsuz davranış nedir?
- 3.Sizce neden sosyal beceri yetersizliği gösteriyor olabilir?
- 4.Çocuğun akademik becerileri nasıldır?
- 5.Sosyal beceri kazandırmak için hangi çalışmalar yapıyorsunuz?

Ek-4

ÖZGEÇMİŞ**KİŞİSEL BİLGİLER**

Adı Soyadı : Adem ARSLAN
Doğum Yeri/Tarihi : Tokat / 16.04.1986
Tel : 05445306809
E-posta : ademarslan6005@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

2012- : Yüksek Lisans, Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı
2005-2009 : Lisans, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Giresun Eğitim
Fakültesi, İlköğretim Bölümü Okulöncesi Öğretmenliği
Ana Bilim Dalı

İŞ DENEYİMİ

2015- : Gümüşhane Üniversitesi SHMYO Müdür Yardımcısı
2012- 2015 : Gümüşhane Üniversitesi Çocuk Gelişimi Programı Öğretim
Görevlisi
2011- 2012 : Amasya MEM Müdür Yardımcısı
2009- 2011 : Amasya MEM Öğretmen

